ECONOMICS

مالزانتی

ایم کے جامی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

August 2024
کراچی

مالزانتی (اوّلی بہر)

(مائیکرو اکنامکس)

ایم۔ کے۔ جامی

رخشان لبزانکی جاگرد خاران

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کتابءِ گالسنجیءِ، چھاپءِ شنگیءِ، زبانءُ بیانءِ راست نبیسیءَ سرجمءَ ھورت چاری بوتگ۔ اگاں انسانی رَدی یے ودی بیت، یا موادانی تہ ءَ رَدی یے بیت، تہ ادارگ ءَ رایا نبشتہ کارءَ ھال دئیگ بہ بیت، تاکہ دیمترءِ چھاپ ءَ ردی گرگ بہ بنت۔ (ادارَگ)

درستیں حق ءُ مُزپہ ادارگ ءَ

وانگیءِ نام:	مالزانتی
نبشتہ کار:	ایم کے جاؔمی
سرتاک:	بالاچ باؔلی
گالسنج:	ایف جے فیضیؔ
ھورت چار:	ایف جے فیضیؔ
اولی چاپ:	جنوری 2024
بہا:	800
شنگکار:	رخشان لبزانکی جاگرد خاران

کس بے سرءُ سوج ءَ اے کتاب ءَ چاپ ءُ شنگ ءُ نقل ءُ کاپی کرت نہ کنت۔

رسگءِ جاہ: العابد اسٹیشنری نزد حبیب بینک خاران: آفاق عاؔبد# 03327990243

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نامدات

بلوچی زبانءِ نامءَ

کہ ھزاراں سال اِنت گوں مھکمیءَ زندگ اِنت

ءُ داں جہاں ھست، زندگ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لڑ

شمار	سرھال	تاک دیم
01	سردانک	08
02	پیشگال	12
03	ادارگ ءِ نوٹ	17
	اولی در	
01	مالزانتی چی یے	20
02	چُنڈی مالزانتی ءُ کُلی مالزانتی	27
03	مالی جنجالی	28
04	سرشون	29
	دومی در	
01	خرچ کنوک ءِ رویہ ءِ لیکہ	32
02	فائدگ چی یے	33
03	یوٹیلیٹی ءِ جتائیں دروشم	35
04	مارشل یوٹیلیٹی ءِ پگرانک	36
05	عدم ترجیح ءِ کشک	43
06	عدم ترجیح ءِ کشک ءِ تب ءُ میل	47
07	زرّام کشک / نہاد کشک	57
08	خرچ کنوک ءِ ھمسنگی	60
09	جُست ءُ کار	62
10	سرشون	63

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سیمی دَر		
01	لوٹ/تلب	66
02	لوٹ ءِ کانود	67
03	لوٹ ءِ بدلی	74
04	لوٹ ءِ گیشی ءُ کمی ءِ سوبانک	84
05	جُست ءُ کار	85
06	سرشون	86
چارمی دَر		
01	چیٹانک	90
02	تلب ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ	92
03	یک تکی تلب ءِ چیٹانک	104
04	دو تکی تلب ءِ چیٹانک	106
05	تلب ءِ آمدن ءِ چیٹانک	108
06	تلب ءِ میگرازی چیٹانک	111
07	جُست ءُ کار	114
08	سرشون	116
پنچمی دَر		
01	رَستن چی یے	120
02	رَستن ءِ کانود	121
03	رَستن ءِ بدلی	125
04	رَستن ءِ چست ءُ جہلی ءِ سوب	132
05	رستن ءِ چیٹانک	134

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

135	رستن ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ	06
146	یک نکی رستن ءِ چیٹانک	07
148	دو نکی رستن ءِ چیٹانک	08
150	تلب ءُ رستن ءِ ھم سنگی	09
155	جُست ءُ کار	10
156	سر شون	11
	ششمی دَر	
160	پیدوار ءِ لیکہ	01
161	چار پیدواری وڈ	02
163	پیدوار ءِ ھم گرنچی	03
164	بدلی ءِ کانود ءِ تناسبات	04
168	یک وڈیں مقداری لکیر	05
172	یک وڈیں خرچہ ءِ لکیر	06
174	پیداکنوک ءِ ھم سنگی	07
175	جُست ءُ کار	08
176	سر شون	09
	ھفتمی دَر	
180	پیداواری خرچ ءُ درچ چی یے	01
182	کسان گرنچی خرچہ ءِ لکیر	02
186	مزن گرنچی خرچہ لکیر	03
187	جُست ءُ کار	04
188	سر شون	05

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

هشتمی دَر		
01	نہادی	192
02	نہادیءِ اموان	193
03	جُستءُ کار	197
04	سرشون	198
نُہمی دَر		
01	مالگزاری	202
02	سرجم مقابلہءِ نہادیءِ تہءَ مالگزاری	203
03	ناسرجم مقابلہءِ نہادیءِ تہءَ مالگزاری	205
04	جُستءُ کار	208
05	سرشون	209
دھمی دَر		
01	سرجم مقابلہءِ تہءَ ھم سنگی	212
02	ناسرجم مقابلہءِ تہءَ ھم سنگی	217
03	جُستءُ کار	222
04	سرشون	223
گالبند در		224
کتابانک		228

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سَر دانک

علمی ءُ زانشتی جہت ءَ من تہنا ھمے یکیں چیزے ءِ سرءَ پہر بند آں کہ من بلوچی زبان ءَ ونت ءُ نبشتہ کرت کن آں۔ چیزے ءَ کہ آئی ءَ من ءَ نبشتہ کنگ پرمان کرت، آ بلوچی زبان ءِ ھُب ءُ منی دوست ءُ استادانی دلبڈی اَت۔ اے 2019 ءِ بنداتی ماہ یے اَت کہ سرپدی دیوان خاران ءِ یک دیوانے بلوچی زبان ءِ سرءَ اَت۔ آ دیوان ءَ بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ دیمروی ءُ ارزشت ءِ سرءَ گپ ءُ تران بوت۔ اے دیوان ءَ خاران ءِ بازیں علمی سنگت ءُ زبان دوست ساڑی اِت اَنت۔ اے کتاب کہ شمے دست ءَ اِنت ایشی نبشتہ کنگ ءِ خیال من ءَ ھما وھدءَ رست وھدے فیضیؔ ءَ سرپدی دیوان خاران ءِ ھمے دیوان ءَ سید ظہور شاہ ھاشمی ریفرنس کتابجاہ کراچی ءِ بلوچی بنگیجی کورس ءِ وانینگ ءِ جار جت۔ لہتیں روچ پدءَ شہزادہ علاوہ الدین پیرکزئی ءِ راھشون اکاڈمی ءَ ایف جے فیضیؔ ءُ شمیم شاجی ءَ بلوچی زبان ءِ بنگیجی کورس ءِ وانینگ بناکرت۔ من ھم ھمے کورس ءَ داخلہ زرتگ اَت۔

منی دل ءِ بلوچی ءَ شاعری کنگ ءُ آزمانک ءِ نبشتگ کنگ ءِ ھب ءُ واھگ وَدی اَت کہ ھست اَت ءُ من وتی چندیں شعر ءُ یک آزمانکے ھم فیضیؔ ءَ را پہ اصلاح کنگ ءَ شان دات۔ بلیں آئی ءَ گشت کہ آزمانک نبشتہ کن ءِ پہ کن بلے شاعری ءَ بِل کہ اے پڑءَ وت مردم سک باز اِنت، تو دگہ جاھے ءَ پہ بلوچی زبان ءَ کار پہ کن۔ فیضیؔ ءَ من ءَ سوج دات کہ من اکنامکس ءِ مواداں بزاں لیکہ ءُ پگرانکاں ماں بلوچی ءَ رجانک پہ کن آں یا آیاں ارزانیں زبانے ءَ بلوچی ءِ تہ ءَ انچو بیان پہ کناں کہ اکنامکس وانوکیں نودربراں گوں ارزانی ءَ سرپد اِش بہ بنت۔ شمیم شاجی ءُ میران رِند ءَ فیضیؔ ءِ اے زبردستیں خیال ءَ گوں تپاک کُرت۔

من وَساری ھم مار اِتگ اَت کہ شاعری من ءَ سک گران کپگ ءَ اَت بلے شہ فیضی ءِ گپاں پد من ءَ سما بوت کہ بلکیں آ من ءَ ھمے گشگ ءَ اِنت کہ تو شاعری مکن جوان تر اِنت۔ بس پدءَ گڑاں من اکنامکس ءِ کتاب ءِ سرءَ زوت نہ بلے چیزے ماہ ءَ پد کارءَ لگ اِت اوں۔ من ءَ سرپدی ھست اَت کہ شہ بلوچستان ٹکسٹ بک بورڈ ءَ یک ھمے چُشیں کتابے بلوچی زبان ءَ رجانک نہ اِنت۔ نہ فزکس، کیمسٹری نہ پولیٹیکل سائنس ءُ من ءَ اکنامکس بلوچی زبان ءَ ترنینگی اَت، بس، پدءَ اکنامکس ءِ بلوچی زبان ءِ تہ ءَ ترینگ ءِ کار بنا بوت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

اکنامکس یا مالزنتی ءِ رِدءَ اگاں کمیں تچکیں گپ بہ کن اِیں گڑا ماگشت کن اِیں کہ دنیاءِ ھر کئوم ءُ راج کہ آ دیمروی کنگ لوٹ ایت، وتی مخلوک ءَ دشحالی، ایمنی ءُ آسراتی دئیگ لوٹ ایت ءُ وتی راج ءَ را مالی جنجالی ءَ شہ رکینگ لوٹ ایت گڑاں پہ اے کارانی خاترءَ ھرنوری اِنت کہ آملک، کئوم ءُ راج مالی پیڑءَ وت ءَ را محکم پہ کنت۔ مروچاں گندگ بیت کہ بازیں مُلک بے کساس مالی نگیگیانی بزاں بحرانانی دیمپان اَنت، چوش کہ سری لنکاءُ پاکستان۔ اے درگت ءَ آیاں پہ وتی مالی جیڑھ ءُ جنجالانی گیش ءُ گیوار کنگ ءَ وام پکار اِنت۔ پرچا کہ اے ملکانی مالزانشتی شونداپ نزور اَنت ءُ دگہ مالی جیڑھ ھم ھست اِش۔ ھمے سوب ءَ ایشانی مالی جاور نگیگ اَنت۔ اے ملکاناں وت ءَ را شہ اے وڑیں جنجالانی رکینگ ءِ خاترءَ جوانیں ءُ شَریں مالی شونداپ ٹہینگ لوٹ ایت۔

اولی میان اوستمانی جنگ ءَ کساس یک کروڑ چہ گیش انسان مُرت۔ اے جنگ ءَ دگنیاءِ رَنگ ءُ دُروشُم پہک بدل کرت۔ دگیناءِ مالی نہادی ءَ پروش وارت، بزاں معاشی کساد بازاری ءِ دیمپان بوت۔ اے مالی کساد بازاری ءِ سبب ءَ دنیا ءِ مخلوک گژن ءُ نادرھائی ءِ بدیں جاوراں گوں دوچار بوت اَنت۔ اے جنجالانی گیش ءُ گیوار کنگ ءِ جہد وَڈ اِت۔ اے دَرگت ءَ مالی زانوگراں پہ وتی وتی کئوماں راہ ءُ راھبند ءُ مُلکی شونداپ (پالیسی) ٹہینت۔ مروچی آملک معاشی رِدءَ آسودگ ءُ ایمن اَنت۔

گپ ءَ گونڈ گر اِیں، اے گپ تچک کنگ بیت کہ مُلک ءِ مالی جیڑھاں شریں وڑے ءَ گیش ءُ گیوار کنگ ءِ خاترءَ مالزانتی ءِ وانگ ھرنوری اِنت۔ ایشی وانگ ءَ نودربر ءُ مالی زانوگر، آئی ایم ایف ءِ لوٹ، گرانی بزان افراط زَر، ٹیکس ءُ کشاری ٹنگ ءِ بند ءُ بست ءِ گہتری، ھورت مالزانتی بزاں ماہیکرو اکنامکس ءُ کُلی مالزانتی بذاں میکرو اکنامکس ءِ مالی شونداپاں گہتر کرُت کنت ءُ زانت ءُ سرپد بیت۔

مالزانتی ءِ علم پہ وزیر خزانگ ءَ بازاَلمی اِنت کہ آقومی آمدن ءِ کچ ءُ ماپ، کِساس، چکری وام، بچت، سرمایہ کاری ءِ تہ ءَ ھمسنگی، مال ءُ زَرءِ لوٹ، رسِتِن، بینکی بند ءُ بست، ءُ مالزانتی ءِ مُچیں شونداپاں جوانیں وڑے ءَ اڈ دات کنت ءُ مالی جنجالاں گیش ءُ گیوار کرت کنت۔ ھمے وڑءَ مُلکی کسب ءُ کار بزاں تجارت، میان اوستمانی منصوبہ بندی، درآمدات، برآمدات ءِ توازن، ڈنّی بزاں خارجہ شونداپ ءُ ٹریڈز جوانیں وڑے ءَ چارگ بنت۔

پہ لَس مردم ءَ ھَم مالزانتی باز پُرنپ اِنت۔ پرچا کہ آوتی کسانیں آمدن ءُ وتی لوٹ ءُ واھشتاں ھم توازن کرت کنت۔ ڈُبہ ءِ احساس ءَ کنت ءُ گِس ءِ مالی جنجالانی توجیل ءَ کنت۔ آسرپد بیت کہ اے چیز کہ شہ بازار ءَ گرگ بوتگ، ایشی سرءَ کُجام ٹنگ بزاں ٹیکس لگ اِتگ ءُ پرچالگ اِتگ۔ بذاں آگرانی ءُ ارزانی ءَ سرپد بیت۔

ایم کے جامیؔ

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

اے زانت ءِ بستارءَ من ءَ اے زانت بلوچی ءَ ترینگ ءَ لاچار وَ کرت بلے کارءِ بنا کنگ ءَ پد زوت من سرپد بوت اوں کہ اکنامکس ءِ ریاضی ءُ گراف ءُ گالبندسک گران اَت اَنت۔ فیضی من ءَ لہتیں بلوچی ڈکشنری دات ءُ بازیں پرنگی لبزانی بلوچی معنا ھم گُشت اَنت۔ بلے منی دزگٹیانی سوب ءَ ھمے میان ءَ کار اوشتات۔ پدءَ کہ دگنیا کورنا ءِ آماچ بوت گڑا من ءَ پدءَ موہ رست۔ بلے یک برے پدا بازیں گراف ءُ ریاضی ءُ دگہ انگریزی گالبدءُ ھبران بلوچی ءَ ترینگ باز گران مارگ بوت۔ من سک ءَ دل پروش بوت اوں۔ بلیں لہتں دوست ءُ ھمبلانی دلبڈی ءَ کارءِ سرجم کنگ ءِ ھب پدءَ پیدا بوت۔

اے رِدءَ سنگتانی تہ ءَ ایف جے فیضیؔ، میر ہدایت جلال، قدرت مہر نوشیر ونی، پرنس عادل حمید، انجنیئر علی آحمد، گل زمان بلوچ، زبیر مہر سیاہ پاد، ءُ حافظ رازق ءُ خلیل محمد حسنی ءَ باز دل بڈی ءُ سکین دات کہ من اے کارءَ سرجم پہ کن آں۔ من منت وار اوں ڈگری کالج خاران ءِ پرنسپل پروفیسر شکور گہرامزئی صاحب ءِ کہ آئی ءَ من ءَ کالج ءِ تہ ءَ جتائیں کمرہ یے داتگ کہ ھودا من نشتگ ءُ وتی کار پہ دلجمی ءَ کرتگ۔
اِے کتاب شمے دست ءَ نہ بوت اگاں منی مہروانیں استاد سر شفیع صاحب اکنامکس ءِ پروفیسر (دی اوسز اکیڈمی کوئٹہ)، ڈگری کالج خاران ءَ اکنامکس ءِ لیکچرار واجہ خالد محمود ءُ ڈاکٹر عمر صاحب (بہاوالدین زکریا یونی ورسٹی ملتان) من ءَ اکنامکس ءِ سرپدی ءُ زانت مہ داتیں۔ اے کتاب شمے دست ءَ نہ بوت اگاں واجہ احمد مہرؔ صاحب پہ من ءَ بلوچی زبان ءِ سکینے مہ بوتیں!
اے کتاب شمے ھچ وڑءَ دست ءَ نہ بوت اگاں سنگت ایف جے فیضیؔ من ءَ ایشی ءِ نبشتہ کنگ ءِ سرپدی ءُ سکین مہ داتیں ءُ اِے کتاب ءِ نبشتہ کنگ ءِ ھمک جنجال ءِ ساھتاں گوں من ھوار مہ بوتیں۔ وختے من کتاب سرجم کرت ءُ فیضیؔ ءَ راادات تہ آئی ءَ گُشت کہ کتاب ءِ نبشتہ راھبندءُ گالبند انگت کارلوٹ اَنت، ءُ گراف ھم نوک سرءَ جوڑ کنگ لوٹ اَنت ءُ دگہ بازیں چیز پدءَ چارگی اَنت۔ فیضی ءِ سوجانی سوب ءَ اکنامکس ءِ گراف، گالبند ءُ زبان ءُ بیان بازوش ءُ ڈولدار بوت اَنت۔ بازیں انگریزی رِدانی ترینگ ءَ فیضی ءِ کمک مہ بوتیں ءُ بازیں چیز آئی ءَ کمپوز مہ کرتیں، اے کار سرجم نہ بوت۔ من فیضی ءِ اے کمک ءُ احسان ءَ ھچ بر بے ھال کرت نہ کن آں۔

گُڈسرءَ من وتی مستریں براس عنایت اللہ بلوچ ءِ مہرانی منت ءَ گر آں ءُ وتی مکہ ئیں ماس ءُ قبلہ ئیں پس ءِ دل بڈی ءُ وتی پچ ءِ سرءَ بھروسہ کنگ ءَ پہ آیانی لکھ وار منت ءَ گر آں، خدا پہ کنت کہ آسیاھیں روچ ھچ بر مہ گند آت اَنت۔

مالزانتی   ایم کے جامیؔ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

اے کتاب پہ اکنامکس ءِ نودربرءُ پہ بلوچی زبان ءِ وانوکاں یک نکی یے۔ اے کتاب ءَ بہ وان اِت ءُ وتی صلاءُ شوراں بہ دئے اِت، کتاب ءِ تہ ءَ ھر وڑیں کہ رَدی یے گند گ بیت ماراھال بہ دئے اِت کہ دیمتر ءَ رَدی گرگ بہ بنت۔

شمئے کستر
ایم۔ کے۔ جامیؔ
لیکچرار اکنامکس ڈگری کالج خاران

meerkifayatullah@gmail.com

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

پیشگال

سوبءِ آتگ Economy ءِ مالزانشت کہ شہ آشوب انچیں جہانءِ لبزانکءِ مالزانتیءِ وتی سیالی یے ھست۔ کجام ھم آشوبءِ راہ ھم ودی کرتگ۔ مالزانشتءِ کہ بوتگ ھم چوشءِ اَنت بوتگ جوڑ بہرءِ البزانکءِ آپد، اَنت۔ بزگیءِ سیالی بے وسیءِ اے ایت۔ کپ دست لاچاریءِ بے وسیءِ بزگی، دمانی امر ترا پچارءِ بزورءِ لبزانکءِ زبانءِ راجانی بدحالیں گڑا کنت، پیداک کہ بدحالی مالی جاورحال سیاسی بلکہ اِنت نہ حالاں جاور سیاسی گوں تہناءِ ایوکءِ ایرانیءِ چستءِ سیاستءِ ایوکءِ بے سامانیءِ بے گسیءِ پادشاپادی، درتہ پچیءِ لنگڑی، گڑنگءِ بیت۔ بدحال گیشتر حال یا جنگ کہ مردم دو درور، پہ ھست۔ ھم مالزانشتءِ راجےءِ کردے مستریں یکءِ تہ ایشی بلکیں اَنت، نہءِ سوبءِ دردءِ دلءِ (انسانی بیت۔ برباد گشگ گیشتر گسءِ غریبءِ تہ دوکانی ھر شہءِ ردءِ دودانی دنیائی گڑاں بیت، کنگ بیگواہ غم وتی جاگہءِ ھست کہ ھست)

راءِ ازمءِ آئیءِ پرمائیتءِ روگءِ رادَرملکءِ شاعرے مزنیں وڑیں ظفرءِ علی ظفر جنجالاں مالی ھمےءِ نیمگءِ دومی اےءِ متلبءِ لچہءِ بسملءِ ردءِ جنجالانی مالیءِ واریءِ بزگیءِ ھمے یا کہ جت۔ جان ھر وتیءِ وھدیءِ بےءِ سوبءِ پوریاتءِ

بنداں پہ چارِات؛

وتی دستءِ گھڑی برتگ نہادگءِ

پہ تئی یک جوڑہے کوشءِ

پہ شوکیں منگلیےءِ

وتی دنیا من باھینتگ

پہ تئی ھر ردچی ئیں داباں۔۔۔۔پہ سنگاراں

پہ ٹہلیں ترانءِ پچکنداں

منی دل رہن بوتگ گوں تلاھیں اوستءِ ارماناں

پہ تئی زریں گورءِ ھارءِ

من شش سال مچھءِ گوازینتگ

پہ تئی گوشءِ شپیں دُرّاں

پہ تئی مندریکءِ باھینکاں

پہ تئی ھر زیورءِ سہتءِ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

برے من راہ بستگ رگھوز یانی

برے گوں کپتگاں ذرّانی ٹولیءَ

برے من شہرءَ بازاراں دائگ آس

برے من برتگ اَنت

شہرءَ شرپ دارانی لاڑیں چلک پہ لتاں

ھمے وڑءَ وختے شہید ساجد حُسین وتی یک گلگدارےءَ تہءَ منظور بسملءَ جُست کنت کہ آ کجام جیڑہ اِنت کہ اگاں مہ بوتیں، آشرتریں شاعرے بوتگ اَت، بسملؔءَ پسو دات کہ۔۔۔

"من گُش آں انچیں ساچے، انچیں چاگردے ودی بوتیں کہ ماراکتاب دست بہ کپت اِیں، شریں علمی ماحولے مارا پہ رَستیں، ءُ دراہید چہ ایشیءَ اگاں کجام ھم اِزمے ھنرے بہ بیت، تو آئیءَ وھد گیشتر دات بہ کن ئے، تو شرتر گوں آئیءَ انصاف کرت کن ئے ءُ من گُش آں کہ بائد اِنت ادب یا آرٹے کجام ھم شعبہ یے کہ توجوان کن ئے یا زورئے، آترا زندگ کرت بہ کنت ءُ زندگ داشت بہ کنت۔ لاپ دات بہ کنت، لاپ غمے مہ بیت۔ اگاں تو ھشت گھنٹہ یا شش گھنٹہ دگہ جاگہےءَ کار کن ئے، انچیں کارے کہ آ تئی دماغءَ ءُ ترا ادم برائین ایت، گڑا تو آرٹءَ وھد دات نہ کن ئے، منی وتی ذاتی experience ایش اِنت کہ آ وھدءَ کہ من کارءَ نہ بوتگ آں، من ماھے ھشت، دہ، شعر گُشت کرتگ، بلے تانکہ مرا اِنت من ھشت گھنٹہ، نو گھنٹہ ڈیوٹی دے آں، من اے کارءَ کرت نہ کن آں، بلکیں شش ءُ ھشت ماہ بیت کہ من شعرے جند نہ گشتگ۔"

ھمے وڑءَ ڈاکٹرءَ حنیف شریفءَ گشتگ اَت کہ۔۔۔

"فلم جوڑ کنگءَ واستہ بُنگی چیز زر اِنت، ءُ زر مختلفیں resources ءَ آئی سرءَ جنگ ھم بوت کنت ءُ پدءَ دیمءَ اوں آ زر پیدا ک کنگ ھم بوت کن اَنت، بلوچی film making ءَ مستریں جیڑہانی تہءَ یک جیڑہ ھمے ایش اِنت کہ آئیءَ زر جنگءَ جواز نیست ءُ زر پیدا بوگءَ زریعہ نیست اِنت۔"

چونائیءَ ھم چاگردےءِ تہءَ دو مستریں بدلی کہ شہ ایندگہ درستیں بدلیاں گیشترءَ اول سرءَ پدر بنت، آسیاسی بدلیءَ مالزانشتی بدلی اَنت۔ کجام ھم ھندےءِ جاور ھال دو رنگءَ ایمن بنت، یکے راجکاری ایمنیءَ دومی مالی ایمنی۔ یکے بہ بیتءَ دومی مہ بیت، اے ایمنی ناسرجم اِنت۔

آ ئرشءَ نوبل دادگر وکیں شہ زانت، کسہ کار، کسمانکارءَ نگدکار George Bernard Shaw گُش ایت؛

ایم کے جامیؔ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

The economy is the art of making the most of life. The love of the economy is the root of all virtue.

مروچی ئیں مالی چست ءُ ایر مئے دیم ءَ اَنت۔ ماشما دیست کن ایں کہ یک نودربرے پہ وانگ ءَ کتابے زرت نہ کنت، یک شریں لیپ ٹاپ یا کمپیوٹرے زرت نہ کنت۔ اے درستیں چیزانی سوب راج ءِ سیاسی ءُ مالی ناآسودگی اِنت۔ نبشتہ کاراں پہ نبشتہ کنگ ءَ کتاب ءِ چھاپ کنگ ءَ پد شریں کٹ ءُ کمائی یے نہ رَس ایت کہ آ نبشتہ کنگ ءَ راوتی لاپ کرت بہ کنت۔ انسان ءَ راگوں وتی اِزم ءَ باز ایماندار بوگ ءِ واستہ چندیں وڑ پکار اَنت۔ یکے، آئی ءِ مالی جیڑہ ھلاس اَنت ءَ آگوں اِزم ءَ مہکم اِنت، دومی اِزم پر آئی رِزق بزاں آئی لاپ ءَ روز اِنت، ہمی وھدے آئی مالی جیڑہ بے حساب اَنت، اِزم آئی ءَ لاپ ھم نہ دنت، ءَ آچو غالب ءِ وڑ ءَ تیوگیں زندوامدار اِنت،

غالبؔ ءَ وامدارے بہ جنت (امیل بسمل)

گڑاں آ اِزمکار ءَ راپہ وتی اِزم ءَ پہک گنوک بوگی اِنت۔ یاوَ آئی ءِ اِزم گوں انچیں پگرانکے ءَ بندوک اِنت، کہ پہ وتی پگرانک ءِ سوبمندی ءَ گنوکی ءِ گڈی سیمسراں رستگ۔ اگاں چوش نہ اِنت گڑا مزنیں لبزانک پیدا ک نہ بیت۔ بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ مستریں جنجال ھمیش اِنت کہ گیشتریں بلوچی نبشتہ کاراں ءَ نہ Orhan Pamuk ءِ وڑ ءَ مالی رِدءَ آسودگ اَنت ءَ نے کہ Garcia Marquez ءِ وڑ ءَ غریبی ءَ رُستگ ءَ مزن بوتگ اَنت، ءَ نے کہ آیانی تہ ءَ پہ اِزم ءَ پہک گنوگی ھست۔ پہ اِزم یا پہ پگرانک ءَ گنوکی الّمی اِنت۔

بلے مئے گیشتر نبشتہ کار کہ وھدے گوں مالی جنجالاں دوچار کپ اَنت، گڑا آیانی اِزم بازیں نزوریانی آماج بیت۔ آئی ءَ کجا ھم پہ بیپرے ءِ وانگ ءَ کہ چار کلدار بہ رَس ایت، یا پہ کتابے ءِ رِجانک کنگ ءَ، یا مشاعرہ یے ءَ روگ کہ لہتیں ھزار کلدار آیانی یک ءَ دوروچی جیڑہ یے شر کنت، پہ ھمائی آوتی وھد ءِ قربان کنگ ءَ تیار بنت۔

گشگ ءِ متلب ایش اِنت کہ مالی جیڑھانی اسرمندی انچو زیات اِنت کہ آ اے دنیا ءِ کجام ھم راجمان ءِ تہ ءَ وتی تباہ کاریاں پیش دار ایت۔ مالی جنجال ءَ چہ راجمان ءِ ھمک مردم اسرمند بیت، آ ٹری نودربرے بیت یا کہ راجکارے، نبشتہ کارے بیت یا لس مردمے۔ اے مالی جنجال آ ئرءَ وڑ وڑیں ھنر پرمائیت۔ امریکہ ءِ ورنائیں گُشندہ ءُ سوت نبشتہ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کنوک، Colson Baker ءِ گپ، اِدا تچکیں راستی یے ودی کنگ اِنت کہ Economics runs the world.

پہ گندءِ بازیں نیک راھی زانتکار اے گپ ءَ مہ منّ اَنت، بلے مئے ھندءِ مرو چی ئیں مالی جاور ھال ھمے چیزاں پدر کن اَنت کہ بے زری ءِ ھر دومی مردم وڑ وڑیں جنجالانی دیمپان اِنت۔ اے بابت ءَ عیسائیانی کتاب The New Testament گشیت؛ Love of Money is the root of all evil. اے گپ وتی جاہ ءَ بازیں ھسابے ءَ راست اِنت، بلے ھمے Love ءِ کئے پرّ ریچ ایت کہ انسان ءَ راہیک گوں زرّ ءَ مہر اِنت؟

زر ابرمی چیزے نہ اِنت، انسان ءِ جوڑ کرتگیں یک بندءِ بستے کہ ھزاراں سال اِنت انسان ءِ گُٹ ءَ لوپ اِنت ءُ نوں اے طوق انچوش مہکم کنگ بوتگ کہ ھچ وڑ ءَ کشگ نہ بیت۔ ہمیشا انسان وختے زر کٹ ایت، گڑاں بزاں کہ ھمے طوق ءِ مہکمی ءَ کمیں سُست کنت ءُ وتی گٹ ءَ کمیں آسودگ کنت کہ پہ اَرزانی ساہ زُرت پہ کنت۔ اِدءَ Love ءِ شہ زیات ءَ زر Need یے چیا کہ Love بے مکسد ءَ بے نپ کنگ بیت۔

عشق سودایے نہ اِنت پہ عاشق ءَ دیوانگاں

قول ھماگس ءَ کتگ کہ نیم راہ ءَ بج اِتگ (منظور بسمل)

پیشکا The New Testament ءِ پتو ءَ George Bernard Shaw گُش ایت؛

Lack of money is the root of all evils.

مالزانشت ءِ ارزشت چہ ھمداھم پدر بیت کہ نوبل داد ھما شش علمانی مردماں کہ دئیگ بیت، آیانی تہ ءَ مالزانتی ھم ھوار اِنت۔ اے داد چیا مالزانتاں دئیگ بیت، اے درگت ءَ نوبل داد دیوک کمیٹی گشیت؛

'to design economic policy that promotes welfare and reduces poverty.

بزان کہ مالزانتانی سر ءَ لازم اِنت کہ آ انچیں وڑ ءَ شونداپ جوڑ پہ کن اَنت کہ شہ آیاں کُل بنی آدم نسل ءِ گہبودی ءَ گہتری بہ بیت ءُ غریبی کم بہ بیت۔

من جامیؔ ءَ لہتیں سال ساری ءَ آئی ءِ جندءِ وانگی بُنگپ ءِ بابت ءَ کہ گشت کہ آ بائد اِنت اے درگت ءَ بلوچی ءَ را کتابے بہ دنت گڑاں من ءَ ھچ گُمان نیست اَت کہ جامیؔ اے کار ءَ بنا کنت ءُ انکس جور ءُ جیا کش ایت ءُ کتابے سرجم کنت۔ بلے وھد پہ وھد کہ آئی ءَ من ءِ جُستے ءُ سوج ءُ سلاھے کرت، تہ من زانت کہ آنوں ھچ وڑ ءَ چک ءُ پد نہ بیت

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ءِ اے کارءِ سرجم کنت۔ پدءِ یک روچے آت کہ جامیءِ کتاب پرنٹ کرتءِ منءِ دات کہ پچارےءِ رَدیانی پہ گش۔

من وت مالزانتیءَ ہچ نہ ونتگءِ نہ زان آں، بلے وختے کہ من جامیءِ کتاب دیمءِ کرت، تہ یک برےءَ من زبانءِ رَدی بےھال کرت اَنتءِ اے زانشتءِ اسرمندیءِ تہءِ وتءِ راگار کرت۔ کتاب من 3،2 روچءِ سرجمءِ ونت ءِ ھلاس کرت۔ کتابءِ تہءِ وشیں وڑےءِ مالزانتیءِ پچار، ایشی بابتءِ جتاجتائیں پگر انکانی گچین گپ بیان کنگ بوتگ اَنت۔ پدءِ یک پہ یکءِ اے بُنگپءِ گوں سیالی دارو کیں پُرارزشتیں گپءِ سرھال دیمءِ آرگ بوتگ اَنت۔ اے وڑیں کتاب بلوچی زبانءِ زانشتءِ تہءِ مزنیں گیشی یے۔ اے رِدءِ جامیءِ کار بازستاکرزایت۔

کتابءِ تہءِ زبانءِ بابتءِ نوکیں تجربگ اے ھوار کنگ بوتگ کہ ایشیءِ زبان ارزان کنگءِ ابیدرخشانیءِ مکرانی گالوارانی ھوادگ Mixture کنگءِ کوشست کنگ بوتگ۔ بزاں انچیں لبز کہ بازرَندءِ کارمرز بوتگ اَنت آھر دو گالوارنی تہءِ نبشتہ کنگ بوتگ اَنت، چوش کہ 'شہ'ءِ'چہ' یا 'پیش دارگ'ءِ'شان دیگ'۔ چوش پیشکا کنگ بوتگ کہ کتابءِ وانوک اگاں مکرانی یے بیت، تہ آرخشانی گالوارءِ چیزے لبزبزانت گوںءِ وانوک اگاں رخشانی یے بیت، گڑاں آمکرانی گالوارءِ چندیں لبز سرپد بہ بیت۔

اے کتاب نہ ایوکءِ پہ نودربرءِ مالزانتیءِ استادانی خاترءِ کمک کارے بلکیں پہ ئَس بلوچی وانوکاں ھم جوانیں زانشتی کتابے کہ اگاں کسے مالزانتیءِ انگریزیءِ اردوءِ ونت نہ کنت یا سرپد نہ بیت ئے، گڑاں آ بلوچیءِ تہءِ اے بابتءِ بازیں چیزاں سرپد بیت۔ کتابءِ تہءِ چندیں گالبندشہ ڈاکٹرناگمانءِ 'نوکاذ'ءِ زورگ بوتگ اَنتءِ چندیں گالبندماوت ہنتگ اَنت۔ چونائیءِ ھم گالبندءِ داں کہ وت رواج نہ گپتگ، ءِ وتی جاہ ئے مہکم نہ کرتگ، آ پہ زور زورگءِ منامنگ نہ بیت۔ بلوچ، بلوچستانءِ بلوچی سبزءِ توانابات اَنت۔

ایف جے فیضیؔ

12 دسمبر 2023 خاران

ایم کے جامیؔ

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ادارگ ءِ نوٹ

رخشان لبزانکی چاگرد خاران وتی باسک ایم کے جامیؔ ءِ اے کتاب ءِ سرجم کنگ ءِ مراد بات گش ایت ءِ امیت کنت کہ جامیؔ اے کتاب ءِ دومی بہر ءِ ھم زوت سرجم کنت ءُ رخشان لبزانکی چاگرد آ کتاب ءِ ھم گوں وتی نزوریں بالاد ءِ چھاپ کنت۔ چوش کہ اے مالزانتی Economics ءِ کتاب، مالزانشت Economy ءِ تاگت ءُ نزوری ءِ بابت ءِ اِنت، چہ رخشان لبزانکی چاگرد ءِ زیات کئے ایشی بِستار ءِ سرپد بیت کہ اے ادارگ وت مالی جنجالانی دیمپان اِنت۔ اے جاورانی تہ ءِ خاران ءِ وڑیں پد منتگیں ھندے ءُ رخشان لبزانکی چاگرد پہ بلوچی ءِ یک نوکیں بانداتے ءِ امیت اِنت کہ آئی ءِ وتی بندات ءِ اولی سال ءِ مومن مزار ءِ کتاب 'بلوچ ءِ زندمان' چھاپ کرتگ ءُ دیم ءِ آؤرتگ۔ گوں بلوچی زبان دوستیں مردمانی کُمک ءِ رخشان لبزانکی چاگرد ءِ اے کاروان ھمے رنگ ءِ جُنزان کنت۔

کارگُشاد

13 دسمبر 2023

رخشان لبزانکی چاگرد خاران

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

اولی در

مالزانتیءِ بنیات

Fundamentals of Economics

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مالزانتی چی یے؟

مالزانتی بزاں اکنامکس شہ یونانی لبز "اکونومیہ" درآتگ۔ ایشی لبزی بزانت Household Management انت۔ بزاں لوگ ءِ چیزانی خرچ ءُ درچ ءِ ترتیب"۔ بزاں ماوتی لوگ ءِ خرچ ءُ درچ ءُ وتی آمدن، چی ءُ مادن بزاں وساہلاں گوں چے پیم ھمسنگی پیدا بہ کن ایں، کسانیں آمدن ءَ ما چے پیم خرچ بہ کن ایں کہ مئے چیزانی واھشت ءُ لوٹ پیلو بہ بنت۔ مالزانتی ءِ جتا جتائیں پچار مالزانتاں داتگ۔ اے پچار مارا مالزانتی ءِ گیشتر سرپد کن انت۔ دیمترءَ تاکاں مالئی سرءَ سرجمی ءَ گپ جن ایں۔

لہتیں نام آوریں مالزانتانی پچار ءُ لیکہ:

1۔ کلاسیکل ٹولی ءِ ھیال ءُ پگرانک (دولت ءِ علم ءُ زانت)

Adam Smith
(1723 -1790)

کلاسیکل ٹولی ءِ مستر "آدم سمتھ" منگ بیت۔ شہ گلاں پیش آئی ءَ وتی لیکہ درشان کرتگ انت۔ مالزانتی ءِ بابت ءَ آدم سمتھ وتی لیکہ ءُ پگرانک ءَ وتی کتاب

An Enquiry Into The Nature And Causes Of The Wealth Of Nations

ءِ تہ ءَ بیان کرتگ۔ اے کتاب 1776 ءَ چھاپ ءُ شنگ بوتگ۔ آئیش ایت کہ مالزانتی "راجانی مال ءُ دولت ءِ وانگ ءِ زانت انت"۔ آدم سمتھ مالزانتی ءِ "پس" (بانی) ھم منگ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Divid Ricardo
(1772 - 1823)

آدم سمتھ ءِ زندگیرانی تہ ءَ ڈیوڈ ریکارڈو سک نام کمائتگ۔ آئی ءِ کتاب، 'Principle of Pol Economy and Taxation'، 1817 ءَ چھاپ بوتگ۔ ریکارڈو آدم سمتھ ءِ پکر ءِ منوگرے بوتگ ءُ گوں جوانیں وڑے ءَ آئی سمتھ ءِ پلائرزی کرتگ۔ ھمے وڑ ءَ جے بی سے، الیف۔ اے۔ والکر ھم مالزانتی ءَ رادولت ءِ علم گُش اَنت۔[1]

آدم سمتھ ءِ پکر چار تیرانی سرءَ ایر اَنت[2]۔

1۔ دولت ءِ پیداوار:

دولت چون پیدا اکنگ بیت ایشی ھاترا چار پیدواری کارندگ ھرھوری اِنت۔ چہ ایشان ابید یک چیزے ھم جوڑ کنگ نہ بیت۔ اے چاریں چیز، زمین، پوریات، سرمایہ ءُ آرگنائزر اَنت۔ ایشاں ماں انگلش ءَ Four Factors of Production گُش اَنت۔

اولی زمین اَنت۔ خرچ ءُ مادن، (وسائل) سمندر، جنگل، گوات، پراھگ (خلاء)، ھاک، خرچ کہ زمین ءِ سر بر ءُ یا چیر ءَ اَنت، آ زمین گُشگ بنت۔

دومی پوریات بزاں لیبر کہ جانی ءُ ذھنی کار کنت ءُ پیداوار ءَ بھر زوریت ءُ آئی ءَ دیھاڑی رسیت۔

سیمی سرمایہ کاری ءُ چارمی انٹرپرائز یعنی ھمامردوم کہ نکس ءُ نپ ءِ، زمہ دار انت۔ (ما ایشانی بابت ءَ گیشتر ششمی در گپ جن ایں۔)

2۔ دولت ءِ بدلی سدلی:

بزاں انسان خرچ چیزے کہ پیدا ءُ جوڑ کنت، اے چون بدل سدل کنگ بنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

3۔ دولت ءِ ونڈ بہری:

ایشی متلب ایش اِنت کہ مال ءُ زر ایوک ءِ لاتیں مردمانی گورءَ مہ بنت۔ اے جوانیں وڑے ءَ ونڈ ءُ بہر کنگ بہ بنت کہ چاگرد ءِ تچیں مہلوک ءِ مالی جیڑہ گیش ءُ گیوار بہ بنت۔

4۔ دولت ءِ خرچ ءُ درچ:

چارمی گپ دولت ءِ خرچ ءُ درچ اِنت کہ شہ ونڈ ءَ پد مہلوک وتی بہر ءَ وتی آمدن ءَ خرچ پکن اَنت ءُ چیزءُ حرمت بگر اَنت۔

آدم سمتھ ءِ پگر ءِ سرءَ نگد کاری۔

آدم سمتھ ءَ آئی ھم تبیں معاشی زانوگرانی بزاں مالبزاناتانی سرءَ اے پگر ءِ بابت ءَ باز نگد کنگ بوت۔ آ زمانگ ءِ شہ زانت، راجمانی کارندگ، "رسکن ءُ کارلائل" ءَ آدم سمتھ ءِ اے زانت ءَ را "بورنگ علم "گشت۔ آیانی ھیال ءَ مال ءُ دولت ءِ بابت ءَ وانگ ءِ سبب ءَ انسان شہ نیک راھی ءَ دور ءُ دربیت۔ انسان ءِ تہ ءَ لالچ، وت دوستی، گیشین لوٹ ءُ جوپاہ پیدا بیت۔ آیاں گشت کہ اے علم خدا ءِ ھلاف اِنت۔ اے ھر دوکاں آدم سمتھ ءِ پگر ءَ راسردیں علم ھم گشت۔ شہ ایشاں ابید ایس بیلے ءَ 1835 ءَ گشت کہ اکنامکس "انسان ءِ میار جلی ءُ ازت ءَ "جہل جنت۔ متلب ایش انت کہ مال ءُ زرءَ مفت ءُ ناحق زیات کدر ءُ کیمت دئیگ بوتگ۔ اے زانت انسان ءِ گہتری ءُ گہبودی ءُ چاگردی جیڑہ ءُ جنجالانی توجیل نہ اِنت یا توجیل اِش کرت نہ کنت۔ انسان ءِ گہتری ءُ گہبود ءُ آسراتی ءُ ایمنی ءَ را آدم سمتھ زد کرتگ، بزاں آئی بیان نہ کرتگ۔ ہمیشا اے بے کاریں زانتے، چیا کہ ایش مئے ذہن ءِ تہ ءَ دولت ءِ کمائینگ ءِ پگر پیدا اکنت کہ خرچ وڑءَ کہ بہ بیت، دولت بہ بیت، چاگردی گہبودی ءِ ھیال نیست۔(3)

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نوکلاسیکل ٹولیءِ پگرانک (مادی فلاحءِ علمءُ زانت)

الفرڈ مارشل کیمبرج مزن شاہ دربرجاہءِ نامدار ایں مالزانتے بوتگ۔ آئی پگرءِ ردءَ اکنامکس "انسانءِ گہتریءُ گہبودءِ زانت" اِنت۔ آئیءِ کتاب 1890ءَ Principle of Economics ءِ نامءَ چھاپءُ شنگ بوت۔ آئی تیو گیں گپ چو اِے وڑءَ اِنت،

Alfred Marshall
(1842 - 1924)

"اکنامکس انسانءِ زندءِ کسبءُ کار، چستءُ ھیرانی باروءَ زانگءِ نام انت، اِے انسانءِ چاگردی کارانی سرءَ تران کنت، کہ گہبودءُ گہتری پہ مادنی چیزانی کارمرزیءَ چون رست کنت۔"[4]

الفرڈ مارشلءِ پگرءِ نگدکاری:

لونل رابنز مالزانتیءِ راجدپترءِ مزنیں مالزانتے زانگ بیت۔ الفرڈ مارشلءِ پگرءَ رد کنت۔ آ اِے ڈول نگدکاری کنت۔ "الفرڈ مارشل 'مادی' چیزانی سرءَ زور داتگ، 'دَرمادی' چیزاں ھوار ئِے نہ کرتگ۔ پہ دَرور چو کہ ڈاکٹرءِ ھزمت، وکیلءِ کار، ھستاذءِ وانینگءُ دگہ بازیں ھزمت کہ ھست اَنت۔ اے مُچ غیرمادی چیز اَنت۔ قومءِ مالی (معاشی) پڑءَ ایشانی ھَم مالی بہر ھست۔ ایشانی کردڈا لچار کنگ نہ بیت۔"[5]

لونل رابنزءِ لیکہ (سائنس، گچینءُ کمی)

1898 - 1984

شہ لونل ربنزءِ پگرءُ ھیالءِ سرءَ چماشنک دیگءَ سریک ھبرےءِ زانگ اَلمی اِنت کہ لاتیں معاشی زانوگراں مالزانتیءِ بزانتءِ بابتءَ گُشتگ کہ انوں نوکیں دورءَ ایشی زلورت نہ اِنت۔ جے ایم کینزءَ گُشیت کہ اکنامکسءِ شَرتریں پجار اکنامکسءِ جندءِ گُٹءَ لوپ اِنت۔ پریٹو، میڈرل، رچرڈ جونزءِ ردءَ مالزانتیءِ بزانتءِ پَٹءُ پول وھدءِ زوال کنگ اِنت۔ بلیں لونل رابنزءُ میکفی گُش اَنت کہ اکنامکسءِ شریں پجار نہ بوگ نکس اِنت۔ اے بابتءَ آئی وتی جندءِ پگر درشان کُرتگ۔[6]

مالزانتی

ایم کے جامیؔ

لوئل رابنز بازیں نامدار یں معاشی زانوگرے اَت۔ آ لندن سکول آف اکنامس ءِ چیر مین بوتگ۔ آئی کتاب 1931ءَ چھاپ ءُ شنگ بوت۔ آ وتی کتاب Nature and Significance of Economicsءِ تہ ءَ گُش ایت کہ" اکنامکس کمیں مادن ءُ واھشت ءِ گچین کنگ ءِ نام اِنت۔" آئی تیو گیں ھبر چوش اِنت۔

"اکنامکس انسان ءِ ھماروشت ءِ وانگ ءِ علم اِنت، کہ آئی بازیں واھشت ءُ کمیں وسائل ءُ مادن کہ گوں وت ءَ ھم گرنچ اَنت، ءُ ایشانی جتاجتاھیں کارمرزی (ھستعمال) اَنت"۔[7]

رابنزءِ پکرءَ اگاں چار جاگہ بہر بکن ئے۔

1۔ انسان ءِ واھشت، لوٹ ءُ تماہ بے ھساب اَنت۔

2۔ چی ءُ مادن (وسائل) سک کم اَنت۔ بزاں لوٹ گیشتر اَنت ءُ وسائل کم اَنت، چے پیم پیلوکنگ بنت۔

3۔ انسان ءِ واھشت سک اَرزِشت دار اَنت۔

4۔ اے چی ءُ مادن جتاجتا کارمرز بوت کن انت۔ بزاں کجام لوٹ کُجام وسیلگ ءَ کارمرز کنگ بہ بیت کہ لوٹ اول پیلو بہ بیت ءُ وسائل ھم کم خرچ بہ بیت۔

لوئل رابنزءِ پکر مرچیگیں زمانگ ءَ شرّ ءُ جوان چارگ بیت بلیں آئی سرءَ ھم نگد بوتگ۔

لوئل رابنزءِ پکرءِ سرءَ نگد:

1۔ رابنزءِ ھیال ماھیکرو اکنامکس ءِ سرءَ اِنت، آئی میکرو اکنامکس ءِ بابت ءَ ہچ تران نہ کرتگ۔

2۔ مرچیگیں مزنیں جیڑہ بے روزگاری اِنت، رابنز ایشی بارو ءَ ھم گپ نہ کرتگ۔

3۔ قومی آمدن ءِ بابت ءَ راھشونی بزاں گاھیڈلائن نیست۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نوکیں لیکہ (۸)

اے ایم کینزءِ پگر:

1883 - 1946

جے ایم کینزءَ مالزانتیءِ زانشتءِ تہءَ آشوبے آورت۔ کینز اکنامکسءِ "ارسطو" گُشگ بیت۔ آئی گیشتر دلگوشی میکرو اکنامکسءِ سرا اَت۔ آئیءِ اکنامکسءِ زانتءِ دراج کَش اِت۔ کینزءِ کتابءِ General Theory of Employment, Interest and Money کہ 1936ءَ چھاپ بوتگ، اے کتاب مارا بے روزگاری، قومی آمدن، زرءُ مال، زرءِ زَرسِتینءُ لوٹءِ باروءَ سرپدی دنت۔ چو کہ پیسرءَ گپ بوت کہ کینز اکنامکسءِ پچارءِ منوگر نہ اَت۔ بلیں انگت آئی کتابءِ تہءَ اے گپ تچک انت کہ، روزگار، مالءُ زرءِ تہءَ ھم گرنچی پیم آرگ بہ بیت۔ نلکیءُ چاگردی ھمسنگی اِے دَرگتءَ چے وڑ وڈینگءُ نز آرگءُ جہلءُ برز کنگ بنت۔ تامروچی ھمیں زمانگءَ کینزءِ ھیالءُ پگر وانگءُ منگ بوگءَ انت۔ کینزءِ لیکہ ساہینتفک انت۔ البت چیزے پگر پَرَشتءُ پروشءِ آماج بوتگ انت بلیں آئی دلگوشی میکرو اکنامکس بوتگ کہ آنوں جتاھیں زانشتےءُ جتا وانینگ بیت۔

سمویلسنءِ ھیال: (زُدومءِ سائنس)

May 15, 1915 -
Dec 13, 2009

پروفیسر پاول اے سمویلسن، MIT گریجویٹ ڈپارٹمنٹ آف اکنامکسءِ کار مسترءُ بانی اَت۔ آئی ساہینتفک لیکہاں آئیءَ را دنیاءِ تہءَ نامدار کرتگ۔ آئیءَ پہ نیوز ویک تاکبندءَ باز کالم نمشتگ۔ سمویلسن وھدااں امریکہءِ صدر جان الیف کینڈیءِ معاشی سلاھکار (ایڈوائیز) اَت۔ آئی امریکی گورنمنٹءِ فنانس ڈپارٹمنٹءَ مزنین اگدھانی سرءَ کار کرتگ۔ آ امریکہءِ اولی معشیت دان اَت کہ آئیءَ را اکنامکسءِ تہءَ 1970ءَ "نوبل داد" رَست۔ اے داد آئیءَ را اکنامکسءِ تہءَ نوک تریں تجزیہءُ پگرءِ سببءَ رَستگ۔ چو ناھا مالزانتیءِ پیڑءَ آئی کار سک باز اَنت۔ آئی اولی کتاب 1947ءُ 1948ءَ دیمءَ آتگ انت۔ آئی مشہوریں کتابانی تہءَ Foundation Of Economics Analysis and Economics باز نامدار انت۔ شہ اِے کتاباں ابید آئی دگہ بیستءُ چار کتاب نمشتگ۔ آئی آرٹیکلءُ ریسرچ پیپر ھم سک باز اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سمویلسن نوکیں اکنامکس بزاں ماڈرن اکنامکس ءِ "پِلس" ھُنگ بیت۔ آئیNew Keynsians اکنامکس ءُ دگہ جتاہیں رنگے ءِ پیش کُرتگ۔ سمویلسن مالزانتیءَ چو اے وڑءَ پجار دنت۔۔

"Economics is a study of how men and society 'choose' with or without the use of money, to employ scarce productive uses resources which could have alternative uses, to produce various commodities over time and distribute them for consumption, now and in the future among the various people and groups of society"(9)

سمویلسن گوشگیں مُچیں مالزانت ءُ معاشی زانوگرانی پگرانی سرءَ تران کنت۔ مُپچیں پگران یکجاہ کنت ءُ دگہ رنگے دیم ءَ کاریت۔ آئی ھیال گوں گوشگیں مالزاناں گوں کمیں یک وڑ اِنت۔ بلیں آئی نوک تریں مالزانتی یے مئے دیم ءَ آورتگ۔ آ گُشیت کہ، مالزانتی انسان ءُ چاگردءِ وانگءِ نام اِنت، چیا کہ مالزانتی اے چیزاں گیچین کنت کہ زرءُ کلدار بہ بیت یا ابید شہ زرءَ ھماوسیلگاں کارمز پکنت کہ آیانی دگہ کارمرزی ھست۔ پدا ایشان جوان انسان ءُ چاگردءِ سرءَ ونڈءُ بہر پکنت۔

سمیو ئلسن ءِ بابت ءُ گشیتر زانگے ءِ دستءِ کتاب ءِ گنڈی تاک ءِ پہ ریفرینس بہ چارات۔(10)

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

چُنڈی مالزانتی ءُ کُلی مالزانتی:

مالزانتیءِ را مالزانتاں دو جاگا بہر کرتگ ۔(11)

1۔ چُنڈی مالزانتی یا نہادءِ لیکہ ۔ شہ یونانی لبزMikrosءِ در آتگ۔ ایشی متلب Micro بزان، کسان، گونڈ، چُنڈ یا کپ۔ ماں اے پیڑءِ مالزانتیءِ کسانیں یا گونڈیں بہرانی Segments بابتءَ وان ایں۔ پہ ذرور؛ مائیکرو اکنامکسءِ تہءَ یک مَرْدُمےءِ ءُ جاگردءِ واھشت، تماہ، رَسْتیں ءُ لوٹ، آمدن، خرچ ءُ ذرچ، مال ءُ ذرءِ سرءَ تران کنگ بیت۔ آئی کمیں چی ءُ مادن ءُ لوٹءِ تہءَ ھمگنگی ءُ فیصلانی سرءَ گپ ءُ تران کنگ بنت۔ بزاں اکنامکسءِ چُنچ پکرءُ لیکہ کسان ءُ گونڈ گراں مالی جیڑھاں گیش ءُ گیوار کنگ بنت۔ اے پڑءَ آدم سمتھ، الفرڈ مارشل، ریکارڈو ءُ آھانی پدگروکاں مزنیں کار کرتگ۔۔ مائیکرو اکنامکس Price Theory ھم گشگ بیت۔ پرچا کہ اے پڑءَ نہادءِ سرءَ باز گپ بیت۔

کُلی مالزانتی یا روزگارءُ آمدنءِ لیکہ :

اے لبز Macro شہ یونانی لبزMakrosءِ در آتگ۔ ایشی متلب مزن، دراج ءُ وہ، تیوگ یا کُلی اِنت۔

اے پڑءَ اکنامکسءِ لیکہ، ءُ پکر انکانی تہءَ بازیں مَرْدُمانی، مزنیں جاگرد، مُلک قوم ءُ راجءِ واھشت، لوٹ، تماہ، رست تلب، قومی آمدن، خرچ ءُ ذرچ، نہادی، کارءُ بار، بے روزگاری، زرءُ مال، بنیکاری سسٹمءِ سرءَ گپ ءُ تران بیت ۔فسکل شونداپ، مانیٹری شونداپ، میان استمانی بیوپار، (انٹرنیشنل ٹریڈ)، اکانومی چستءُ ھیر، چیزانی گرانیءُ ارزانی، بیلنس آف پیمنٹ، زرّ ءُ ام سازینگ ءُ دگہ بازیں لیکاں ءُ بہرءِ سرءَ گپ بنت۔

اے میدانءِ سرءَ جے ایم کینزءِ کارءُ ھزمت ھچبر شموشگ نہ بنت۔ آئی اے میدانءِ راد گہ رنگ ءُ ذرد شے داتگ کہ دنیا تنیدی آئی وام دار اِنت۔ آئی کار میکرو اکنامکسءِ ذرگتءَ بازستا کرزانت۔ آئی پکرءَ مزنیں کوے ءِ راشہ مندیءَ کش اِتگ۔

مزنءُ نامداریں معاشی زانوگر جے ایم کینزءِ سرءَ گونگیں تاکاں کمیں تران بوتگ۔ آئیءِ میدان Theory of Income and Employement ھم گشگ بیت۔ پرچا کہ ایشی تہءَ ھمے دوھیں گپ آمدن ءُ روزگار زیات گیش ءُ گیوار اکنگ بنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

"مالی جنجال"

انچو اے گپ پیسرءَ کنگ بوتگ کہ مئے کرءِ مالءُ زرچیءُ مادن کم اَنت بلیں واھشءُ لوٹ بے ھساب اَنت۔ ھر دوکانی نیامءَ ھمسنگی پچے وڑ آرگ بہ بیت کہ مئے ھرھوری ئیں لوٹ پیلو بہ بنت۔ اے ھمسنگیءُ برابری پچے پیم کیت، اے مالی جنجال گشگ بیت۔ اے دَرگتءَ لاتیں ٹکانی سرءَ چمشانک دور دئیگ الّمی اِنت۔[12]

1۔ چے پیدا کنگ بہ بیت؟

اولی گپ ایش اِنت کہ ماچے چِنءُ لانچ پکن ایں، چیا کہ مازان ایں کہ گوں ماوسائل کمءُ لوٹ زیات اَنت۔ چیءُ مادن جتاجتا ھم کارمرز کنگ بنت۔ چیزےءِ پیدا ءُ جوڑ کنگءِ ھورت چارگی لوٹ ایت۔

2۔ چون پیدا کنگ بہ بیت؟

دومی ایش اِنت کہ ماشیاءِ ھرمت پچے وڑ جوڑ پکن ایں۔ ماپوریاگر اں کاربگر ایں بزاں پوریاتاں بیار ایں یا گوں مشینری ءِ دود ءُ وڑاں چیزے جوڑ بکن ایں، کُجام ارزانءَ کپیت؟ اے چارگی اِنت۔

3۔ پہ کیا پیدا کنگ بہ بیت؟

اے چیز کہ پیدا کنگ بنت، گڑا پہ گے جوڑ کنگ بہ بنتءُ اے چون بہرءُ ونڈ بہ بنت۔

4۔ چیءُ مادنءِ شرءُ جوانیں کارمرزی۔

وسائل گوں جوانیں وڑےءَ کارمرز کنگ بہ بنت، چوشیں وسائل پشت مہ کپیت کہ ماکار نہ گیتگ۔

5۔ روزگارءِ جنجال۔

مئے معاشی جنجال ملکءِ تہءَ روزگار اِنت، روزگار کساس چینکس اِنت، چارگ بہ بیت۔

6۔ گیشءُ جیڑہ۔

ملکی آمدن گیش بہ بیت، روزگار بہ رسیت۔ ملک مالی ھسابءَ مُہکم بہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون

1. Modern Economics theory K.K Dewitt (Indian Edition 2006) Page No. 6
2. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 245-246
3. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 6
4. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 7
5. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 7
6. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 5
7. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 8-9
8. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 10
9. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 11
10. Economics by Paul. A Samuelson 7th Edition, About the Authors, Wikipedia, Paul A Samuelson Biography, Samuelson's Book, Economics. www.ec.com
11. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 14-15
12. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 12

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دومی در

خرچ کنوک ءِ لیکہ

Thoery of Consumer

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

خرچ کنوک ءِ رویہ ءِ لیکہ: Theory of Consumer's Behaviour

اے گپ تچک اِنت کہ لس مردم لوٹ ءُ تماہ ءُ واھِشت دار ایت۔ اے واھِشت؛ گس، پچ ءُ پوشاک، وردِن، جاہ ءُ جاگا اَنت کہ انسان ءِ زلورت اَنت۔ ایشان پہ گرگ ءَ زر ءُ آمدن، چی ءُ مادن بزاں (وسائل) لوٹ ایت۔ مئے اداں چی ءُ مادن کم اِنت ءُ واھش باز اَنت۔ انسان وتی زندءَ پہ وشی ءُ ایمنی ءَ گوازینگ ءَ خاترءَ جتاجتائیں وڑ شوھاز کنت، انسان ءِ زلورت ءِ تہ ءَ جوانیں وانگ ءَ زانگ، جان سلامتی ءُ ایندگہ آسراتی بنت۔ یک انسانے، یا مُلک ءُ کوم ءُ راج لوٹ ءُ واھشتاں چون پیلو کنت، آمدن ءُ لوٹ ءُ واھگ ءِ نیام ءَ ھمسنگی چون آرگ بیت، اے مُچ گپانی سرءَ سرجم ءَ دیم تریں دراں گپ کنگ بنت۔ بلے پیسر ابیاِت لہتیں بُن گپانی سرءَ چمشانک دے ایں۔

- **چیز ءُ ھِذمت:** ھَر ھما چیز کہ انسان ءِ لوٹ ءُ واھگ، واھشت ءَ پیلو پہ کنت، آرافائدگ بہ دنت ءُ دلجم پہ کنت، چیز گُشگ بیت۔ ایشانی تہ ءَ وردِن، پچ ءُ پوشاک، دارو درمان، نادرہ جاہ، وانگ جاہ، وانگ ءُ زانگ، ءُ دگہ دگہ، ھوار اَنت۔ ھمے وڑ ءَ ھذمت ءِ تہ ءَ، دروشکار، پوریاگر، ڈاکٹر، انجینئر، تراکان، ھستاذ، ءُ دگہ کارکنوک ھوار اَنت کہ پہ ھر روچی ءَیں زراں کار کن اَنت، آسرو سزبزاں ھزمت گشگ بنت۔
- **گراھکی ءِ سامان:** انسان ءِ بُنیاتی زلورت ءِ سامان گراھکی سامان گُشگ بنت بزاں۔ خرچ کنوکی سامان۔ ایشی سرءَ ساری ءَ گپ بوتگ۔
- **سرمایہ ءِ سامان:** اے ھما سامان اَنت کہ ایشان چہ دگہ چیز یا سامان جوڑ کنگ بیت۔ چوکہ آئن، تیل، کیمکلز، مشینری، مادن بزاں وسائل، درچک ءُ دار، ربڑ، بہ گر بدار۔
- **آمدن:** زَر ءُ کلدار، آمدن کہ ھذمت ءُ، وجہ ءَ بہ رسیت ایشی ءَ چہ لوٹ ءُ واھشت پوراکنگ بنت۔ آمدن گُشگ بیت۔
- **بہا، نہاد، کدر:** یک چیز ءِ یا ھذمت ءِ ویلو، کدر زرءِ تہ ءَ پدر کنگ بہ بیت۔ بہا، نہاد گُشگ بیت۔ چوکہ اے کتاب ءِ بہا پنچ سد کلدار اِنت، ءُ من پنچ ھزار ءَ زاگاں وانینگ ءَ آں۔
- **خرچ کنگ:** ایشاءُ ھزمت اں کامرز کنگ، یا خرچ درچ کنگ۔
- **خرچ کنوک:** ھما مرذم کہ چیزاں خرچ کنت کارمرز کنت۔ خرچ کنوک اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فائدگ چی یے؟

یک چیزے ءِ بساط ءُ تاگت کہ انسان ءِ تماہ ءُ لوٹ، ھذمتاں سرجم کنت آئرءَ فائدگ (نپ) گش اَنت۔[1]

افادہ (فائدگ) ءِ ثب ءُ اثر: Characteristics of Utility

یوٹیلٹی ءِ کھتیں تب ءُ اثر ھست اَنت کہ کجام جاہ چے وڑ چست ءُ جہل بیت۔[2]

1۔ فائدگ گوں انسان ءِ واھشت ءُ واھگ ءَ بندوک اِنت۔

یک چیزے تہ ءَ یوٹیلٹی بزاں فائدگ بوھگ ءِ ھاترا ھرشوری اِنت کہ آ انسان ءِ لوٹ ءُ تماہ ءِ ردءَ بہ بیت، ڈائمنڈ بزاں (ھیرا)، نگرہ ءَ راسک باز یوٹیلٹی بزاں فائدگ ھست بیچے کہ مُچ مہلوک ایشی تلب دار اَنت۔ ایشی لوٹ باز اِنت، اگاں مہلوک ایشی ھُب ءُ واھگ ءَ یل بہ دنت یک دم اے بے کارءُ بے نہاد بیت۔ ایشرا پد اھچ وڑیں یوٹیلٹی مان نہ بیت، بزاں یوٹیلٹی گوں انسان ءِ واھشت ءَ کار داریت۔

2۔ جتاہیں کارمرزی جتاہیں یوٹیلٹی داریت۔

اگاں چیزے باز وڑءَ کارمز بہ بیت یا کہ چیزے کارمرزی باز بہ بنت گڑاں آئی یوٹیلٹی اوں جتا گندگ بیت۔ پہ درور، یک ویرانگیں زمینے کہ شہر ءَ شہ ڈن اِنت آئی یوٹیلٹی بوت کنت کم بہ بیت بلے آ زمین کہ شہر ءِ تہ ءَ اِنت آئی یوٹیلٹی سک باز بیت۔ پرچے کہ آ زمین ءِ سرءَ بلڈنگ، نادرہ جاہ، وانگ جاہ، ءُ دگہ کارگس بندگ بیت، ھمے ھساب ءَ آئی کدر ءُ نہاد ودایت۔ چوش کہ اے اکنامکس ءِ کتاب پہ وانوک ءَ ھزار کلدار کرزایت بلے پہ کچرہ چنوک ءَ ایشی بہا سک کم اِنت، یوٹیلٹی کم اِنت۔

3۔ یوٹیلٹی گوں معلوم داری ءَ ودایت۔

اگاں یک چیزے ءِ بابت ءَ معلومداری یا سرپدی گیش بہ بیت، آئی کارمرزی ءُ فائدگ ھَم گیش بیت چو کہ آ سن کونیں وھد ءَ کم کارمرز کنگ بوتگ، گڑا شہ آئی فائدگ اوں کم زورگ بوتگ، پرچا کہ آ سن ءِ جتاجتائیں کارمرزی ءِ سرپدی ءُ علم نہ بوتگ کہ آ سن دگہ چے پیم کارمرز کنگ بیت۔ مرچاں نوکین بار یگ ءَ ایشی کارمرزی گیش انت، ایشی سبب ھمیش اِنت کہ آ سن ءِ بابت ءَ معلومداری باز اِنت کہ آ سن ءَ کُجام رنگ ءُ کجام جاہ ءُ چے پیم کارمرز پہ کن ئے کہ آ گیش چہ گیش فائدگ دنت یا شہ آئی زیات فائدگ زورگ بیت۔ گڑا اے گپ پدر بوت کہ خرچ ءِ

ایم کے جامیؔ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بابت ءَ کہ معلومداری یا سرپدی باز بیت، گڑا شہ آئی کارھم باز گرگ بیت ءُ ھمے بازیں کارءِ گرگ آئی یوٹیلیٹی ءَ گیش کنت۔

4۔ چیزءِ تہ ءَ بدلی آرگ ءَ یوٹیلیٹی ءِ تہ ءَ بدلی آورت کنت۔

اگاں چیزےءِ رنگ ءُ دروشم، ڈیل ءُ وڑ بدل کنگ بہ بنت گڑا آئی یوٹیلیٹی باز یا کم بوت کنت پہ درور: ڈن ءَ کپتگیں ھاک، بجری، ریتی، سنگ، اِشت، بلاک، سیمنٹ، دگہ دگہ وڑاں بدل کنگ بہ بنت، گڑا آیانی یوٹیلیٹی گیش بیت، ھمے وڑءَ پمگءِ رنگ ءُ دروشم پچّک ءُ گدءِ رنگ ءُ دروشم بدل کنگ بیت، گڑاں آیانی فائدگ ھم بدل بیت۔

5۔ فائدگ گوں وھدءُ موسم ءَ بدل بیت

بَرپ، فرج، سرد کنوکی سامان چوش کہ اے سی، کولر، ءُ دگہ، گرماگ ءَ ایشانی باز یوٹیلیٹی ھست بلے سردیءِ موسم ءَ ایشی کدر کپ ایت، ھَمے وڑءَ کوٹ جیکٹ، دستانہ، ھیٹر، ماسک، چادر ءُ دگہ دگہ گرمیں پچانی کدر گرمی ءَ کپ ایت۔

6۔ فائدگ گوں مالکی ءَ بدل بیت:

پہ درور سید گنج لبز بلد پہ بلوچی وانوک ءَ سک باز ارشت داریت، سک باز فائدگ اِنت بلے پہ یک نہ واندے ءَ اے لبز بلد ھچ کسمءِ فائدگ نہ دنت۔ ھمے وڑا پہ چَم کور ءَ شیشگءِ چشمک باز فائدگ داریت بزاں یک چیزےءِ کہ مالک بدل بہ بیت فائدگ اوں گیش ءُ کم بوت کنت۔

ایم کے جامیؔ

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یوٹیلٹیءِ جتاہیں دروشم[3]

بنداتی فائدگ: اولی فائدگ یا بنداتی فائدگ کہ یک چیزےءِ خرچ کنگ یا کارمرز کنگءَ مردمءَ رار سیت، آ بنداتی فائدگ گُشگ بیت۔

گیشی فائدگ: دو کارمرزیءِ نیامءَ گیشی بزاں ایڈیشنل فائدگءَ راگُش اِنت۔

مثبت فائدگ: چیزےءِ کارمرزیءَ یا خرچ کنگءَ نکس مہ رس ایت، آ مثبت فائدگ انت۔

سیری، آسودگی: اے ھمانکِ اِنت کہ ھودا خرچ کنوک چیزے کارمزیءَ آسودگ بزان سیر بیت۔ میکسیم یوٹیلٹیءَ گُش انت۔

منفی فائدگ: اگاں مارجنل یوٹیلٹی کم بہ بیت، بزان خرچ کنگءَ کارمرزیءَ تاوان بہ رس ایت، منفی فائدگ گُشگ بیت۔

توگیں فائدگ: مُچ فائدگان جمع بکن ءَ، آ کُلیں یا توگین فائدگ گُشگ بیت چو کہ شش گلاس آپءِ ورگءِ توگیں یوٹیلٹی جمع بہ بنت۔

یوٹیلٹی یک انسانے بزاں خرچ کنوکءِ تبءُ ڈولءَ چے پیم بدل کنت، آئی واھشت ودایت، کم بیت، اے درگتءَ اکنامسٹ بزاں مال زانتاں لھتیں لیکہءُ پگر دیمءَ آورتگ، دیمترءَ ھمایانی سرءَ چمشانک دور دئے ایں۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مارشل ءِ یوٹیلٹی پگر انک ءُ لیکہ / گیشی یوٹلیٹی ءِ کمی ءِ کانود:

اے لیکہ ءُ ھیال ڈبلیو۔ ایس جونز ءُ کارل مینجر ءَ داتگ، رند ءَ ایشی سرءَ الفرڈ مارشل گیش کار کرتگ۔ الفرڈ مارشل ءَ 1854 ءَ اے لیکہ دیم ءَ آورتگ۔ ایشرا کلاسیکل اپروچ اے ھاترا گُش اَنت کہ کلاسیکل مالزانت ءِ زمانگ ءُ بارگ ءَ دیم ءَ آتگ۔ مارشیلین اپروچ اے وھستہ گشگ بیت کہ مارشل نامی مالزانتے ءَ پیش کرتگ۔ ڈیمینشننگ مارجنل یوٹیلٹی ءُ کارڈینل اپروچ اے ھاترا گُشگ بیت کہ الفرڈ مارشل ءِ ردءَ انسانے مجگ ءِ (دماغ) تہ ءَ یک میٹرے ھست کہ آچیزانی فائدگ ءُ کارمرزی ءَ کچ ءُ ماپ کنت، ءُ گُش ایت کہ جنجو فائدگ رست یارس ایت۔ اے کارمرزی ءِ کچ ءُ ماپ ھسابی دروشم ءَ نبیسگ بنت، پہ درور؛ یک خرچ کنوکے بزاں کنزیومرے اگاں یک گلاسے آپ وارت یوٹیلو میٹر کہ الفرڈ ءِ ھیال ءَ گُش ایت کہ دہ، یازدہ یا بیست یوٹیلٹی رست۔ اے یوٹلس گُشگ بنت۔ اے لیکہ ءِ بزانت ایش بیت کہ ماں اگاں یک چیزے ءَ راباز خرچ بکن ایں آئی فائدگ اول سرءَ ودایت، پد برابر بیت ءُ پدءَ کم بوھان بیت ءُ گُڈسرءَ فائدگ ءَ ابید نکس دنت۔

نی بیااِت چاراں کہ اے لیکہ چے گُش ایت:۔

"As consumer consumes more of any commodity, his/her marginal utility diminishes" Or "The more we have any commodity, the desire to get of it decreases" Or "The more one has of a thing/product, the less he/she wants additional unites of it".

According to Marshal, "the additional benefit which a person derives from a given increase of his stock of a commodity diminishes with every increase in his stock he already has"[4]

"اگاں یک خرچ کنوکے یک چیزے ءَ را گیش کارمرزیا خرچ بکنت، آئی واھشت ءُ لوٹ آچیزے خرچ کنگ ءَ کم بوھان بیت / فائدگ کم رساں بیت" یا کہ "ماں اگاں یک چیزے ءَ باز خرچ بکن ئے، آئی فائدگ کم بوھان بیت"

مارشل ءِ اے کانود ءُ لیکہ زند ءِ ھر پڑ ءَ چارگ ءُ پیلو بوت کنت۔ یک ارزانیں دروورے ءَ چہ سرپد بوھگ ءِ جھد کن ایں۔ یک مرڈے سک تنگ ءُ ھینار اِنت، آئرا آپ ءِ سک لوٹ ءُ تلب ھست۔ آ کئیت آپ جاہ ءَ؛ اوّلی گلاس ءِ ورگ آئرا سک وش لگ ایت پرچا کہ آئی لوٹ باز اِنت گڑا آپ ءِ یوٹلیٹی ھم باز اِنت۔ دومی گلاس ءِ ورگ ءَ تُن کم بیت، سیمی ءِ ورگ ءَ کم بوھان بیت ھمے وڑ ءَ آپ ءِ یوٹیلٹی ھم کم بوھان بیت۔ یک ٹِکّے ءَ بزاں چارمی، پنچمی گلاس ءَ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تُن ھلاس بیت۔ بلے اگاں آ گیسن آپ بوارت فائدگ ءَ ابید آ ئرا تاوان رس ایت۔ ھَر گلاس ءِ ورگ ءَ پد دومی گلاس ءِ لوٹ کم بوھان بیت۔ ایشی بزانت اے ایش انت، کہ اگاں یک چیزے باز کار مزیا خرچ کنگ بہ بیت آ چیزءِ فائدگ کم بوھان بیت۔ اے تھیوری بزان لیکہ مارشلین تھیوریٔ آف مارجنل یوٹیلٹی گُشگ بیت۔

اے ھَبر کہ بُرزءَ کنگ بوتگ اِت ایشان گراف ءُ ھسابی وڑءَ سرپد بوھگ ءِ جہدءَ کن ایں۔ پرچا کہ اکنامکس ءِ تھیوری بزاں لیکہ ءُ ھیال ابید گراف ءُ ھسانی وڑءَ بے معنیٰ ءُ بے کار اِنت۔ اے ھرضوری اِنت کہ یک تھیوری ءَ گراف ءُ ھسابی وڑءَ پدرءُ پدر کنگ بہ بیت۔[5]

گراف ءُ ھسابی وڑءَ چہ پیش اے لھتیں چیزاں بہ چارات:

Total Utility	Tu	سرجمیں فائدگ
Marginal Utility	Mu	گیشی فائدگ
Function	Ƒ	ھواری
Quantity consumed	Q	چیزءِ ھساب / خرچ کنگ
Delta	Δ	بدلی

سرجمیں فائدگ گوں چیزءِ ھساب ءُ خرچ کنگ ءَ ھوار اِنت۔

$$Tu = f(Q)$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فرض پہ کن اِت:

$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ 1

$Q = 1, 2, 3, 4, 5,$

Putting the values of Q in equation 1.

$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(0) - (0)^2$ $Tu = 0 - 0$ $Tu = 0$	$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(1) - (1)^2$ $Tu = 7 - 1$ $Tu = 6$	$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(2) - (2)^2$ $Tu = 14 - 4$ $Tu = 10$
$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(3) - (3)^2$ $Tu = 21 - 9$ $Tu = 12$	$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(4) - (4)^2$ $Tu = 28 - 16$ $Tu = 12$	$Tu = 7(Q) - (Q)^2$ $Tu = 7(5) - (5)^2$ $Tu = 35 - 25$ $Tu = 10$

نوں مار جنل یوٹیلٹیءَ کش ایں، فارمولا ایش اِنت۔

$$Mu = \frac{dTu}{dQ} \text{ or } \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$$

$Mu = \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$ $Mu = \frac{6-0}{1-0}$ $Mu = \frac{6}{1}$ $Mu = 6$	$Mu = \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$ $Mu = \frac{10-6}{2-1}$ $Mu = \frac{4}{1}$ $Mu = 4$	$Mu = \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$ $Mu = \frac{12-10}{3-2}$ $Mu = \frac{2}{1}$ $Mu = 2$
$Mu = \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$ $Mu = \frac{12-12}{4-3}$ $Mu = \frac{0}{1}$ $Mu = 0$	$Mu = \frac{\Delta Tu}{\Delta Q}$ $Mu = \frac{10-12}{5-4}$ $Mu = \frac{-2}{1}$ $Mu = -2$	اے ماں چون اے وڑ کرت؟ مابدل کَش اِت ءُ ونڈ کرت۔ $Tu_1 - Tu_2 = ?$ $12 - 10 = 2$ $Q_1 - Q_2 = ?$ $2 - 1 = 1$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مارااے لیکہ ءِ ثابت کنگ ءَ پہ پکاریں ولیوز رست اَنت کہ آ جہل ءِ دا تنگیں نمبل ءِ پیش دارگ بوتگ اَنت۔

The Law of Diminishing Marginal Utility

Units of Glass of water Quantity Consumed Q	Total Utility Tu	Marginal Utility Mu
0	0	0
1	6	6
2	10	4
3	12	2
4	12	0
5	10	-2

Figure No 1-1 Law of Diminishing Marginal Utility

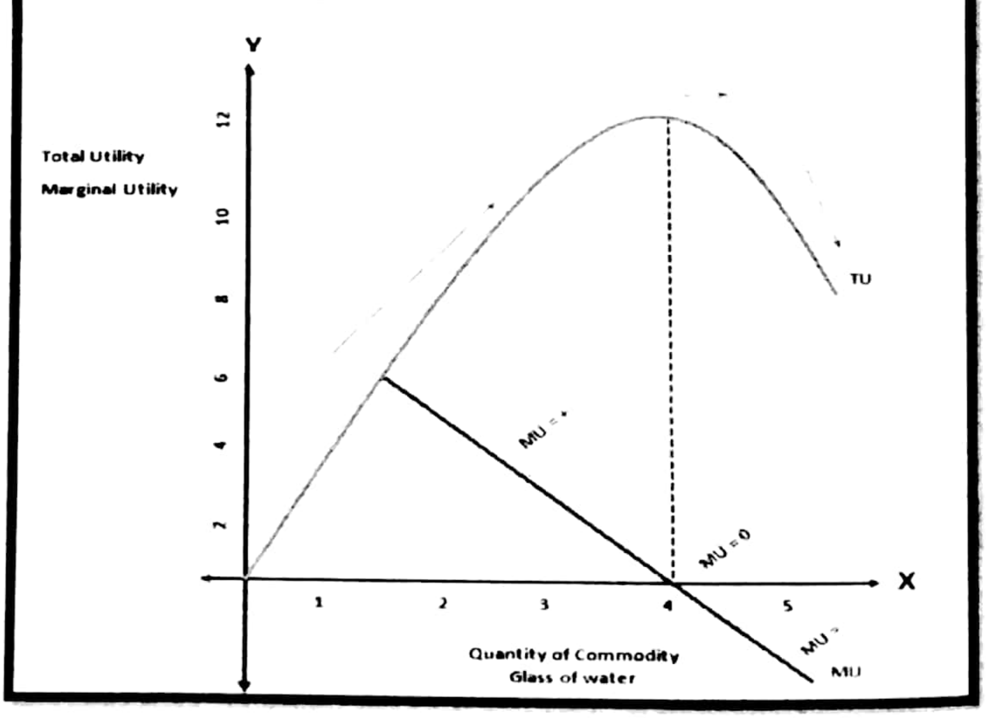

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف لمبر 1:1 ءِ تہ ءَ ایکس ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ چیز ءِ کونٹیٹی زورگ بوتگ ءُ وائی ایکسز ءَ بزان بُرزی کشک ءَ سرجمیں فائدگ بنت یوٹیلٹی، مارجنل یوٹیلٹی زورگ بوتگ۔۔ ٹک زیرہ 0 مئے اور یجن بزان بنداتی ٹک انت، TU ٹوٹل یوٹیلیٹی کشک /کشک اِنت ءُ MU مارجنل یوٹیلیٹی ءِ کشک انت۔ شہ گراف ءَ ھمے پدر بیت کہ گلاسے آپ ورگ ءَ فائدگ گیش بوھان بیت، ودایت، برابر بیت ءُ پدا کم بیت۔ ادءَ مارجینل یوٹیلٹی مثبت، زیرو، منفی بیت۔ اے گراف مارشلین لیکہ ءَ پدر کنت۔ نوں مارجنل، ٹوٹل یوٹیلٹی ءِ ھَم گرنچی بزاں ریلشن شپ ءَ چاراں۔

سرجمیں فائدگ ءُ گیشی فائدگ ءِ نیامہ ھَم گرنچی

1۔ وھدے سرجمیں فائدگ وڈّگ ءَ انت، مارجنل فائدگ مثبت بیت۔
2۔ وھدے سرجمیں فائدگ برابر اِنت، مارجنل فائدگ زیرہ بیت۔
3۔ وھدے سرجمیں فائدگ کپ ایت یا کم بیت، مارجنل فائدگ منفی بیت۔

اے ھَم گرنچی کہ بُرز ءَ نبیسگ بوتگ اَنت، اے لیکہ، گراف، ھسابی وڑ ءُ دروشم، نیبل ءِ تہ ءَ گندگ بیت، اگاں چوش مہ بیت بزاں لیکہ، ھساب، گراف، رد اَنت۔

مُدام ٹوٹل یوٹیلیٹی ءُ مارجنل یوٹیلٹی ءِ جمع گوں وت ءَ برابر بنت، اگاں چوش نہ بوت لیکہ ءُ ھساب رَد بیت چو کہ:

$$Tu_1 = Mu_1$$

$$0 = 0$$

$$Tu_1 = Mu_1 + Mu_2$$

$$6 = 0 + 6$$

$$6 = 6$$

$$Tu_1 = Mu_1 + Mu_2 + Mu_3$$

$$10 = 0 + 6 + 4$$

$$10 = 10$$

$$Tu_n = Mu_1 + Mu_2 + Mu_3 + \ldots Mu_n$$

$$12 = 0 + 6 + 4 + \ldots n$$

$$12 = 12$$

مارشل ءِ یوٹلٹی اپروچ / لیکہ گرافی، ھسابی، نیبگی، وڑ گوں نیبل ءُ ویلوزاں ثابت کنگ بوتگ، نی ایشی مفروضات ءُ وضاحت ءَ چاراں۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کانودءِ مفروضات

جہل ءِ داتگیں مفروضات اگاں دارگ مہ بنت، کانو دءِ لیکہ پروشیت، اپلائی نہ بنت۔

1. Suitable units of a good:

ھما چیز کہ خرچ بوھگ ءِ انت، آئی ءِ تُوھیں ءُ شریں مقدارے خرچ کنگ یا کارمرز کنگ بہ بیت، پہ درور یک تیوگیں گلاسے آپ ورگ بہ بیت، اگاں گُٹ گُٹ ءَ آپ وراں بوت کانود اپلائی نہ بیت، پروش ایت۔ الّمی اِنت کہ شریں بہرے خرچ کنگ بہ بیت۔

2. Continuous use of product:

چیزےءِ کارمرزی یا خرچ کنگ برجم دارگ بہ بیت، چونہ اِنت کہ یک گلاسے آپ سُہب ءَ، یکے نیم روچ ءَ، یکے شام ءَ ورگ بہ بیت، اے وڑءَ اے کانود اپلائی نہ بیت ءُ پروش ایت۔

3. Nature of Product:

چیز یک وڑیں بہ بیت، اگاں یک گلاسے آپ ءَ پد اجوس، یا پدءَ لیموءِ آپ ورگ بیت گُڑا کانود پروش ایت۔ الّمی انت کہ چیز یک وڑیں بہ بیت۔

4. Stability of a Consumer:

خرچ کنوک پہ سارءُ وتی ھوش ءَ بہ بیت، اگاں نہ کانود پروش ایت، پرچا کہ بے سمایں مردم خرچ کُرت نہ کنت۔

5. Constant Income:

خرچ کنوگ ءِ آمدن یک وڑا بہ بیت، اگان آئی آمدن گیش بیت آگیش خرچ کنت، کانود اپلائی نہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کانودءِ حد بندی:

لہتیں انچیں وڑءُ چیز ھست اِنت کہ آیانی سرءَ اے کانودنہ پُرش ایت، بزاں اپلائی نہ بیت، آمرڈم ءِ انٹرسٹ، تماہءُ لوٹ بوت کنت۔ چوشکہ

1۔ علم ءُ زانت

چوشیں مرڈم ھست کہ یک مزن مزنیں کتاباں ھم یکیں روچ ءَ وان اَنت، ءُ پدا دومی کتاب ءَ دست ءَ کن اَنت، زانت ءُ علم ءِ واھشت ءُ شُن لہتیں مرڈم لہتیں جاہ ءَ ھلاس نہ بیت۔ اے پڑاِ اے کانود ھچ اپلائی نہ بیت۔ چوشکہ قران شریف، لبزانکی کتاب؛ آزمانک، گدار، ءُ شاعری ءِ وانوک ءُ وانینوک، سی ایس ایس ءُ پی سی ایس کنوک، ءُ دگہ دگہ: ادءَ اِے کانود یک سرءَ پُرش ایت۔

2۔ زَر:

زرءُ سُہر، ءُ نگرہ ءِ تلب ءُ خرچ کنگ باز بیت، کم نہ بیت۔ ادءَ اوں کانود پُرش ایت۔ یک مرد ءَ راوختے زرءُ سُہر بہ رس ایت آئی واھشت انگت زیات بوھان بیت پہ دگہ بازیں مال ءُ دولت ءَ۔

3۔ سازءُ زیمل

سازءُ زیمل دوست داروک ءِ سرءَ اِے کانود اپلائی نہ بیت۔

4۔ مشغلہ / دوستی

یک مرڈ ءَ یک چیزے ءِ تہ ءَ دلچسپی دار ایت، گوں سدکیں دل ءَ آکارا کنت۔ ادءَ ھم کانود اپلائی نہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

عدم ترجیحءِ کشک (پروفیسر جے۔ آر۔اِکس لیکہ)

- Hicksian Approach
- Ordinal Utility Approach
- Neo-classical Utility Approach
- Iso- Utility Approach
- Theory of Indifference Curves

برزءِ داتگیں مچیں لیکہ یکیں اَنت کہ نام اِش جتاجتا اِنت۔ اے لیکہ شہ مچاں ساری، اٹلیءِ یک نامدار ایں مالزانت، اتیج ورتھءَ 1881ءَ پیش کرت۔ پدءَ پروفیسر پری ٹوءَ پروفیسر سٹاسکائیءَ 1915ءَ دیمءَ آؤرت۔

بلے اے لیکہءَ سرجمءَ پروفیسر جے، آر اِکسءَ آر، جی، ڈی ایلین 1980ءَ دیمءَ آورت۔ اے لیکہءَ راباز نام دئیگ بوتگ۔ آیانی سوباں یک یکءَ جہلءَ بیان کن ایں۔

- ایشیءِ ہکسین یوٹیلٹی اپروچ اے وھستہ گُش اَنت کہ اے لیکہءَ راپروفیسر ہکسءَ پیش کرتگ۔
- آرڈنیل یوٹیلٹی اپروچ اے ھاتراءَ کہ پروفیسر اِکسءِ ردءَ یوٹیلٹی کجءَ ماپ کنگ نہ بیت۔
- نوکلاسیکل یوٹیلٹی اپروچ اے وھستہ کہ نوکلاسیکل بارءَ یگءَ دیمءَ آتک۔
- آئسو یوٹیلٹیءِ بزانت اِنت، same, بزاں یک وڑیں کارمرزی۔
- ایشیءَ راا اے وھستہ Theory of Indifference Curves گُش اَنت کہ اِدءَ یک وڑیں فائدگ خرچ کنوکءَ رارس ایت۔

اے بگر انک ساریءِ لیکہ مارجنل یوٹیلٹی اپروچءِ چپ اِنت۔ پروفیسر اِکس گُش ایت کہ مئے ذہنءُ دماگءِ تہءَ ہچ چوشیں آلہ ومیٹر نیست کہ چیزےءِ خرچ کنگءُ یا کارمرزکنگءَ کجءُ ماپ پہ کنت۔ بہ گُش ایت کہ چیننکس یوٹیلٹی 10 یا 11 یا 13، فائدگ رستگ یا اے لمبر بزاں ھسابی وڑءَ نبیسگ نہ بنت۔ چو بوت نہ کنت کہ مردے سوپے بہ وارتءُ آ بہ گُش ایت کہ انچو یوٹیلٹی رستگءُ ایشان کاگدءِ سرا نبشتگ بکنت۔

پروفیسرءُ آئیءِ سنگتانی ھیال ھمیش اِنت کہ یوٹیلٹی فائدگ یک ابرمی جیرھ یے، بزان قدرتی عملے۔ بس چیزے کارمرز یا خرچ کنگ بوت، گڑا اں ذہن وت سما کنت کہ فائدگے رست یا کہ نہ۔ بلے ایشان باقاعدہ کجءُ ماپ نہ کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بیاِت چار ایں کہ ایش ءِ راعدم ترجیح لیکہ پر چاگُش انت یا ایشی پجار جی اِنت۔

"عدم ترجیح ءِ کِشک دو چیزانی یکجائی ءَ پدر کنت کہ آ خرچ کنوک ءَ یک وڑیں، یک پیمیں، یوٹیلٹی، آسراتی دنت۔ یک چیزے گیش بیت دومی کم بیت بلے آسراتی، یوٹیلٹی یک وڑ بنت 6"

اے کشک مُدام چَپ ءَ شہ رھستیں نیمگ ءَ کپ ایت۔ کشک ءِ سرءَ ھَر ٹک ءَ رایک وڑیں آسراتی ھست بزاں same satisfactionرس ایت۔ کِشک Convex to Origin اِنت۔ چوش کہ شہ جہل ءَ داتگیں گراپ لمبر 1.2 ءَ پدر اِنت۔

Theory of Indifference Curves Table

Combinations of Products	Qx	Qy	Satisfaction/Utility
A	1	6	K= Constant
B	2	3	K
C	3	2	K
D	6	1	K

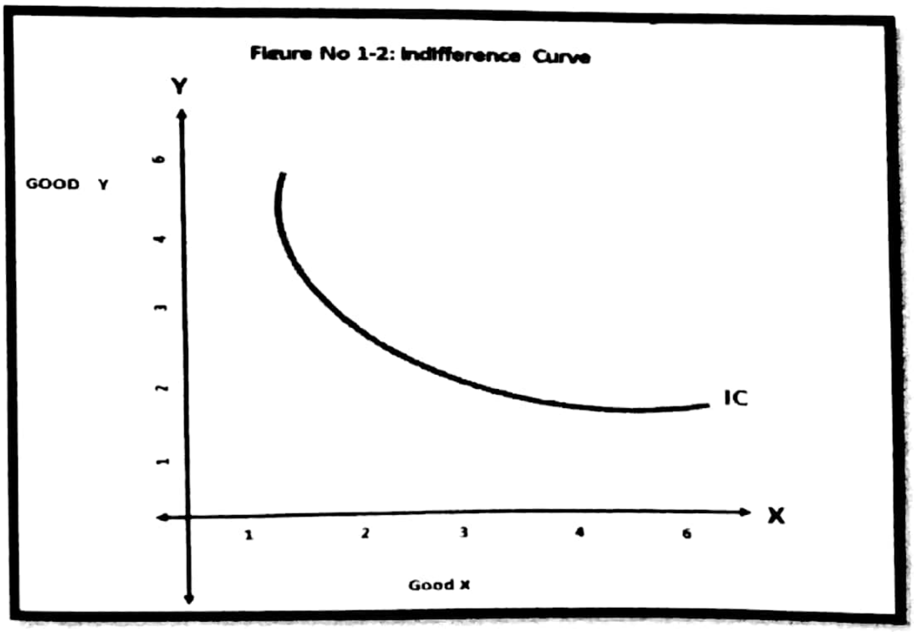

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف لمبر 1.2 ، ءِتہ ءَوائی ایکسز بزاں بُرزی کشک ءِ سرءَ پہ درور یک چیزے وائی گلاس زورگ بوتگ ءُ ایکس ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ پہ درور چیزے ایکس جگ زورگ بوتگ۔ IC مئے عدم ترجیح کشک اِنت۔ ایشی سرءَ ٹِک اے، بی، سی، ڈی، ہچ یک وڑیں فائدگ دینت۔ اولی چیز وڈایت، دومی کم بیت بلے آسراتی یا فائدگ ھمایک وڑ انت۔ تہنا جُپتانک بزاں کمبی نیشن بدل بیت۔ ایشرءَ لازم انچوش بوگی اِنت، پرچا کہ اگاں اے چوش نہ بوت گڑا ایشی بزانت پروش وارت۔ خرچ کنوک ھَر کُجام ٹِک کہ گراف ءَتہ ءَ داتگ اِنت، زور ایت، آئی مرضی اِنت، ایشی ءَ را عدم ترجیح اے وھستہ گُش اِنت کہ خرچ کنوک یک چیزے ءَ دومی ءِ سرءَ ترجیح دنت۔ یلا کنت یا زور ایت بلے یوٹیلٹی ھما انت۔

گیش بدلیءِ شرح: The Marginal Rate of Substitution: MRSxy

مارجنل ریٹ آف سبزٹیٹیوشن بزاں بدلیءِ شرح ءِ لیکہ پروفیسر اِکس ءَ داتگ۔ اے عدم ترجیح لیکہ ءِ خاترءَ سک ارزشت دار ایت۔ Law of Diminishing Marginal Utility ءِ جاگہ ءَ کار مرز بیت۔

"چیز وائی ءِ تہ ءَ بدلی ءُ چیز ایکس ءِ تہ ءَ بدلی ءِ شرح گیش بدلی ءِ شرح گُشگ بیت" یا "اولی چیز ءِ بدلی گو دومی چیز ءِ بدلی ءَ تقسیم بکن ے، ایم آر ایس توار کنگ بیت۔ [7]

$$MRSxy = \frac{\Delta Qy}{\Delta Qx}$$

$$MRSxy = \text{Slope of I.C} = \frac{\Delta y}{\Delta x}$$

ماساری ءَ ہیں ٹیبل ءَ برجم دار ایں ءُ ما MRSxy ءِ ویلیو ھاں گُش ایں۔

$$MRSxy = \frac{\Delta Qy}{\Delta Qx} = \frac{6-3}{2-1} = \frac{3}{1} = 3 = 1:3$$

Marginal Rate of Substitution (x, y) Table:

Combinations of Products	Qx	Qy	Satisfaction/Utility	MRSxy
A	1	6	K= Constant	...
B	2	3	K	1:3
C	3	2	K	1:1
D	6	1	K	1:033

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف لمبر 1.3 گوں گراف 1.2ءَ یک وڑ اِنت۔ پرک ایش انت کہ ادءَ شرح پیش دارگ بوتگ، دیست کن اِت کہ یک چیزے وداایت، دومی کم بیت بلے آسراتی یک پیم انت ءُ دومی مارجنل ریٹ کمو بوھان اِنت، اگاں چوش مہ بیت عدم ترجیح ءِ لیکہ رد بیت۔ ھَر ھساب ءَ مارجنل ریٹ بازءَ چے کم بوھگی اِنت۔ یک چیزے گیش ءُ دومی کم۔

Figure No 1-3: Marginal rate of Substitution $_{xy}$

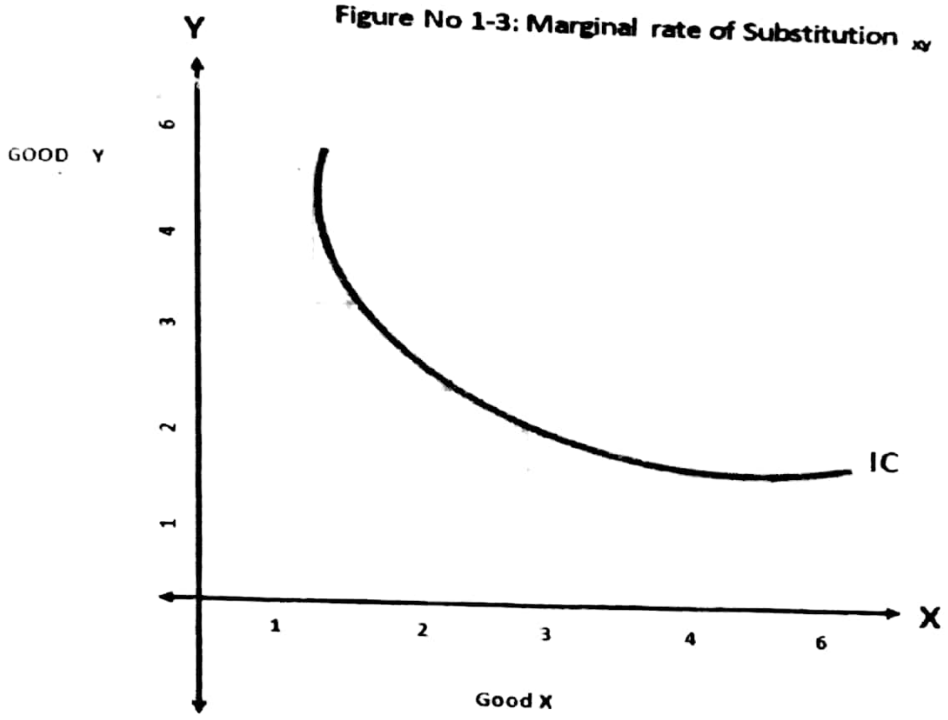

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

عدم ترجیح کِشک ءِ تب ءُ میل :Properties of Indifference curves[8]

عدم ترجیح کشک شہ راست ءَ چپیں نیمگ ءَ کپ ایت۔ یک چیزے باز بیت، دومی کم، بلے آسراتی، یوٹیلٹی یک وڑ اوشت ایت۔ ایشی بزانت ایش اِنت کہ مارجن ریٹ آف سبسٹی ٹیوشن کم بوھان بیت۔ اے ھرٹوری اِنت، پرچا کہ اگاں اے ریٹ یک وڑ بیت، باز بیت، گوں لیکہ ءَ ڈیک وارت، لیکہ رَد بیت۔ بیااِت ایشی پر اپر ٹیزاں چاراِیں بزاں تب ءُ میل چے پیم بنت۔

1۔عدم ترجیح کشک گوں x ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ دیم پہ دیم نہ بیت

Y	X	MRS
10	15	...
10	20	0:5

Figure No. 1-4: Horizontal Indifference Curve

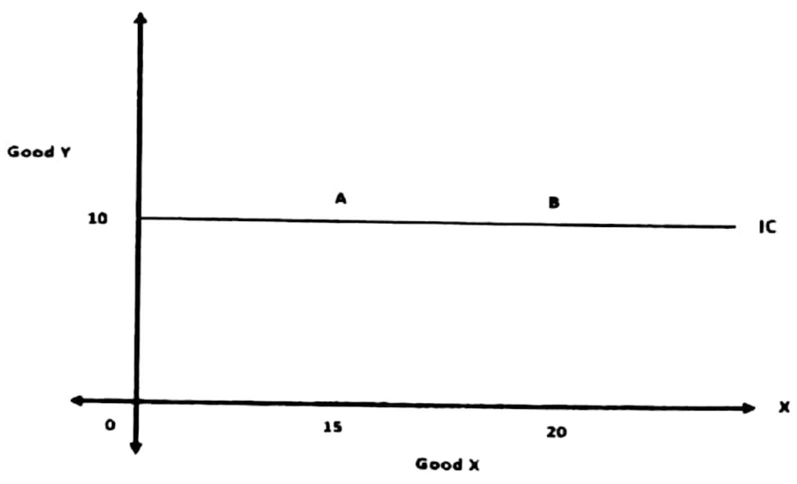

گراف لمبر 1.4 ءِ برزءِ نیبل ءَ اگاں عدم ترجیح کِشک گوں ایکس ایکسز ءَ دیم پہ دیم بہ بیت گڑاں ایشی متلب اے وڑ بیت کہ یک چیزے وڈّگ ءَ اِنت، یکے یک جاہ اوشت ایت۔ چوکہ گراف ءَ نیبل ءَ گندگ بوھگ ءَ انت کہ چیز y اوشاتگ ءُ چیز x وڈّگ ءَ اِنت۔ MRS زیرہ انت۔ اے وڑ ھچ بوت نہ کنت۔ مئے لیکہ ءِ ردءَ یک چیزے گیش بیت

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دومی کم بیت ءَ MRS کم بوھان بیت۔ اے مئے لیکہ ءَ گوں conflict دار ایت، بزں عدم ترجیح کشک ھچ بر گوں x ایکسز ءَ دیم پہ دیم نہ بیت۔

2۔ عدم ترجیح کِشک گوں y ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ دیم پہ دیم نہ بیت:

Y	X	MRS
10	15	...
20	15	10:0

Figure No. 1-5: Vertical Indifference Curve

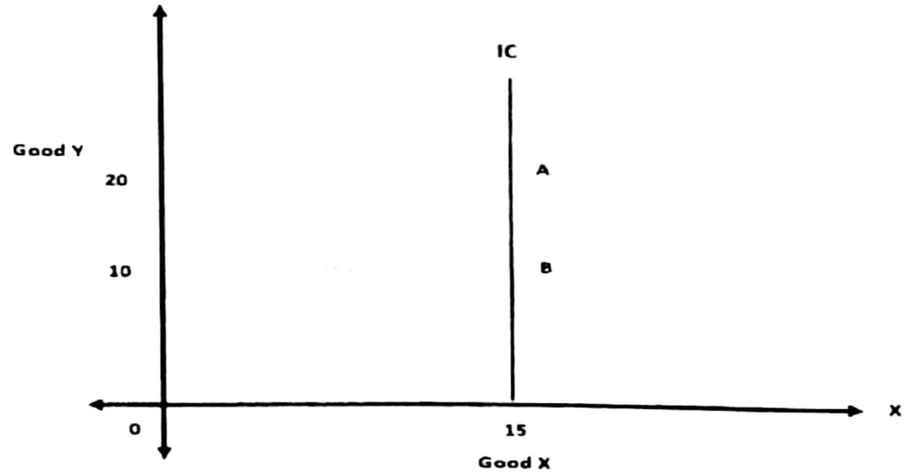

گراف لمبر 1.5 ءَ بُرزءِ ٹیبل ءَ اگاں عدم ترجیح کِشک گوں y ایکسز ءَ دیم پہ دیم بہ بیت گڑا ایشی متلب اے وڑ بیت کہ یک چیزے بزاں y چیز وڈگ ءَ اِنت ءُ دومی چیز بزاں چیز x یک جاہ اوشاتگ۔ چو کہ گراف ءُ ٹیبل ءَ گندگ بوگ ءَ انت ءُ MRS زیرہ اِنت۔ اے وڑ ھچ بوت نہ کنت۔ مئے لیکہ ءِ ردءَ یک چیزے گیش بیت دومی کم بیت ءُ MRS کم بوھان بیت۔ اے مئے لیکہ گوں conflict دار ایت۔ ادءَ چیز x ءِ یونٹ 15 گرگ بوھگ ءَ انت ءُ چیز y ءِ یک ٹولی 15 ءُ دومی ٹولی 20۔ اے تیوگ ءَ تضاد اَنت گوں لیکہ ءَ، بزاں عدم ترجیح کشک ھچ بر گوں y ایکسز ءَ دیم پہ دیم نہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

3۔عدم ترجیح ءِ کشک ھچ بَر تچک (سیدھا) چوتلب کشک ءِ وڑءَ نہ بیت:

Y	X	MRS
15	15	…
10	11	5:1
5	12	5:1

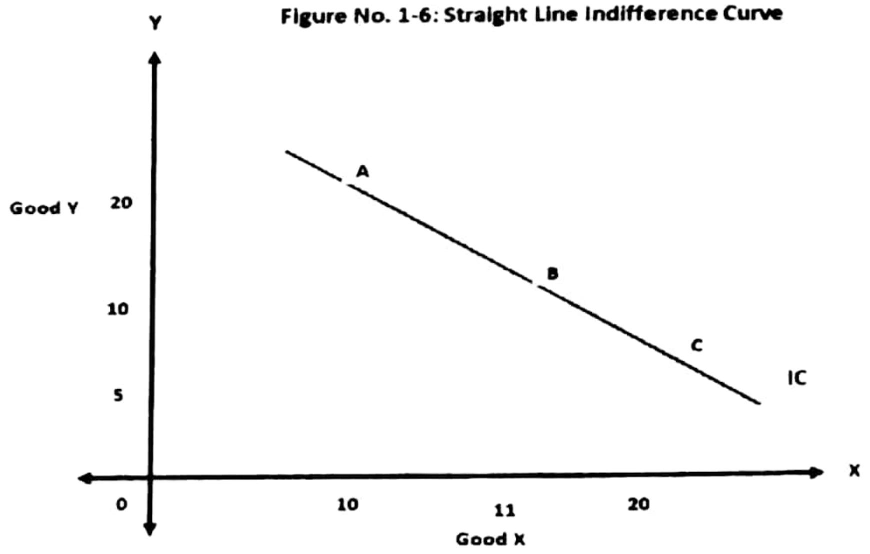

Figure No. 1-6: Straight Line Indifference Curve

گراف لمبر 1.6 ءِ تہ ءَ بُرزءِ نیبل ءَ شہ ھمے پدر بیت کہ ھَر دو چیز x ءُ y یک برا یک وڑءَ کم بوھاں اَنت، ءُ MRS ایک جاہ یک وڑا اوشاتگ۔ ایشی متلب ایش انت کہ مئے لیکہ گوں conflict دارایت، عدم ترجیح ءِ کشک ھچ بَر راست نہ بیت۔ شہ چپ ءَ راست ءَ نہ کپ ایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

4۔ ایش ھچ بَرچَپ گوں اور یجن ءَ دیم پہ دیم نہ بیت:

It can neither be concave to the origin as shown below:

Y	X	MRS
15	20	...
10	21	5:1
4	22	:16

Figure No. 1-7: Concave Indifference Curve

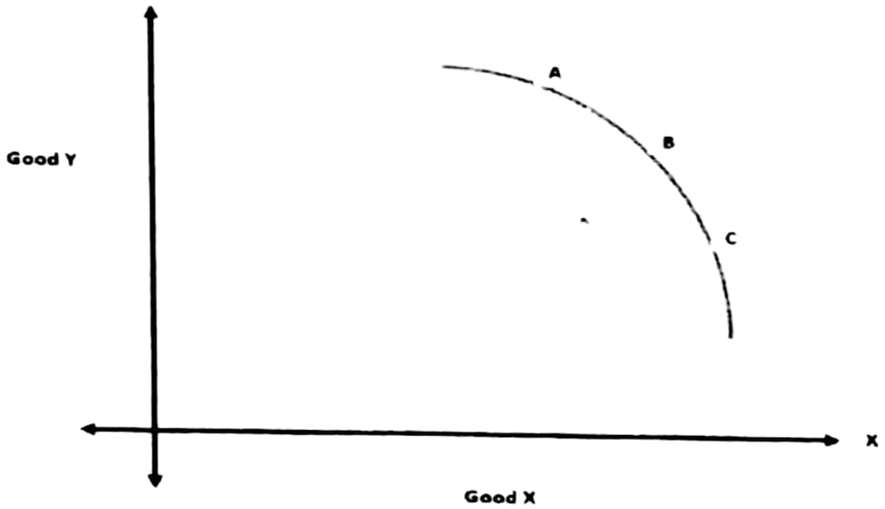

گراف لمب 1.7 کہ عدم ترجیح کشک کہ گندگ بوھگ ءَ انت، چوش ھچ بوت نہ کنت۔ پرچا کہ ادءَ MRS وَدّگ ءَ انت وختے کہ آئیءَ راکم بوھگی اِنت ءُ دومی y ءُ x چیز برے کم برے گیش بنت۔ لیکہ گُش ایت کہ یک چیزے باز گڑاں دومی کم یا ارزانیں لبزاں یک چیزے پہ دومیءَ بدل بیت۔ یلا کنگ بیت یا ترجیح دئیگ بہ بیت۔ ادءَ جاور چونہ اِنت۔ بزاں اے رکشک چپی نیمگءَ گوں اور یجن بزاں زیروءَ دیم پہ دیم بوت نہ کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

5۔ عدم ترجیعءِ کشک انگریزی لبز ایل L ءِ وڑءَ نہ بیت۔:

Figure No. 1-8: Indifference Curve of Complementary Goods

گراف لمبر 1.8 تہنا complementary چیز انی واستہ بوت کنت۔ کمپلیمنٹری چیز ھما چیز اں گُش اَنت کہ یکے بہ گردومی الی گرگی اِنت، پرچا کہ یکے بے فائدگ بیت۔ چوش کہ ٹائیر ءُ ٹوپ، بیٹ ءُ بال؛ اے ھساب ءِ خرچ کنوک یک جاہ ءَ اوشت ایت، اینگوءِ آنگوشُت کُت نہ کنت۔ بلے L سور تیں عدم ترجیع کشک بوت نہ کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

6۔ عدم ترجیح کِنک y ایکسز بزاں بُرزی کِنک ءَ کاٹ ءُ دست جت کرت نہ کنت۔

Figure No. 1-9: Indifference Curve touching Y Axis

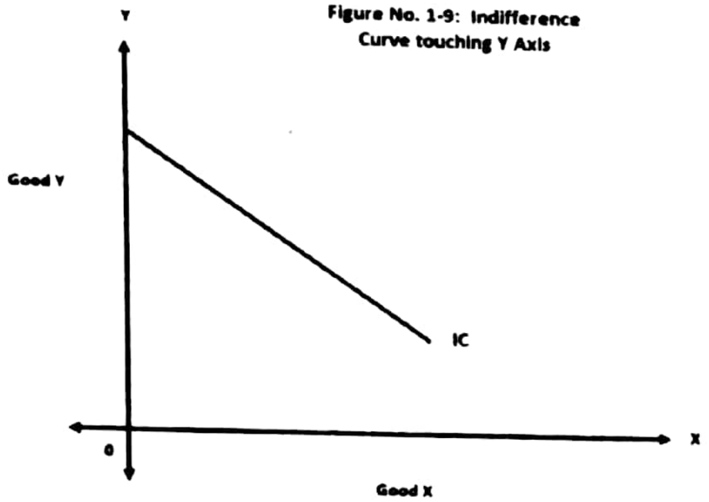

گراف 1.9 ءَ مادیست کن ایں کہ عدم ترجیح کِنک y ایکسز بُرزی کنک ءَ کاٹ یا touch کنگ ءَ اِنت، ایشی متلب ایش بیت کہ چیز x، ہچ نیست بلے وختے کہ ماونگ اَت کہ عدم ترجیح کِنک دو چیزاں پدر کنت، بزاں اے ہچ بوت نہ کنت کہ یک چیزے ءَ پدر کنگ بیت۔ اے الّمی انت کہ دو چیز زورگ بہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

7۔ عدم ترجیح کشک x ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ کاٹ ءُ مس کرت نہ کنت:

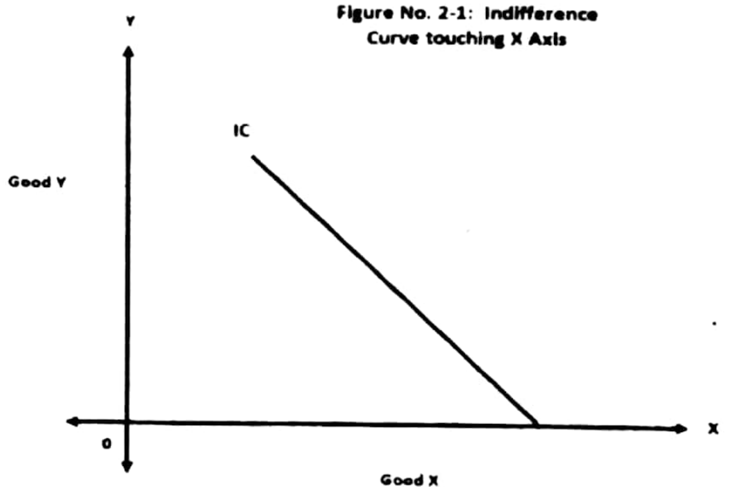

گراف 2.1 ءَ مادیست کن ایں کہ عدم ترجیح کشک x ایکسز جہلی کشک ءَ کاٹ یا touch کنگ ءَ انت، ایشی متلب ایش بیت کہ چیز y ہچ نیست بلے وختے کہ ماونگ اَت کہ عدم ترجیح کشک دو چیزاں پدر کنت، بزاں اے ہچ بوت نہ کنت کہ یک چیزے پدر کنگ بیت۔ دو چیز الّمی انت کہ زورگ بہ بنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

8۔ عدم ترجیحءِ کَشک هَر چینکس بُرزرواں بیت، آسراتی هَماکس گیش بوهان بیت:

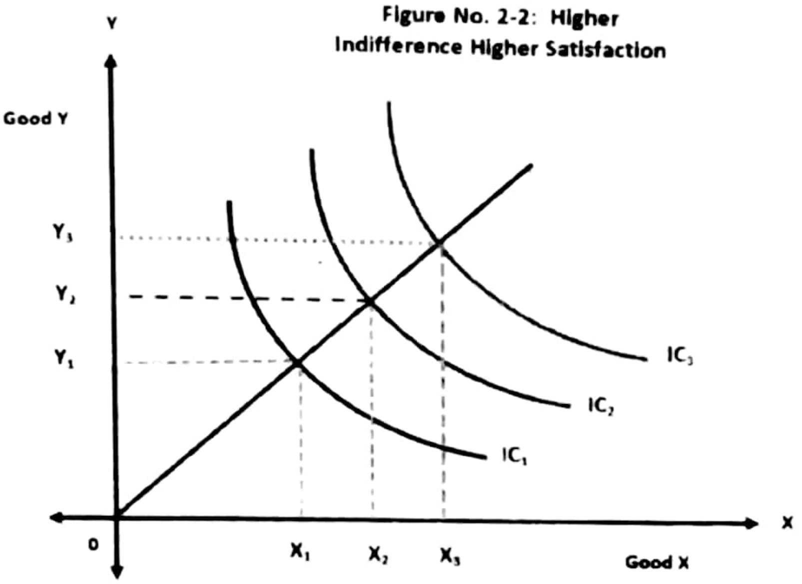

2.2 گراف ءَ مادیست کن ایں کہ هودءَ باز عدم ترجیحءِ کَشک گندگ بیت، اولی IC ءَ آسراتی کم انت، دومی شہ اولیءَ گیش آسراتی دنت۔ هَمے وڑءَ هر چینکس بُرزرواں بیت، همینکس آسراتی وڈّاں بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

9۔ عدم ترجیح کشک یک ءُ دومیءَ ہچ بر کاٹ نہ کن اِنت:

Figure No. 2-3: Intersecting Indifference

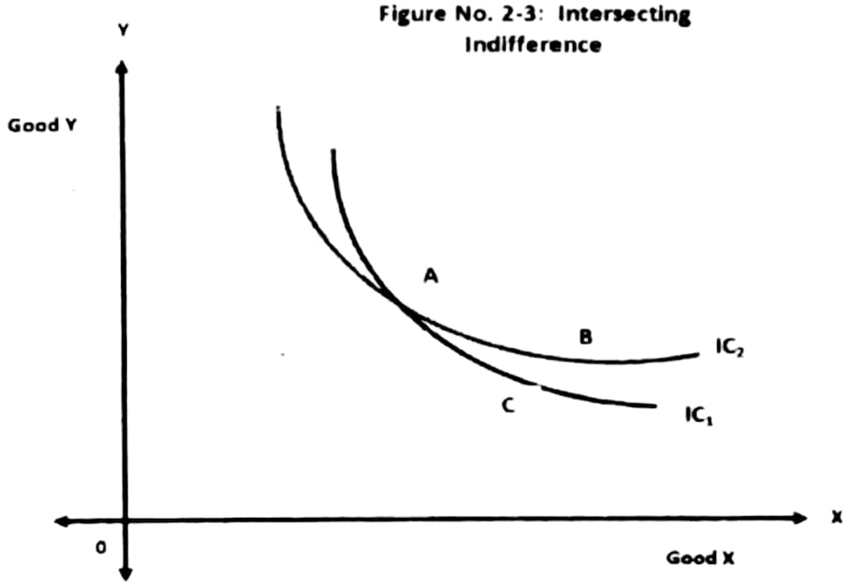

2.3 گراف ءَ پہ چار اِت۔ ادءَ عدم ترجیح کِشک یک ءُ دومی ءِ نِک A ءِ سرءَ کاٹ کنگ ءَ اَنت۔ ایشی متلب ایش انت کہ خرچ کنوک نُک A ءِ سرءَ آسرات اِنت دگہ نُکانی سرءَ شُت نہ کنت۔ عدم ترجیح کِشک ہچ بَریک ءُ دومیءَ کاٹ نہ کن اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

10۔ ایش ھچ برز ستن ءِ کشک ءِ وڑ ءَ مثبت نہ بیت۔

Figure No. 2-4: Positive Slope Indifference

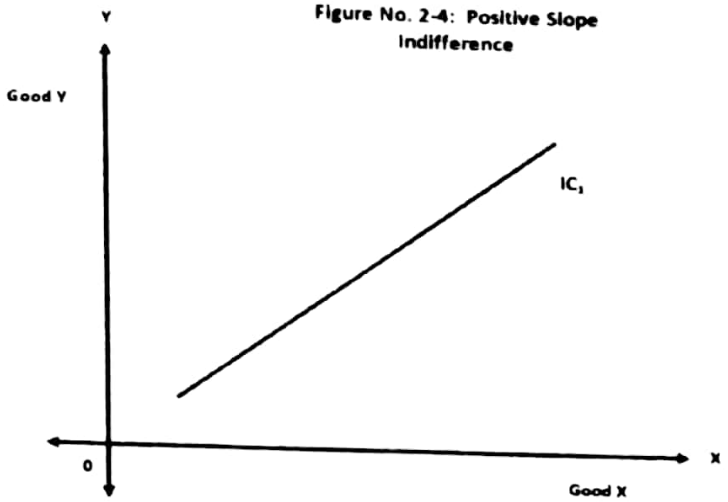

2.4 گراف ءَ عدم ترجیح کشک مثبت شتر انک (Slope) بزاں شہ اور یکن ءَ بندات بیت ءُ برزا روان کنت، ایشی مطلب اے بیت کہ ھر دو چیز x ءُ y یک وڑ گیش بوھان اَنت، برز رواں اَنت بلے مئے لیکہ گُش ایت کہ یک چیزے ود ایت دوی کم بیت، دومی کم بیت اولی وڈ ایت، ہمیشا اے مئے لیکہ گوں اختلاف دار ایت، کشک ھچ بر، مثبت شتر انک نہ درایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

زرّام کِشک / نہاد کِشک / نہاد موہ کِشک / نہاد آمدن کِشک / زرّام کشک

- Budget Line
- Price-line
- Price opportunity line
- Price income line
- Budget Constraint Line

برزءِ داتگیں سجیں نام، یکیں چیز بزاں Budget line ءِ جتاجتائیں نام اَنت۔ ایشانی بزانت ایش اِنت کہ خرچ کنگ ءَ چیز، ءُ گرگ ءِ خاترءَ زَر ءُ کلدار بزاں آمدن لوٹ ایت۔ انسان وتی آمدن ءَ چار ایت، وسائل بہا زور ایت ءُ ایشانی تہ ءَ ھَمسنگی آرگ ءِ جہد کنت۔

"زرّام لائن / کشک یا آمدن کِشک دو چیزانی ٹولی x ءُ y ءَ پدر کنت کہ آخرچ کنوک بہا زُرت کنت، وھدے آئی آمدن ءُ چیزانی نہاد داتگ اَنت"9

ایشانی حسابی وڑ ءُ ڈول، گراف چوشے رَنگ ءَ بنت:

Y or M	Income of the consumer	خرچ کنوک ءِ آمدن
Py	Price of good y , given	چیز وائی ءِ نہاد
Px	Price of good, x given	چیز ایکس ءِ نہاد
Qx	Quantity purchased good X	چیز ایکس ءِ بہائی شمار
Py	Quantity purchased good Y	چیز وائی ءِ بہائی شمار

آمدن کشک ءِ فارمولہ چوشے وڑ ءَ بنت بلے پہ جتاجتائیں قدر ءِ زانگ ءَ ما ایشانی تہ ءَ بدلی آورت کن ایں:

1. $Y = Px\,Qx + Py\,Qy$ یا
2. $PyQy = Y - PxQx$

$$Qy = \frac{Y}{Py} - \frac{Px}{Py}\,Qx$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فرض کن گوں ما جہل ءِ قدر ھست اَنت:

Y or M	Y	10.00 Rs. Ten Rupees
Price of good x	Px	2 .00 Rs. Two Rupees
Price of good Y	Py	1.00 Rs.One Rupee
Quantity of good x	Qx	0, 1, 2 , 3, 4, 5,
Quantity of good Y	Qy	10, 8, 6, 4, 2, 0

بیاِات نوں برزءِ دا تگیں قدراں پہ زرّام ءِ گراف ءَ کشگ ءِ خاترءَ مان کن ایں ءَ چار ایں کہ خرچ کنوک چون وتی آمدن ءَ بہاءَ ھمسنگ کنگ ءِ خاترءَ ایشاں برابر کنت، چیز انی جُپتی ءَ نہاد دیگ بوتگ اَنت:

Budget Line Simple Calculations: Table

Pairs	Qx	Qy	Y = Px Qx + Py Qy
A	0	10	10 = (2)(0) + (1)(10)
B	1	8	10 = (2)(1) + (1)(8)
C	2	6	10 = (2)(2) + (1)(6)
D	3	4	10 = (2)(3) + (1)(4)
E	4	2	10 = (2)(4) + (1)(2)
F	5	0	10 = (2)(5) + (1)(0)

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Figure No 2-5 Budget Line

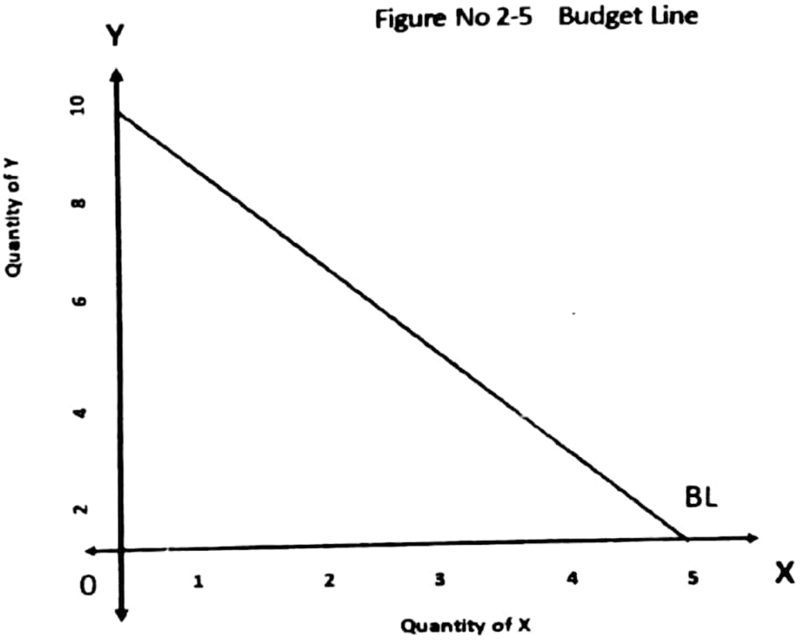

گراف لمبر 2.5ء، تہ ءَ خرچ کنوک ءِ آمدن دہ کلدار اِنت، چیز y (گلاس) ءِ نہادیک کلدار ءُ چیز x (جگ) ءِ نہاددو کلدار اِنت۔ ھَر دو چیز انی بُجیتانک بزاں ٹولی داتگ اَنت۔ کِشک AB مئے زرّام لائن بزاں آمدن کِشک اِنت۔ زرّام لائن خرچ کنوک ءِ آمدن ءَ پدر کنت۔ کہ چینکس چیز ءِ ھساب ءَ زورگ بہ بنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

خرچ کنوک ءِ ھَمسنگی (توازن):Consumer's Equilibrium

انسان ءِ واھشت گیش ءُ ایشان پیلو کنگ خاترءَ مئے گورءَ وسیلگ / آمدن کم اِنت۔ ماگوں ھمے کمیں آمدن ءَ یا ایشانی نیام ءَ ھَمسنگی بزاں توازن چتور پیدا کرُت کن ایں؟ لوٹ ءُ تماہ، واھشت چے وڑ ھمسنگ بہ بنت ءُ گیش آسراتی بہ رس ایت، گیش یوٹیلٹی بہ رس ایت۔ خرچ کنوک ءِ ھَمسنگی ءِ مول مراد ایش اِنت کہ آوتی یوٹیلٹی فائدگ ءَ چے ہیم مزن کنت، وھدے آئی آمدن کم اِنت۔

خرچ کنوک ءِ ھمسنگی ءِ سرپد بوھگ ءَ سرا ایشی مفروضاتانی سرءَ چمشانکے دے ایں۔

1۔ خرچ کنوک ریشنل بزاں بُودناک / عقلمند ءُ پہ سار اِنت، آچیزانی پرک ءُ وڑءَ زانت۔

2۔ بازارءَ سرجم مارکیٹ بزان، سرجم مقابلہ اِنت۔

3۔ خرچ کنوک دوچیز ایکس ءُ وائی بہاگرگ ءِ جہدءَ کنت۔

4۔ چیز ایکس ءُ وائی نہاد فکس داتگ اَنت۔

5۔ آمدن فکس اِنت۔

6۔ عدم ترجیح کشک / اشک ءُ زرام لائن کشک / اشک ءِ نقشہ داتگ اَنت کہ شہ ایشی ءَ ترجیح چارگ بیت کہ کجام کمی نیشن / بھچانک یا ٹولی زورگی اِنت۔

7۔ ھَر دو چیز Homogenous بزاں چیز وائی تیو گیں مارکیٹ ءِ چیزیک وڑ اَنت۔

8۔ خرچ کنوک زیات ءَ چہ زیات آسراتی / یوٹیلیٹی / فائدگ زورگ ءِ کوشست کنت۔

خرچ کنوک ءِ شرط:

پہ خرچ کنوک ءَ ھَمسنگی / توازن ءِ خاترا دو شرط الّمی اَنت۔

1۔ زرام لائن / آمدن کشک ھَم سنگی ٹِک ءِ سرءِ tangent بزاں سرئے بہ اوشت ایت۔

2۔ عدم ترجیح کشک ءِ ھَمسنگی ٹِک ءِ سرءَ convex اور یگن بزاں زیرو ءِ نیمگ ءَ بوھگی اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فارمولہ: عدم ترجیح کَشک ءِ شتر انک گوں زرّام کَشک ءِ شتر انک ءَ گوں برابر بیت۔

(Marginal Rate of Substitution) MRS = BL

$$MRS = \frac{\partial y}{\partial x} = BL = \frac{px}{py}$$

Figure No 2-6
Consumer Equilibrium Under Indifference Curve

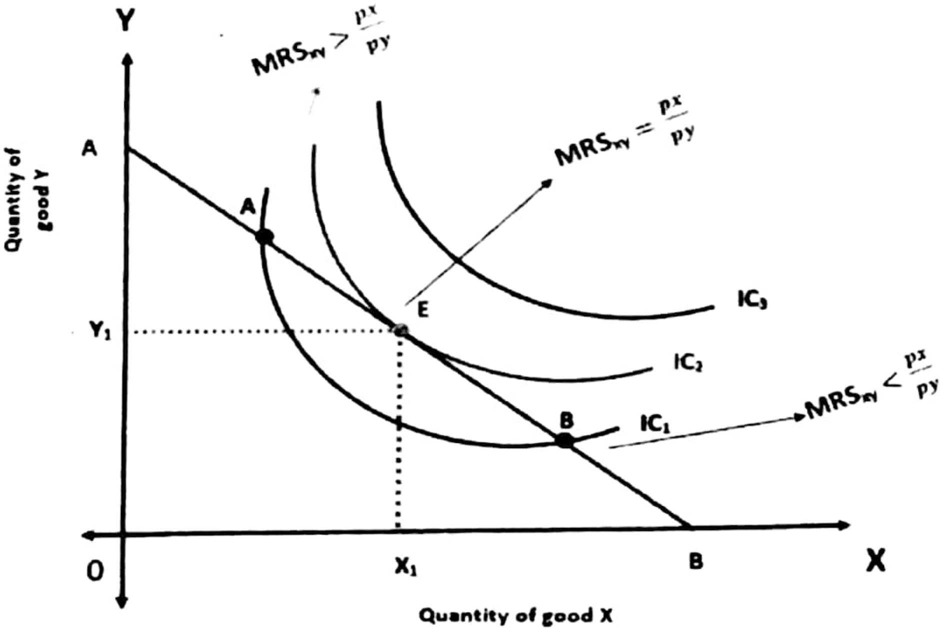

گراف لمبر 2.6 ءَ تہ ءَ بُرزی کَشک y ایکسز ءَ چیز y، ءَ جہلی بزان x ایکسز ءَ چیز x زور تگ بوتگ۔ AB مئے آمدن کَشک اِنت، آمدن فکس اِنت ءَ چیزانی نہاد داتگ اَنت۔ IC_1، IC_2، IC_3، مئے جتا جتایں عدم ترجیح کَشک اَنت۔ خرچ کنوک ھر چینکس بُرز رواں کنت آسراتی / فائدگ ھمانکس زیات بیت، بلے اے خرچ کنوک ءِ دست ءِ نہ اِنت، آ بُرز روگ ءِ کوشست کنت بلے آ چیزانی ٹولی ءَ آئی آمدن ءَ شہ ڈنّ ءَ اِنت۔ جہلی ٹِک کم فائدگ دینت، ھودءَ خرچ کنوک روگ نہ لوٹ ایت۔ ادءَ ھمسنگی گندگ نہ بیت۔ یک انچیں ٹِکے ھست کہ ھودءَ توازن بیت، آ ٹِک E ٹِک انت کہ ھودءَ آمدن کَشک عدم ترجیح کَشک ءَ پوائنٹ E ءِ سرءَ Tangent بزاں اوشاتگ۔ IC_2 ءَ اور یجن ءِ نیمگ ءِ اِنت۔ اے یکیں ٹِک اِنت، خرچ کنوک ھمدا اوشت ایت۔ اے آئی ھمسنگی ءِ جاہ اِنت۔ گراف ءَ سجیں تران ساری ءَ پدر کنگ بوتگ اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

جُست ءُ کار

1۔ یوٹیلٹی چی ے ؟

2۔ پروفیسر اِکس ءِلیکہ ءِ سرءِ چماشانکے بہ دئیت ؟

3۔ مار شلین لیکہ ءُ اِکس ءِلیکہ ءِ تہ ءَ چے پرک اِنت ؟

4۔ آمدن کِشک بابت ءَ شُما چے زان اِت ؟

5۔ جہل ءَ دا تگیں مساوا تانی کُمک ءَ کانو دمار جنل یوٹلٹی اپروچ ءَ ثابت پہ کن اِت۔ لا آف ڈی ایم یوءَ گرافی، ھسابی وڑ ءَ بہ کَش اِت ءُ نبشتگ بکنت اَت، "Q" ءِ ویلو 5،4،3،2،1، زورت کن اِت ؟

.1 $Tu = 5Q - Q^2$

.2 $Tu = 7Q - Q^2$

.3 $Tu = 9Q - Q^2$

.4 $Tu = 11Q - Q^2$

.5 $Tu = 13Q - Q^2$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون

1. Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 24
2. Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 36-37
3. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 266
4. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 267
5. Prof. Shafi's Notes: The Oasis Academy Quetta.
6. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 277
7. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Khawaja Page No. 278
8. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 75
9. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 79. Chapter 7
10. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 283

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سیمی در

لوٹ /تلب ءِ لیکہ

Theory of Demand

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ/تلب:

لبزبلد ءِ ردءَ "لوٹ، تماہ، چیزے ءِ واھگ، لوٹ ءُ زلورت ءَ گُش اَنت۔ بلے اکنامکس ءَ ایشی بزانت پراہ ءُ شائیگان اِنت۔ اکنامکس ءِ تہ ءَ ڈیمانڈ / لوٹ ھماوخت ءَ لوٹ گُشگ بیت کہ جہل ءِ سئے چیز یک جاہ بہ بنت [1] ۔

1. گرگ ءِ بساط۔ قوت / طاقت:

2. گرگ ءِ منشا / رضامندی:

3. گرگ ءِ وھد / ٹیم:

ماگُشت کن ایں کہ:

"In Economics, Demand means the willingness to buy/purchase goods and services at a specific period of time, for which nessceery resources are available, is called 'Demand".

بزاں، چیز ءُ ھرمت ءِ گرگ ءِ خاتر ءَ منشا، وھد ءُ پاس ءُ آ چیز ءِ واستہ زَر ءُ کلدار ساڑی بہ بنت، نو مالزانتی ءِ تہ ءَ لوٹ گُشگ بیت۔ پہ درور؛ یک مرڈے سیکلے بہا گرگ لوٹ ایت۔ بلے اے لوٹ تہنا لوٹ یا ھُب ءُ واھگے بیت اگاں آئی کرءَ زَر ءُ کلدار مہ بیت۔ یک مرڈے سید گنج لبزبلد ءِ گرگ ءِ تماہ دار ایت، آئرءَ واھشت ھست، منشا ھست بلے وھد ءُ پاس ءُ کلدار نیست، گڑا اں لوٹ یا تلب نہ بیت۔ باز مہلوک ءَ زَر ھست، وھد ھست بلے منشا نیست، گڑا اں لوٹ نہ بیت۔ دانکہ پہ یک چیز ءِ گرگ ءَ منشا، زَر، وسیلگ، آمدن ءُ وھد مہ بیت ما آئرءَ لوٹ /تلب بزاں ڈیمانڈ گُشت نہ کن ایں۔

ڈیمانڈ /تلب گوں زَر، چیزانی نہاد، وھد ءُ پاس، موسم، تام، فیشن، عادت، بابلی سامان کہ یک ءُ دومی ءِ جاہ ءَ کارمز ربنت، گوں ھمگرنچ اَنت، ایشانی سوب ءَ لوٹ /تلب ءِ تہ ءَ بُرزی ءُ جہلی، کمی، گیشی، کئیت۔ اے پچ کانود ءِ لوٹ /تلب ءِ تہ ءَ چارگ بنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ/تلب ءِ کانود "The Law of Demand"

"Ceteris paribus, When price of a commodity decreases, quantity demanded increases, conversely, When price of a commodity increases quantity demanded decreases, is called The Law of Demand[2] "

"آدگہ وڑ (فیکٹرز، عوامل) وتی جاہ اوشتوک بہ بنت۔ وھدے یک چیزے ءِ نہاد گیش بیت آئی ءِ لوٹ /تلب کم بیت، ھمے وڑا، یک چیزے ءِ نہاد کم بیت، آئی ءِ لوٹ گیش بیت، کانود ءِ لوٹ /تلب گُشگ بیت"۔ شہ ایشی ابید ھم کانود ءِ لوٹ ءِ دگہ دگہ پجار ھست۔

> Note: What is 'Ceteris Paribus'?
>
> دلگوش: سیٹی رَس پیری بَس چی یے؟
>
> اے لاطینی زبان ءِ لبزے، ایشی بزانت، "آدگہ وڑ (عوامل، فیکٹرز) وتی جاہ ساکت بہ بنت، بہ اوشت اَنت۔ آدگہ عوامل ءِ تہ ءَ ٹُرپُرمہ بیت۔ اے وڑانی تہ ءَ (موسم، تام، عادت، فیشن، ھوار اَنت، فی الحال ما ایشاں لوٹ ءِ کانود /تلب ءِ تہ ءَ ساکت کن ایں۔

برز ءِ دا تگیں پجار ءِ سرپد بوگ ءِ خاتر ءَ جھل ءِ دا تگیں نشاناں پہ چار اِت۔

P ↑ Qd ↓

P ↓ Qd ↑

آدگہ عوامل وتی جاہ ءَ اوشتوک بنت:

نہاد ءُ لوٹ ءِ نیام ءَ چپیں سیادی یے ھست، بزاں چیزانی نہاد گیش بہ بیت، آیانی لوٹ /تلب کم بیت وھدے چیزانی نہاد کم بی بیت آیانی لوٹ گیش بیت"

یا

"دومی وڑ ءُ ڈول (فیکٹرز) وتی جاہ بہ اوشت اِنت، چیزانی بہا وَڈگ بہ باں، لوٹ کم بیت، چیزانی نہاد کم بہ بیت لوٹ باز بیت"

بہا/نہاد (بُرز)	لوٹ /تلب (جہل)
بہا/نہاد (جہل)	لوٹ /تلب (برز)

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

"لوٹ /تلب ءِ چیزانی نہادءِ نیامہ منفی ھم گرنچی ھست بزاں یکے وڈّایت دومی کم بیت"

نوں ھسابی، گرانی رنگ ءُ ذروشیم ءِ کانودءِ تلب ءِ سرءَ، چمشانکے دور دے ایں: ھسابی رنگ ءُ دروشم چو اے وڑءَ اِنت۔

Quantity demanded is a function of Price and other factors.

Qd =f (Price of good, Weather, Taste, Fashion of consumer,

Income of consumer, price of substitute goods)

Qd = f (~~P, W, T, F, Y, Pi~~)

چو کہ ماونتگ اَت کہ دومی فیکٹرز ساکت بنت، ھمے خاترءَ بُرزءِ ھسابی گالرد ءِ تہ ءَ ابید شہ نہادءَ ھاد گرانی سرءِ "بار" جنگ بوتگ بزاں ساکت کنگ بوتگ اَنت۔ نوں گڑاں، ھسابی گالرد تہنا / ایوک ءَ چو اے وڑءَ بیت:

Qd = f (p)

Qd	Quantity Demanded	لوت /تلب سَنگیں شمار
F	Function/Relationship	ھواری / ھَم گرنچی
P	Price of products	چیزءِ بہا / نہاد

کانودءِ لوٹ ءِ ھسابی (ریاضی) نہادءِ فارمولہ چوش بیت۔

Qd = a – bP

Qd	Quantity Demanded	لوت /تلب سَنگیں شمار
A	Intercept of the function	فنکشن ءِ اوشت
-b	Slope of the function	فنکشن ءِ شتر انک
P	Price	چیزءِ بہا / نہاد

کانودءِ لوٹ /تلب ءِ گرانی ءُ ھسابی وڑءَ ثابت کنگ ءِ خاترءَ لھتیں فرض کُرتگیں شماری ویلوز زورگ بوتگ:

Qd = a –bP

Qd = 12 –2P-----(i)

اگاں گوں ما P = 1, 2, 3, 4, 5

P ءَ نہادءِ ھسابی گالرد 1 ءِ تہ ءَ مان کنگ ءَ مارا جہل ءِ داتگیں ٹیبل رس ایت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Qd = 12 -2P Qd = 12 -2(1) Qd = 12 -2 Qd = 10	Qd = 12 -2P Qd = 12 -2(2) Qd = 12 -4 Qd = 8	Qd = 12 -2P Qd = 12 -2(3) Qd = 12 -6 Qd = 6
Qd = 12 - 2P Qd = 12 -2(4) Qd = 12 -8 Qd = 4	Qd = 12 -2P Qd = 12 -2(5) Qd = 12 -10 Qd = 2	ماراشہ دا نگیں چیزءِ نہادءِ نیمگءَ لوٹ اِنگیں شمار رست۔

The Law of Demand Schedule:

Prices of a product (per egg) P	Quantity Demanded(eggs) Qd
1	10
2	8
3	6
4	4
5	2

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Figure No: 3.1
Diagrammatical Representation of Law of Demand (Individual Demand Curve)

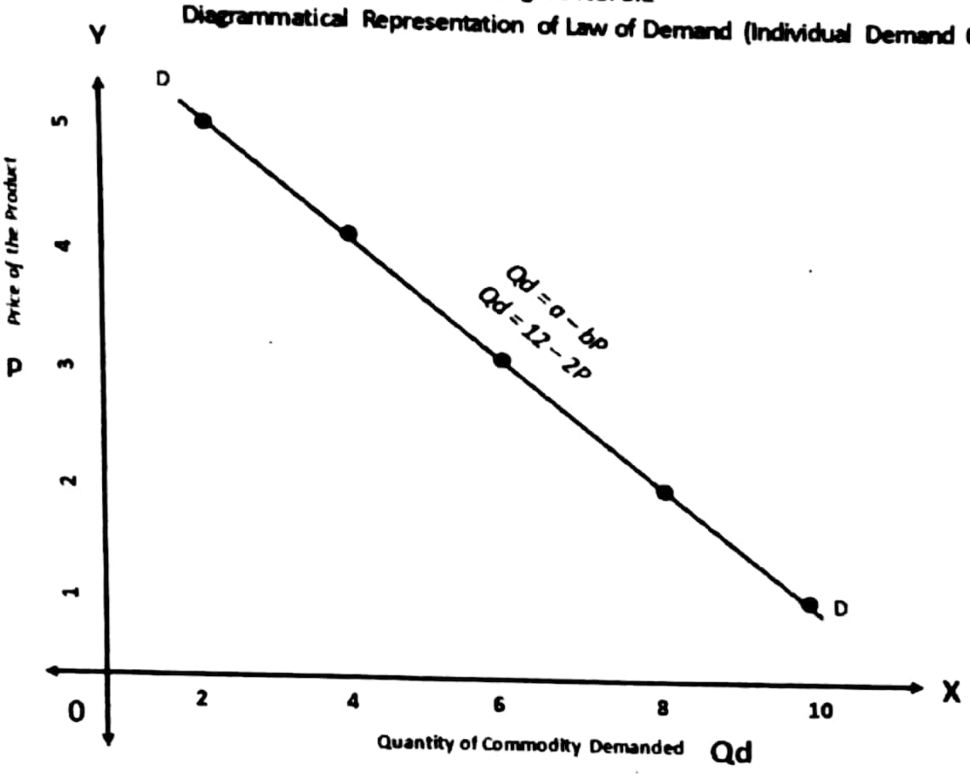

گراف لمبر 3.1 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کَشک ءَ چیز ءِ بہا/نہاد (آنگ Egg) زورگ بوتگ، وھدے x ایکسز بزاں جہلی کَشک ءَ لوٹ/تلب ءِ شمار زورگ بوتگ۔ ٹِک زیرو مئے بنداتی ٹِک (اور یجن) اِنت۔ DD مئے لوٹ/تلب ءِ کَشک اِنت۔ کہ شہ چپیں نیمگ ءِ راست ءَ کپگ ءَ اِنت۔ بزاں منفی شتر انک/جُھکاو دار ایت۔ ھمگرنچی منفی اِنت یا چپی اِنت بزان اگاں نہاد کم بیت لوٹ گیش بیت، وھدے نہاد گیش بیت لوٹ کم بیت۔ شہ ٹیبل ءُ گراف ءَ ھمے پدر اِنت ءُ گندگ بیت کہ وختے چیزے ءِ نہاد جہل کپ ایت، لوٹ/تلب بُرز روت ءُ چیزے ءِ نہاد بُرز روت، لوٹ/تلب جہل کپ ایت۔ ھسابی، گرافی ءُ نبشتانکی در وشم ءَ لیکہ ثابت کنگ بوت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کانودءِ مفروضات

لوٹءِ کانود کہ برزءَ درشان کنگ بوتگ چندیں مفروضاتانی سرءَ اوشت ایت کہ آاے گالر دءِ تہءَ بیان بنت،
"آدگہ وڑءُ ڈول ساکت بہ بنت"۔ آوتی جاگہ ءَ یک وڑجم بہ بنت۔ 3

1. **خرچ کنوکءِ آمدن ساکت بہ بیت:**

خرچ کنوکءِ آمدنءِ اوشتگءِ بزانت ایش انت کہ اگاں خرچ کنوکءِ آمدن گیش بیت پدءَ آپرواہ نہ دار ایت ،چیزاں بہاز ور ایت، تُری نہاد جہل بیت یا بُرز۔ اے وڑءَ کانود پروشتءُ پروشءِ آماچ بیت۔ پرچا کہ ماوتنگ کہ نہاد گیش بیت، لوٹ کم بیت، ادءَ نہاد گیش انت بلے لوٹ دو ھنکس گیش انت پرچا کہ آمدن بزاں چیزانی بہا گرگءِ بساط، پاور ودایت۔

2. **عادت، تام، فیشن بدل مہ بنت:**

خرچ کنوکءَ عادت، تام، فیشن چیزانی بابتءَ بدل مہ بنت، وتی جاہءَ یک وڑ بہ بنت۔ اگاں ایشانی تہءَ بدلی کئیت کانود اپلائی نہ بیت۔ پہ دروءَ ملیریاءِ سیزنءَ ایشی داروءُ دَرمان گیش گرگ بیت حالانکہ ایشی نہاد ھَرچون بہ بیت۔ یک مردے فیشنی پچءُ پوشاک، گھڑیال، چشمک دوست دار ایت، آئی فیشن یا عادت اِنت آپہ زرءِ کلداءَ ھچ پُرت نہ جنت۔ نہاد امنچو گیش بیت آمنچو بہاز وریت۔ ھمے وڑءَ تام کہ انسانءِ ڈپءَ کپ ایت، ھودءَ ھم انچو شیں جاور گندگ بنت۔ ایشی متلب ایش انت کہ نہادءِ گیشی لوٹءِ تہءَ بدلی آورت نہ کنت اگاں عادت، تامءُ فیشنءِ ھبر بہ بیت۔ وختے کہ کانود گُش ایت کہ نہاد گیش بیت لوٹ کم بیت۔ ھمے خاترءَ ھرُوری اِنت کہ کانودءِ برجاہ دارگءِ خاترءَ اے چیز مارا ساکت کنگی اِنت۔

3. **ھَم گرنچیں چیزانی نہاد ساکت بہ باں:**

ھَم گرنچین چیزانی نہاد ساکت بہ بنت۔ ایشانی تہءَ پسءُ، مُرگءِ گوشت، پیٹرول، گاڑی، دگہ باز: ایشانی نہادءِ تہءِ بُرزءُ جہلی لوٹءِ کانودءِ تہءَ پرک کار ایت۔

4. **آوکیں وھدءِ جاورانیءِ تہءَ بدلیءِ گُمان مہ بیت:**

آوکیں وھدءَ اگاں اِے گُمان بہ بیت کہ یک چیزے پہ دروءَ، آرت، شکر، پیٹرولءِ نہاد گیش بیت گُڑا مہلوک مردچی بازیں کساسے ایشاں بہاز ور ایت۔ ایشی لوٹ مزن بیت، ایشانی نہاد مرچی ھرچینکس بہ بیت گیش بہ بیت یا

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کم، مہلوک چِنان ءُ براں اِش کنت ءُ گس ءَ مُچ اِش کنت۔ پرے وڑءَ کانود اپلائی نہ بیت۔ بزاں الّمی اِنت کہ آ وکیں جاورءِ بابت ءَ گُمان، چیزانی نہادءَ کمی، گیشی بدل مہ بیت یک جاہ یک وڑ بہ اوشت اَنت۔

5. الّم اِنت کہ موسم ءُ آبادی بدل مہ بیت:

اگاں مہلوکانی کساس بزاں آبادی گیش بیت، بہا زوروک باز بنت۔ بازارءَ چیز کم بنت گروک باز بنت۔ لوٹ وڈّا ایت ھالانکہ نہاد اوں ود اَنت بلے مہلوک انگت بہا اِش زور ایت، چیا کہ پدءَ ورگی سامان کم بنت، پہ ارزانی نہ رس اَنت۔ کانودءِ نہ پروشگ ءِ خاترءَ ھرضوری اِنت کہ آبادی ساکت بہ بیت۔ ھمے وڑءَ موسم ءِ تَب ءُ میل کانودءِ سرءَ اَثر دور دنت۔ سردی ءَ کوٹ، جیکٹ، گرمین پوشاک، اِشکر، ءُ گیس ءِ لوٹ گیش بیت، نہاد اوں گیش بیت۔ بزاں کانود پروش ایت، گرماگ ءَ برپ، سردیں شربت، اے سی، کولر، ءِ لوٹ زیات بیت۔ الّمی انت کہ اے ساکت بہ بنت۔

تلب ءِ کانودءِ Exceptions

1. باز مزن نہادیں چیز:

نگرہ، ھیرا، سُہر ءُ تلہ، جواہرات، دگہ گرانیں سامان ءِ لوٹ /تلب ءَ ھست مندیں مردُم کن اَنت۔ ایشانی نہاد آزمان ءَ بروت لوٹ /تلب ءِ تہ ءَ ھچ کمی نئیت۔ نہاد ھر چینکس گیش بہ بیت، لوٹ ھما نکس گیش بیت۔ ادءَ کانود ھچ وڑ اپلائی نہ بیت۔

2. باز کم نہادیں چیز:

کمترین چیز، ھما چیز کہ کم کامرز کنگ بنت، ایشانی سرءَ لوٹ ءِ کانو اپلائی نہ بیت۔ پہ درور باکس (ماچس) کہ ایشی نہاد اگاں مارکیٹ ءِ چَٹ جہل بہ روت دو آنا یا یک پیسہ یے بہ بیت، لوٹ /تلب ھما بیت۔ چو نہ انت کہ نہاد چَٹ جہل روگ ءَ ھزارانی ھساب ءَ پیکٹ پہ بہا زورگ بہ بیت۔ امنچو سرءَ گپتگ انو ھَم ھما نکس گرگ بیت۔

3. نہادی ءُ چیزانی بابت ءَ نابزانتی / نابلدی

باز وھدءَ بازار ءُ چیزانی بابت ءِ خرچ کنوک ءِ بزاں بہا زورک ءَ معلوم داری، نہ بیت۔ آ انچو پہ دیم چیزاں زور ایت ،نہاد ءُ لوٹ ءَ نہ چار ایت۔ نہاد کم بیت یا باز ھچ پرک نہ کنت۔ گڑا ادءَ کانود اپلائی بوت نہ کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ یا تلب ءِ کشک پر چا منفی شتر انک دار ایت، ءُ چیا شہ چپیں نیمگ ءَ پہ راست ءَ کپ ایت؟

بُرزءِ گراافاں گندگ بیت کہ تلب ءِ کشک چپ ءَ چہ رھستیں نیمگ ءَ کپ ایت (xایکسز ءِ نیمگ ءِ) یا منفی جھکاؤ دار ایت۔ ایشی سوب ایش اِنت کہ چیزانی نہاد ءُ لوٹ ءِ نیام ءَ منفی ھمگرنچی ھست بزاں کہ گیش بیت دومی کم بیت، دومی کم بیت، اولی گیش بیت ءُ ایشی مستریں سوب substitution effect ءُ income effect، بزاں آمدن اثر، بدلی اِثر اَنت کہ کشک ءَ negative sloping اکن اَنت۔

لوٹ ءِ شیڈول چی یے؟

تلب کنوکیں چیزانی شُمار گو نہاداں ھوار تلب ءِ شیڈول گشگ بیت، اے بُرزءَ گراف لمبر 3.2 ءِ ٹیبل ءِ تہ گندگ بیت۔

تلب ءُ رنگیں شمار چی یے؟

تلب ءِ شمار کہ یک خرچ کنوکے یک وھدے ءَ بہاز وریت یا زُرت کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ /تلب ءِبدلی

لوٹ /تلب ءِتہ ءَبدلی دو وڑءَ کئیت۔ یکے شہ نہادءِ سوب ءَلوٹ /تلب گیش ءَکم بیت، دومی ھادگہ وڑاں فیکٹر زانی سوب ءَ(فیکٹرز: موسم، تام، فیشن، عادت، بدلی چیز، آمدن) لوٹ /تلب گیش ءَکم بیت۔ اے لوٹ /تلب ءِتہ ءَ بدلی گُشگ بیت۔ ایشی دو اموان(kinds) اَنت۔[4]

1. تلب ءِ ٹرگ(Movement in Demand)
2. تلب ءِ ٹرپڑ(Shift in Demand)

- **تلب ءِ ٹرگ:** اگاں تلب ءِتہ ءَبدلی، چیزانی نہاد کم بوھگ ءَگیش بوھگ ءِ سوب ءَلوٹ بُرزءَجھل بہ بیت بزاں کم ءَگیش بہ بیت، تلب ءِ ٹرگ گُشگ بیت۔ ایشی دو بہر اَنت۔

(i)لوٹ ءِ مزنی: Extension in Demand

"آدگہ عوامل وتی جاہ ءِ ساکت بہ بنت، اگاں چیزانی نہاد کم بیت، تلب گیش بیت، ایشرا Extension in Demand بزاں لوٹ ءِ مزنی گُش اَنت"۔

P ↓   Qd ↑   ;{ other factors are constant}

$$Qd = f(P)$$

$$Qd = a - bP$$

$$Qd = 12 - 2P$$

(اے ماپیسرءَ حسابی وڑءَ کش اتگ)

مئے برءِ ویلوزءَ ٹیبل ءَ ما بنت، صرف مزنی چارگ بیت:

Extension in Demand: Schedule

P	Qd
5	2
4	4
3	6
2	8
1	10

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بُرزءِ ٹیبل ءِ تہ ءَ ھورت بہ چار اِت، نہاد کم بوھگ ءَ اِنت ءُ لوٹ گیش بوھگ ءَ انت:

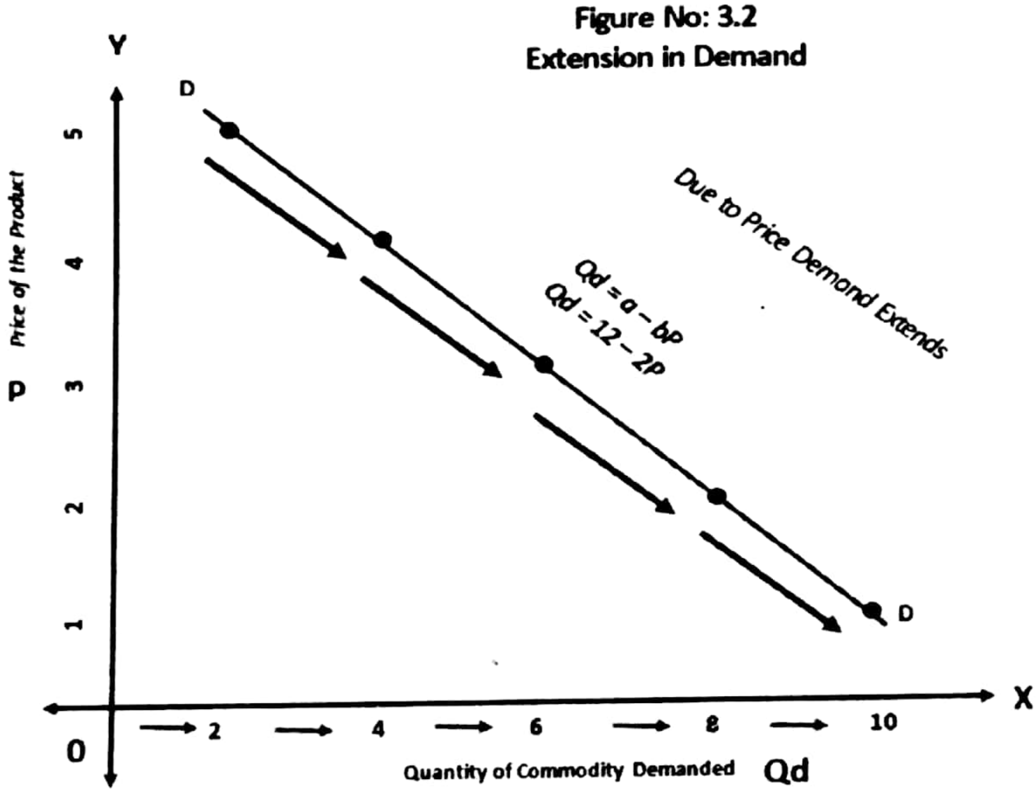

گراف لمبر 3.2 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ قمیت زُورگ بوتگ۔ وھدے جھلی کشک بزاں x ایکسز ءَ تلب ءِ شُمار زورگ بوت۔ DD مئے تلب ءِ کشک اِنت۔ چہ شیڈول ءُ گراف ءَ پدر اِنت کہ نہاد ءِ تہ ءَ کمی ءِ سوب ءَ لوٹ گیش بوھگ ءِ اِنت۔ اے شہ تیرانی نشان ءِ پدر کنگ بوتگ کہ بُرزی روگ ءَ اَنت ،DD کشک ءِ سرءَ دیست کن اِت۔ لوٹ ءُ منفی شترانک بزاں شہ چَپ ءَ راستیں نیمگ ءَ کِگ اِنت۔ اے ھرشوری اِنت۔ پیسرءَ وتنگ۔ اد ءَ لوٹ کشک ءِ سرءَ سُر پُرگندگ بیت، کشک شہ وتی جاہ ءَ چَپ ءُ راست ءَ ھچ بُرد گہ جاہ ءَ نہ روت۔ اے لوٹ ءِ تہ ءَ مزنی کُنگ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

(ii)لوٹءِ کسانی: Contraction in Demand

"آ دگہ عوامل وتی جاہءِ ساکت بہ بنت، اگاں چیزانی نہاد گیش بیت، تلب کم بیت، اے لوٹءِ کسانی اِنت"۔

P ↑ Qd ↓ ;{ other factors are constant}

$$Qd = f(P)$$

$$Qd = a - bP$$

$$Qd = 12 - 2P$$

(اے ماپیسرءِ ھسابی وڑءَ کش انگ)

مے سرءِ ویلوزءِ ٹیبل ھما بنت، صرف کسانی چارگ بیت:

Contraction in Demand: Schedule

P	Qd
1	10
2	8
3	6
4	4
5	2

برزءِ ٹیبلءِ ھورت بہ چار اِت، نہاد گیش بوھگءِ اِنت ءُ لوٹ کم بوھگءِ انت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

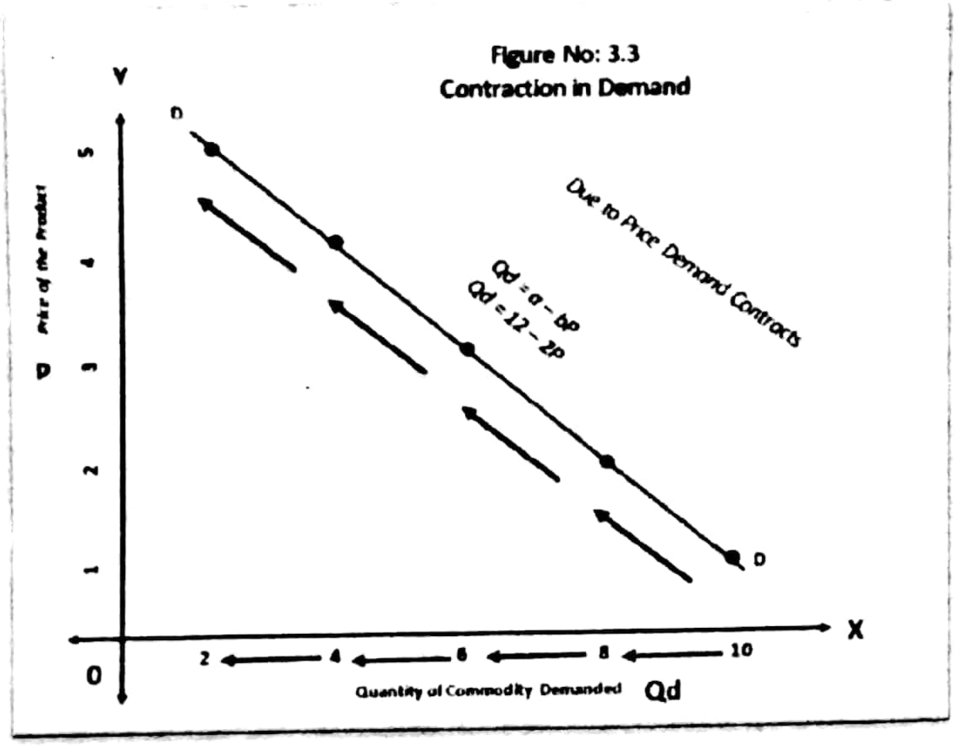

گراف لمبر 3.3 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ نہاد زورگ بوتگ وھدے جہلی کشک بزاں x ایکسز ءَ تلب ءِ شُمار زورگ بوت۔ DD مئے لوٹ /تلب ءِ کشک اِنت۔ چہ شیڈول ءُ گراف ءِ پدر اِنت کہ نہاد ءِ تہ ءِ گیشی ءِ سوب ءَ لوٹ کم بوھگ ءِ اِنت۔ اے شہ تیرانی نشان ءِ پدر کنگ بوت، کہ جہل ءَ کپگ انت، ڈی ڈی کشک ءِ سرءَ دیست کن اِت۔ لوٹ ءُ منفی سلوپ بزاں چَپ ءُ رھستیں نیمگ ءَ کپگ اِنت۔ اے ھرٹوری اِنت۔ پیسر ءَ ونگ۔ ادءَ لوٹ کشک ءِ سرءَ سُر پُر گندگ بیت، کشک شہ وتی جاہ ءَ چَپ ءُ راست ءَ ھچ بر دگہ جاہ ءَ نہ روت۔ اے لوٹ ءِ تہ ءَ کسانی کُنگ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

- **Shift in Demand :لوٹءِ ٹرپڑ**

تلبءِ تہءَ بدلیچہ دومی فیکٹرز (عوامل) بزاں موسم، تام، فیشن، عادت، آبادی، آمدنءِ سوبءَ گیشیءَ کمی بئیت، لوٹءُ چیزانی نہاد ساکت بہ بنت، تلبءِ شفٹنگ گشگ بیت۔ ادءَ نہاد ساکت بنت، دومی فیکٹرز چستءُ جہل بنتءُ اے چستءُ جہلءِ ردءَ لوٹ ھم چستءُ جہل بیت۔ ایشی اوں دو بہر اَنت۔[5]

- Rise In Demand: تلبءِ گیشی

"وھدے چیزءُ ھذ متانی نہاد وتی جاہءَ ساکت بہ بنت، آ دگہ عواملءِ سوبءَ لوٹ گیش بہ بیت۔ تلبءِ تہءَ گیشی گُشگ بیت"۔

ھسابیءُ گرافی وڑءَ اے ھَبر ثابت کنگ لوٹ ایت:

مان زان ایں کہ:

$$Qd = f(P)$$

$$Qd = a - bp$$

$$Qd = 12 - 2P$$

(برزءِ ایکوایشن مئے پیسر گیس ھسابی گالر دانت کہ کَنگ بوتگ)

نوں دومی فیکٹرزانی سوبءَ لوٹ گیش بیت، مئے نوکیں ھسابی گالر دچوا اے وڑءَ بیت:

$$Qd = 14 - 2P \text{......(b)}$$

$$P = 1, 2, 3, 4, 5$$

Qd = 14 −2P Qd = 14−2(1) Qd = 14 −2 Qd = 12	Qd = 14 −2P Qd = 14 −2(2) Qd = 14 −4 Qd = 10	Qd = 14 −2P Qd = 14 −2(3) Qd = 14 −6 Qd = 8
Qd = 14 −2P Qd = 14 −2(4) Qd = 14 −8 Qd = 6	Qd = 14 −2P Qd = 14 −2(5) Qd = 14 −10 Qd = 4	

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Rise in Demand: Schedule

Price (Constant)	Qd_1	Qd_2 (due to other factors up)
1	10	12
2	8	10
3	6	8
4	4	6
5	2	4

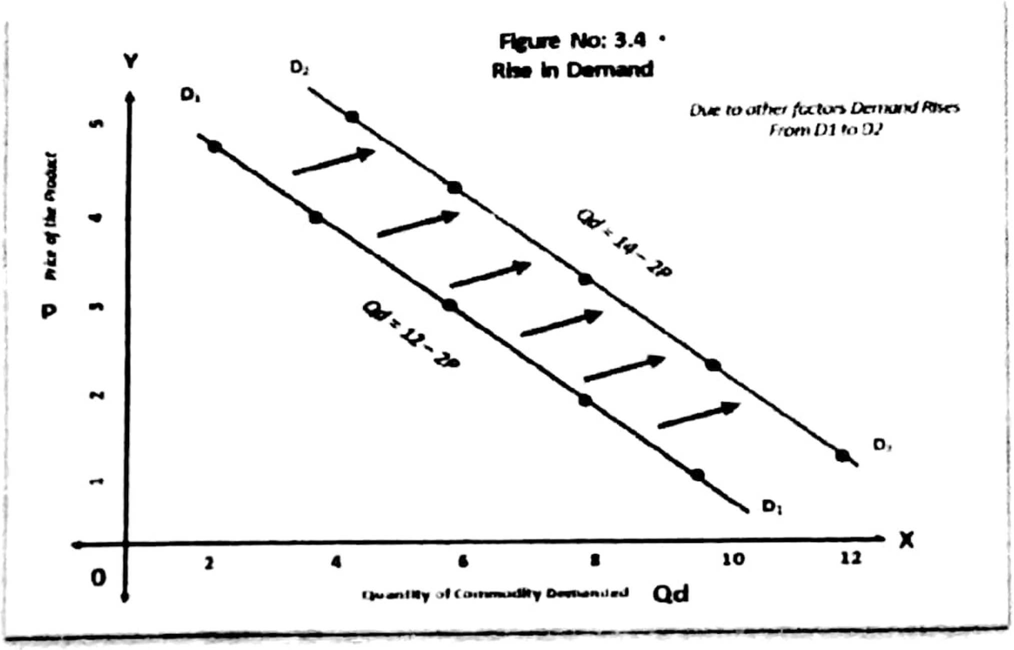

Figure No: 3.4
Rise in Demand

دگہ ارزانیں گراف ءُ ٹیبل شُمازُرت کن ات: چوکہ:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Rise in Demand: Schedule

P	Qd
10	10
10	20

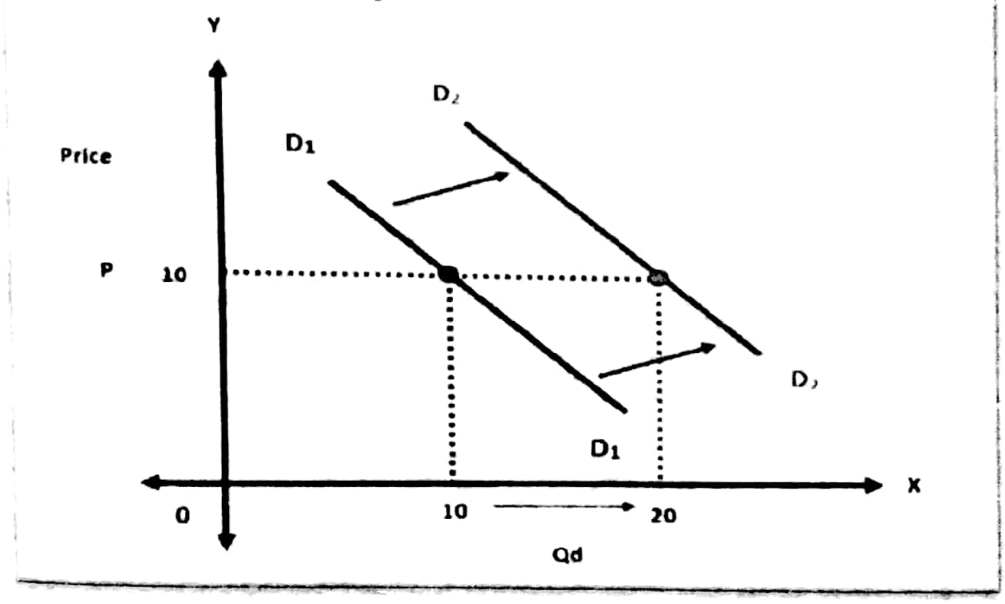

Figure No. 3-5: Rise in Demand

گراف لمبر 3.4 ءِ تہ ءَ لوٹ ءِ گیشی پدر کنگ بوتگ، شُما دیست کن اِت کہ ادءَ لوٹ ءِ دو کشک اَنت۔ D_1D_1 مئے اصلی تلب ءِ کشک اِنت. وھدے چیزانی نہاد ساکت اِنت دومی فیکٹر زانی سوب ءَ (موسم، میست، فیشن، آبادی، آمدن، عادت، بدلی سامان) تلب گیش بیت۔ D_1D_1 تلب کشک شفٹ بیت ءُ D_2D_2 ءَ گندگ بیت۔ نوکیں کشک گراف ءَ پدر اِنت۔ تلب ءِ گیشی ءَ شہ کشک ءَ راستیں نیمگ ءَ شفٹ بیت بلے پدءَ ھم منفی شتر انک ءِ جھکاوَ بر جاہ اِنت۔ ھمے وڑءَ دومی ٹیبل ءُ گراف لمبر 3.5 ءَ ھمے چیز گندگ بیت، کہ نہاد ساکت اِنت دومی فیکٹر زانی سوب ءَ لوٹ گیش بیت، نوکیں کِشک راستیں نیمگ ءَ شفٹ بیت۔ آئی نام بدل بیت۔ بزاں ھسابی، ءُ گرافی، ٹیبل ءَ شہ ثابت کنگ بوتگ کہ دومی فیکٹر زانی وجہ ءَ لوٹ گیش بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ/تلبءِ کمی: Fall In Demand:

"وھدے چیزءِ ھذمتانی نہادوتی جاہءِ ساکت بہ بنت، ءُ آدگہ عواملانی سوبءَ لوٹ کم بہ بیت۔ اے لوٹءِ تہءَ کمی گُشگ بیت"۔

ھسابیءَ گرانی وڑءَ اے ھبر ثابت کنگ لوٹ ایت:

مان زان ایں کہ:

$$Qd = f(P)$$

$$Qd = a - bp$$

$$Qd = 12 - 2P$$

(مۓ پیسر گیں ھسابی گالر دانت کہ کَشگ بوتگ)

نوں دومی فیکٹر زانی سوبءَ لوٹ کم بیت، مۓ نوکیں ھسابی گالر دچوا اے وڑءَ بیت:

$$Qd = 10 - 2P \ldots\ldots (b)$$

$$P = 1, 2, 3, 4, 5$$

Qd = 10 −2P Qd = 10−2(1) Qd = 10 −2 Qd = 8	Qd = 10 −2P Qd = 10 −2(2) Qd = 10 −4 Qd = 6	Qd = 10−2P Qd = 10 −2(3) Qd = 10 −6 Qd = 4
Qd = 10 −2P Qd = 10 −2(4) Qd = 10 −8 Qd = 2	Qd = 10 −2P Qd = 10 −2(5) Qd = 10 −10 Qd = 0	

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Fall in Demand: Schedule

Price (Constant)	Qd_1	Qd_2 (due to other factors down)
1	10	8
2	8	6
3	6	4
4	4	2
5	2	0

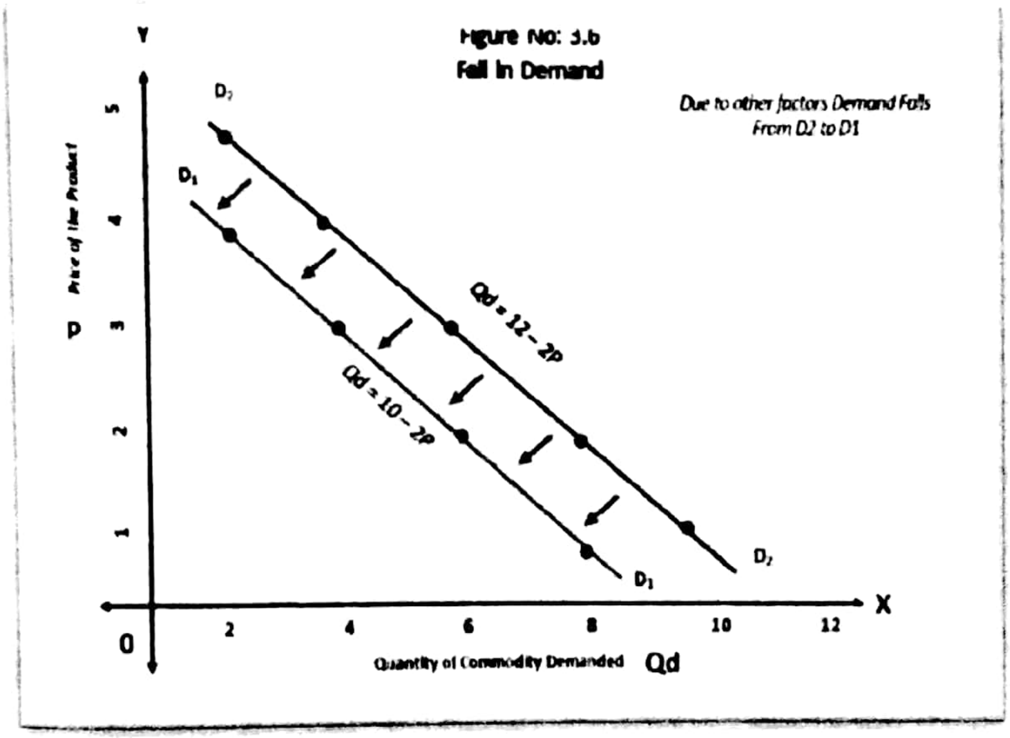

دگہ ارزانیں گراف ءُ ٹیبل شُمازُرت کن اِت: چوکہ:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Fall in Demand Table

P	Qd
10	20
10	10

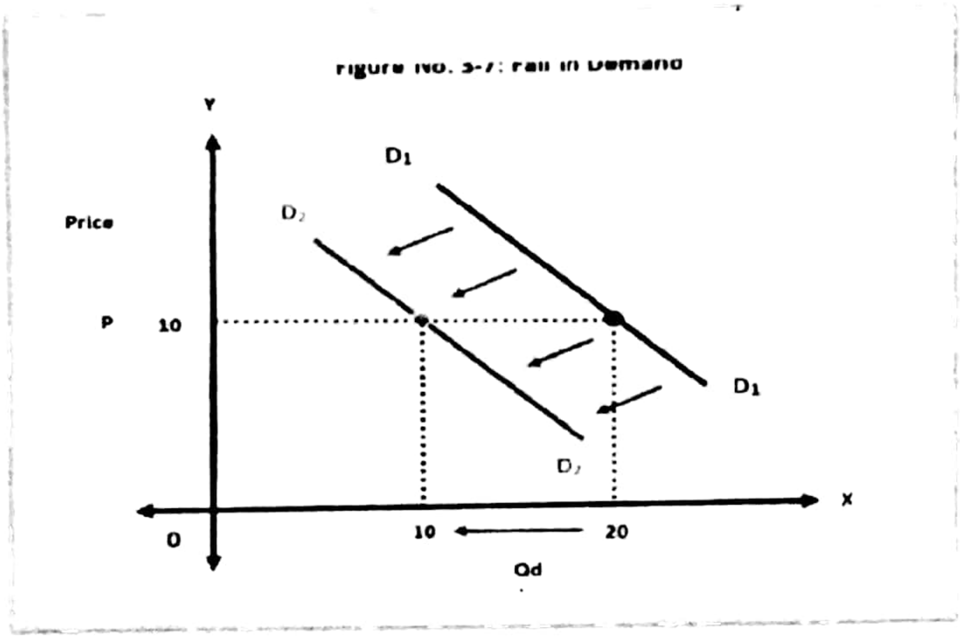

گراف لمبر 3.6 ءِ تہ ءَ لوٹ ءِ کمی پدر کنگ بوتگ۔ شُما دیست کن اِت کہ اد ءَ لوٹ ءِ دو کشک اِنت۔ D_1D_1 مئے اصلی تلب ءِ کشک اِنت۔ وھدے چیزانی نہاد ساکت اِنت دومی فیکٹر زانی سوب ءَ (موسم، تام، فیشن، آبادی، آمدن، عادت، بدلی سامان) تلب کم بیت D_1D_1 تلب ءِ کشک شفٹ بیت ءُ D_2D_2 ءَ گندگ بیت۔ نوکیں کشک گراف ءَ پدر اِنت۔ تلب ءِ کمی ءَ چہ کشک چَپیں نیمگ ءَ شفٹ بیت بلے پدءَ ھم منفی شتر انک، جھکاؤ بر جاہ اِنت۔ ھَمے وڑ ءَ دومی نُیبل ءَ گراف لمبر 3.7 ءَ ھَمے چیز گندگ بیت، کہ نہاد ساکت اِنت دومی فیکٹر زانی وجہ ءَ لوٹ کم بیت، نوکیں کِشک چَپیں نیمگ ءِ شفٹ بیت، آئی نام بدل بیت۔ بزاں ھسابی، ءَ گرافی، نُیبل ءَ چہ ثابت کنگ بوتگ کہ دومی فیکٹر زانی وجہ ءَ لوٹ کم بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تلب ءِ گیشی ءُ کمی ءِ سوٗبانک::Causes of Rise and fall in Demand

تلب ءِ تہ ءَ گیشی ءُ کمی بازیں فیکٹرز انی سوٗب ءَ بیت: جہل ءَ دا تگیں وڑانی سوٗب ءَ تلب کم ءُ زیات بوت کنت۔ لوٹ ءِ چے ہیم کم ءُ باز بیت ماپیسر ءَ دننگ۔ نوں بیاات چاراِیں کہ اے کجام چیزانی سوب ءَ لوٹ کم ءُ گیش بیت:[6]

❖ موسم ءِ تہ ءَ بدلی:

گرماگ ءِ موسم ءَ برپ، شربت، کوک، جوس، ءُ اے سی، پنکاہ ءُ کولر ءِ تلب گیش بیت۔ وھدے سردی ءِ موسم ءَ کم بیت ءُ ایشانی جاہ ءَ گرمیں چیز، پہ درور ءَ، چاہ، کافی، جیکٹ، کوٹ، کمبل، چادر ءِ لوٹ گیش بیت۔ اے مُچ چیزانی نہاد وتی جاہ ءَ ساکت اَنت بلے لوٹ گیش ءُ کم بنت، چست ءُ جہل بنت۔ بزاں موسم ءِ تہ ءَ بدلی تلب ءِ تہ ءَ بدلی کار ایت، وھد نہاد ساکت اَنت۔

❖ تام، عادت، فیشن ءِ تہ ءَ بدلی:

کَسے ءِ تام، تَب ءُ میل، عادت، فیش ءِ ھَبر بہ بیت نہاد ساکت بہ بنت۔ آ ایشان بہازوریت، پر چاکہ گپ آئی تام، عادت ءُ فیشن ئیگ اِنت۔ اگاں بازار ءَ نوکیں ٹرینڈے بہ بیت، فیشنی سامان، مہلوک آیانی لوٹ ءَ گیش کنت یا بازیں کیساں (cases)، نہاد وتی جاہ وت ءَ ساکت اَنت۔ بزاں مہلوک فیشن، تام، عادتاں چار ایت ءُ ڈیمانڈ کنت۔

❖ آبادی ءِ تہ ءَ بدلی:

تلب ءِ تہ ءَ کمی ءُ گیشی آبادی ءِ سوٗب ءَ کئیت۔ وختے آبادی زیات بیت چیزانی لوٹ اوں باز بیت۔ پہ درور؛ پُچ ءُ پوشاک، ورگی سامان ءُ دگہ: وھدے نہاد ساکت بنت یانہ، اے مسئلہ نہ کنت۔

❖ بدلی چیزانی سوب / وجہ ءَ:

ھما چیز کہ دومی چیز ءِ جاگہ ءَ کامرزیا خرچ کنگ بنت، آلوٹ ءِ تہ ءَ کمی ءُ گیشی آورت کن اَنت۔ پہ درور؛ مہلوک اشکر، دار ءُ بوچ پہ آس ءُ آچ ءِ خاتر ءَ کامرز کنت بلے وختے کہ گیس سپلائی کنگ بیت گڑاں اشکر، دار ءُ بوچ ءِ لوٹ کم بیت۔ بدلی سامان لوٹ ءِ تہ ءَ کمی ءُ گیشی آورت کرت کن اَنت۔ وھدے نہاد ساکت اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

جست ءُ کار:

1. لوٹ /تلب چی یے؟
2. لوٹ ءِ کانود ءِ بابت ءَ شما چے زان اِت؟ گوں سرجمی ءَ درشان پہ کن اِت۔
3. لوٹ ءِ تہ ءَ بدلی ءِ بابت ءَ سرجم ءِ نبشتگ پہ کن اِت۔ گرافی، ھسابی ءُ شیڈول الّمی اِنت۔
4. لوٹ ءِ بدلی ءِ اسباب چے اَنت، بیان بکن اِت؟
5. جہل ءَ دا تگیں ھسابی گالرداں ھسابی وڑ ءَ پہ کَش اِت ءُ گراف ءِ سرءَ پدراِش پہ کن اِت۔ وھدے نہادءِ ویلوز داتگ اَنت، ڈیمانڈ پہ کَش اِت۔

If Price (P) = 1, 2, 3, 4, 5 find Qd of each of them:

1. $Qd = 9 - 2P$
2. $Qd = 160 - 30P$
3. $Qd = -3P + 60$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Essentials of Economics Page No. 52
2. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 301
3. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 302-303
4. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 304 / Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 53
5. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 305/ Economics (7th edition) by SAMUELSON and NORDHAUS
6. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 305 / Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 60-61

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

چارمی دَر

تلبءِ چیٹانک

Elasticity of Demand

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تلب یالوٹ ءِ کانود گُش ایت؛ اگاں یک چیزے ءِ نہاد گیش بیت، آئی لوٹ کم بیت، ءُ وختے چیزے ءِ نہاد کم بیت، آئی ءِ تلب گیش بیت (آدگہ فیکٹر زوتی جاگہ ءَ ساکت بہ بنت)۔ بلے تلب ءِ کانود اے نہ گُش ایت کہ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی ءِ سوب ءَ تلب ءِ تہ ءِ چینکس کمی ءُ گیشی کئیت۔ لبز "چینکس "تلب ءِ چیٹانک ءَ (چیٹانک) ءَ پدر کنائینیت، بزاں شہ تلب ءِ بُرزی ءُ جہلی ءَ، نہاد چینکس بُرز ءُ جہل بیت۔ [1]

چیٹانک:Elasticity

یک چیزے تہ ءَ شہ دومی چیزے ءِ سوب ءَ بدلی کئیت، آ چیٹانک گُشگ بیت۔ چوش کہ جمبر ءِ گوارگ ءَ موسم ءِ تہ ءَ بدلی کئیت، اکنامکس ءِ تہ ءَ ایشی درور اں اگاں بہ چارے گڑاں نہاد ءِ تہ ءَ بدلی، لوٹ ءِ تہ ءَ بدلی، آمدن ءِ تہ ءَ بدلی لوٹ ءِ تہ ءَ بدلی، ٹیکنالوجی ءِ تہ ءَ بدلی رَستن بزاں سپلائی ءِ تہ ءَ بدلی، آمدن ءِ وڈگ، خرچ کنگ ءِ گیشی، اَنچو دگہ بازیں درور ھست اَنت۔

لوٹ /تلب ءِ چیٹانک:Elasticity of Demand

گالبند "چیٹانک "لوٹ ءُ نہاد ءُ آدگہ فیکٹر زانی نیام ءَ ھَم گرنچی ءَ پیش دار ایت۔

دلگوش: لبز "چینکس "لوٹ ءِ چیٹانک ءِ لیکہ ءَ راشہ لوٹ ءِ کانود ءَ جتا کنت"

تلب ءِ نہادی چیٹانک:Price Elasticity of Demand

"Price Elasticity of Demand measures the percentage change in quantity demanded to the percentage change in price"

لوٹ ءِ نہادی چیٹانک تلب کر تگیں شمار ءِ تہ ءِ بدلی دَرستن ءَ، نہاد ءِ تہ ءِ دَرستن ءِ بدلی ءَ گوں ایگ کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نہادی چیٹانک ءِھاترا اے نشان کامرز بنت: Ed. ED, ηd, M

$$Ed = \frac{\text{percentage change in Quantity Demanded}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

Or

$$= \frac{\frac{Q_o - Q_1}{Q_o} \times 100}{\frac{P_o - P_1}{P_o} \times 100}$$

$$= \frac{\frac{\Delta Q}{Q} \times 100}{\frac{\Delta P}{P} \times 100}$$

$$= \frac{\Delta Q}{Q} \div \frac{P}{\Delta P}$$

فائنل فارمولہ کہ ماکار مرز کن ایں، آ ایش اِنت

$$\boxed{Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}}$$

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تلب ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ:

مزن نامیں مالزانت الفرڈ مارشل چیٹانک (Elasticity) ءِ بابت ءَ راھشونی کرتگ کہ تلب ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ چے وڑءَ بوت کنت۔ ساری ءَ ماتہنا چیٹانک ءِ بابت ءَ زانتگ بلے چونہ زانتگ کہ چینکس بدلی تلب ءِ چینکس بدلی نہادءِ تہ ءَ کئیت۔ ایشی کچ ءُ ماپ ءِ درگت ءَ مارشل ءَ یک وڑے (Method) داتگ کہ چیٹانک چون کچ ءُ ماپ کنگ بیت ءُ اگاں چیٹانک کشگ بہ بیت، چے وڑ کشگی ءُ چے پیم چارگ بیت۔ آئی ءَ پنچ تِک داتگ کہ یا ذ نہادی چیٹانک 1 ءِ برابر بیت، یا شہ 1 ءَ گیش بیت، یا شہ 1 ءَ کم بیت، 0 بیت یا بے کساس بزاں Infinity بیت۔ آئی دا تگیں پنچ تِک چو اے وڑءَ انت۔ ماسرجم ءَ ایشان وان ایں۔

1. Elasticity of Demand is equal to Unity: (Unite/Unitary Elastic) Ed = 1 لوٹ ءِ چیٹانک یک ءِ برابر
2. Elasticity of Demand is greater than Unity: (Elastic/Relatively/highly elastic) Ed > 1 لوٹ ءِ چیٹانک یک ءَ شہ گیش
3.Elasticity of Demand is less than Unity: (Relatively/highly Inelastic/ less elastic) Ed < 1 لوٹ ءِ چیٹانک یک ءَ شہ کم
4.Elasticity of Demand is equal to Zero: (Perfectly Inelastic) Ed = 0 لوٹ ءِ چیٹانک زیرو ءِ برابر
5.Elasticity of Demand is infinity: (Perfectly Elastic) Ed = ∞ لوٹ ءِ چیٹانک یک ءَ بے کساس (لامتناہی) Infinity

تلب ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ ءِ وڑ: Methods of measurement of elasticity of demand:

چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ کنگ ءِ سے وڑ انت؛

1.Total Outlay Method	1۔ تیوگیں خرچ ءُ درچ ءِ وڑ
2.Percentage/ Mathermatical Method (a)Point Elasticity (b)Arc Elasticity	2۔ درسَتنی / حسابی وڑ (ا) یک تکی چیٹانک (ب) دو تکی وڑ /
3.Geometric/Graphical Method.	3۔ گرافی وڑ /

مالزانتی

ایم کے جامی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

1۔ تیوگیں خرچ ءُ درچ ءِ وڑ: Total Outlay Method:

اے وڑ ءِ تہ ءَ خرچ کنوک ءِ تیوگیں خرچ ءُ درچ، نہاد ءِ چست ءُ جہل ءِ پد چارگ بنت۔ اد ءَ تنہا، چیٹانک 1 ءِ برابر، 1 ءَ شہ کم ءُ 1 ءَ شہ گیش پدر کنگ بیت۔

2۔ درستینی / حسابی وڑ: Percentage/ Mathematical Method:

اے وڑ ءِ تہ ءَ گونڈیں ءُ مزنیں بدلی، تلب ءِ چیٹانک ءِ تہ ءَ چارگ بیت، حسابی ءُ شمارانکی (Numerical) وڑ ءَ پدر کنگ بنت۔

3۔ گرافی وڑ / طریقہ: Geometric/ Graphical Method:

اے وڑ ءِ تہ ءَ، تلب ءِ چیٹانک ءِ کشک گراف ءِ سر ءَ کچ ءُ ماپ کنگ بیت۔

1۔ تلب ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر: Ed = 1

"وھدے تلب ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر بہ بیت، چیزانی نہاد چست بنت یا جہل بنت، خرچ کنوک ءِ تیوگیں خرچ ءُ درچ ساکت بیت"۔

یا

"تلب ءِ درسدی بدلی گوں نہاد ءِ درستینی بدلی ءَ یک وڑ، برابر بہ بیت، لوٹ ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر گشگ بیت" .

$$Ed = \frac{\%\ Change\ in\ Qd}{\%\ Change\ in\ P}$$

$$Ed = \frac{\%\ 100}{\%\ 100} = 1$$

تلب ءِ چیٹانک: Ed = 1

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
8	3	8 × 3 =	24
4	6	4 × 6 =	24
2	12	2 × 12 =	24

مازان ایں کہ چیٹانک ءِ فارمولا ایش انت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

Change in Quantity demanded	ΔQ	6-3 = 3
Change in Price	ΔP	4-8 = -4
Small Price	P	4
Small Quantity	Q	3

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{3}{-4} \times \frac{4}{3}$$

$$Ed = \frac{12}{-12}$$

$$Ed = -1, Ed = 1$$

ما منفی نشان ءَ ڈالچار کن ایں۔ گڑا تلب ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر اِنت Ed:=1

Figure No. 4-1: Elasticity of Demand Ed = 1

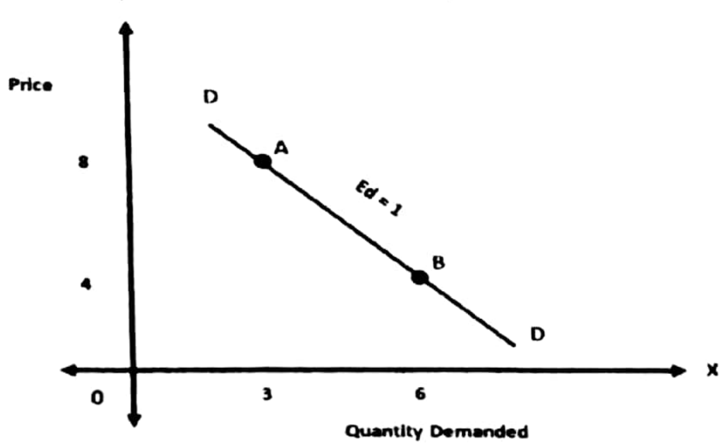

گراف نمبر 4.1 ءَ y, ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ تلب زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءِ لوٹ ءُ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی یک پیم یک وڑ، بزاں برابر اَنت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ تلب ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر اِنت بزاں یک تہ ءَ میں بدلی آرگ بوتگ یا کئیت۔ اگاں

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ڈیمانڈ کشک شہ چپ ءَ راستیں نیمگ ءَ تچک کپگ ءَ انت، بزاں تلب ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر ءَ بیت۔ تلب ءِ چیٹانک ءِ منفی نشان ڈالچار کنگ بیت داں کہ مارا راست بزاں مثبت جواب بہ رس ایت۔

2۔ تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ گیش: $Ed > 1$

"وختے تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ گیش بہ بیت، چیزانی نہاد چست بیت۔ تیوگیں خرچ ءُ درچ جہل بنت، چیزانی نہاد ھم جہل بنت، تیوگیں خرچ ءُ درچ گیش بیت، بزاں ایشانی نیامہ منفی ھمگرنچی ھست "پمیشا گشگ بیت کہ تلب ءِ چیٹانک شہ 1 بزاں Unity ءَ باز مزن انت۔

یا

تلب ءِ دَر سدی بدلی شہ نہاد ءِ دَر سدی بدلی ءَ گیش بہ بیت، لوٹ ءِ چیٹانک 1 ءَ شہ گیش، گشگ بیت"

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Ed = \frac{\%\ 100}{\%\ 50} =$$

تلب ءِ چیٹانک: $Ed > 1$

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
8	3	8 × 3 =	24
4	8	4 × 8 =	32
2	20	2 × 20 =	40

مازان ایں کہ چیٹانک ءِ فارمولا انت:

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

Change in Quantity demanded	ΔQ	8-3 = 5
Change in Price	ΔP	4-8 = -4
Small Price	P	3
Small Quantity	Q	4

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{5}{-4} \times \frac{4}{3}$$

$$Ed = \frac{20}{-12}$$

$$Ed = -1.6, Ed = 1.6$$

مامنفی نشان ءَ ڈالچار کن ایں، بزاں چیٹانک چہ یک ءَ گیش اِنت: Ed= 1.6

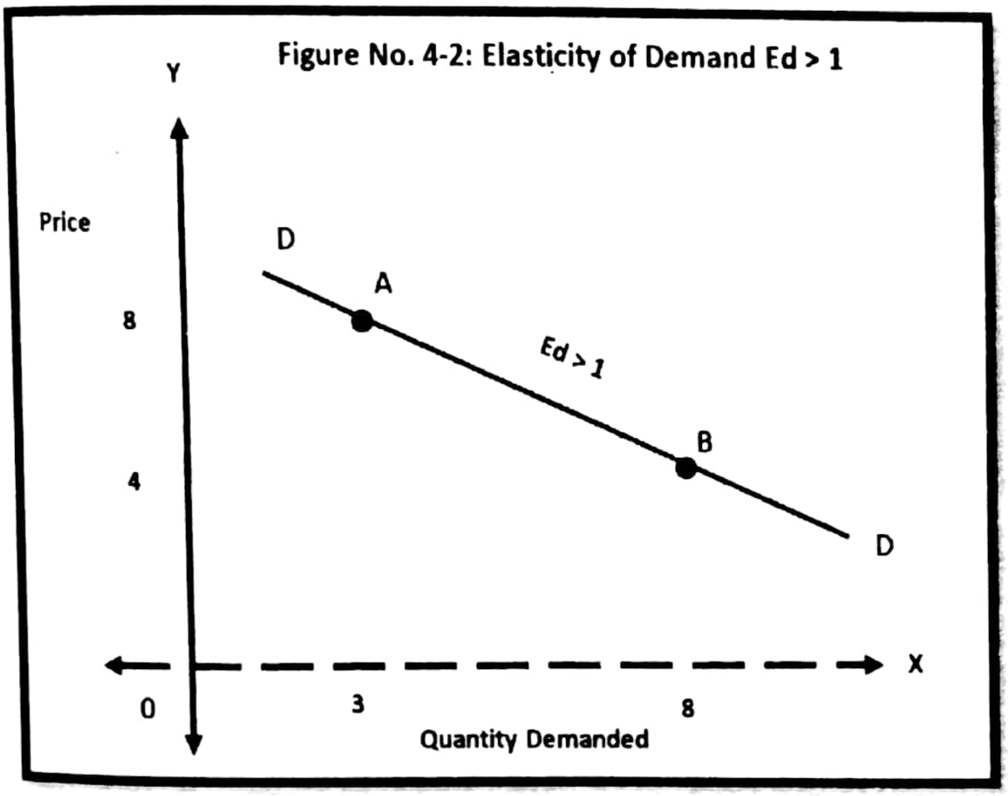

Figure No. 4-2: Elasticity of Demand Ed > 1

گراف لمبر: 4.2 ءَ y ایکسز بزاں برزی کشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزان جہلی کشک ءَ لوٹ زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ تلب ءِ تہ ءِ بدلی شہ نہاد ءِ تہ ءِ بدلی ءَ گیش اِنت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رنگ ءَ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ گیش اِنت بزاں یک ءَ زیات اِنت۔ اگاں ڈیمانڈ کشک شہ چپ ءَ راستیں نیمگ ءَ کمیں تزند کپگ ءَ اِنت، بزاں تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ گیش بیت۔ منفی ءِ نشان ڈالچار کنگ بیت دانکہ راست بزاں مثبت جواب بہ رس ایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

3۔تلبءِ چیٹانک شہ 1ءَ کم: Ed< 1

"نہادءِ سرجم خرچ ءُدرچ ءِ نیام ءَ تچکیں سیالی یے ھست۔ وختے نہاد کم بیت، تو گیں خرچ ءُدرچ کم بیت، ءُ چیزانی نہاد جہل بہ بیت، تو گیں خرچ ءُدرچ جہل بیت، پمیشا گشگ بیت کہ تلبءِ چیٹانک شہ 1 ءَ کم بیت"

یا

"تلبءِ ذرسدی بدلی شہ نہادءِ درستیں بدلیءَ کم بہ بیت، لوٹءِ چیٹانک یک ءَ شہ کم، گُشگ بیت"

$$Ed = \frac{\%\ Change\ in\ Qd}{\%\ Change\ in\ P}$$

$$Ed = \frac{\%\ 50}{\%\ 100} =$$

تلبءِ چیٹانک Ed < 1

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
8	3	8 × 3 =	24
4	5	4 × 5 =	20
2	7	2 × 7 =	14

مازان ایں کہ چیٹانک ءِ فارمولا ایش اِنت

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

Change in Quantity demanded	ΔQ	5-3 = 2
Change in Price	ΔP	4-8 = -4
Small Price	P	3
Small Quantity	Q	4

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{2}{-4} \times \frac{4}{3}$$

$$Ed = \frac{8}{-12}$$

$$Ed = -0.66, Ed = 0.66$$

ما منفی نشان ءَ ڈالچار کن ایں، بزاں چیٹانک شہ 1 ءَ کم اِنت:

$$\boxed{Ed = 0.66}$$

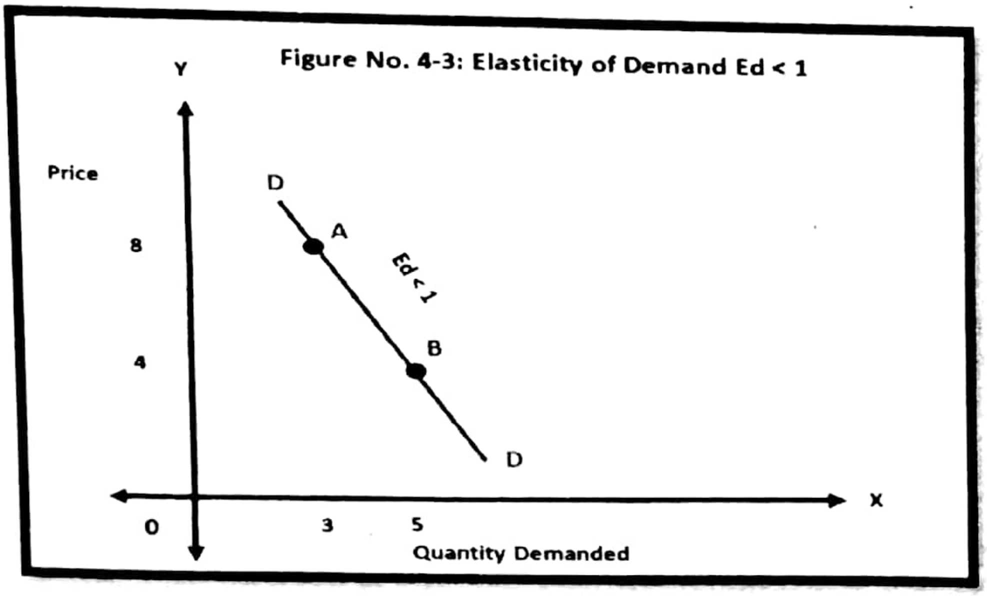

Figure No. 4-3: Elasticity of Demand Ed < 1

گراف لمبر 4.3 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ لوٹ زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ تلب ءِ تہ ءَ بدلی شہ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی ءَ کم اِنت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ، تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ کم اِنت۔ اگاں تلب ءِ کِشک شہ چپ ءَ راستیں نیمگ ءَ زیادہ ٹُرند پہ کپ ایت، بزاں تلب ءِ چیٹانک شہ 1 ءَ کم بیت۔ منفی نشان ڈالچار کنگ بیت دانکہ مارا راست بزاں مثبت جواب بہ رس ایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

4۔تلب ءِ چیٹانک زیروءِ برابر: Ed= 0

"چیز انی نہاد جہل بہ بیت یا بُرز بہ بیت،تلب وتی جاگہ ساکت بہ بیت،تلب ءِ چیٹانک 0 ءِ برابرءَ بیت"

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Ed = \frac{\%\ 0}{\%\ 100} = 0$$

تلب ءِ چیٹانک:0= Ed

Price (Rs.)	Qd
5	10
10	10
15	10
20	10

مازان ایں کہ چیٹانک ءِ فارمولہ ایش اِنت؛

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

Change in Quantity demanded	ΔQ	10-10 = 0
Change in Price	ΔP	10-5 = 5
Small Price	P	10
Small Quantity	Q	5

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{0}{5} \times \frac{5}{10}$$

$$Ed = \frac{0}{50}$$

$$Ed = 0$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

منفی نشان ءَماڈالچار کن ایں، بزاں چیٹانک گوں 0ءَ برابرِانت:

Figure No. 4-4: Elasticity of Demand Ed = 0

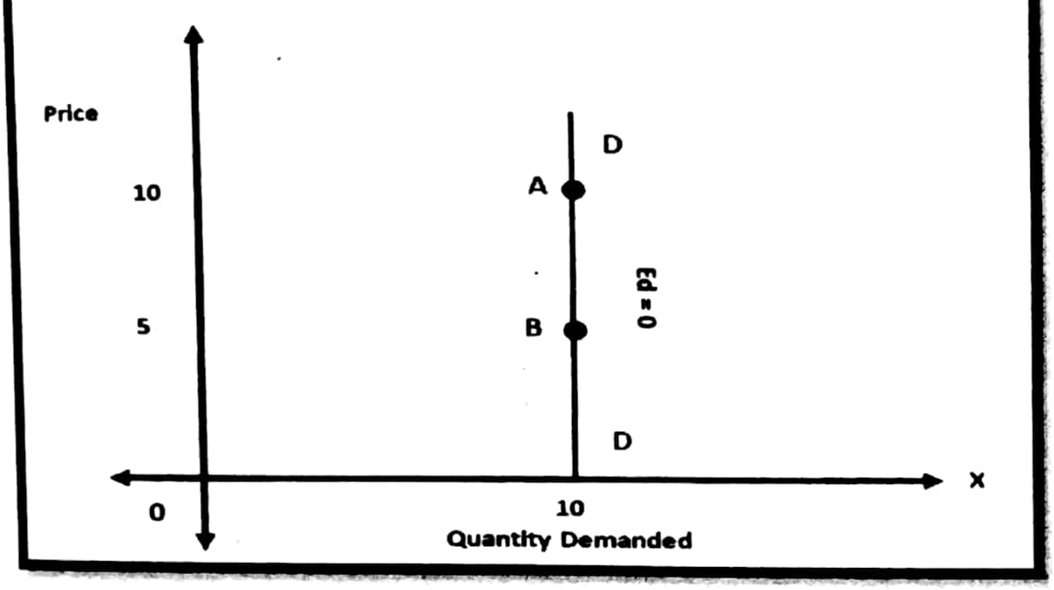

گراف لمبر 4.4ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ تلب زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گُراف ءَ تلب ءِ تہ ءَ بدلی ھچ نیست بزاں یک، وڑ اوشتاتگ،، بلیں نہاد ءِ تہ ءَ بدلی گندگ بیت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ تلب ءِ چیٹانک ءِ تہ ءَ بدلی نیست۔

دلگوش: اگاں تلب ءِ کشک گوں y ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ دیم پہ دیم بہ بیت، گڑا بزاں تلب ءِ چیٹانک 0ءِ برابر اِنت۔ منفی نشان ڈالچار کنگ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ /تلب انفنٹیءِ برابر: $Ed = \infty$

"وھدے چیز انی نہاد وتی جاہ ءَ ساکت بہ بنت، لوٹگیں شمار گیش ءُ کم بہ بیت، تلب ءِ چیٹانک Infinity بزاں لامحدود گُشگ بیت"

یا

"لوٹ ءِ تہ ءَ در سدی بدلی بہ بیت، بلے نہاد ءِ تہ ءَ در سَتِنی بدلی ساکت یا 0 بہ بیت، گڑا لوٹ ءِ چیٹانک Infinity بیت"

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Ed = \frac{\%\ 100}{\%\ 0} = \infty$$

لوٹ ءِ چیٹانک $Ed = \infty$

Price (Rs.)	Qd
10	5
10	10
10	15
10	20

مازان ایں کہ چیٹانک ءِ فارمولہ اِنت:

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

Change in Quantity demanded	ΔQ	10-5 = 5
Change in Price	ΔP	10-10 = 0
Small Price	P	10
Small Quantity	Q	5

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{5}{0} \times \frac{10}{5}$$

$$Ed = \frac{50}{0}$$

$$Ed = \infty$$

Figure No. 4-5: Elasticity of Demand Ed = ∞

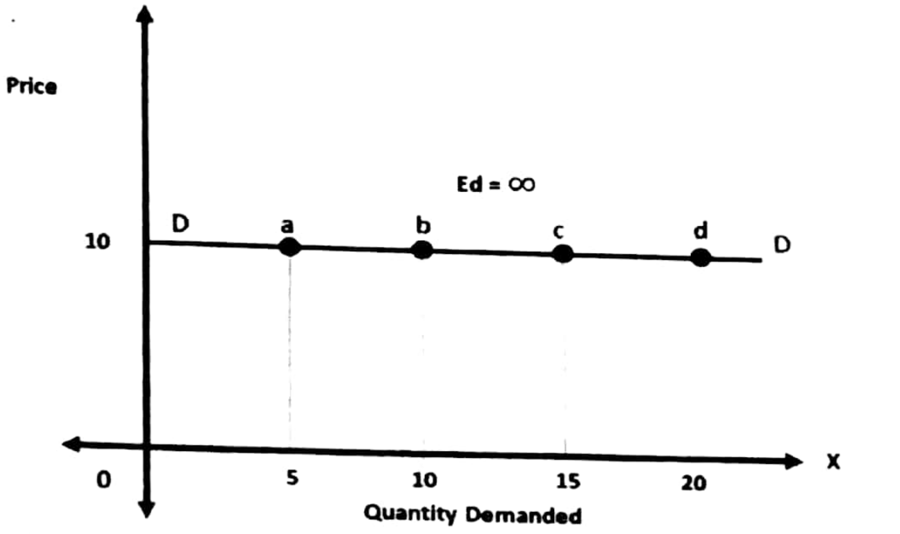

گراف لمبر 4.5 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ لوٹ /تلب زورگ بوتگ۔ شمادیست کن اِت کہ گراف ءَ لوٹ /تلب ءِ تہ ءَ بدلی چِست ءُ جہل بیت، ود ایت، کم بیت، لامحدود گندگ بیت۔ وھدے نہاد ءِ تہ ءَ بدلی ھچ نیست بزاں 0 یک وڑ اوشتاتگ۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی نیست۔

دلگوش: اگاں ڈیمانڈ کشک گوں x ایکسز بزاں جہلی کشک ءَ دیم پہ دیم بہ بیت، بزاں لوٹ /تلب ءَ چیٹانک infinity اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

شہ y ایکسزءَ بگرداں x ایکسزءَ تلبءِ مُچ چیٹانک کائینت ءُ پدر اَنت۔ جہلءَ گرافءَ پہ چارِات۔[2]

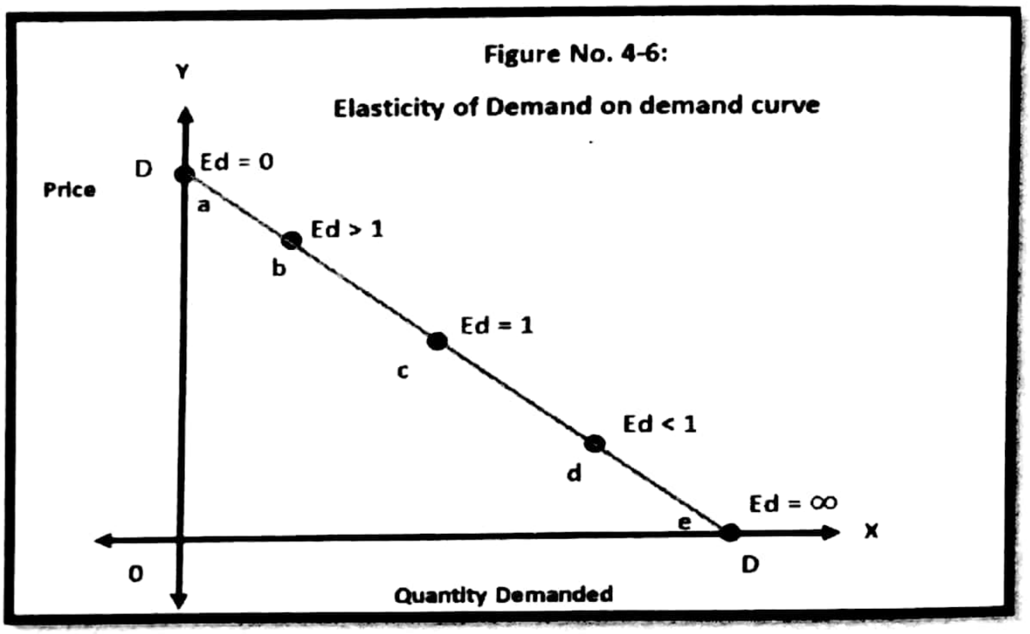

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Point Elasticity of Demand: یک ٹکی / گونڈیں تلبءِ چیٹانک

"وھدے تلبءَ نہادءِ تہءَ کسانیں، گونڈیں بدلیءِ بئیت، گونڈیں تلبءِ چیٹانک گُشگ بیت۔ یا اگاں تلبءِ چیٹانک یک ٹکءِ سرءَ کچءَ ماپ کنگ بہ بیت، یک ٹکی تلب گُشگ بیت"[3]

$$Ed = \frac{\text{percentage change in Quantity Demanded}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$Ed = \frac{\text{\% Change in Qd}}{\text{\% Change in P}}$$

Or

$$= \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o} \times 100}{\dfrac{P_o - P_1}{P_o} \times 100}$$

$$= \frac{\dfrac{\Delta Q}{Q} \times 100}{\dfrac{\Delta P}{P} \times 100}$$

$$= \frac{\Delta Q}{Q} \div \frac{P}{\Delta P}$$

ءَگڈی فارمولہ کہ ماپہ یک ٹکی چیٹانکءَ کارمرز کن ایں؛

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

P_o	First Price	ΔQ	Change in Quantity	P	old/original Price
P_1	Second Price	ΔP	Change in Price	Q	old/Original Quntity
Q_o	First Quantity	Q_1	Second quantity	.	Multiplication

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یک ٹِکی چیٹانک:

Price	Qd
10.00	100
10.20	98

مازان ایں کہ یک ٹکی چیٹانک فارمولہ اِنت:

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

$\Delta Q = 98 - 100 = -2$ $P = 10.00$

$\Delta P = 10.20 - 10.00 = 0.20$ $Q = 100$

وھدے بُرزءِ قدراں مافارمولہءِ تہءَ کن ایں؛

$$Ed = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

$$Ed = \frac{-2}{0.20} \cdot \frac{10}{100}$$

$$Ed = \frac{-20}{20}$$

$Ed = -1$

$Ed = 1$ ما منفی نشانءَ دْرالچار کن ایں

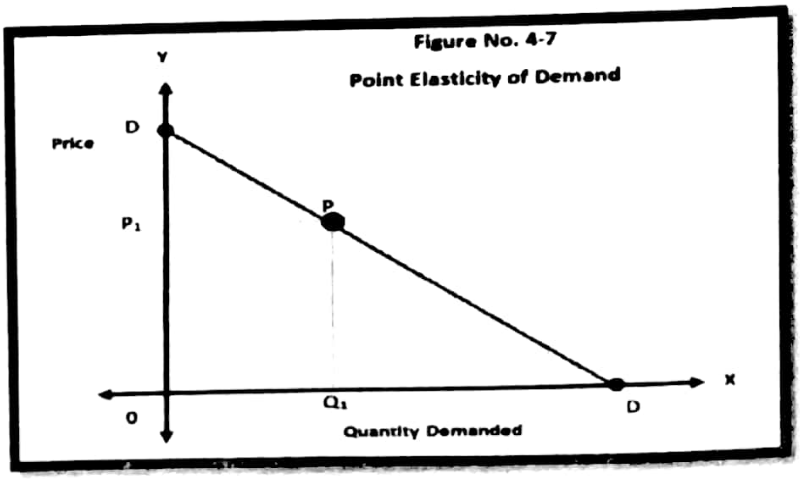

گراف نمبر 4.7 ءِ تہءَ یک ٹکی بزاں کسانیں تلبءِ چیٹانک پیش دارگ بوت۔ آ دگہ مُچ چیز ھماَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Arc Elasticity of Demand: دو ٹکی / مز نیں تلب ءِ چیٹانک

"وھدے تلب ءُ نہادءِ تہ ءَ مز نیں بدلی یے ءِ بئیت، یا
دو ٹک ءِ سرءَ چیٹانک کچ ءُ ماپ کنگ بہ بیت، دو ٹکی / مز نیں تلب ءِ چیٹانک گُشگ بیت"[4]

$$Ed = \frac{\text{percentage change in Quantity Demanded}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$Ed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in P}}$$

Or

$$= \frac{\dfrac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1}}{2} \times 100}{\dfrac{\dfrac{P_o - P_1}{P_o + P_1}}{2} \times 100}$$

$$= \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times 100}{\times 100 \dfrac{P_o - P_1}{P_o + P_1}}$$

$$= \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \div \frac{P_o - P_1}{P_o + P_1}$$

دو ٹکی چیٹانک، کہ ماکار مرزءِ کن ایں، ایشی گڈی فارمولہ اِنت؛

$$\text{Arc Ed} = \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times \frac{P_o + P_1}{P_o - P_1}$$

(p not)P_o	First Price	Q_o (q not)	First Quantity
(p one)P_1	Second Price	Q_1 (Q one)	Second quantity

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دو ٹکی تلب ءِ چیٹانک

Prices per kg. (Rs.)		Qd (kg)	
P_o	12	Q_0	100
P_1	8	Q_1	300

$$\text{Arc Ed} = \frac{Q_0 - Q_1}{Q_0 + Q_1} \times \frac{P_0 + P_1}{P_0 - P_1}$$

$$= \frac{100-300}{100+300} \times \frac{12+8}{12-8}$$

$$= \frac{-200}{400} \times \frac{20}{4}$$

$$= \frac{-4000}{1600}$$

Arc Ed= −2.5 = 2.5

دو ٹکی یا مزنیں فارمولہ ءِ پٹو، چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ مُدام راست بیت، بلے یک ٹکی کدی کدی ردیں جواب دنت، الّمی انت کہ آرک ءِ فارمولہ کارمرز کنگ بہ بیت، دانکہ جواب دا ھم راست بہ رس ایت۔

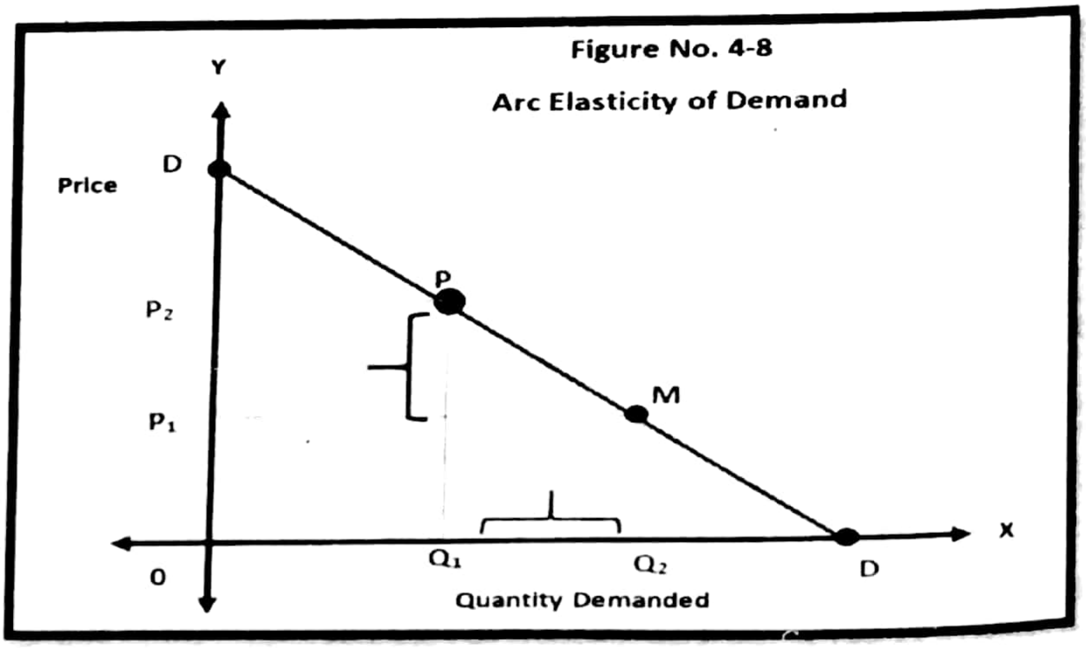

Figure No. 4-8

Arc Elasticity of Demand

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Income Elasticity of Demand: تلبءِ آمدن چیٹانک:

"تلبءِ تہءَ بدلیءِ درَستینی بہر، آمدنءِ تہءَ بدلی درَستینی، تلبءِ آمدن چیٹانک گُشگ بیت"[5]

$$Yed = \frac{\text{percentage change in Quantity Demanded}}{\text{Percentage change in income}}$$

آمدنءَ ماپدر کن ایں؛ Y

آمدن چیٹانکءِ فارمولہ اِنت:

$$Yed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in Y}}$$

or

$$= \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o} \times 100}{\dfrac{Y_o - y_1}{y_o} \times 100}$$

$$= \frac{\times 100 \dfrac{\Delta Q}{Q}}{\times 100 \dfrac{\Delta Y}{Y}}$$

$$= \frac{\Delta Q}{Q} \div \frac{Y}{\Delta Y}$$

$$\boxed{Yed = \frac{\Delta Q}{\Delta Y} \cdot \frac{Y}{Q}}$$

آمدن چیٹانکءِ دومی فارمولہ چوش اِنت؛

$$Yed = \frac{\%\ \text{Change in Qd}}{\%\ \text{Change in Y}}$$

or

$$\frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times 100$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$= \frac{\qquad\qquad}{\times 100\frac{Y_o - Y_1}{Y_o + Y_1}}$$

$$= \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \div \frac{Y_o - Y_1}{Y_o + Y_1}$$

$$\text{(Arc) Yed} = \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times \frac{Y_o + Y_1}{Y_o - Y_1}$$

دلگوش: آمدن ءِچیٹانک ءِتہ ءَنشان بازمز نیں ارزشتے دار ایت۔ اے مارا چیزانی سپت ءَگُش ایت، اے خاترما ایشاں ڈالچارنہ کن ایں۔

1۔ آمدن ءِچیٹانک اگاں مثبت اِنت، چیز نارمل اَنت۔ Yed = +ive,
2۔ آمدن ءِچیٹانک اگاں منفی اِنت، چیز انفریر اَنت۔ Yed = -ive,
3۔ آمدن ءِچیٹانک اگاں شہ 1 ءَگیش اِنت، چیز پُرشان اَنت۔ بزاں فریج، گاڑی، قیمتی سامان ءُدگہ باز, Yed> 1
4۔ آمدن ءِچیٹانک اگاں شہ 1 ءَکم یا برابر اِنت، چیز زلوری اَنت۔ بزاں واد، باکس، ٹماٹر ءُدگہ باز۔ Yed ≤ 1,
5۔ آمدن ءِچیٹانک اگاں زیرہ اِنت، چیز عادتی چیز اَنت۔ چوش کہ سگریٹ، درمان، تماک، دگہ باز۔ Yed= 0,

مادو در ور زور ایں

1۔ لسیں چیزانی کیس، تلب ءِآمدن چیٹانک $\text{Yed} = +^{ive}$

Income (Rs.)		Qd (kg.)	
Y_o	200	Q_o	20
Y_1	400	Q_1	40

$$\text{Yed} = \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times \frac{Y_o + Y_1}{Y_o - Y_1}$$

$$= \frac{20-40}{20+40} \times \frac{200+400}{200-400}$$

$$= \frac{-20}{60} \times \frac{600}{-200}$$

$$= \frac{-12}{-12}$$

$$\text{Yed} = +1$$

آمدن ءِچیٹانک مثبت اِنت، ایشی مطلب اِنت کہ چیز نارمل اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

2۔۔ کمتریں چیز انی کیس، تلب ءِ آمدن چیٹانک $Yed = -^{ive}$

Income (Rs.)		Qd (kg.)	
Y_o	200	Q_o	20
Y_1	400	Q_1	10

$$Yed = \frac{Q_0 - Q_1}{Q_0 + Q_1} \times \frac{Y_0 + Y_1}{Y_0 - Y_1}$$

$$= \frac{20-10}{20+10} \times \frac{200+400}{200-400}$$

$$= \frac{10}{30} \times \frac{600}{-200}$$

$$= \frac{6}{-6}$$

$$Yed = -1$$

آمدن ءِ چیٹانک منفی اِنت، ایشی متلب اِنت کہ چیز کمتر اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تلبءِ مگرازی چیٹانک: Cross Elasticity of Demand

ایش چیز انی نیام ءَ سیالیءِ وانیت ءُ پدر کنت، (اولی چیزےءِ نہادءُ دومی چیزءِ تلبءَ) کہ آ گوں یک دومیءَ تعلقدار اَنت، چوش کہ ھما چیز کہ یک دومیءِ بدلءَ کارمرز بنت، یا یک جاہ گرگی اَنت یا جتا جتا اَنت۔

بدلی چیز: ھما چیز کہ یک دومی جاگہ کارمرز بوت کن اَنت۔ اگاں یکے مہ بیت آئی بدل ھست چوش کہ، پیپسی، کوکاکولا، چاہ ءُ کافی دگہ باز۔
یک جاہ گرگی چیز: ھما چیز کہ یک جاہ کارمرز بنت، ابید شہ یک دومیءَ بے کار بوت کن اَنت۔ چوش کہ، بالِشت ءُ کمبل، تیلءُ گاڑی، بیٹ ءُ بال، ءُ دگہ باز۔
جتائی چیز: ھما چیز کہ گوں یک ءُ دومیءَ ھَم گرنچ نہ اَنت، ابید شہ یک ءُ دومی کارمرز بنت ءُ یک ءُ دومی سرءَ اَثر دور نہ دئینت۔ چوشکہ موبیل ءُ پین، گاڑی ءُ وراک، کوٹ ءُ کتاب ءُ دگہ باز۔

"تلبءِ مگرازی چیٹانک: اے چیز انی نیام ءَ سیالیءِ وانیت ءُ پدر کنت، (اولی چیزےءِ نہادءُ دومی چیزءِ تلبءَ) کہ آ گوں یک دومیءَ تعلقدار اَنت۔

یا

"اولی چیزءِ تلبءِ درستینی، تقسیم گوں دومی چیزءِ نہادءِ درستینی بدلیءَ، تلبءِ مگرازی چیٹانک گُشگ بیت"[6]

$$Ed_{AB} = \frac{\text{percentage change in Quantity Demanded of good A}}{\text{Percentage change in price of good B}}$$

$$Ed_{AB} = \frac{\%\ \text{Change in Qd A}}{\%\ \text{Change in P B}}$$

مگرازی چیٹانکءِ خاطرءَ دونکی چیٹانکءِ فارمولا کارمرز بیت:

$$= \frac{\dfrac{Q_oA - Q_1A}{Q_oA + Q_1A} \times 100}{\dfrac{P_oB - P_1B}{P_oB + P_1B} \times 100}$$

$$= \frac{Q_oA - Q_1A}{Q_oA + Q_1A} \div \frac{P_oB - P_1B}{P_oB + P_1B}$$

$$\text{(Arc) } Ed_{AB} = \frac{Q_oA - Q_1A}{Q_oA + Q_1A} \times \frac{P_oB + P_1B}{P_oB - P_1B}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دلگوش: تلب ءِ مگرازی چیٹانک ءِ تہ ءَ ءُ ھسابی نشان باز مز نیں ارزشت ءِ دار اَنت، اگاں مگرازی چیٹانک مثبت اِنت، چیزءُ سامان بدلی چیز اَنت، اگاں مگرازی چیٹانک منفی اِنت، چیزءُ سامان یک ءُ دومی ءِ جاہ ءَ کار مرز بوت کن اَنت، ءُ اگاں مگرازی چیٹانک 0 اِنت، چیزءُ سامان یک ءُ دومی گوں ھوار نہ اِنت، لہتیں درور چار ایں۔

1۔ یک دومی ءِ بدل ءَ کار مرز بووکیں چیز (چاہ ءُ کافی) $Ed_{AB} = +^{ive}$

Price of Tea (Rs.)		Qd of Coffee (packs)	
$P_0 B$	10	$Q_0 A$	50
$P_1 B$	40	$Q_1 A$	120

$$Ed_{AB} = \frac{Q_0A - Q_1\ A}{Q_0A + Q_1\ A} \times \frac{P_0B + P_1\ B}{P_0B - P_1\ B}$$

$$Ed_{AB} = \frac{50 - 120}{50 + 120} \times \frac{10 + 40}{10 - 40}$$

$$Ed_{AB} = \frac{-70}{170} \times \frac{50}{-30}$$

$$Ed_{AB} = \frac{-3500}{-5100}$$

$$Ed_{AB} = 0.68$$

2۔ یک جاہ گرگی چیزءِ کیس: (پیٹرول ءُ گاڑی) $Ed_{AB} = -^{ive}$

Price of Petrol per litre (Rs.)		Qd of Cars (Q)	
$P_0 B$	10	$Q_0 A$	100
$P_1 B$	40	$Q_1 A$	20

$$Ed_{AB} = \frac{Q_0A - Q_1\ A}{Q_0A + Q_1\ A} \times \frac{P_0B + P_1\ B}{P_0B - P_1\ B}$$

$$Ed_{AB} = \frac{100 - 20}{100 + 20} \times \frac{10 + 40}{10 - 40}$$

$$Ed_{AB} = \frac{80}{120} \times \frac{50}{-30}$$

$$Ed_{AB} = \frac{4000}{-3600}$$

$$Ed_{AB} = -1.1$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

3۔جتائی چیزءِ کیس:(موبئل ءُ ٹماٹر) $Ed_{AB} = 0$

Price of Tea (Rs.)		Qd of Coffee (packs)	
P_0B	10	$Q_0 A$	10
$P_1 B$	40	$Q_1 A$	10

$$Ed_{AB} = \frac{Q_0A - Q_1A}{Q_0A + Q_1A} \times \frac{P_0B + P_1B}{P_0B - P_1B}$$

$$Ed_{AB} = \frac{10-10}{10+10} \times \frac{10+40}{10-40}$$

$$Ed_{AB} = \frac{0}{20} \times \frac{50}{-30}$$

$$Ed_{AB} = \frac{0}{-600}$$

$$Ed_{AB} = 0$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مجستءِ کار:

1۔ لوٹ /تلبءِ چیٹانک چی یے؟

2۔ لوٹ /تلبءِ چیٹانک ءِ کچءُ ماپ چے پیم بیت، ھسابی، گرافی، نبشتانکی رَنگءُ دروشمءَ پدرءُ ثابت پہ کن اِت کہ لوٹءِ چیٹانک 1ءَ شہ گیش، کم، برابر، 0 یا انفنٹی بیت۔

3۔ یک نکی تلبی چیٹانکءُ دو نکی تلبی چیٹانکءِ تہءَ پرک چے اِنت؟ ھسابی رَنگءَ ثابت پہ کن اِت؟

4۔ یک نکیءُ دو نکی تلب چیٹانکءِ ھسابی فارمولہ نبشتگ پہ کن اِت۔

5۔ آمدنیءِ تلبی چیٹانکءَ درشان پہ کن اِت۔

6۔ گرازی تلبی چیٹانکءَ بیان پہ کن اِت۔

7۔ جہلءَ داتگیں میبلانی ھسابی شمارءِ تلبءِ چیٹانک ھسابی رَنگءَ بہ کَش اِت، ءُ میلءَ سرجم پہ کن اِت۔

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
6	100	?	?
8	75		
10	60		

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
6	100	?	?
5	130		
4	180		720

Price (Rs.)	Qd
100	100
100	200
100	300

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Price (Rs.)	Qd	P × Q = T outlay	Total Outlay
6	100	?	?
5	115		575
4	140		

Price (Rs.)	Qd
100	100
200	100
300	100
400	100

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سـرشون:

1. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 307 Economics (7th edition) by SAMUELSON and NORDHAUS. Page No. 67-68

   Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 110
2. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 116-118
3. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 308
4. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 308-309-313
5. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 313
6. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 315

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

پنچمی در

رَستِنءِ لیکہ

Theory of Supply

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

انسان وتی لوٹ ءُ تماءِ پیلو کنگ ءِ خاترءَ چیز سازءُ سامان شہ بازارءَ پہ بہازوریت۔ بازارءَ انسان ءِ زلور تیں چیز آرگ ءُ بہا کنگ بنت۔ انچوش کہ ماساری ءَ وتنگ اَت کہ مہلوک جتا جتاہیں چیزانی لوٹ ءُ تلب دار ایت، اے ھماوختءَ پیلو بنت کہ مارکیٹ ءِ تہ ءَ اے چیز رَستِن، بزاں سپلائی ءُ آرگ بہ بنت۔ دانکہ سپلائی نہ بیت چیز پہ بہاکنگ ءَ مارکیٹ ءَ آرگ نہ بیت۔ اَیتئے ھچ وڑیں لوٹ ءُ تلب پیلو نہ بیت، نہ واھشت سرجم بنت۔ مااے درءَ چیزانی رَستِن ءِ بابت ءِ وان ایں۔

رَستِن چی یے؟

رَستِن چیزانی ھما شُمار کہ یک نہادءُ یک خاصیں وختےءَ نہادیءَ پہ بہاکنگ ءَ آرگ بوتگ اَنت۔ پہ درور؛ برنج ءِ ھزار کلوءُ چہل کلدارءَ یک کلو بہاکنگ بوگ ءَ انت۔ یا چیزءِ شُمار کہ یک پیداکنوک، جوڑکنوک، بہاکنوک یک خاصیں نہادےءَ یک خاصیں وھدےءَ پہ بہاکنگ ءَ رضامند بہ بیت، رَستِن گُشگ بیت۔ یک پرڈیوسر بزان چیزانی جوڑءُ جاڑ کنوک، پیداکنوک ءِ واھگ گیش شہ گیش فائدگ کنگ ءِ بیت۔[1]

رستن (supply) ءُ جم (stock) ءِ تہ ءَ دگری۔

جم	رستن
تیوگیں چیزانی شُمار کہ نہادیءَ ایر اِنت بلے بہاکنگ نہ بوگ ءَ اَنت۔ رَستِن کنوک ایشانی بہاکنگ ءِ مَنشا نہ دار ایت، دیم ترءَ بلکیں بہا اِش پہ کنت۔	ھما چیزانی شُمار کہ مارکیٹ ءَ پہ یک نہادءُ وختےءَ بہاکنگ ءَ آرگ بوتگ اِنت، رَستِن کنوک ایشانی بہاکنگ ءِ مَنشا دار ایت، بزاں راضی اِنت۔

چیریں نہاد / داھگیں نہاد: RESERVE PRICE (SECRET PRICE):

چیزانی ھما نہاد کہ صرف بہاکنوک ءَ را معلوم اِنت، شہ نہادءَ جہل بہاکنوک ھچ وڑءَ چیزءَ بہاکنگ ءَ راضی نہ بیت۔ ایشی ءَ را مال مَٹ نہاد (Exchange Price) ھم گُشت کن ایں۔ شہ اے نہادءَ جہل چیزءِ بہاکنگ بہاکنوک ءَ تاوان بیت۔ آ گیش شہ گیش فائدگ، نپ زورگ ءِ جہدءَ کنت۔ شہ داھگیں نہادءَ جہل ھچ چیز دیگ ءَ تیار نہ بیت۔ اے چیریں نہاد Reserve Price گُشگ بیت۔[2]

مالزانتی — ایم کے جامی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

The Law of Supply:رستنءِ کانود

"آدگہ وڑءُڈول(Ceteris paribus)وتی جاگا ساکت بہ بنت۔ وھدے چیزانی نہاد گیش بیت، رستن ھم گیش بیت، ھمے وڑءَ چیزانی نہاد کم بہ بیت، رستن / سپلائی ھم کم بیت، کانودءِ رستن گُشگ بیت"[3]

رستنءِ کانودءِ دگہ پجار:

"آدگہ وڑءُڈول / فیکٹرز (چیزانی خرچ ءُ درچ کلدار، موسم، ٹیکس شونداپ، ٹیکنالوجی، مشنی سازءُ سامان) وتی جاگا بہ اوشت اَنت، ساکت بہ بنت، گُڑاں وختے چیزے نہاد گیش بیت، آ چیزءِ رستن گیش بیت، ھمے وڑءَ اگاں چیزءِ نہاد پہ کپ ایت یا کم بہ بیت، بہاکنوک آ چیزءِ رستنءَ کم کنت۔ رستنءِ کانود گُشگ بیت"

P ↑ , Qs	↑
P ↓ , Qs	↓

لوٹ/تلب (بُرز)	بہا/نہاد (بُرز)
لوٹ/تلب (جہل)	بہا/نہاد (جہل)

آدگہ وڑ وتی جاہ بہ اوشت اَنت:

"تلبءُ چیزانی نہادءِ نیامءَ مثبت یا ٹچکیں، ھمگرنچی ھست بزاں یکے وڈّایت دومی ھم وڈایت"

نوں ھسابی، گرافی رنگءُ دروشمءَ رستن کانودءِ سرءَ، چمشانکے دے ایں:

Quantity Supplied is a function of Price and other factors.[4]

Qs =f (Price of goods, cost of production, production techniques,

weather, capital goods etc.)

Qs = f (P, ~~C, T, W~~....)

چوش کہ ماونتگ اَت کہ دومی فیکٹرز ساکت بنت، ھمے خاترا بُرزءِ ھسابی گالردءِ تہءَ ابید شہ نہادءَ آدگرانی سرءَ "BAR" جنگ بزاں ساکت کنگ بوتگ اَنت۔ نوں گُڑا، ھسابی گالردتہناءَ چو اے وڑءَ بیت:

$$Qs = f(p)$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Qs	Quantity Supplied	رَستِن ٗر تگیں شمار
F	Function/Relationship	ھواری / سیالی
P	Price of products	چیزءِ بہا / نہاد

رستن ءِ کانودءِ ریاضیاتی فارمولا (تہنا پہ نہادءَ) ایش اِنت؛

$$Qs = c + dP$$

Qs	Quantity Supplied	رَستِن ٗر تگیں شمار
C	Constant	اوشت
+d	Slope	ٹشتر انک
P	Price	چیزءِ بہا / نہاد

رَستِن ءِ گرانی ءِ ھسابی وڑءَ ثابت کنگ ءِ خاترءَ، لہتیں فرض ٗر تگیں شماری ویلوز زورگ بوتگ:

$$Qs = c + dP$$

ماسکیں ارزانیں ھسابی گالردءِ زوراِیں دانکہ رَستِن ءِ کانود گیشتر گوں آسانی ءَ سرپدیہ بہ ایں۔

Qs = 10P ....(i)

If we have P = 1, 2, 3, 4, 5

(i) نہادءِ ھسابی گالرد ا ءِ تہ ءَ مان کنگ ءَ:

Qs = 10P Qs = 10(1) Qs = 10	Qs = 10P Qs = 10(2) Qs = 20	Qs = 10P Qs = 10(3) Qs = 30
Qs = 10P Qs = 10(4) Qs = 40	Qs = 10P Qs = 10(5) Qs = 50	داتگیں چیزءِ نہادءِ سوب ءَ رتگیں شمار مارارستگ۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رستنءِ کانودءِ وختانک

Prices of a product (per egg) P	Quantity Supply (eggs) Qs
1	10
2	20
3	30
4	40
5	50

Figure No: 5.1

Diagrammatical Representation of Law of Supply (Producer's Supply Curve)

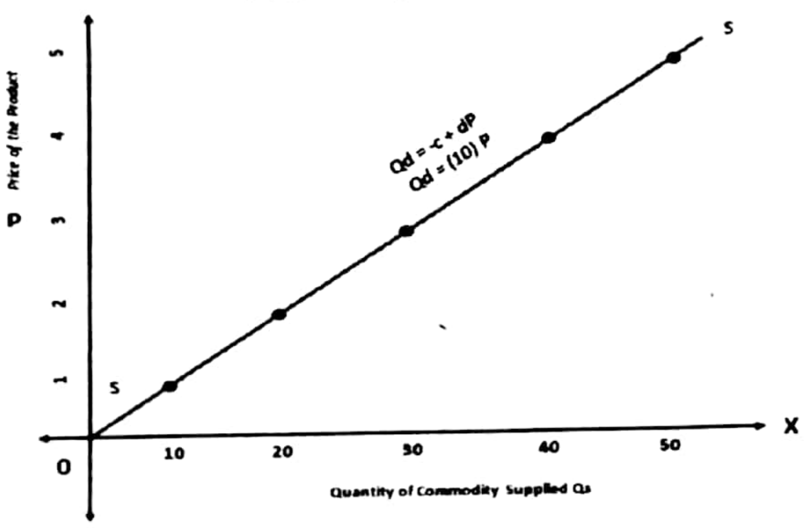

گراف نمبر 5.1 ءَ نہاد y ایکسز / پرائس ایکسز بزاں بُرزی کشک ءَ زورگ بوتگ ءَ x ایکسز / کوانٹٹی ایکسز یا جہلی کشک ءَ رَستِن / سپلائی زورگ بوتگ S^1S^1 مئے رَستِن کشک اِنت کہ مثبت شتر انک دارایت۔ بزاں شہ اور یجن 0 ءَ بُرزی نیمگ ءَ تچک رواں اِنت یا چپ ءَ راستیں نیمگ ءَ بُرز ءَ روگ ءِ انت۔ چیز ءِ نہاد کم بیت، رَستِن ءِ اوں کم بیت۔ وھدے چیزءِ نہاد گیش بیت، رَستِن اوں گیش بیت بلے آدگہ فیکٹر زوڑ ءَ ڈول وتی جاگہ ساکت بنت۔ رَستِن ءِ کانود حسابی، گرافی، ءَ نبشتانکی رِنگ ءَ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رستنءِ کانودءِ مفروضات: Assumptions of the Law of Supply[5]

رَستِنءِ کانود لہتیں فیکٹرزانی ساکت بوھگیءَ پد پیلو بیت، آ فیکٹرز بزاں وڑءُ ڈول جہلءَ نبشتگ اَنت؛

1۔ چیزانی پیدا اکنگءِ خرچہ ءِتہ ءَ بدلی مہ بیت:

چیزانی جوڑ کنگءِ سرءَ خرچءُ دَرچءِ زرّ خرچ بیت آ ساکت بہ بیت۔ اگاں ساکت نہ بنت کانود اپلائی نہ بیت، کانود پروش ایت۔ نہاد کم بہ بیت بوت کنت رَستِن گیسّن بہ بیت وختے کانود دِگہ گپے جنت۔

2۔ چیزءِ پیدا اکنگءِ تکنیکءُ تکنالوجی ساکت بہ بیت۔

اگاں پیدا وارءِ واستہ نوک نوکیں پیدا واری ٹیکنیک، ٹیکنالوجی بزاں پیدا واری وڑءُ ڈول ساکت کہ نہ بنت، کانود اپلائی نہ بیت۔

3۔ موسمی جاور، سُنگ شونداپءُ آدگہ وڑءُ ڈول الم انت کہ ساکت بہ بنت۔

موسمی بدلی، ٹیکس شونداپءِ وڑءُ ڈول، ءُ آدگہ فیکٹرز داں کہ ساکت نہ بنت، کانود اپلائی بہ بیت۔ پرچا موسمءِ تہءَ بدلی سپلائیءِ تہ ءَ رکاوٹ پیدا اکنت۔

مالزانتی ایم کے جامیؔ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رستن ءِ بدلی:Changes in Supply

رستن ءِ تہ ءَ بدلی دو وڑ ءَ کئیت۔ یکے شہ نہادءِ سوب ءَ رستن گیش ءُ کم بیت، دومی آدگہ وڑانی (فیکٹر زانی) سوب ءَ رستن گیش ءُ کم بیت۔ ھمے چیز رستن ءِ تہ ءَ بدلی گُشگ بیت۔ ایشی دو اموان (kinds) اَنت۔[6]

1. Movement in Supply	رستن ءِ سُرگ
2. Shift in Supply	رستن ءِ جاہ بدل (shift) بوگ / سُر پُر

رستن ءِ سُرگ:Movement in Supply

اگاں رستن ءِ تہ ءَ بدلی چیزانی نہادءِ کم بوگ ءُ گیش بوگ ءِ سوب ءَ رستن بُرزءُ جہل بہ بیت بزاں کم ءُ گیش بہ بیت، آ موومنٹ ان سپلائی گُشگ بیت۔ ایشی دو بہر اَنت۔

(a) رستن ءِ مزنی:Extension in Supply

"آدگہ عوامل ساکت بہ بنت، بلے چیزانی نہاد گیش بہ بیت، گڑا رستن اوں گیش بیت، اے رستن ءِ مزنی گُشگ بیت"۔

P ↑ Qs ↑ ;{ other factors are constant}

$$Qs = f(P)$$

$$Qs = c + dP$$

$$Qs = 10P$$

(اے ماپیسر ءِ حسابی وڑ ءَ کش اتگ)

مئے بسرءِ ویلوز ءُ ٹیبل ھما بنت، تہنا مزنی چارگ بیت:

رستن ءِ مزنی ءِ شیڈول:

P	Qs
1	10
2	20
3	30
4	40
5 ↓	50 ↓

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بُرزءِ نیبل ءِتہ ءَھورت بہ چاراِت، نہاد گیش بوگ ءَاِنت ءُرَستِن ھَم گیش بوگ ءَاِنت:

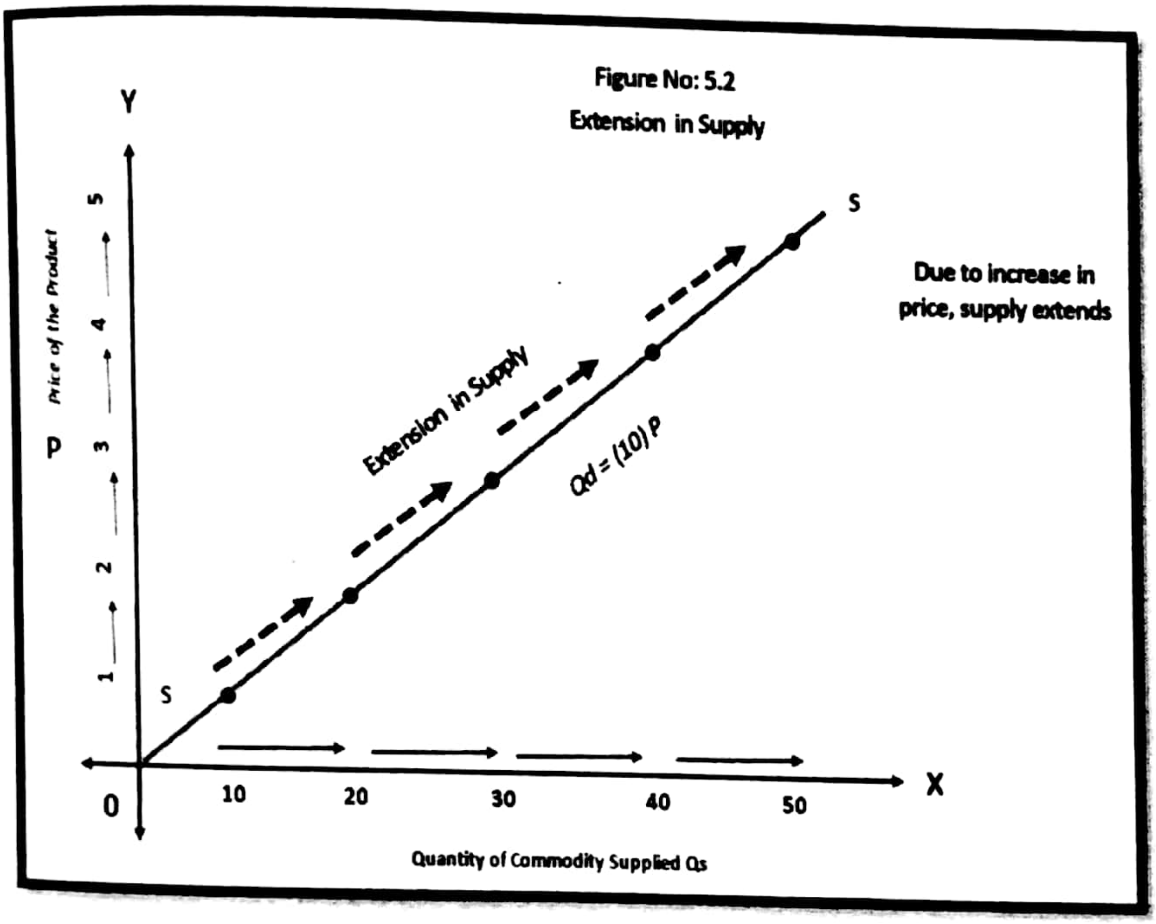

گراف لمبر 5.2 ءَنہادy ایکسز/پرائس ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَزورگ بوتگ ءُx ایکسز/کوانٹیٹی ایکسز یا جہلی کِشک ءَ رَستِن زورگ بوتگ۔ S1S1 مئےرَستِن کشک اِنت کہ مثبت شترانک دار ایت بزاں شہ اور یجِن0 ءَبُرزی نیمگ ءَ تچک رواں اِنت یا چَپ ءَراستیں نیمگ ءَبُرز ءَروگ ءِاِنت۔ وھدے دومی وڑءَ ڈول ساکت بنت، چیزءِ نہاد گیش بیت، رَستِن اوں گیش بیت، اے گَپ شہ رستن کشک ءِ سرءَ تیرانی نشاناں گوں پدر بوگ ءَاِنت کہ بُرزی روگ ءَ اَنت بزاں رَستِن نہادءِ سوُب ءَگیش بوگ ءَاِنت۔ رَستِن ءِ گیشی ھسابی، گرافی، نبشتانکی رنگ ءَدروشم ءَثابت کنگ بوتگ۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

(b) رستنءِ کسانی یا گونڈی: Contraction in Supply

"آدگہ عوامل وتی جاہءَ ساکت بہ بنت، اگاں چیزانی نہاد کم بیت، رَستِن اوں کم بیت، گڑا ایشیءَ رارَستِن ءِ کسانی یا رَستن ءِ گونڈی گُش اَنت"۔

{آدگہ وڑ ساکت اَنت }; Qs ↓ P ↓

$$Qs = f(P)$$

$$Qs = c + dP$$

$$Qs = 10P$$

(اے ماپیسر ءَ ھسابی وڑ ءَ گُش اتگ)

مئے ساری ءِ ویلوز ءَ ٹیبل ھما بنت، اداتہنا کسانی چارگ بیت:

Contraction in Supply: Schedule

P	Qs
5	50
4	40
3	30
2	20
1	10

بُرزءِ ٹیبل ءَ پہ چار اِت، نہاد کم بوگ اِنت ءُ رَستِن ھم کم بوگ ءِ انت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

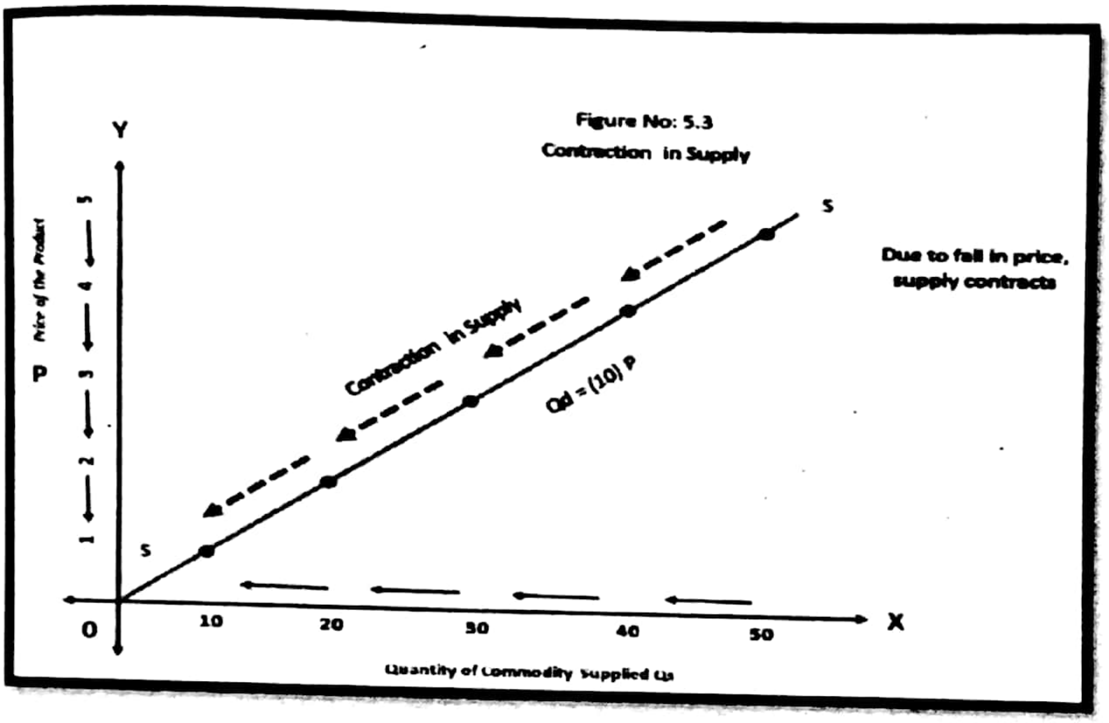

گراف لمبر 5.3 ءَ نہاد y ایکسز بڑاں بُرزی کِشک ءَ زورگ بوتگ ءُ x ایکسز جہلی کِشک ءَ رَستِن زورگ بوتگ۔ S1S1 مے رَستِن کشک اَنت کہ مثبت شتر انک دار ایت ءُ شہ اور یجن ءَ بُرزی نیمگ ءَ تچک رواں اِنت یا چپ ءَ راستیں نیمگ ءَ بُرز ءَ روگ ءِ اِنت۔ وھدے دومی وڑ ءُ ڈول فیکٹرز ساکت بنت، چیزءِ نہاد کم بیت، رَستِن اوں کم بیت، اے گپ تیرانی نشاناں پدر بوگ ءَ اِنت کہ جہل ءَ روگ ءَ اَنت۔ بڑاں رَستِن نہاد سوُب ءَ کم بوھگ ءَ اِنت۔ اے گپ نبشتانکی، ھسابی ءُ گرافی وڑ ءَ ثابت کنگ بوتگ۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

1۔ رستنءِ جاہ بدل بوگ: Shift in Supply

رَستِنءِ تہءَ بدلی شہ دومی فیکٹرز (عوامل) بزاں موسم، خرچءُ درچی کلدار، ٹیکنالوجیءُ دگہ سوْباںءَ گیشیءَ کمی بئیت بلے ادءَ چیزانی نہاد ساکت بہ بنت، رستنءِ جاہ بدل بزاں شفٹنگ گُنگ بیت۔ ادءَ نہاد ساکت بنت، دومی فیکٹرز چستءُ جہل بنتءُ ایشیءِ ردءَ رَستِن ھَم چستءُ جہل بیت۔ ایشی اوں دو بہر اَنت۔ [5]

- **رَستِنءِ گیشی: Rise In Supply**

"وھدے چیزءُ ھذمتانی نہاد وتی جاہءَ ساکت بہ بنتءُ آدگہ فیکٹرزانیءِ سوْبءَ رَستِن گیش بہ بیت، رَستِنءِ تہءَ گیشی گُنگ بیت"۔

Rise in Supply: Schedule

Price (Constant)	Qs
10	10
10	20
10	30

Figure No. 5-4: Rise in Supply

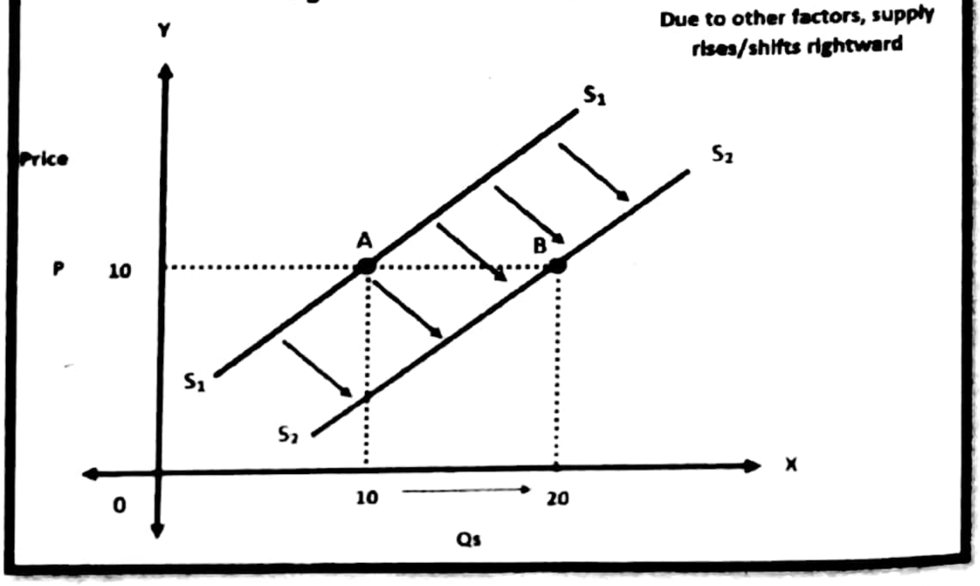

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف لمبر 5.4ءِ تہ ءَ رَ ستّن ءِ گیشی پدر کنگ بوتگ، شُما دیست کن اِت کہ ادءَ رَ ستّن ءِ دو کشک اِنت۔ S_1S_1 اسلی رستن ءِ کشک اِنت۔ وھدے چیزانی نہاد ساکت اَنت دومی فیکٹر زانی سوب ءَ رَ ستّن گیش بیت S_1S_1 رستن کشک شفٹ بیت ءُ S_2S_2 ءِ جاگاہ ءَ گندگ بیت۔ نوکیں کشک گراف ءَ پدر اِنت۔ رَ ستّن ءِ گیشی ءَ شہ کشک ءِ راستیں نیمگ ءَ شفٹ بیت بلے پدءَ ھم مثبت شتر انک بر جاہ اِنت۔ ھسابی، ءُ گرافی، ٹیبل ءَ شہ ثابت کنگ بوتگ کہ دومی فیکٹر زانی سوب ءَ رَ ستّن گیش بیت۔

- **Fall in Supply:** رَ ستّن ءِ کمی:

"وھدے چیز ءُ ھذمتانی نہاد ساکت بنت ءُ آ دگہ وڑانی سوب ءَ رَ ستّن کم بہ بیت رَ ستّن ءِ کمی گُشگ بیت"۔

Fall in Supply: Schedule

Price (Constant)	Qs
10	10
10	5
10	3

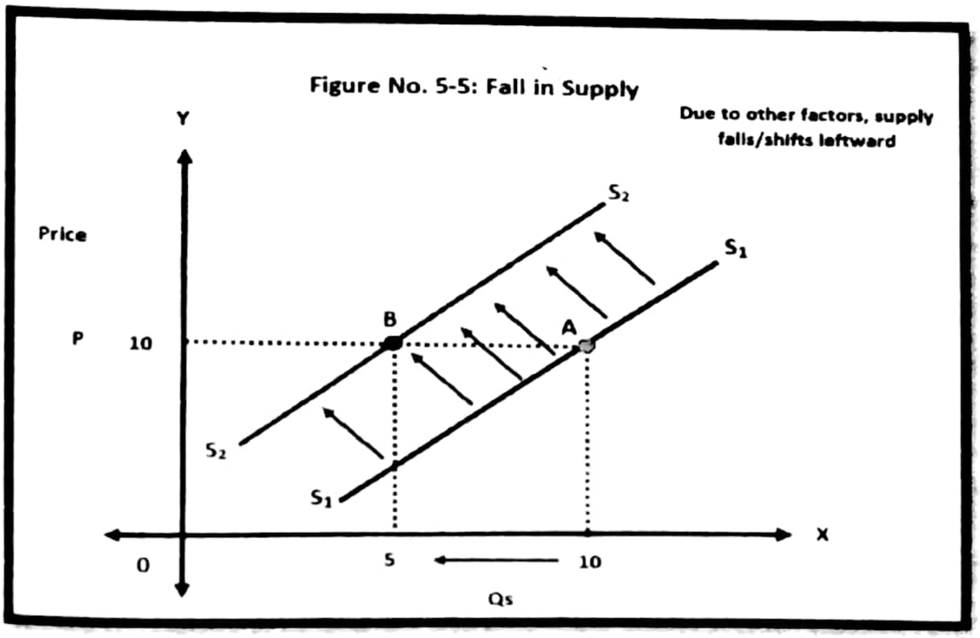

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف لمبر 5.5 ءِتہ ءَرَستِن ءِ کمی پدر کنگ بوتگ۔ شُما دیست کن اِت کہ ادءَ رَستِن ءِ دو کشک اِنت۔ S_1S_1 مئے اسلی رستن ءِ کشک اِنت، وھدے چیزانی نہاد ساکت اِنت دومی فیکٹر زانی سوب ءَ رَستِن کم بیت،۔ S_1S_1 رستن کشک چپیں نیمگ ءَ شفٹ بیت S_2S_2 ءِ جاگاہ ءَ گندگ بیت۔ نوکیں کشک گراف ءَ پدر اِنت۔ رَستِن ءِ کمی ءَ چہ کشک چپیں نیمگ ءَ شفٹ بیت بلے پدءَ ھم مثبت شتر انک بر جاہ اِنت۔ ھسابی، گرافی، ءُ ٹیبل ءَ شہ ثابت کنگ بوتگ کہ دومی فیکٹر زانی سوُب ءَ رَستِن کم بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رَستِن ءِ چست ءُ جھلی ءِ سوب: Causes of Rise and Fall in Supply

جھل ءَ دا تگیں چیزانی تہ ءَ بدلی کئیت گڑا اں رَستِن ءِ تہ ءَ اوں بدلی کئیت، بیا اِت چار اِیں کہ چے وڑ:[7]

1. پیداواری خرچ ءُ درچ ءِ بدلی: Changes in cost of production

اگاں یک چیزے جوڑ کنگ ءَ خرچ ءُ درچ گیش بیت، چیز ءِ نہاد اوں گیش بیت۔ اے بدلی رَستِن ءَ اوشت آماچ کنت یا بدل مزن ءُ کسان ءِ کنت۔

2. کیپٹل گُڈز / میشنری ءِ بدلی:: Changes in capital goods/inputs

نوک نوکیں مشین کامرز کنگ ءَ چیزانی جوڑ کنگ ءِ سرءَ خرچ ءُ درچ کم بیت یا باز، نہاد جھل کپ اَنت بلے رستن گیش بیت۔ اے فیکٹرز رستن ءِ تہ ءَ بدلی کار اَنت، نہاد ساکت بہ بیت یانہ۔ رَستِن بُرز ءُ جھل بیت۔

3. سُنگ ءِ تہ ءَ بدلی:: Changes in Taxation

درآمدی چیزانی سرءَ اگاں سُنگ لگ ایت آیانی نہاد تُو د ایت، سپلائی کم ءُ گیش بیت بزاں سُنگ شوند اپ سپلائی ءِ تہ ءَ بُرز ءُ جھلی آؤرت کنت۔

4. مال برداری ءُ گال گپی ءِ دیمروی: Development of transportation and communication:

مروچی باندی مال برداری، گال گپی بزاں ٹرانسپورٹ / کیمونیکیشن (مال ٹرین، گاڑی، بس ءُ کوچ، بالی گراب، انٹرنیٹ / سوشل میڈیا، فون کالز) ءِ سوب ءَ چیز ءِ رَستِن زوت ءُ گیش بیت۔ ھَر شہر ءَ چیز رستن بنت ءُ بہا کنگ بنت۔ نہاد جھل بیت یا کم، بزاں اے چیزانی ءِ تہ ءَ دیمروی رَستِن ءِ سرءَ اِثر دوردنت۔

مالزانتی ایم کے جامیؔ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

5. سائنس ءُ ٹیکنالوجی ءِ تہ ءَ دیمروی: Development in Science and technology:

انچو کہ ساری ءَ گُشگ بوتگ کہ ٹرانسپورٹ / کمونیکشن، انٹرنیٹ ءُ نوکیں مشین ءُ دگہ سازءُ سامانانی سوب ءَ رستن زوت بیت۔ بزاں سائنس ءُ ٹیکنالوجی سوب ءَ رستن گیشتر بیت۔ نوکیں مشین چو کہ "تریشر" زوت گلہ، (گندیم) ءَ دزو کنت، ساپ کنت ءُ بند ایت اِش ءُ پدءَ مال گاڑی ایشان مارکیٹ ءِ سر کنت۔

6. ملک ءَ ایمنی ءِ جاور: Law and order situation in the country

ملک ءِ تہ ءَ امن ءُ ایمنی ءِ جاور رستن ءِ سرءَ بازاثر دور دئینت۔ اگاں جاور نہ گیگ بنت رستن نہ بیت، مارکیٹ ءِ چیز گار بیت۔ ھمے وڑءَ آفات (زمین چنڈ / توپان ءُ ھار ءُ دگہ) رستن ءَ چست ءُ جہل کنت۔ پہ درور ءَ پاکستان ءَ کروناوائرس ءَ جاور سک ناگیگ کرتگ اَت اَت۔ لاک ڈاؤن ءِ سوب ءَ ھر وڑیں رستن دارگ بوت اَنت ءُ پدءَ کہ جاور کمیں شر بوت اَنت ءُ سجیں بندش ھلاس کنگ بوت اَنت، گڑا اں رستن پد اپنا بوت۔ دگہ یک درورے کہ بیروت (لبنان) ءَ اموینیم نائٹریٹ ءِ تراک ءَ رندگندگ بوت کہ ورگی سامان ءُ داروءُ درمان ءِ سک زلورت اَت۔ درآمد کنگی کپت۔ بزاں جاور رستن ءَ برزءُ جہل کن اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رَستِن ءِ چیٹانک: Elasticity of Supply

رستن ءِ کانود گُش ایت؛ کہ اگاں یک چیزے ءِ نہاد گیش بیت، آئی رَستِن اوں گیش بیت ءُ وھدے چیزے ءِ نہاد کم بیت، آئی ءِ رَستِن اوں کم بیت (آدگہ فیکٹر زوتی جاگہ ءَ ساکت بنت)۔ بلے رَستِن ءِ کانود اے نہ گُش ایت کہ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی سوب ءِ رَستِن ءِ تہ ءَ چینکس کمی ءُ گیشی کئیت۔ لبز "چینکس"، رَستِن ءِ چیٹانک ءَ پدر کنت، بزاں رَستِن ءِ تہ ءَ بُرزی ءُ جہلی شہ نہاد ءِ تہ ءَ چستی ءُ جہلی چینکس بیت۔[8]

یا

رَستِن ءِ چیٹانک، رَستِن ءُ نہاد ءُ آدگہ فیکٹر زانی نیام ءَ ھمگرنچی ءَ پیش دار ایت۔

دلگوش: لبز "چینکس" رَستِن ءِ چیٹانک ءِ لیکہ ءَ راشہ رستن ءِ کانود ءَ جتا کنت"

رَستِن ءِ نہادی چیٹانک: Price Elasticity of Supply

رستن ءِ نہادی چیٹانک شمار ءِ تہ ءَ رستن ءِ درسدی بدلی ءَ راگوں نہاد ءِ درسدی بدلی ءَ نکچ ءُ ماپ کنت۔ *

نہادی چیٹانک ءِ خاتر ءَ اے نشان کامرز بنت: Es, Es, ηs.

$$Es = \frac{\text{percentage change in Quantity Supplied}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$Es = \frac{\%\ \text{Change in Qs}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$\text{Or } = \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o} \times 100}{\dfrac{P_o - P_1}{P_o} \times 100}$$

$$= \frac{\dfrac{\Delta Q}{Q} \times 100}{\dfrac{\Delta P}{P} \times 100}$$

$$= \frac{\Delta Q}{Q} \div \frac{P}{\Delta P}$$

* "Price Elasticity of Supply measures the percentage change in quantity supply to the percentage change in price"

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گُڈی فارمولا کہ ماکار مرزئے کن اِیں:

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{\%\ Change\ in\ Qs}{\%\ Change\ in\ P}$$

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

رَستن۔ سپلائی ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ: Measurement of Price Elasticity of Supply

رَستن ءِ چیٹانک ءِ کچ ءُ ماپ کنگ ءِ وڑ در سدی وڑ اِنت کہ دگہ دو بہرانی تہ ءَ بہر اَنت۔

(ا)۔ یک ٹکی / گونڈیں رَستن ءِ چیٹانک۔

(ب)۔ دو ٹکی / مزنیں رَستن ءِ چیٹانک۔

لوٹ ءِ چیٹانک ءِ وڑ ءَ رَستن اوں جہل دا تکیں وڑاں زوریت۔

رَستن ءِ چیٹانک 1 برابر $Es = 1$
رَستن ءِ چیٹانک 1 ءَ شہ گیش $Es > 1$
رَستن ءِ چیٹانک 1 ءَ شہ کم $Es < 1$
رَستن ءِ چیٹانک 0 ءِ برابر $Es = 0$
رَستن ءِ چیٹانک لامحدود / انفنٹی $Es = \infty$

- **رَستن / سپلائی ءِ چیٹانک یک ءِ برابر $Es = 1$**

"رَستن / سپلائی ءِ دَر سدی بدلی گوں نہاد ءِ دَر سدی بدلی ءَ یک وڑ، برابر بہ بیت، رَستن ءِ چیٹانک یک ءِ برابر گُشگ بیت"

$$Es = \frac{\%\ Change\ in\ Qs}{\%\ Change\ in\ P}$$

$$Es = \frac{\%\ 100}{\%\ 100} = 1$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Price (Rs.)	Qs
0	0
1	20
2	40
3	60
4	80

Elasticity of Supply: Es = 1

Change in Quantity supply	ΔQ	40 - 20 = 20
Change in Price	ΔP	2-1 = 1
Small Price	P	1
Small Quantity	Q	20

مازان اِیں کہ یک نکی چیٹانک ءِ فار مولا ایش اِنت؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

قدرانی تہ ءَمان کنگ ءَ شہ؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{20}{1} \times \frac{1}{20}$$

$$Es = \frac{20}{20}$$

$$Es = 1$$

ما منفی نشان ءَ ذالچار کن اَیں:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

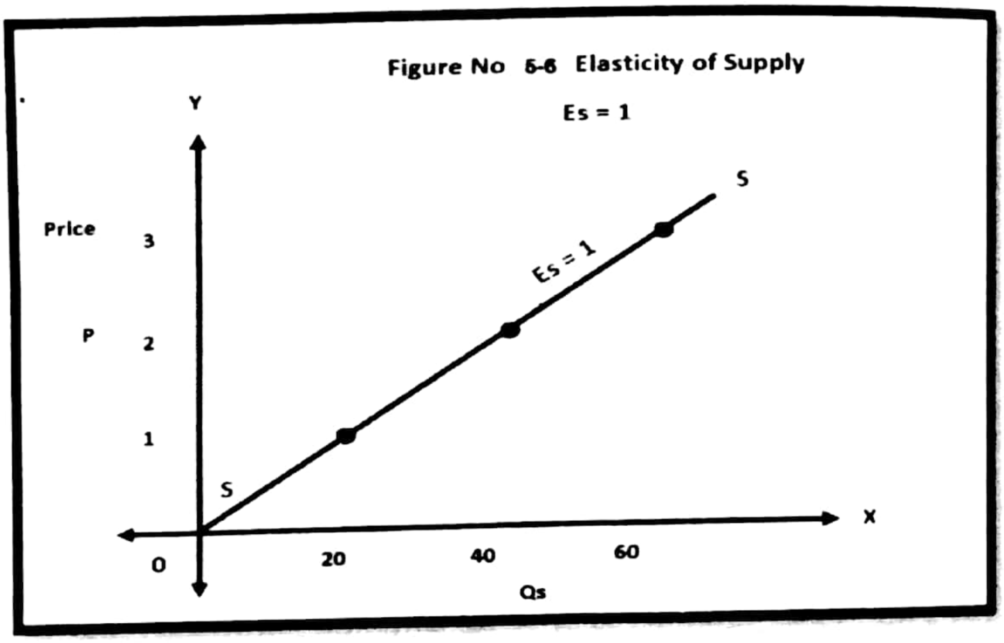

Figure No 5-6 Elasticity of Supply

گراف لمبر 5.6 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کَشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کَشک ءَ رَستِن زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ رَستِن ءُ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی یک پیم ءُ یک وڑ، بزاں برابر اِنت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ ءَ نبشتانکی رَنگ ءُ درو شم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ رَستِن ءِ چیٹانک گوں 1 ءَ برابر اِنت بزاں یک پیمیں بدلی آرگ بوتگ یا کئیت۔ اگاں سپلائی کَشک شہ اور یجن بزاں 0 ءَ بندات بیت بُرزی روت بزاں رَستِن ءِ چیٹانک 1 ءِ برابر بیت۔ چیٹانک ءِ منفی نشان ڈالچار کنگ بیت۔ رَستِن کَشک مثبت ھمگرنچی دارایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

- رَستِن ءِ چیٹانک یک ءَ چہ گیش $Es > 1$

"رَستِن ءِ دَرسدی بدلی شہ نہادءِ درَسدی بدلی ءَ گیش بہ بیت، رَستِن ءِ چیٹانک 1 ءِ گیش گُنگ بیت"

$$Es = \frac{\%\ \text{Change in Qs}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Es = \frac{\%\ 100}{\%\ 50} =$$

Price (Rs.)	Qs
1	0
2	20
3	40
4	60

رستن ءِ چیٹانک $Es > 1$

Change in Quantity supply	ΔQ	40 – 20 = 20
Change in Price	ΔP	3–2 = 1
Small Price	P	2
Small Quantity	Q	20

مازان اِیں کہ یک ٹکی چیٹانک ءِ فار مولا؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

وھدے قدرانی تہ ءَ مان اِش کن اِیں

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{20}{1} \times \frac{2}{20}$$

$$Es = \frac{40}{20}$$

$$Es = 2$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

منفی نشان ءَ ما اگنور کن ایں، بزاں چیٹانک 1 ءَ چہ گیش اِنت: Es=2

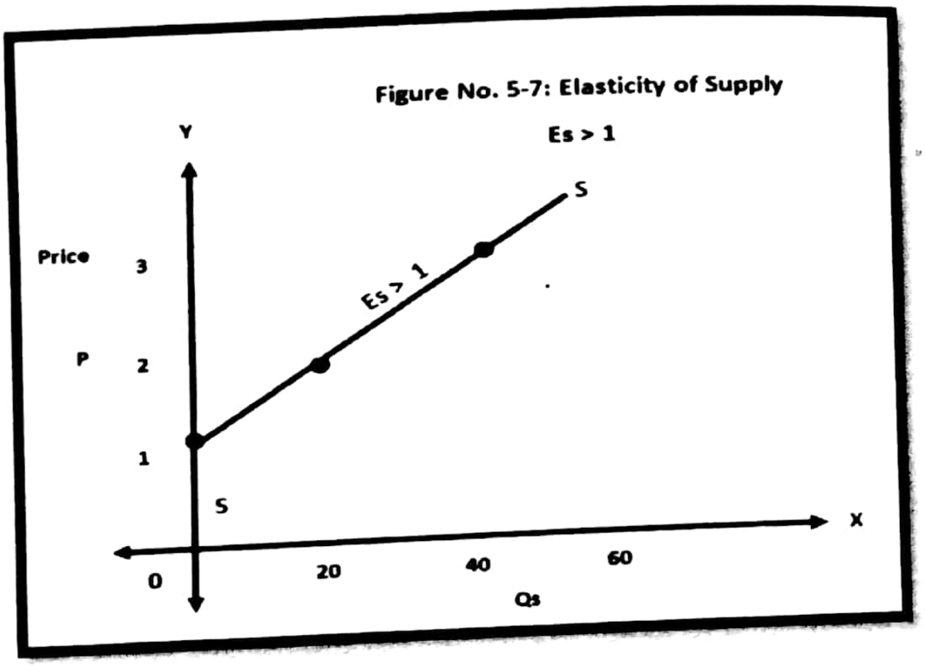

گراف لمبر 5.7 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ رَستین زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ رَستین ءُ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی یک پیم یک وڑ، برابر نہ اِنت بزاں رَستین ءِ بدلی چہ نہاد ءِ بدلی ءَ گیش اِنت ۔ چہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ رَستین ءِ چیٹانک شہ یک ءَ گیش اِنت۔ اگاں سپلائی کِشک، y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ کاٹ بکنت، گڑا بزاں رَستین ءِ چیٹانک 1 ءَ گیش اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

- رَستِنءِ چیٹانک یک ءَچہ کم $Es < 1$

"رَستِنءِ دَرسدی بدلی چہ نہادءِ دَرسدی بدلیءَ کم بہ بیت، رَستِنءِ چیٹانک 1ءَ کم گُشگ بیت"

$$Es = \frac{\%\ \text{Change in Qs}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Es = \frac{\%\ 50}{\%\ 100}$$

Price (Rs.)	Qs
0	20
1	40
2	60
3	80
4	100

رَستِنءِ چیٹانک: $Es < 1$

Change in Quantity supply	ΔQ	60 – 40 = 20
Change in Price	ΔP	2 – 1 = 1
Small Price	P	1
Small Quantity	Q	40

مایک نکی چیٹانکءِ فارمولاءَ زان اِیں؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

برزءِ قدراں فارمولاءِ تہ ءَ ھوار کن ایں کہ مارا رستنءِ چیٹانک بہ رس ایت:

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{20}{1} \times \frac{1}{40}$$

$$Es = \frac{20}{40}$$

$$Es = 0.5$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

منفی نشان ءَ ماڈالچار کن ایں، بزاں چیٹانک یک ءَ چے کم اِنت: Es = 0.5

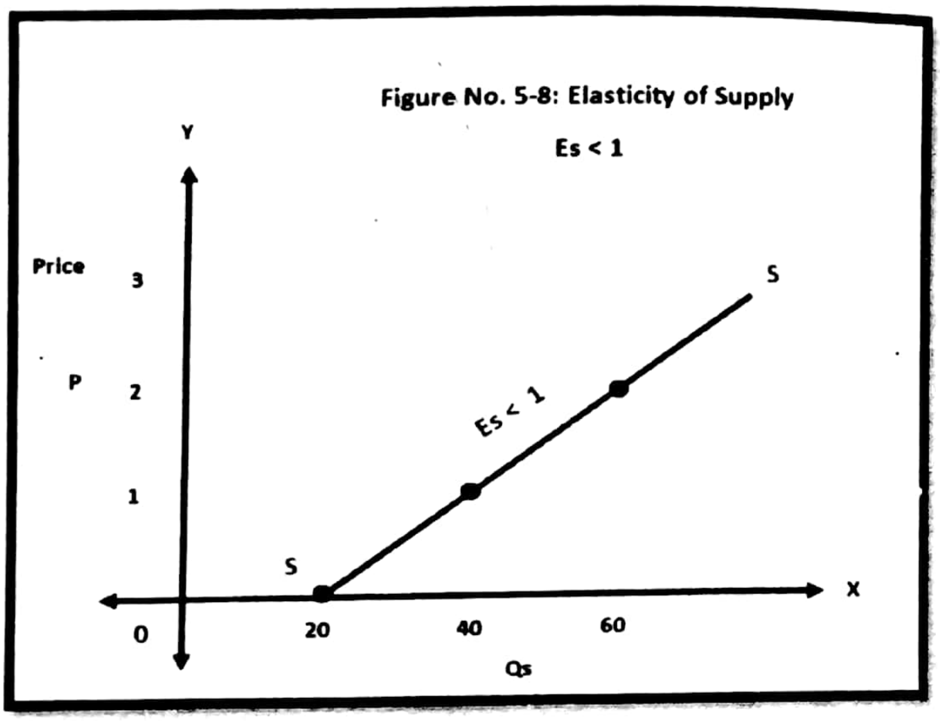

گراف لمبر 5.8 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ رَستِن زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ رَستِن ءُ نہاد ءِ تہ ءَ بدلی یک پیم، یک وڑ، برابر نہ اِنت بزاں رَستِن ءِ بدلی چہ نہاد ءِ بدلی ءَ کم اِنت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ درو شم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ رَستِن ءِ چیٹانک شہ یک ءَ کم اِنت۔ اگاں سپلائی کشک /کِشک کوانٹیٹی ایکسز/ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ کاٹ بکنت، گُڑا بزاں رَستِن ءِ چیٹانک یک ءَ کم گندگ بیت۔ منفی نشان ولگوج کنگ بیت۔ رَستِن کِشک مثبت ھمگرنچی دار ایت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

- رستیں ءِ چیٹانک زیرو ءِ برابر 0 = Es :

"وھدے چیز انی نہاد، وڈ آنت ءُ کم بنت بڑاں بُرز ءُ جھل بہ بنت بلے رستیں ساکت بہ بیت، بہ اوشت ایت، رستیں 0 ءِ برابرءَ بیت۔"

$$Es = \frac{\%\ Change\ in\ Qs}{\%\ Change\ in\ P}$$

$$Es = \frac{\%\ 0}{\%\ 50} = 0$$

Price (Rs.)	Qs
10	10
20	10
30	10
40	10

رستیں ءِ چیٹانک:ES=0

Change in Quantity supply	ΔQ	10 - 10 = 0
Change in Price	ΔP	20 - 10 = 10
Small Price	P	10
Small Quantity	Q	10

یک نکی چیٹانک ءِ فار مولا ءَ مازان ایں؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

برز ءِ قدراں فار مولا ءِ تہ ءَ کنگ ءَ پد؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{0}{10} \times \frac{10}{10}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$$Es = \frac{0}{10}$$

$$Es = 0$$

منفی نشان ءَ ماڈالچار کن اِیں، بزاں چیٹانک زیر واِنت:

$$\boxed{Es = 0}$$

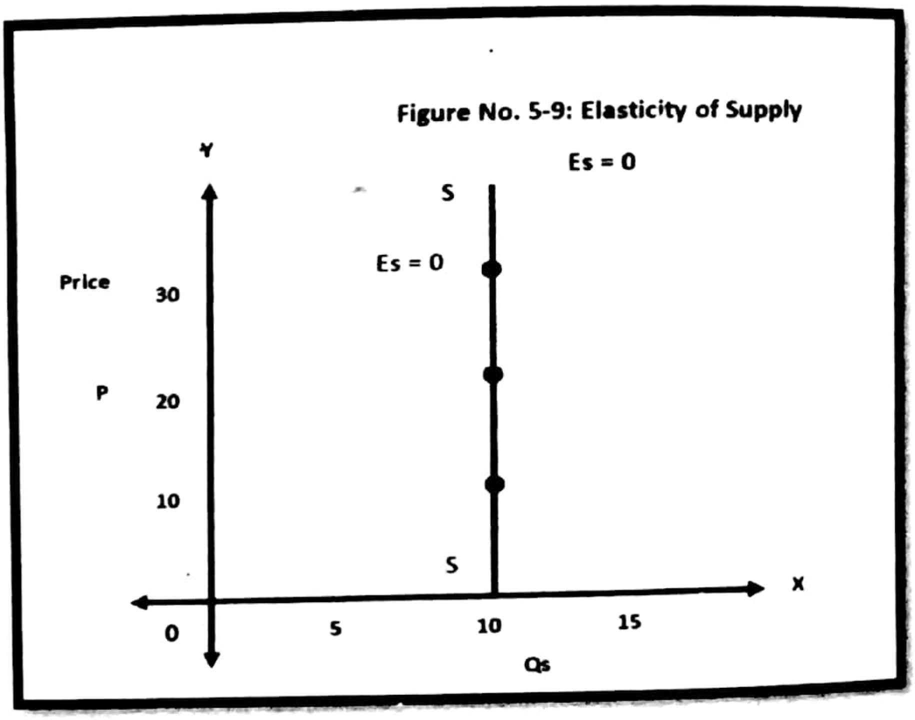

گراف لمبر 5.9 ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ رَسِتن زورگ بوتگ۔ شما دیست کن اِت کہ گراف ءَ رَسِتن ءِ تہ ءَ ہچ بدلی نیست، وتی جاہ ءَ اوشتاتگ / ساکت اِنت بلے دومی نیمگ ءَ چیزانی نہاد بُرز' جہل بوھگ ءَ اَنت، وھدے نہاد گیش ءُ کم بہ بیت ءَ رَسِتن ساکت بہ بیت، رَسِتن ءِ چیٹانک 0 ءِ برابر ءَ بیت۔ شہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ رَسِتن ءِ چیٹانک زیرو اِنت۔ اگاں رستن کشک / کشک پرائس ایکسز / y ایکسز / ورٹیکل ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ گوں دیم پہ دیم بہ بیت بزاں رَسِتن ءِ چیٹانک 0 ءِ برابر ءَ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

١

رَستِنءِ چیٹانک ءَلامحدود / انفنٹی: Es = ∞

"وھدے چیزانی نہاد ساکت بہ بنت، بہ اوشت ایت، بلے رَستِن چِست ءُ جہل بہ بیت بزاں کم ءُ گیش بہ بیت، رَستِنءِ چیٹانک انفنٹی بزاں لامحدود اِنت۔"

$$Es = \frac{\%\ \text{Change in Qs}}{\%\ \text{Change in P}}$$

$$Es = \frac{\%\ 50}{\%\ 0} = \infty$$

Price (Rs.)	Qs
10	10
10	20
10	30
10	40

رستنءِ چیٹانک: Es = ∞

Change in Quantity supply	ΔQ	100 - 10 = 2
Change in Price	ΔP	0 - 10 = 01
Small Price	P	10
Small Quantity	Q	10

یک ءِ کلی رستنءِ فارمولا؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

قدران فارمولاءِ تہ ءَمان کنگ ءَ پد؛

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{10}{0} \times \frac{10}{10}$$

$$Es = \frac{100}{0}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

چیٹانک انفنٹی اِنت Es = ∞

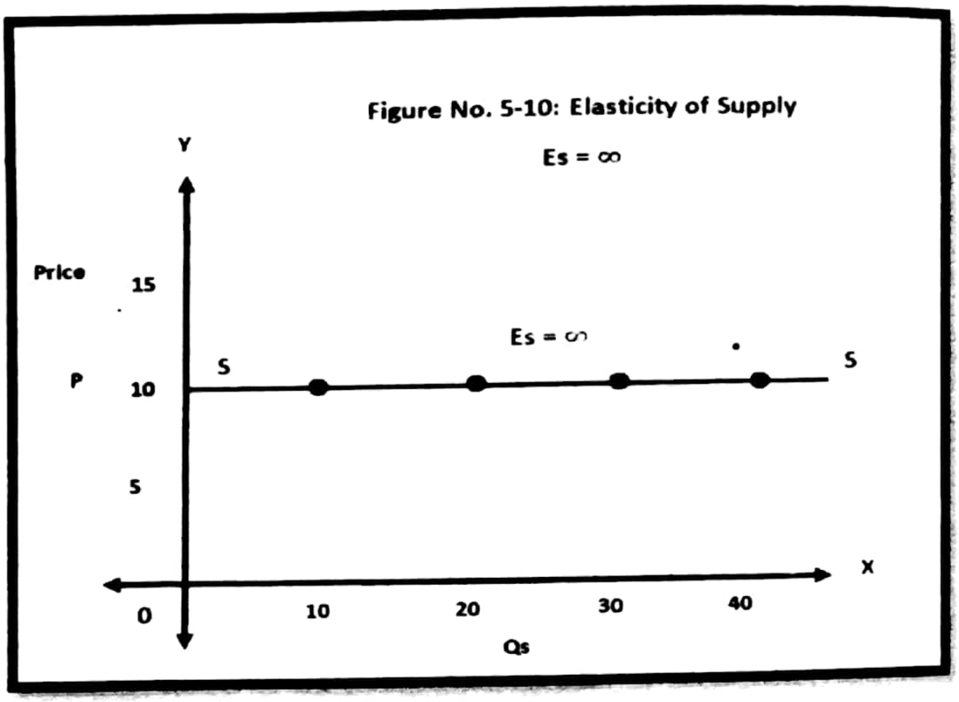

گراف لمبر 5.10ءَ y ایکسز بزاں بُرزی کِشک ءَ نہاد زورگ بوتگ ءُ x ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ رَستِن زورگ بوتگ۔ شمادیست کن اِت کہ گراف ءَ نہادءِ تہ ءَ ہچ بدلی نیست، وتی جاہ اوشتاتگ / ساکت اِنت بلے دومی نیمگ ءَ رَستِن بُرزُ جہل بوھگ ءَ اَنت، وھدے رَستِن گیش ءُ کم بہ بیت ءُ نہاد ساکت بہ باں، رَستِن ءِ چیٹانک انفنٹی اِنت۔ چہ گراف، ھسابی وڑ، نبشتانکی رَنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ کہ رَستِن ءِ چیٹانک انفنٹی اِنت۔ اگاں سپلائی کشک / کِشک کوانٹٹی ایکسز / x ایکسز / آوریز نٹل ایکسز بزاں جہلی کِشک ءَ گوں دیم پہ دیم بہ بیت بزاں رَستِن ءِ چیٹانک انفنٹی اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یک ٹکی / گونڈیں رَستِن ءِ چیٹانک :Point Elasticity of Supply

"وھدے رَستِن ءِ نہادءِ تہ ءِ کسانیں، گونڈیں بدلی یے بئیت، گونڈیں رَستِن ءِ چیٹانک گُشگ بیت،

یا،

رَستِن ءِ چیٹانک یک ٹک ءِ سرءَ کجّ ءُ ماپ کنگ بہ بیت، یک ٹکی رَستِن گُشگ بیت"

$$Es=\frac{\text{percentage change in Quantity Supplied}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$Es=\frac{\%\text{ Change in Qs}}{\%\text{ Change in P}}$$

$$\text{Or}\quad \frac{\dfrac{Q_o-Q_1}{Q_o}\times 100}{\dfrac{P_o-P_1}{P_o}\times 100}$$

$$=\frac{\dfrac{\Delta Q}{Q}\times 100}{\dfrac{\Delta P}{P}\times 100}$$

$$=\frac{\Delta Q}{Q}\div\frac{P}{\Delta P}$$

یک ٹکی چیٹانک کہ ماپر آئی کارمرز کن ایں: ,Es ءِ گڈی فارمولا ایش اِنت:

$$Es=\frac{\Delta Q}{\Delta P}\cdot\frac{P}{Q}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یک نمکی رستن

Price	Qd
8.00	16.00
8.25	16.50

مازان ایں کہ یک نمکی رستنءِ فار مولا:

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

$\Delta Q = 16.5 - 16.00 = 0.5$ $P = 8.00$

$\Delta P = 8.25 - 8.00 = 0.25$ $Q = 16.00$

قدران فار مولاءِ تہ ءَمان کنگ ءَبید:

$$Es = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P}{Q}$$

$$Es = \frac{0.5}{0.25} \cdot \frac{8.00}{16.00}$$

$$Es = \frac{4}{4}$$

منفی نشانءِ ڈالچار کن ایں"

$$Es = 1$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دو نکی / مزنیں رَستن ءِ چیٹانک: Arc Elasticity of Supply

"وھدے رَستن ءِ نہادءِ تہ ءَ مزنیں بدلی یے بئیت، یادوٹک ءِ سرءَ چیٹانک کچ ءِ ماپ کنگ بہ بیت، دو نکی رَستن ءِ چیٹانک گُشگ بیت"[9]

$$E_s = \frac{\text{percentage change in Quantity Supplied}}{\text{Percentage change in price of product}}$$

$$E_s = \frac{\%\ \text{Change in } Q_s}{\%\ \text{Change in } P}$$

$$\text{Or}\quad = \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{\dfrac{Q_o + Q_1}{2}} \times 100}{\dfrac{P_o - P_1}{\dfrac{P_o + P_1}{2}} \times 100}$$

$$= \frac{\dfrac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times 100}{\dfrac{P_o - P_1}{P_o + P_1} \times 100}$$

$$= \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \div \frac{P_o - P_1}{P_o + P_1}$$

دو نکی رستن ءِ چیٹانک ءِ گڈی فارمولہ کہ ماکار مزے کن ایں:

$$\text{Arc } E_s = \frac{Q_o - Q_1}{Q_o + Q_1} \times \frac{P_o + P_1}{P_o - P_1}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

(p not)P_0	First Price	Q_0 (q not)	First Quantity
(p one)P_1	Second Price	Q_1 (Q one)	Second quantity

رستنءِ دو نکی چیٹانک

P_0	First Price	ΔQ	Change in Quantity	P	old/original Price
P_1	Second Price	ΔP	Change in Price	Q	old/Original Quntity
Q_0	First Quantity	Q_1	Second quantity	.	Multiplication

Prices per kg. (Rs.)			Qd (kg)
P_0	500	Q_0	3000
P_1	700	Q_1	3500

مازان ایں کہ دو نکی چیٹانکءِ فارمولہ:

$$\text{Arc Es} = \frac{Q_0 - Q_1}{Q_0 + Q_1} \times \frac{P_0 + P_1}{P_0 - P_1}$$

$$= \frac{3000-3500}{3000+3500} \times \frac{500+700}{500-700}$$

$$= \frac{-500}{6500} \times \frac{1200}{-200}$$

$$= \frac{-600000}{-1300000}$$

Arc Es= = 0.46

دو نکی یا مز نیں فارمولاءِ بستو، چیٹانک ءِ گیجءِ ماپءِ مالزانت شہ یک نکی رستنءِ فارمولا گیش کارمز کن اَنت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

تلب ءُ رَستین ءِ ھمسنگی(توازن): Equilibrium of Demand and Supply[10]

وھدے ماچیزے خرچ کنگ ءَ بیئیں، بزاں ما آئیءِ لوٹ یا تلب کنگ ءَ ایں۔ تلب ءِ خاترءَ الّمی اِنت کہ چیز رَستین کنگ بہ بیت۔ خرچ کنوک کم چہ کم نہادءَ چیزءَ بہاگرگ لوٹ ایت ءُ بہاکنوک Producer گیشتن چہ گیش مزنیں نہادءَ چیز بہاکنگ لوٹ ایت۔ بزاں نہاد گیش چہ گیش بہ بنت یا برابر بہ بنت۔ آ نُک ھمسنگی نُک(توازن) بزاں Equilibrium Point گُشگ بیت۔ ادءَ لوٹ ءُ رَستین برابر بنت۔

ھمسنگی چی ءَ؟ What is Equilibrium?

ھمسنگی(توازن) بدل بوؤکیں چیزانی نیام ءَ برابری Balance ءَ گُش اَنت۔

لوٹ ءُ رَستین ءِ ھمسنگی(توازن) Equilibrium of Demand and Supply:

ایشی بزانت، کہ لوٹ ءُ رَستین گوں یک ءُ دومی ءَ برابر / بیلنس بہ بنت۔

بازاری ھمسنگی(توازن) Market Equilibrium

بازارءِ تہ ءِ یک چیزے ءِ لوٹ ءُ آئیءِ رَستین یک نہادءِ سرءَ برابر بہ بنت ءُ یک وڑ بہ بنت۔

بازاری ھمسنگی ءِ دو بہر اَنت۔

1۔لوٹ ءِ رَستین ءِ گونڈیں بازاری ھمسنگی:

وھدے رَستین ءُ لوٹ گوں یک ءُ دومی ءَ ھمسنگ ءُ برابر بہ بنت، آ دگہ فیکٹرز ڈالچار کنگ بہ بنت۔ تہنا یک چیزے ءِ نہاد زورگ بہ بیت، رَستین لوٹ ءِ گونڈیں بازاری ھمسنگی گُشگ بیت۔

2۔رَستین لوٹ ءِ مزنیں بازاری ھمسنگی :

وھدے رَستین ءُ لوٹ گوں یک ءُ دومی ءَ ھمسنگ ءُ برابر بہ بنت، ءُ آ دگہ فیکٹرز لوڑ ءُ ھوار کنگ بہ بنت، باز چیزانی نہاد زورگ بہ بیت، رَستین ءُ لوٹ ءِ مزنیں بازاری ھمسنگی۔ گُشگ بیت۔ اے درءَ ماتہنا Partial گونڈین ھمسنگی سرجمی ءِ وان ایں۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

رَستین ءُلوٹ ءِ ھمسنگی ءِ بابت ءَ دانگ ءَ ساری لہتیں لیکہانی سرءَ چمشانک ءِ دور دے اِیں۔

- **ھمسنگی نہاد:**

ھمانہاد کہ رَستین ءُلوٹ ءَ برابرءُ ھمسنگ کنت (گراف ءِ سرءَ)۔ اے ھمانہاد اِنت کہ ھود ءَ رَستین ءِ کشک ءُ لوٹ ءِ کشک یک ءُ دومی ءَ کٹ کن اَنت۔

- **ھمسنگی شمار:**

ھما شمار کہ رَستین ءُلوٹ ءَ برابرءُ ھمسنگ کنت (گراپ ءِ سرءَ)، اے ھما شمار اِنت کہ ھود ءَ رَستین ءِ کشک ءُ لوٹ ءِ کشک یک ءُ دومی ءَ کٹ کن اَنت۔

- **گیش رَستین / زیادئی:**

وھدے نہاد شہ ھمسنگی نِک ءَ جہل بہ بیت، گُڑا رَستین شہ لوٹ ءَ گیش اِنت، بزاں مارکیٹ ءَ سپلائی ھست ڈیمانڈ نیست۔ بہاکنوک نہاد ءَ جہل ءُ کم کنت دانکہ ھمسنگی نِک ءِ سرءَ سر بہ بیت۔ ءُ رَستین کُر تگیں چیزانی ڈیمانڈ مارکیٹ ءَ بہ بیت

- **گیش لوٹ / کمی:**

وھدے نہاد چہ ھمسنگی نِک ءَ بُرز بہ بیت، گُڑا لوٹ شہ رَستین ءَ گیش اِنت، بزاں مارکیٹ ءَ ڈیمانڈ ھست سپلائی نیست۔ بہاکنوک نہاد ءَ بُرز ءُ گیش کنت دانکہ ھمسنگی نِک ءِ سرءَ سر بہ بیت۔ ءُ ڈیمانڈ کُر تگیں چیزانی رَستین مارکیٹ ءَ بہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لوٹ ءُ رستنءِ ھمسنگی:

انچو کہ مازان ایں کہ لوٹ ءُ نہادءِ نیام ءَ منفی ھمگرنچی ھست بزاں نہاد بُرز بیت، لوٹ کم بیت ھمے وڑ ءَ رستن ءُ نہادءِ نیام ءَ مثبت ھمگرنچی ھست بزاں نہاد چست بیت رستن اوں چست بیت۔

اے گوں یک ءُ دومی ءَ چے پیم یک وڑ، برابر ءَ ھمسنگ بنت، بیاِیت چار ایں:

مازان ایں کہ:

$$Qd = a - bp$$

$$Qs = -c + dp$$

فرضی ھسابی گالرد بہ زور ایں اگاں؛

$$Qd = 9 - 2P \qquad \ldots\ldots(1)$$

$$Qs = -6 + 3P \qquad \ldots\ldots(2)$$

رستن ءُ لوٹ ءَ ھمسنگی بکن ئے گڑا:

$$Qd = Qs$$

$$9 - 2P = -6 + 3P$$

$$-2P - 3P = -9 - 6$$

$$-5P = -15$$

$$P = \frac{-15}{-5}$$

$$P^{\circ} = 3$$ ـــــــ ھمسنگی نہاد

ھمسنگی نہاد 3 ءَ ھسابی گالرد 1 ءُ 2 ءِ تہ ءَ مان کن ایں دانکہ مارا ھمسنگی شمار بہ رس ایت:

$Qd = 9 - 2P$	$Qs = -6 + 3P$
$Qd = 9 - 2(3)$	$Qs = -6 + 3(3)$
$Qd = 9 - 6$	$Qs = -6 + 9$
$Qd^{\circ} = 3$	$Qs^{\circ} = 3$
Equilibrium Quantity Demanded = 3	Equilibrium QuantitySupplied = 3

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مادگہ لہتیں فرض کر تگیں Pءِ قدر زور ایں، داں کہ گراف ءَ پہ لوٹ ءُ رستنءِ ھمسنگیءَ کچ بہ کن ایں۔

P =	2	4

لوٹ ءُ رستنءِ ھمسنگی

Prices (P)	Qd	Qs
2	5	0
3	3	3
4	1	6

پہ گراف ءِ گیشیں شمار ءِ خاترءَ ھر دو ایکوئیشناں مان کن ایں۔

$Qd = 9 - 2P$	$Qs = -6 + 3P$
$Qd = 9 - 2(2)$	$Qs = -6 + 3(2)$
$Qd = 9 - 4$	$Qs = -6 + 6$
$Qd = 5$	$Qs = 0$
$Qd = 9 - 2P$	$Qs = -6 + 3P$
$Qd = 9 - 2(4)$	$Qs = -6 + 3(4)$
$Qd = 9 - 8$	$Qs = -6 + 12$
$Qd = 1$	$Qs = 6$

دیمءِ تاکاں داتگیں گراف لمبر 5.11 ءِ تہ ءَ y ایکسز یک چیزےءِ نہاد زورگ بوتگ وھدے x ایکسزءَ شمار زورگ بوتگ۔ DD مئے تلبءِ کشک انت ءُ SS مئے رستنءِ کشک انت۔ لوٹءِ کشک منفی ھمگزنچی دار ایت وھدے رستنءِ کشک مثبت ھمگزنچی دار ایت۔ ھر دو کشک وت ءَ تکE ءِ سرءَ کاٹ کن انت۔ E مئے ھمسنگی ءُ برابری ءِ تک انت۔ نہاد 3 ءُ شمار 3 مئے ھمسنگی شمار ءُ نہاد انت کہ ادءَ لوٹ ءُ رستن گوں یک ءُ دومی ءَ ھمسنگ انت۔ اے گرافی، حسابی ءُ نبشانکی رنگ ءُ دروشم ءَ ثابت کنگ بوتگ۔ شایست کن اِت کہ وھدے نہاد شہ ھمسنگی تک ءُ برز ءُ بُروت رستن چہ لوٹ ءَ گیش بیت بزاں مارکیٹ ءُ رستن

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کنوکیں چیز بازانت بلے تلب نیست گُڑا رَستِن کنوک نہادءِ جہل دور دنت دانکہ چیز بہابہ بنتءِ ھمسنگی ٹِکءِ نیمگءِ رَوَت، ھمے وڑءَ اگاں چہ ھمسنگی ٹِکءَ نہاد جہل بہ بیت گُڑا لوٹ چہ رَستِنءَ گیش بیت بزاں مارکیٹءَ ڈیمانڈ ھست بلے رَستِن نیست، نہاد بُرزءِ کنگ بنت دانکہ ھمسنگی ٹِکءَ بہ رس ایت۔ اے رَستِن ءُ لوٹءِ ھمسنگی ءُ کنگ بیت۔

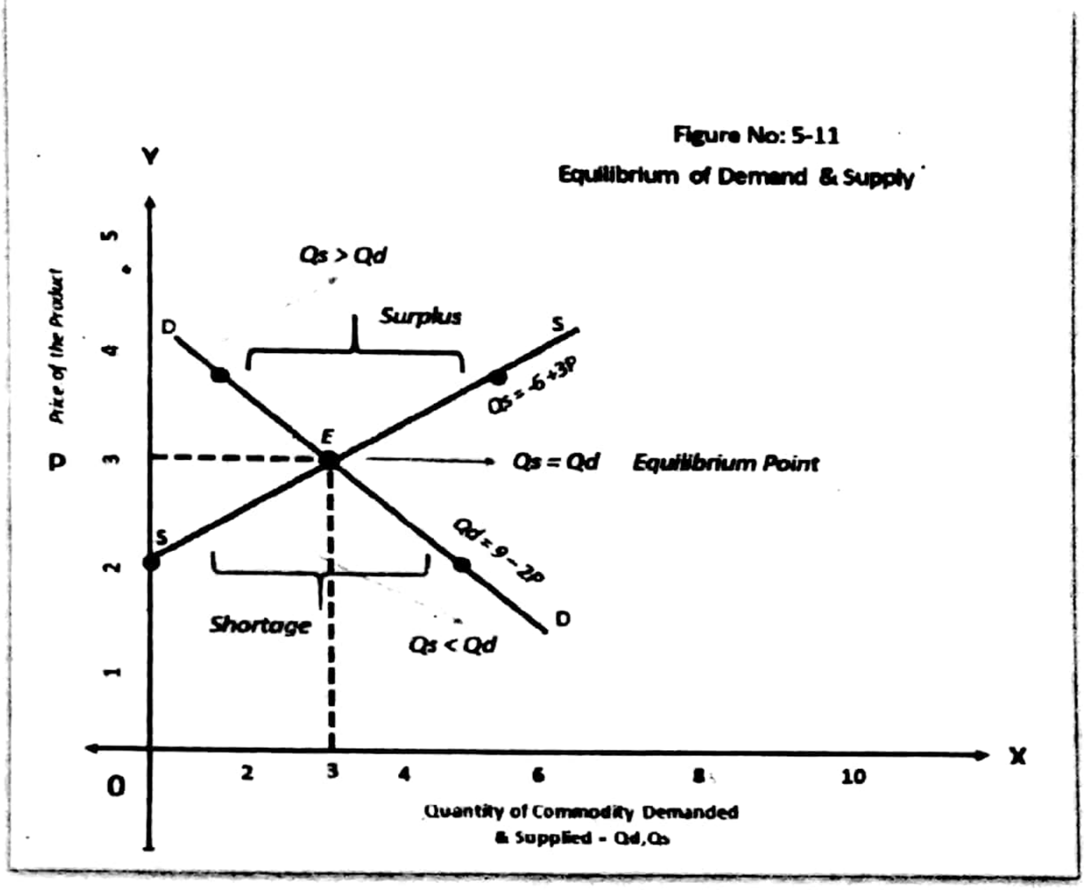

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مجستءِ کار:

1۔ رَستینءِ شاک ءِ تہ ءَ چے دگری ھست؟

2۔ رستنءِ کانودءَ گرانی، ھسابی، نبشتانکی رَنگءُ دروشمءَ سرجمیءَ چمشانکے بہ دے اِت؟

3۔ رَستینءِ چیٹانک چی یے؟

4۔ جہلءَ داتگیں ٹیبلءَ چہ رَستینءِ چیٹانکءِ کچءُ ماپ بکن اِت، یک ئکی دو ئکی فارمولا کار مرز بکن اِت:

1. P	Qs	2. P	Qs
100	100	100	100
100	200	200	100
100	300	300	100

3. P	Qs	4. P	Qs
50	30,000	50	30,000
51	35,000	55	31,000
52	40,000	60	32,000

5۔ جہلءَ داتگیں ھسابی گالرداں چہ لوٹءُ رَستینءِ تہ ءَ ھم سنگی / توازن بہ کش اِت۔ ھم سنگ نہاد، کوانٹیٹی ھسابی ۔گرانی رِنگءُ دروشمءِ پدر بکن اِت؛

1. $Qd = 500 - 50P$

   $Qs = 50 + 25P$

2. $Qd = 250 - 50P$

   $Qs = 25 + 25P$

3. $Qd = 26 - 2P$

   $Qs = 6 + 3P$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون

1. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 319
2. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 319
3. Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 320 and 224
4. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 324/ Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 61
5. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 320
6. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 321
7. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 322/ Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 82
8. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No.323/ Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 79-80
9. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No.323/ 324
10. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja Page No. 372/ Essentials of Economics by S. M. Akhtar Page No. 97-100/ Modern Economics theory by K.K Dewitt Page No. 29-35/ Mathematical Economics by Prof. Javed Iqbal. Page No. 71-75.

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ششمی در

پیداوارءِ لیکہ

Theory of Production

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

پیداوارءِ لیکہ Theory of Production

ماگوں شگیں دَراں خرچ کنوک ءِ رویہ ءُ زانت ءِ بابت ءَ ونتگ کہ آ کجام چیزءَ چے رنگ ءَ چار ایت ءُ بہا زوریت۔ نوں ما پیداکنوک (producer) ءِ رویہ ءِ لیکہ بابت ءَ وان ایں کہ آ چے وڑیں چیز مارکیٹ ءَ پیداکنت ءُ کار ایت۔ اے درءَ پیداواری ءِ لیکہ ءِ سرءَ تران کن ایں۔ اے درگت ءَ چے وڑءُ ڈول (فیکٹرز) ھرُوری اَنت؟ چیزءَ پیدایا جوڑ کنگ ءِ خاترءَ چے چے الّی اَنت ءُ ایشانی نیام ءَ چے ھمگرنچی بذاں تعلق ھست[1]۔

1. پیدوار چی یے؟ What is Production?

"Production means Transformation of inputs into output"

ارزانیں لبزاں پیدوارءِ مول ءُ مُراد تہانکی input ءَ گوں برورد output ءَ بدل کنگ۔ بزاں فیکٹرز کارمرز کنگ ءَ رند چیزے کہ جوڑ بیت، آ پیداوار (پروڈکشن) گُشگ بیت۔

پیدوارءِ لیکہ مالزانتی ءِ تہ ءَ بازمزنیں ارزشتے دار ایت۔ پچے کہ اگاں پیدوار بیت گڑاں ملک ءُ راج چل اِت کن اَنت۔ ما چیزءَ (Material) انچیں رنگے ءَ جوڑ کن ایں کہ آ فائدگ (یوٹیلیٹی) بہ دنت۔

اے گپ ءَ Fraser ارزان کنت ءُ اے وڑ گُش ایت۔

"If Consuming means extracting utility, 'Producing means putting utility into"

"اگاں خرچ کنگ ءَ فائدگ ءِ کشگ گش اَنت، گڑاں چیزے ءِ تہ ءَ فائدگ مان کنگ ءَ، پیداکنگ گش اَنت[2]"

ایشی بذانت ھمیش اِنت کہ مارکیٹ ءِ تہ ءَ چیزانی لوٹ ھست، اے لوٹ ءُ طلب ءِ پیلو کنگ ءَ چیزانی رَستِن پکار اِنت۔ اے چیزانی تہ ءَ پچ ءُ پوشاک، ورگی سامان، داروءُ درمان، میشنری، وانگی سازءُ سامان، چیزءُ ھذمت چو کہ ڈاکٹر، استاذ، انجینئرَ، سائنسدان ءُ دگہ باز ھوار اَنت۔ اے چیزانی جوڑ کنگ ءِ خاترءَ Four factors of production بزاں چار پیداواری وڑ ءُ گیگ ھَر وڑءَ ھوار بنت۔ ابید شہ ایشان یک چیزے ھم جوڑ ءُ جاڈ نہ بیت ءُ مارکیٹ ءَ نئیت۔ اے چاریں وڑ، زمین، پوریات، سرمایہ، ءُ بندءُ بست کنوک آرگنائیزر اَنت۔ ما ایشانی سرءَ یک پہ یک ءَ دلجمی ءَ چمشانک ءِ دور دے ایں۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

چارپیداواری وڑ :Four Factors of Production

'Production Resources required to produce a given product are called

Factors of Production'[3]

'پیداکنگ یا جوڑ کنگ ءِ چی ءُ مادن بزاں وسائل پہ یک دا ئیں چیزے ءِ جوڑ کنگ ءَ زلورت بہ بیت، آ ئرءَ فیکٹرز آف پروڈکشن بزاں پیداواری وڑ گُش اَنت '۔

پیداوری وڑ چار اَنت، زمین، پوریات، سرمایہ ءُ آرگنائزر۔ شہ ایشانی کُمک ءَ مارکیٹ ءَ چیز جوڑ بنت ءُ رس اَنت۔ الّمی اِنت کہ یک نہ یک یا دو فیکٹرز پہ یک چیزے ءِ جوڑ ءُ جاڑ کنگ ءَ بہ بنت۔ اے چاریں پیداواری وڑانی ترتیب چواے وڑ ءَ اَنت:

1. زمین Land

مالزنتی ءِ تہ ءَ زمین ءِ بزانت ءُ معنا دور ءُ دراج چارگ بیت۔ ایشی مطلب مارشل ءِ بِرد ءَ 'ہما مُچیں قدرتی وسائل کہ اللہ پاک ءَ داتگ انت ءُ آ پیداواری وڑ ءُ ڈول ءَ بہر زور اَنت، لینڈ بزاں زمین گُشگ بیت' ایشی تہ ءَ آپ، زمین ءِ چیر ءِ وسائل / معدنیات، گوات، کوہ ءُ جبل، دریا، جنگل، روچ ءِ زر، گرمی ءُ سردی، بُرز ءُ جہل ءِ مُچ وسائل ھساب بنت۔ زمین ءِ مالی ھساب کرایہ Rent اِنت۔

2. پوریات Labor

پوریات ءِ لَس معنا ءُ مطلب ہما مردم پوریات گُشگ بنت کہ آیاں ہچ کسم ءِ بودناکی ءُ قابلیت نیست۔ آ ابید شہ پوریاتی کنگ ءَ دگہ ہچی نہ زاں اَنت؛ بلیں مالزانتی ءِ تہ ءَ ایشی بزانت دزاج ءُ دور زور گ بیت۔ 'اکنامکس ءِ تہ ءَ لیبر یا پوریات ءُ پوریات ہما اِنت کہ آ ذہنی ءُ جسمانی دو وڑیں کار کنت ءُ پگار زور ایت۔'[4] اے ھساب ءَ ٹیچر ھم لیبرے، تراکان carpenter، مزن وزیر، ڈپٹی کمیشنر، ہشت جنوک، ءُ دگہ باز مُچ لیبر اَنت۔ ایشانی پگار بزاں وتی جتا جتا بنت، چوش کہ فیس، تنخواہ، ءُ دگہ مُز۔

3. سرمایہ Capital

انسان ءِ مال ءُ زر ءُ وسائل کہ دومی چیز انی جوڑ کنگ ءَ کُمک دات کن اَنت، سرمایہ گُشگ بیت۔ سرمایہ ءِ تہ ءَ مال ءُ زر، وسائل، ساز ءُ سامان، مشینری ءُ دگہ باز ٹولز ھوار اِنت۔ ایشی مالی ھساب سود اِنت۔

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

4. بندءُبست کنوک یا آرگنائیزر (تاجر) Entrepreneur/Enterprise/Organiser

آرگنائیزر ھما مردوم اِنت کہ آبُرز سے فیکٹرزاں (زمین، پوریات، سرمایہ) کارمرز کنت، چیزاں جوڑءُ جاڑ کنت ءُ مارکیٹ ءَ پہ بہاکنگ ءَ کار ایت۔ ءُ پائدگ کَنیت، Entrepreneur نپ ءُ نکس ءِ مالک اِنت۔ آرِسک زور ایت ءُ نظام ءَ چلاءِ منت۔ آزمین ءِ باڑاء، پوریات ءِ پگار، خرچ ءُ درچ، ءُ ساز ءُ سامان بزاں مشینری ءِ جوڑءُ جاڑ ءُ آرگ ءُ بَرگ ءِ زمہ وار اِنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

پیدواری ھمگرنچی What is Production Function?

بروردOutput(Q) گوں تہائگی (Input) بزاں زمین، پوریات، مشینری ءِ گوں بندوبست کنوک ءَ سیالی دار ایت۔ بزاں زمین، پوریات، ءُ مشینری ءُ بندوبست کنوک درست تہائگی ءُ پیداوار بروردانت ءُ ایشانی گوں یک دومیءَ سیالی یے ھست۔

پیدواری چیز گو پیدا کنوکیں وڑاں ھم گرنچی دار ایت، چوکہ Output= f(inputs)

$$Q = f\ (\text{Land, Labour, Capital, Organizer})$$

If we denote: N for Land, L for Labour, K for Capital and E for Entrepreneur; the equation goes... $Q = f(N, L, K, E)$

پرچاکہ دنیاءِ تہءَ ھر چیزے کہ جوڑ بیت، شہ ھمیشاں جوڑ بیت۔ ماے Equationءِ تہءَ پوریات بزاں لیبرءَ زور ایں ءُ آدگہ فیکٹرزاں ساکت کن آں۔ گڑا مساوات چوائے رنگءَ بیت۔

$$Q = f(\cancel{N}, L, \cancel{K}, \cancel{E})$$

$$Q = f(L)$$

تناسبءِ بدلیءِ کانودءَ سرپد بوگءَ سرا تیں چیز در برگ ھر جوری انت۔

Total Product (TP)	توگیں پیداوار
All the products produced by the factors of production.	تو امیں پیداواری چیز کہ پیدا کنوک جوڑ اِش کنت۔ توگیں پیداوار گُشگ بیت۔
Average Product (AP_L)	کساسانک پیداوار
Total Product divided by Labour; $APL = \frac{TP}{L}$	تو امیں پیداوار گوں پوریاتءَ تقسیم کنگءَ رند کئیت، میانی (کساسانک) پیداوار گُشگ بیت۔
Marginal Product (MP_L)	گیشیں / مارجنل پیداوار
The change in total product divided by change in Labour. $MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L}$	تو امیں پیداوارءِ تہءَ در سدی بدلیءَ گوں پوریاتءِ تہءَ بدلیءَ تقسیم کنگءَ رند، گیشی / مارجنل پیداوار گُشگ بیت۔

دلگوش: نا برزءِ دا تگیں خیالاں ھسابی دروشمءَ رندءَ کش ایں:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بدلیءِ کانودءِ تناسبات:The Law of Variable Proportions

اے کانود ھمے پدر کنائینت کہ اگاں چیزے جوڑ بوگءَ انت، پیداوار چون بدل بیت، وھدے مایک فیکٹر آف پروڈکشن بزاں پیداوارءِ تہءَ گیشی بیار ایں (بلیں آدگہ فیکٹر زوتی جاگا ساکت بہ بنت)۔

بدلیءِ قانونءِ تناسباتءِ پہار چوش انت:

آدگہ چیز وتی جاگا ساکت بہ بنت، وھدے یک چیزےءِ پیدا اکنوک، یک چیزےءِ جوڑ کنگءَ لیبر بزاں پوریات دارایت، اولی رندءَ تو امیں پیدوار بزاں ٹوٹل پروڈکٹ گیش بیت، پدءَ اوشت ایت، رندءَ کپ ایت، ھمے وڑءَ مارجنل پروڈکٹ مثبت بیت، زیروءِ پدءَ منفی بیت۔[5]

اے قانودءَ حسابی رنگءَ دروشمءَ درشان کنگءَ رندماں لاتیں قانود داروکیں بزاں Assumptionsءِ سرءَ چمشانکءِ دور دے ایں۔

Assumptions The Law of Variable Proportions

Land is fixed. (it includes some capital that is Tube well	1۔ زمین فکس انت، تہنا مشینری کموھوار انت چوش کہ بور (ٹیوب ویل)۔
Labour is variable factor.	2۔ لیبر بزاں پوریات بدل بوت کن انت۔
Workers are equally efficient, that is they are homogenous.	3۔ مچیں کارکنوک یک وڑ کار کن انت، بزاں یک وڑ وتی کارءَ بود ناک انت۔
Technology (agricultural) remain constant.	4۔ کشتءَ کشاری (زرعی) ٹیکنالوجی یک وڑ انت۔

قانودءَ گیش سرپد بوگءِ خاترءَ دیم ءُ گرافءَ ٹیبلءَ سرجمیءَ پچار ات:

ایم کے جامی

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

The Law of Variable Proportions Schedule:

Units of Fixed Factors of Production Capital Tubewell	Unites of Variable Factor of Production	Total Product	Average Product	Marginal Product
Capital K	**Labour L**	**TP**	**AP**	**MP**
10	0	0	0	0
10	1	3	3	3
10	2	8	4	5
10	3	12	4	4
10	4	14	3.5	2
10	5	14	2.8	0
10	6	12	2	-2

بُرزءَدا تگیں ویلوچواے وڈءَ کشگ بوتگ اَنت: جہل ءَ یک پہ یک ءَ فار مولاءَ کُمک ءَ ویلو دئیگ بوتگ اَنت:

$AP_L = \frac{TP}{L}$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L}$ Δ means Change
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{0}{0} = 0$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{0-0}{0-0} = \frac{0}{0} = 0$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{3}{1} = 3$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{3-0}{1-0} = \frac{3}{1} = 3$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{8}{2} = 4$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{8-3}{2-1} = \frac{5}{1} = 5$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{12}{3} = 4$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{12-8}{3-2} = \frac{4}{1} = 4$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{14}{4} = 3.5$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{14-12}{4-3} = \frac{2}{1} = 2$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{14}{5} = 2.8$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{14-14}{5-4} = \frac{0}{1} = 0$
$AP_L = \frac{TP}{L} = \frac{12}{6} = 2$	$MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L} = \frac{12-14}{6-5} = \frac{-2}{1} = -2$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

$TP_1 = MP_1$ $0 = 0$
$TP_2 = MP_1 + MP_2$ $3 = 0 + 3$ $3 = 3$
$TP_1 = MP_1 + MP_2 + MP_3$ $8 = 0 + 3 + 5$ $8 = 8$
$TP_n = MP_1 + MP_2 + MP_3 + MP_n$ $14 = 0 + 3 + 5 + \ldots\ldots 2$ $14 = 14$

گراف نمبر 1-6 ءِ تہ ءَ y ایکسزءَ ٹوٹل پروڈکٹ، ایورج پروڑکٹ ءُ مارجنل پروڈکٹ زورگ بوتگ، ءُ x ایکسزءَ لیبر بزاں پوریات زورتگ، اے قانون ءِ رِدءَ وھدے کہ مالیبر زوران کن اِیں، گڑا پیدوار اول سرءَ وڈایت پدءَ اوشت ایت، ءُ رندءَ کپ ایت، اے گراف ءِ سےٰ منزل اَنت:

<u>اولی منزل:</u> اے شَہ اوریجن بزاں 0 ءَ شروع بیت، ادءَ مارجنل پروڑکٹ ءِ لکیر شَہ ایورج پروڈکٹ ءِ کشک ءَ بُرز بزاں مزن اِنت۔ ءُ ٹوٹل پروڈکٹ گیش بوان اِنت؛۔ بہ چاراِت گراف ءِ عکس ءِ۔

<u>دومی منزل:</u> اے شَہ ھماجاگہ ءَ بندات بیت کہ ھودءَ مارجنل پروڈکٹ ءِ لکیر، ایورج پروڈکٹ ءِ لکیرءَ کراس کنت، ادءَ ایورج پروڈکٹ ءِ کشک بزاں لکیر مزن ءُ بُرزتر اِنت ءُ ٹوٹل پروڈکٹ اوشت ءِ آماچ اِنت۔ بزاں برابر بیت۔

<u>سیمی منزل:</u> اے شہ ھماجاگہ ءَ شروع بیت کہ ھودءَ مارجنل پروڈکٹ زیرو اِنت، ادءَ ٹوٹل پروڈکٹ کم بوان بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

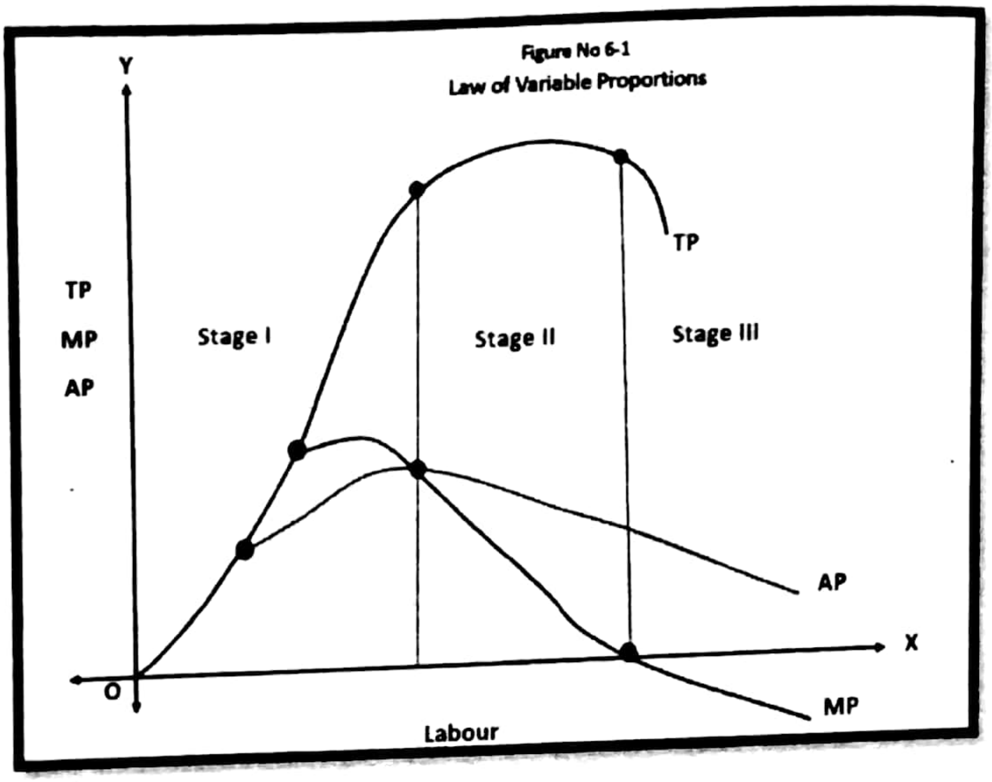

Figure No 6-1
Law of Variable Proportions

Relationship between MP, AP and TP	توامیں پیدوار، مارجنل پیدوارءِ نیامہ ھم گرنچی
When TP is increasing, MP is positive.	1۔ وھدے کلیں پیدوار گیش بوان اِنت، مارجنل پرڈکٹ مثبت بیت۔
When TP is maximum, MP is Zero.	2۔ وھدے ٹوٹل پروڈکٹ بروبر اِنت، مارجنل پروڈکٹ زیرو بیت۔
When TP is decreasing, MP is Negative.	وھدے ٹوٹل پروڈکٹ کم بوان بیت، مارجنل پروڈکٹ منفی بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یک وڑیں مقداری لکیر (کشک) Iso–Quant Curve

لبز 'Iso' چہ یونانی زبان ءَ زورگ بوتگ۔ ایشی معنا، برابر، یک وڑ، ءُ Quant لاطینی زبان ءِ لبز Quantus شہ در اتکگ کہ ایشی معنا مقدار اِنت۔ بزاں Iso-quant لکیر یا کشک دو جتا جتاھیں پیدا اکنوکیں وڑ لیبر ءُ کیپٹل پیش دار ایت، ءُ اے چیز پیدا اکنوکیں مردم ءَ رایک وڑیں، برابریں پیدوار دنت۔ یک فیکٹرے، گیسِ بیت یا دومی کم بیت بلیں پیدوار یک ھساب ءُ یک وڑ ءَ بنت۔ بیا اِت ھسابی رنگ ءُ دروشم ءَ اے لیکہ ءَ سرپد بہ ایں۔

اگاں ما hypothetical قدرءَ بہ زور ایں پہ Iso-quant کشک ءِ سرپد بوگ ءَ گڑا؛

Q = Output (پیداوار), L = پوریات ءُ K = سرمایہ;

$Q = 100\sqrt{LK}$ L=1,2,3,6, K=6,3,2,1

L ءُ K ءِ قدراں دا تگیں equation ءِ تہ ءَ مان کنگ ءَ شہ:

$Q = 100\sqrt{LK}$ $Q = 100\sqrt{1 \times 6}$ $Q = 100\sqrt{6}$ Q = 244.9 or 245 Figure round up.	$Q = 100\sqrt{LK}$ $Q = 100\sqrt{2 \times 3}$ $Q = 100\sqrt{6}$ Q = 244.9 or 245
$Q = 100\sqrt{LK}$ $Q = 100\sqrt{6 \times 1}$ $Q = 100\sqrt{6}$ Q = 244.9 or 245	$Q = 100\sqrt{LK}$ $Q = 100\sqrt{3 \times 2}$ $Q = 100\sqrt{6}$ Q = 244.9 or 245

ISO–QUANT Schedule:

Q = Production	Capital (K)	Labour (L)	Combination
245	6	1	A
245	3	2	B
245	2	3	C
245	1	6	D

ایم کے جامی

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

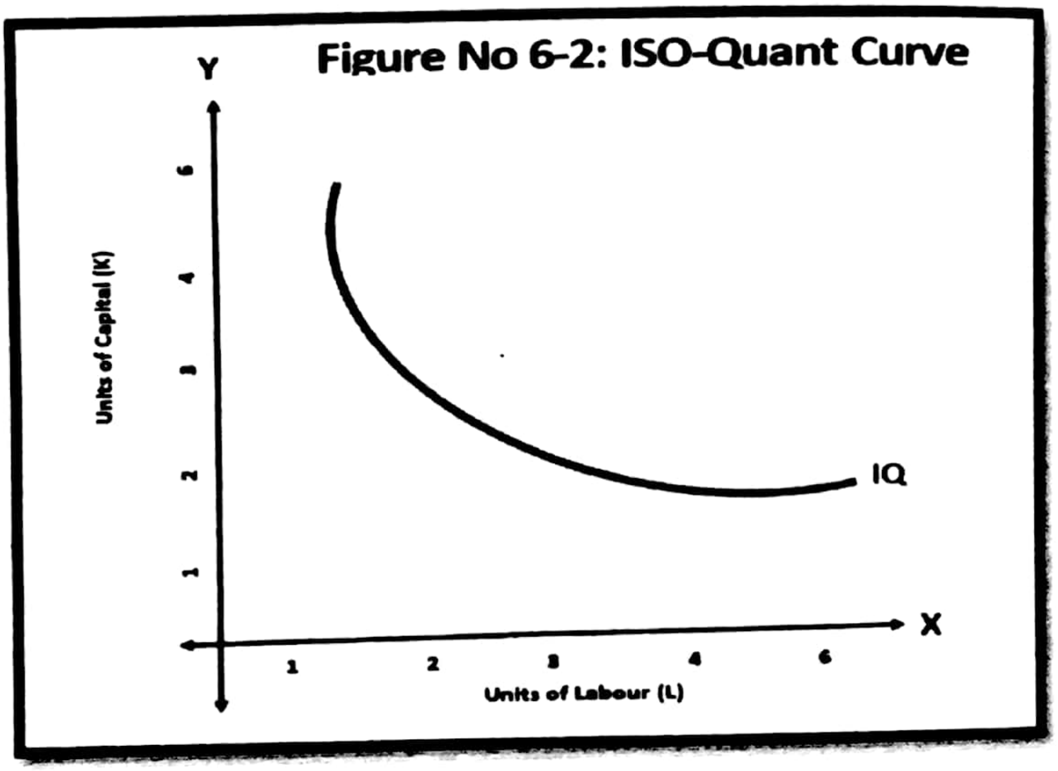

Figure No 6-2: ISO-Quant Curve

گراف نمبر 6.2ءِ تہ ءَ y ایکسز ءَ ما سرمایہ ءُ x ایکسز ءَ پوریات زوراِیں۔ IQ لکیر بزاں کشک منفی شتر انگ دار ایت، بزاں ئشہ راستیں نیمگ ءَ چپیں نیمگ ءَ کپ ایت۔ اے ھمگرنچی لیبر ءُ کیپٹل ءِ نیام ءَ منفی اِنت۔ متلب یک فیکٹرے گیش بہ بیت یا دومی کم بہ بیت، پیدوار یک ھساب ءُ یک وڑ ءَ اِنت۔ اے جبر گراف، ٹیبل ءُ ھسابی رنگ ءَ درشان کنگ بوتگ۔ ھرچ وڑیں کمی نیشن زورگ بہ بیت، پیدوار پہ پیدا اکنوک ءَ یک ھساب، یک وڑ اَنت۔

الی ئیں دلگوشی:

IC لکیر ءُ IQ لکیر ھر دو گوں وت ءَ یک وڑ اَنت۔ تہنا ویلوز بدل اَنت۔ IC ءِ تہ ءَ دو چیز زورگ بیت وھدے IQ ءِ تہ ءَ دو فیکٹرز لیبر ءُ کیپٹل زورگ بنت۔ IC ءِ سرءَ پہ خرچ کنوک ءَ فائدگ یک وڑ بیت ءُ IQ ءِ سرءَ پہ پیدا اکنوک ءَ پیدوار یک وڑ بیت۔ دومی جبر ھر دو کانی properties بزاں تب ءُ میل یک وڑ اَنت۔ ابید ئشہ گراف ءِ ویلوزاں ۔

IQ ءِ properties وانگ الی نہ اِنت، نودربر IC ءِ properties چار اِت کن اَنت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گیسیں بدلیءِ شرح (لیبرءُ کیپٹل) :Marginal Rate of Technical Substitution (L&K)

لیبرءِ تہءَ بدلی تقسیم (ونڈ) بہ بیت گوں لیبرءِ تہءَ بدلی، (گیشی بدلیءِ شرح) مارجنل ریٹ آف ٹیکنکل سبسٹی ٹیوشن گُشگ بیت۔

پوریاتءُ سرمایہءِ میانءَ بدلیءِ ریٹءَ راگیش بدلیءِ شرح $MRTS_{LK}$ گش اَنت۔ یا سرمایہءِ تہءِ بدلیءَ گوں پوریاتءِ تہءِ بدلیءَ ونڈ (تقسیم) کنگءَ $MRTS_{LK}$ گش اَنت۔

$MRTS_{LK}$ءِ فارمولا چوش اِنت:

$$MRTS_{LK} = \frac{\Delta K}{\Delta L}$$

$$MRTS_{LK} = \frac{\Delta K}{\Delta L} = \frac{3-6}{2-1} = \frac{-3}{1} = 3\ ,$$

$$MRTS_{LK} = \frac{\Delta K}{\Delta L} = \frac{2-3}{3-2} = \frac{-1}{1} = 1$$

$$MRTS_{LK} = \frac{\Delta K}{\Delta L} = \frac{1-2}{6-3} = \frac{-1}{3} = 0.33$$

Marginal Rate of Technical Substitution (L & K) Schedule:

Combination	Labour$^{(L)}$	Capital$^{(K)}$	Q = Production	$MRTS_{LK}$
A	1	6	245	
B	2	3	245	1:3
C	3	2	245	1:1
D	6	1	245	1:33

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

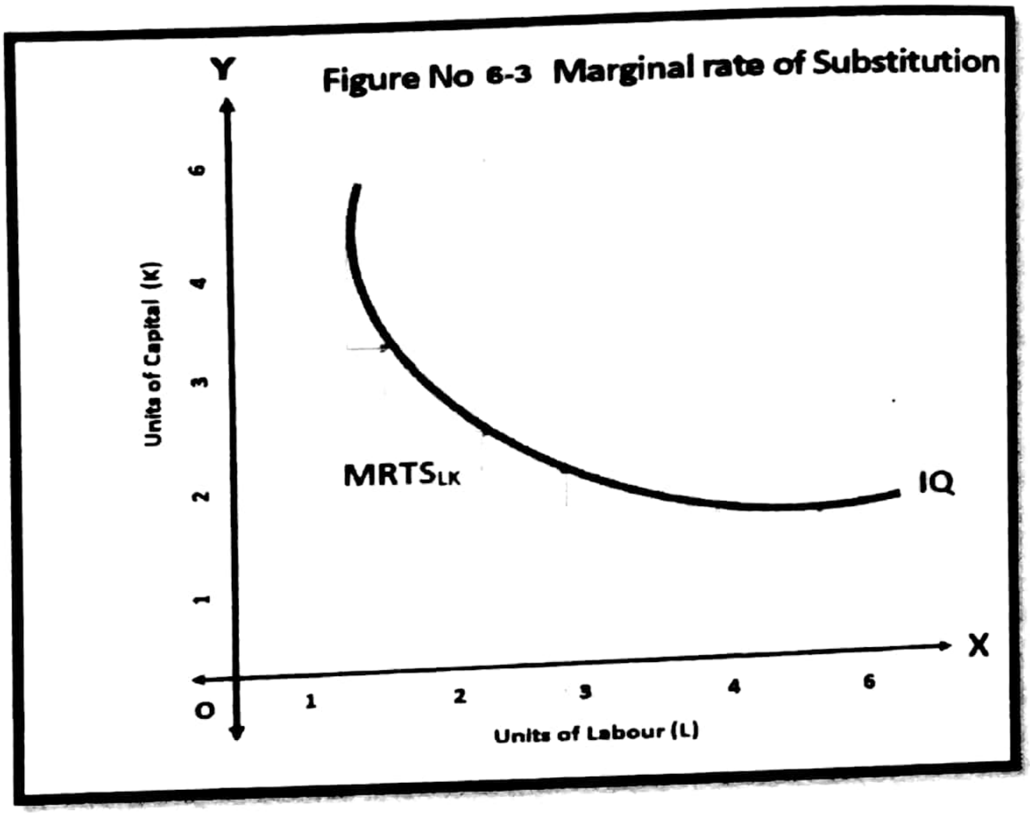

Figure No 6-3 Marginal rate of Substitution

گراف نمبر 6.3 مارجنل ریٹ آف ٹیکنیکل ءِ پدر کنائینگ ءَ اِنت۔ اے لیبر ءِ کیپٹل ءِ تہ ءَ بدل ءِ شرح ءَ پیش دارگ ءَ اِنت، IQ لکیر ءِ شتر انک بزاں منفی ھمگرنچی جہل کپاں اِنت متلب یک فیکٹرے گیش بیت، دومی کم بیت بلیں پیدوار یک ھساب اِنت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

یک وڑیں خرچ ءِ لکیر: Iso Cost Line / Outlay Line / Price Line/ Factor Cost Line

Iso نہادی کِنک بزاں یک وڑیں خرچ ءِ لکیر دو فیکٹرز، لیبر ءُ کیپٹل ءَ پیش دار ایت کہ آیاں پیدا اکنوک بہا گپت کنت، وھدے زرّام آمدن ءُ لیبر ءُ کیپٹل ءِ نہاد دئیگ بوتگ اَنت۔

پہ دور ایشی رھسابی رنگ چوا ے وڑءَ بیت:

C = (r) K + (w) L

C = Iso-cost Bugdet

r = Rate of interest or Price of Capital K

K = Capital. (Machinery etc.)

W = wage of labour / Price of Labour

L = Labour (itself)

Suppose that cost of inputs are: 1000/- Rs , capital price is 100 and Price or wage of labour is 200

r = 100 Rs

w = 200

Is-Cost Line Schedule

Labour =L	**Capital =K**	**C = (r) K + (w) L**	**Cost**
0	10	(r) K + (w) L = 100(10) + (200) (0) = 1000	1000
1	8	(r) K + (w) L=100(8) + (200) (1) = 1000	1000
2	6	(r) K + (w) L=100(6) + (200) (2) = 1000	1000
3	4	(r) K + (w) L=100(4) + (200) (3) = 1000	1000
4	2	(r) K + (w) L=100(2) + (200) (4) = 1000	1000
5	0	(r) K + (w) L=100(0) + (200) (5) = 1000	1000

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

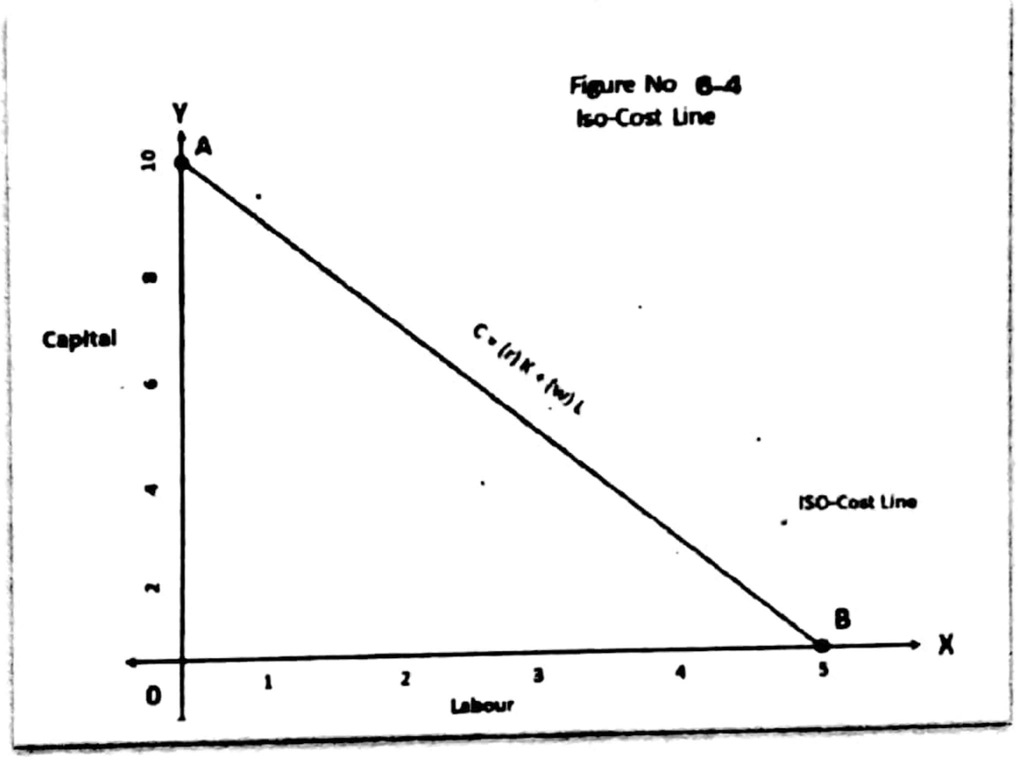

گراف نمبر 6.4ءَ مالیبر x ایکسزءِ کیپٹل y ایکسزءَ زرتگ، لکیر انگریزی آب Iso Cost, A,B ءَ پیش دارگ ءَ اِنت، گوں پیدا اکنوکاں یک ھزار کلدار ھست، لیبرءِ نہاد دو سد ءُ وختے کہ کیپٹل ءِ نہاد سد کلدار اِنت، پروڑیوسر ایشاں چون ٹہینیت، کہ یک چیزے جوڑ کنگ بہ بیت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

پیداکنوک ءِ ھمسنگی (توازن): Producers's Equilibrium

چیز پیداکنوک ءِ واھشت ءُ تماہ زیات ءَ شہ زیات فائدگ کنگ اِنت ءُ کم چہ کم خرچ جنگی ءُ برداشت کنگی اِنت۔ پیداکنوک ھما وھدءَ ھمسنگ بیت کہ ھودءَ جہل ءَ داتگیں شرط برابر بہ بنت:

1۔ Iso quant لکیر (کشک) Iso Cost ءِ کشک ءِ سرءَ لچوک بہ بیت۔

2۔ آئسو کاسٹ لائن ءِ شتر انک گوں آئسو کاسٹ ءِ شتر انک ءَ برابر بہ بیت، گوں یک ءُ دومی ءَ بروبر بہ بنت۔

$$MRTS_{Lk} = \frac{PL}{PK}$$

پہ گیش سرپدی خاطرءَ جہل ءَ داتگیں گراف ءَ بہ چارات:

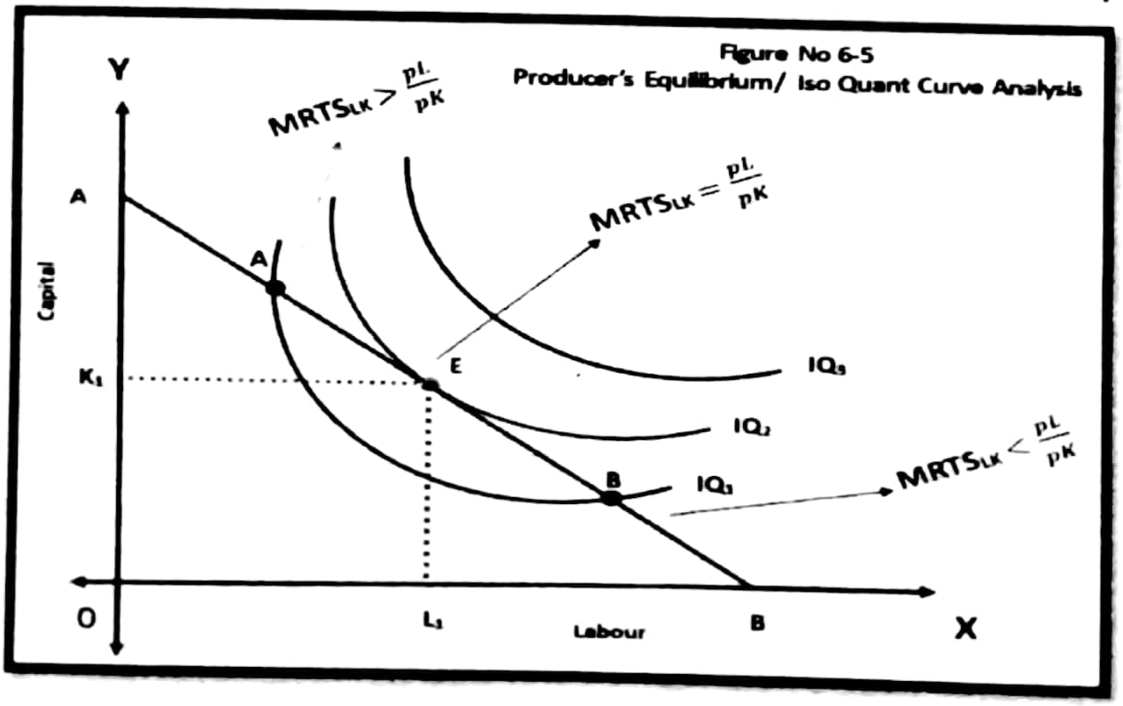

گراف نمبر 6.5 ءَ y ایکسز ءَ ما کیپیٹل زرتگ ءُ x ایکسز ءَ ما لیبر زرتگ، یک بوداکیں پیداکنوکیں گیش چہ گیش منافع کمائینگ لوٹ ایت۔ ءُ کم شہ کم خرچ کنگ لوٹ ایت۔ بوداکیں چیز جوڑ کنوک وتی آمدن ءُ خرچ پوریات ءُ کیپٹل ءِ نہادءَ مے وڑ چلاینت کہ آزیات فائدگ بہ زورایت ءُ آئرءَ خرچ کم بیت۔ اے گراف ءِ تہ ءُ پروڈیوسر point E سرءَ ھمسنگ اِنت بزاں Equilibrium ءِ سرءَ انت۔ پرچا کہ ادءَ Iso Cost ءِ شتر انک ءُ آئسو کانٹ ءِ سلوپ گوں یک ءُ دومی ءَ برابر انت۔ ءُ دومی شرط آئسو کاسٹ لائن ءِ سرءَ اسوکانٹ لکیر لچوک اِنت۔ دگہ یک پوائنٹ ءِ سرءَ اے ھر دو شرط برابر نہ بنت ءُ پیداکنوک توازن ءِ سرءَ نہ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

لجستءِ کار:

1: جہلءِ داتگیں ٹیبلءِ سرجم بہ کن اِت۔

L	TP	AP	MP	

2: آئسو کاسٹ لائن، آئسو کانٹ لکیرءُ پیداکنوکءِ ھمم سنگءِ وتی لبزاں نبشتہ بکن اِت؟

3: قانو دبدلی تناسباتءِ بابتءَ شما چے زانت اِت، سرجمیءَ نبشتہ بکن اِت؟

4: پیداک کنوکءِ ھمسنگیءِ شرتاں بیان پہ کن اِت۔

5: تیوگیں پیداوارءُ مارجینل پیداوارءِ سیالیءَ ودی پہ کن اِنت۔

6: کانودءِ بدلی تناسباتءِ تہنا گرافءَ جوڑ بہ کن اِت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Factor of Production; Page 137: Chapter, 13 (K K Dewitt)
2. K K Dewitt Page No: 138
3. K K Dawit Page No: 138
4. Principal of Economics by Marshal (1936) Page No 138
5. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 232/233
6. Economic Theory: Page No 342

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ھفتمی در

خرچءُ درچءِ خیال (لیکہ)

Concepts of Costs

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ماپیدوارءِ لیکہءِ بہرءِ تہءَ وتنگ اَت کہ یک فرم بزاں چیز جوڑ کنوک چے پیم فیکٹرز آف پروڈکشاں کارگیپت ءُ مارکیٹءَ چیزءَ راسر کنت بلیں اے چیزانی جوڑءَ جاڈ کنگ ءِ یا کہ پیداکنگءِ واستہ خرچہ لگ ایت، ھمے خرچءُ درچ بزاں کاسٹ چیزءِ نہادءِ تہءَ Cover بیت۔ پیداک کنوکانی کار ھمیش اِنت کہ آ چیزءِ جوڑ کنگءِ وھدءَ چیزءِ خرچہ ھم کم بکن اَنت ءُ چیزءِ کوالٹی ھم شر ترءُ جوانتر بکن اَنت ءُ مارکیٹءَ سرءَ بکن اَنت۔ اے درءَ ماچیزانی جوڑ کنگءِ خرچءُ درچءِ بابتءَ سرجمیءَ وان ایں۔[1]

پیدوارءِ خرچءُ درچ چی اِنت؟ What is Cost of Production?

چیزےءِ پیدایا جوڑ کنگءِ مُچیں خرچ کہ آ پہ یک چیزے جوڑ کنوکءَ سگ ایت اِش، آ ءَ چیزءِ جوڑ کنگءِ خرچءُ درچ گُش اَنت:[2]

خرچءُ درچءِ اموان (قسم)

1.Total Fixed Cost/ Fixed Cost	TFC or FC	توامیں اوشت خرچہ
2.Total variable Cost/variable Cost	TVC or VC	توامیں بدلی خرچہ
3.Total Cost/Cost	TC or C	توامیں خرچہ
4.Average Fixed Cost	AFC	کساسانک اوشت خرچہ
5.Average Variable Cost	AVC	کساسانک بدلی خرچہ
6.Average Cost	AC	کساسانک خرچہ
7.Marginal Cost	MC	گیشی مارجنل خرچہ

1۔ توامیں اوشت خرچہ: Total Fixed Cost or Fixed Cost = TFC/FC

اوشت خرچہ ھما خرچہ اِنت کہ گوں پیدوارءَ ھمگر بدل نہ اِنت، پیدوار گیش بہ بیت یا کم بہ بیت، اوشت خرچہ یک وڑ اوشت ایت۔ اے ھر وڑءَ سگی اَنت۔ پہ درورءَ ایشانی تہءَ بلڈنگ یا کہ زمینءِ کرایہ، کارکنوکانی پگار، لائسنس فیس، ٹیکسءُ دگہ بازھوار بیت کنت۔

---

1. مالزانتی ایم کے جامی

2۔توامیں بدلی خرچہ: Total Variable Cost/Variable Cost TVC/VC

اے ھما خرچہ اِنت کہ گوں پیدوارءَ ھم گرنچ اِنت، بزاں ھوار اِنت، پیدوار کہ گیش بیت، بدلی خرچہ ھم گیش بیت، وھدے پیدوار کم بیت بدلی خرچہ ھم کم بیت۔ اے خرچانیءِ تہءَ: بجلیءَ گیسءِ بلءَ سرچارجز، ٹرانسپورٹءِ خرچہ، ایکسائزءَ سلیز ٹیکس، رامیٹریلءِ خرچہ، مشینریءِ ھراب بوگءِ جوڑ جاڑءِ خرچہ، پوریاتانی خرچہ، ءُ دگہ باز۔

3۔توامیں خرچہ: Total Cost/Cost = TC/C

توامیں اوشت خرچہ ءُ توامیں بدلی خرچہءِ جمع، توامیں خرچہ گُشگ بیت:

$$TC = TFC + TVC$$

4۔کساسانک اوشت خرچہ: Average Fixed Cost AFC

اگاں ماتوامیں اوشت خرچہءَ پیدوارءِ سرءَ ونڈ بکن ایں، مارا کساسانک اوشت خرچہ رس ایت: $AFC = \frac{TFC}{Q}$

5۔کساسانک بدلی خرچہ: Average Variable Cost AVC

اگاں ماتوامیں بدلی خرچہءَ پیدوارءِ سرءَ ونڈ (تقسیم) بکن ایں، مارا کساسانک بدلی خرچہ رس ایت: $AVC = \frac{TVC}{Q}$

6۔کساسانک خرچہ/کساسانک توامیں خرچہ: Average Cost/Average Total Cost. AC/ATC

اگاں ماتوامیں خرچہءَ پیدوارءِ سرءَ ونڈ بکن ایں، مارا کساسانک توامیں خرچہ رس ایت: ءُ کساسانک بدلیءُ کساسانک اوشت خرچہ، کساسانک خرچہءِ برابر بیت $AC = AFC + AVC$

$$AC = \frac{TC}{Q}$$

7۔مارجنل خرچہ: Marginal Cost. MC

بدلیءِ شرح ونڈ کنگ بہ بیت گو پیدوارءِ بدلیءَ شرحءَ، مارا مارجنل کاسٹ دست کپ ایت: $MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کسان گرنچی خرچءِ لکیر (گشک) :Short Run Cost Curves

Short Run حماوهدانت، که یک یاشه یکءَ گیش پیدواری وڑءَ گیگ (Factors of Production) اوشت ماچ اَنت بزاں فکسڈ اَنت، فرمانی کُج فکسڈ اِنت، ءُفرم تهنا بدلی فیکٹرءَ کار مز کنت۔ فرم یک بدلی فیکٹرءِ زورایت، کہنین فرم آت نه کن اَنت ءُ: نوکیں فرم انٹر بوت نه کنت:3

کسانیں گرنچءِ خرچی لکیرانی وانگءِ خاطرءَ لاتیں هسابی کارالمی اِنت، جهلءَ ٹیبلءِ سرءَ چمشانکے دور بہ دئےاِت: دلگوش: قیاس کرتگیں نہادی equationءَ شه فرض کرتگیں قدر زورگ بوتگ، اے equation درءِ گڈ سرءَ دئیگ بوتگ اَنت۔

کسانیں گرنچءِ ستءَ پیداوارءِ نہاد

Output Production	Total Fixed Cost	Total Variable Cost	Total Cost	Average Fixed Cost	Average Variable Cost	Average Cost	Marginal Cost
Q	TFC	TVC	TC TFC + TVC	AFC = $\frac{TFC}{Q}$	AVC = $\frac{TVC}{Q}$	AC = $\frac{TC}{Q}$ or AFC + AVC	MC = $\frac{\Delta TC}{\Delta Q}$
0	60	0	60	0	0	0	
1	60	20	80	60	20	80	20
2	60	35	95	30	17.5	47.5	15
3	60	45	105	20	15	35	10
4	60	80	140	15	20	35	35
5	60	145	205	12	29	41	65

ماائے قدراں چے وڑ کش ایں، جهلءَ په چارات:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Q	TFC	TVC	TFC+TVC=TC
0	0	0	60+0=60
1	60	20	60+20−80
2	60	35	60+35=95
3	60	45	60+45=105
4	60	80	60+80=140
5	60	145	60+145=205

AFC $AFC = \frac{TFC}{Q}$	AVC $AVC = \frac{TVC}{Q}$	AC $AC = \frac{TC}{Q}$, AFC + AVC	MC $MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{0} = 0$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{0}{0} = 0$	0 + 0 = 0	$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{1} = 60$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{20}{1} = 20$	60 + 20 = 80	$= \frac{80-60}{1-0} = \frac{20}{1} = 20$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{2} = 30$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{35}{2} = 17.5$	30 + 17.5 = 47.5	$= \frac{95-80}{2-1} = \frac{15}{1} = 15$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{3} = 20$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{45}{03} = 15$	20 + 15 = 35	$= \frac{105-95}{3-2} = \frac{10}{1} = 10$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{4} = 15$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{80}{04} = 20$	15 + 20 = 35	$= \frac{140-105}{4-3} = \frac{35}{1} = 35$
$AFC = \frac{TFC}{Q} = \frac{60}{5} = 12$	$AVC = \frac{TVC}{Q} = \frac{145}{5} = 29$	12 + 29 = 41	$= \frac{205-140}{5-4} = \frac{65}{1} = 65$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Figure No 7-1
Total Variable Cost (TVC) & Total Cost (TC) Curves

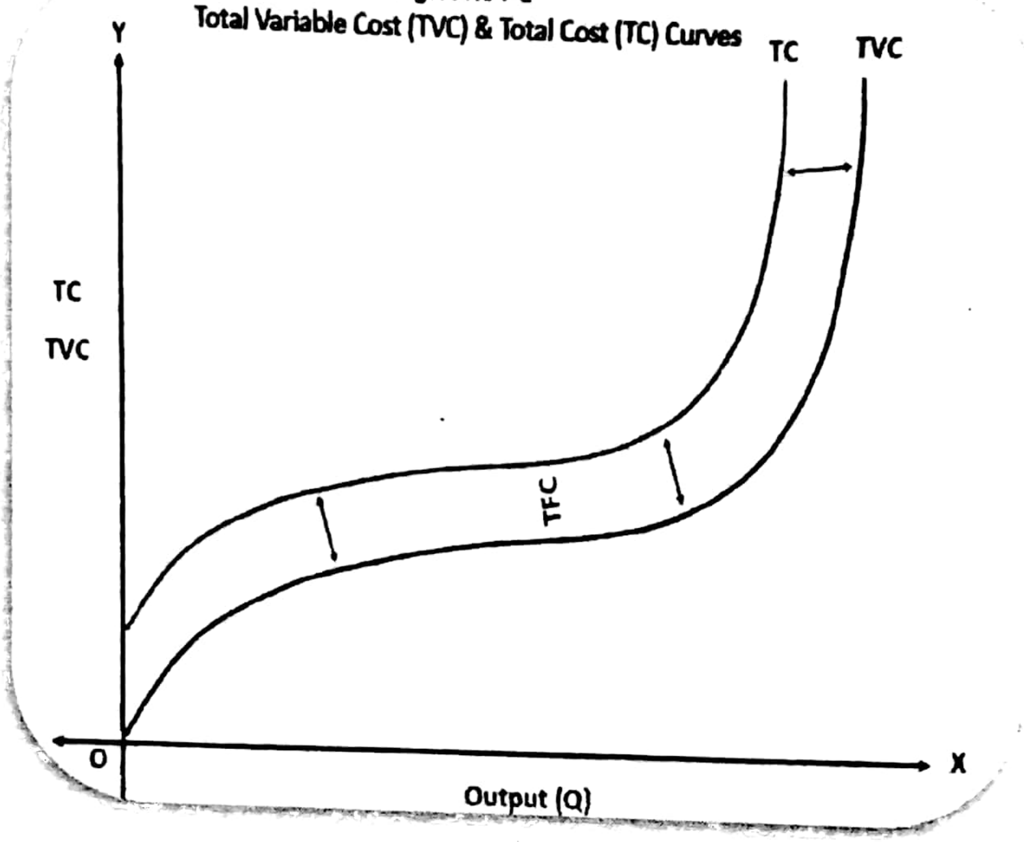

Figure No 7-2: Total Fixed Cost (TFC) Curve

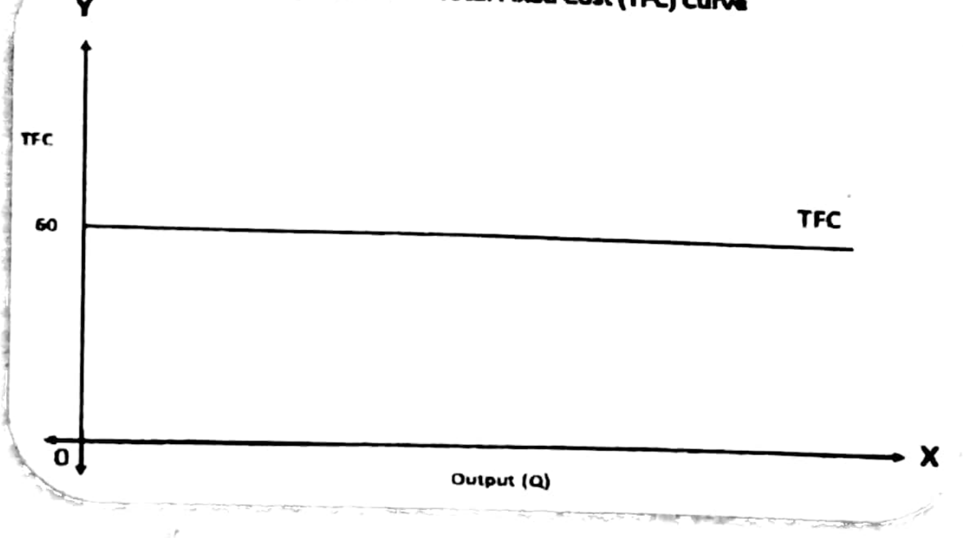

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

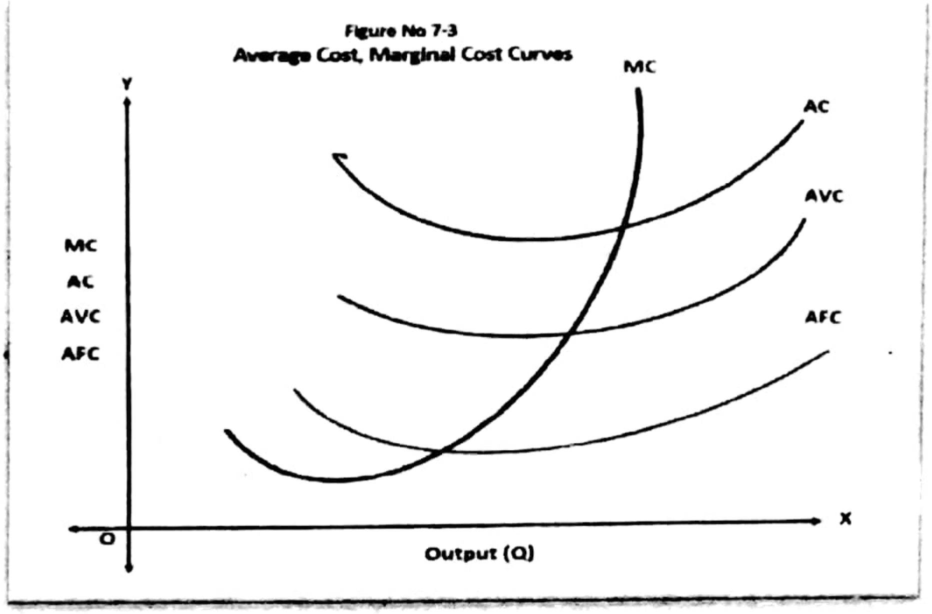

Figure No 7-3
Average Cost, Marginal Cost Curves

گراف نمبر 7.1 ءِ تہ ءَ y ایکسز ءَ توامیں خرچہ TC ءُ بدلی خرچہ TVC زرتگ، ءُ x ایکسز ءَ پیدوار زرتگ۔ TC & TVC ھر دو یک وڑیں شکل ءُ صورت دار اَنت۔ ھر دو کانی نیام ءَ ٹوٹل فکسڈ کاسٹ گون اِنت۔ شما اے لکیرانی گراف ءَ دیست کن اِت۔

گراف نمبر 7.2 ءِ تہ ءَ y ایکسز ءَ توامیں اوشت خرچہ زرتگ ءُ x ایکسز ءَ آوٹ پُٹ زرتگ۔ شما گراف ءِ تہ ءَ دیست کن اِت کہ TFC ٹوٹل فکسڈ کاسٹ گو ایکس X ایکسز ءَ یک وڑ تچان اِنت بزاں تچک اِنت۔

گراف نمبر 7.3 y ءُ x ایکسز ءَ پہ چارِت۔ اے گراف AC، AVC، AFC ءُ MC خرچہ لکیران پدر کنائنت۔ شما دیست کن اِت کہ مار جنل کاسٹ کشک، ایورج کاسٹ کشک ءَ کاٹ کنت۔ اے گراف شارٹ رن کاسٹ لکیران (کشک) پدر کنائنگ ءَ اِنت:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مزن گرنچی خرچءِ لیکر:Cost of Production in Long Run

مزن گرنچی چی یے؟

یک انچیں وھدے کہ وختے مُچیں فیکٹرز بدل بوؤک اِنت، ہچ وڑیں اوشت آماچیں نہاد نیست، انڈسٹریءِ تہءَ نوکیں فرم آت کنت ءُ کُہنیں شت کنت۔4

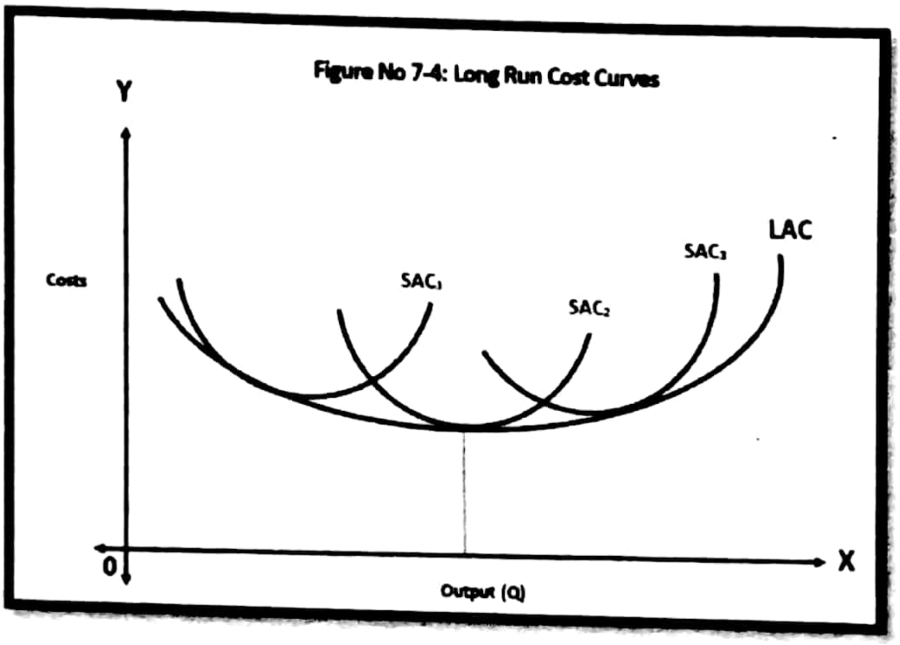

گراف نمبر 7.4 ءَ تہءَ Long Run لکیر پیش دارگ بوتگ اَنت۔ شما دیست کن اِت کہ شہ Short Run لکیران Long Run Costءِ لکیر کشگ بوگءَ اَنت۔ اے Long Run Cost لیکران لفافی لکیر ھم گُش اَنت۔ پر چا کہ ایشی شکل ھمے رنگءَ در کئیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مجست ءُ کار:

1۔ جہل ءَ داتگیں مساواتاں (ایکوشن) ءَ کار مرز بکن اِت ءُ کاسٹ بزاں خرچ ءِ ھسابی رنگ ءَ بہ گش اِت؟

Q = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6,

TFC	TC	TVC	AC	AVC	AFC	MC

1	$TC = 100 + 25Q - 5Q^2 + Q^3$
2	$TC = 1000 + 25Q - 3Q^3 + Q^3$
3	$TC = Q^3 - 2Q^2 + 9Q$
4	$C = 3Q^3 + 7Q + 1$
5	$TC = 1.5Q^2 + 4Q = 46$
6	$TC = 35 + 5Q - 2Q^2 + 2Q^3$

2۔ اگاں Q=5،4،3،2،1، گڑا جہل ءِ داتگین production function کار مرز بہ کن اِت پہ پیدوار output ءِ ودی کنگ ءَ۔

$$Q = 4L^{3/4} \times K^{1/4}$$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 260
2. Fundámental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 260
3. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 261
4. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 262

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

هشتمی در

نهادی

Market

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نہادی:

نہادی(Market)مالزانتیءِتہءَبازتُوھیں ارزشتے دار ایت پر چاکہ بازیں مالی جیڑھءُ جنجال گوں مارکیٹءَ سیالی دار اَنت۔ اے مارکیٹ اِنت کہ جتاجتاھیں چیزانی نہاد بزاں بہاہ ٹہینگ بنت۔ چیزءِ لوٹءُ رَستین(Demand and Supply)جوڑ بنت۔ ھمدءَ چیزءُ ھذمت مہلوکاں دئیگ بیت۔ گوں آسانیں لبزاں 'مارکیٹ ھما جاگہ اِنت کہ ھودءَ چیزءُ سروس پہ بہاکنگءُ بہاگرگءَ آرگ بنت، بلکیں مالزانتیءِتہءَ مارکیٹءِ بزانت کمو دگہ رنگءَ چارگ بیت۔

مارکیٹ یک وڑءُ ڈولے کہ بہاکنوک (رَستین کنوک)ءُ گروکانی (ڈیمانڈ کنوک) پہ یک خاصیں چیزے یا خدمتءِ حاترا ایکجاہ کنت:[1] یا بہاکنوکءُ گروکانی یک ٹولی یے گوں یکءُ دومیءَ چیزءُ سروس پہ یک نہادءَ بدل کنگ بنت، آنہادی مارکیٹ گُشگ بیت۔

نہادی(مارکیٹ)ءِ الّی بیں وڑ: Essentials of Market[2]

1۔ یک چیزے بدل کنگ بہ بیت۔

2۔ بہاکنوکءُ گریوک چیزءُ ھذمت بدل پہ کن اَنت۔

3۔ یک جاہ یے الّی بہ بیت۔

4۔ لوٹءُ رَستین کنوکءِ نیامءَ حالءُ ھوال بہ بیت۔ اے حال ھوال فون کال، فیکس، نِمدی، یاوت مہ وتءَ دیم پہ دیمءَ ھم بوت کنت۔

دنیاءِتہءَ ھر وڑیں مارکیٹ ھست۔ باز مارکیٹ سُبکءُ ارزان اَنت۔ باز گرانءُ مہکم اَنت۔ پہ درور؛ سر ٹاپ جاہ یک گونڈین مارکیٹے بلکیں کراچی سٹاک ایکس چینج مزنیں مارکیٹے۔ سعودی عربءِ تیلءِ مارکیٹ سکءَ مزن اِنت پر چا کہ آ تیوگیں دنیاءَ پہ وتءَ گراک شوھاز ایت۔ لاتیں مارکیٹ ھندی (Local)، لاتیں مارکیٹ قومیءُ لاتیں مارکیٹ میان او ستمانی بنت۔ اے ھسابءَ مارکیٹءِ باز اموان(کسم) اَنت[3]۔

مایک پہ یکءَ چُج مارکیٹانی سرءَ چماشنکءِ دور دے ایں۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نہادیءِ اموان Kinds of Market

According to Period of Time	وھدءِ بِردءَ نہادی
According to Location	جاہءِ بِردءَ نہادی
According to Nature of a Product	چیزءِ تبءِ بِردءَ نہادی
According to Competition	مقابلہءِ بِردءَ نہادی

- **وختءِ بِردءَ نہادی: Market according to time**

1۔ یک روچی یا ھمر وچی ئیں نہادی: Daily Market

یک روچی مارکیٹ باز کسانیں وھدےءِ مارکیٹے۔ ادءَ چیزانی نہاد آئیءِ رَستنءِ بِردءَ ٹہینگ بنت۔ پرچا کہ سپلائی بس یک روچےءِ خاطرءَ بنت۔ اے مارکیٹ زوت ھلاس بوھگیں چیزانی بزاں Perishable Goodsءِ بنت۔ پہ درور؛ ٹماٹر کہ گاڑیءِ تہءَ بہاکنگ بنت، یادگہ فروٹءُ سبزیءِ مارکیٹ کہ یک روچےءَ سپلائی بنتءُ ھلاس بنت۔ اے مارکیٹ یک روچی نہادی بزاں ڈیلی مارکیٹ گُشگ بیت۔

2۔ کسان وختی نہادی: Short Period Market

اے مارکیٹ ھم کسانیں وھدءِ خاترءَ اِنت۔ ایشی وھد دو ھفتگ یا چار ھفتگ بوت کنت۔ پرچا کہ سپلائی اینکس کنگ بیت۔ پہ درور؛ بہارءِ موسمءَ درچکی نہالءُ پُلانی کلم بہاکنوکانی نہادی۔

3۔ مزن وختی نہادی: Long Period Market

اے مارکیٹءِ وھد کمیں دراج چِک ایت کہ ھر روچ ھر ماہ ھما چیزءِ سپلائی کنگ بیت کہ آئی لوٹ بیت۔ ایشی سوب تلبءِ گیش بوگ اِنت، پہ درور؛ ایرانی ورگی سامان یا کہ بیکریءِ سامان۔

- **جاہءِ بِردءَ نہادی: Market According to Location**

1۔ ھندی نہادی: Local Market

اے یک کسانیں جاہ ییےءَ بندگیں بزاں Limited نہادی یے۔ ھمودءَ چیز جوڑ کنگءُ بہاکنگ بنت۔ پرچا کہ شہ ڈنءَ شہ دور سامانءِ رسینگءُ آرگ باز گران اِنت۔ ایشی درور ھشتءُ بلاک، تندوری نان، تازگیں شیرءُ دگہ سامانءُ وراک ھوار اَنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

2۔ مزن ھَندی نہادی:Rigional Market

یک انچیں علاقہ ہے کہ آھودءَ باز شہرءُ آبادی نزیک نزیک اَنت کہ چیز برگ ءُ آرگ بنت۔ چوش کہ مکران ءِ ھند، کہ تربت ءِ یک نیمگ ءَ گوادر نزیک اِنت ءُ دومی نیمگ ءِ پنجگور۔ یک نیمگ ءَ کراچی ءِ وڑیں مزنیں شہر ءُ دومی نیمگ ءَ ایران ءِ وڑیں ملک۔ اے مارکیٹ ءِ تہ ءَ غالی (قالین)، بچّ ءِ پوشاک، کمبل، سریا ءُ سیمنٹ، ءُ دگہ باز سامان بنت کہ ھمے نزیک ءُ گوُر ءِ ھنداں سرکنگ بنت۔

3۔ قومی یا راجی نہادی:.National Market

اے مارکیٹ ءِ رستن یا جند تیوگیں ملک ءِ تہ ءَ بیت۔ اے ھما چیزاں سپلائی کنت کہ سرجمیں ملک ءِ تہ ءَ تلب کنگ بنت۔ ایشی درور؛ گلہ (گندیم)، برنج، بورء (شکر) بجلی ءِ ساز ءُ سامان ءُ دگہ باز۔

4۔ میان اوستمانی نہادی: International Market

اے یک انچیں مارکیٹے کہ تیوگیں دنیاءَ سامان سپلائی کنت۔ پرچا کہ اے ساماناں لوٹ سرجمیں دنیاءَ بیت۔ پہ درور؛ موبیل، گاڑی، کمپیوٹر، تیل، گیس، میشنری، ءُ دگہ بازیں سامان۔

- چیز ءِ تب ءِ رِدءَ نہادی:Market according to Nature of Product

1۔ لس نہادی:General Market

اے نہادی (مارکیٹ) ءَ ھر وڑیں چیز، ساز ءُ سامان آرگ ءُ گرگ بنت۔ چوش کہ لبرٹی مارکیٹ لاھور۔ انارکلی مارکیٹ، قصہ خوانی مارکیٹ، پشاور مارکیٹ، نیٹو مارکیٹ شال، لیاقت مارکیٹ ءُ دگہ باز۔

2۔ خاصیں نہادی:Specialized Market

اے نہادی (مارکیٹ) ءَ خاصیں (یک چیز) سامان آرگ ءُ گرگ بنت۔ چوکہ الیکٹرونکس مارکیٹ، آٹو مارکیٹ، اردو بازار، سورج گنج مارکیٹ شال۔

3۔ پیداواری وڑءِ نہادی:Factor Market

اے نہادی ءَ پوریات پہ کار ءِ واسطہ ڈیلنگ کن اَنت۔ چوشیں مارکیٹ میزان چوک شال ءَ گندگ بیت۔

4۔ بہر نہادی:Capital Market

اے وڑین مارکیٹ ءَ کمپنیانی شئیر گرگ ءُ بہا کنگ بنت۔ چوش کہ کراچی سٹاک ایکسچینج۔

5۔ زَر نہادی:Money Market

ادءَ زر بدل کنگ بنت، وام زورگ ءُ وام دیوگ زر ءُ کلدار بدل کن اَنت۔

مالزانتی

ایم کے جامی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

6۔ڈنی زرّبدلی نہادی:Foreign Exchange Market

ادءَ ڈالر یا کہ دگہ کرنسی یک ءُ دومی ءَ بدل کنگ بیت، یک ملک ءِ زرّ پہ دومی ملک ءِ زرّ ءَ بدل بیت۔

7۔گریڈ نہادی:Market Through Grade

لاتیں کمپنی ءِ گریڈ marks کارمرز کنگ بنت ءُ چیز آرگ ءُ گرگ بنت۔ چوش کہ Sony, Suzuki, Bata, Apple, Samsung ءُ دگہ باز۔

8۔مشین ھیالی مار نہادی:Emarket, Digital Market, Virtual Market, Internet Market

اے نہادی ءَ داگم بزاں انٹرنیٹ ءِ سرءَ چیز گرگ ءُ بہاکنگ بنت۔ ایشاں آئن لائن مارکیٹ ھم گُش اَنت۔ مروچی ئیں زمانگ ءَ Emarket ءِ زور باز زیات اِنت۔ مہلوک انٹرنیٹ ءِ سرءَ چیزاں پہ بہاکنگ ءَ شان دئینت ءُ مہلوک ایشاں ڈلینگ ءَ پد بہازور ایت۔ چوش کہ ,Daraz ءُ AliBaba, Amazone۔

دلگوش: نابرزءِ داتگیں نہادی ءِ پنچ اموتاں (کِسماں) جہلا ئی ءَ مالزانتی دومی بہر 'Macro-Economics' ءِ تہ ءَ وان ایں۔

- مقابلہ ءِ رِدءَ نہادی:Market According to Nature of Competition

1۔ سرجم مقابلہ ءِ نہادی:Perfect Market/ Perfect Competition

ھما مارکیٹ کہ ھودءَ چیز ءِ باز بہاکنوک ءُ چیز ءِ باز گروک ھست، تو گیں نہادی ءَ چیز یک وڑیں اَنت، تو گیں مارکیٹ ءَ چیز ءِ نہاد یک وڑ اِنت یا کہ ساکت اِنت۔[4]

سرجم مقابلہ ءِ نہادی ءِ ھرشوریں شرط:

1۔اے نہادی ءِ تہ ءَ باز بہاکنوک ءُ باز گریوک بنت۔
2۔اے نہادی ءِ تہ ءَ چیز تواییں مارکیٹ ءِ کرّ ءُ گوُرءَ یک وڑیں بنت، یا کہ یک رنگ بنت۔
3۔ فیکٹرز بزاں لیبرءُ کیپٹل اینگوءُ آنگوشُت کن اَنت۔
4۔ مُچیں مردماں نہادی ءِ بابت ءَ تو گیں سرپدی ءُ معلومداری ھست۔ نہادی ءِ جاور حال، نہاد، زَستین ءَ ھلب۔
5۔نوکیں بہاکنوک آت کنت ءُ کہنیں شُت کنت۔، بزاں ایشانی سرءَ ھچ وڑیں پابندی نیست۔

دلگوش: سرجم مقابلہ ءِ مارکیٹ مرچی بانندءِ باز کم گندگ بیت، بلیں لاتیں مارکٹ گوں ایشی نزدیکی کن اَنت چو کہ اسلام آبادءِ رکشہ سروس، دگہ جاگہ ءِ غلاءِ مارکیٹ۔

2

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

2۔ ناسرجم مقابلہ ءِنہادی: Imperfect Market/ Imperfect Competition

ھما مارکیٹ کہ آئی ءِ تہ ءَ سرجم مقابلہ ءِنہادی ءِ ھرجوری ئیں شرط گون مہ بنت، ناسرجم مقابلہ ءُگشگ بیت۔ ارزانیں لبزاں سرجم نہادی ءِ چپ ناسرجم نہادی اِنت۔

ناسرجم مقابلہ ءِنہادی جہل ءَ داتگیں شکل ءُ صورت (مارکیٹ ءِ حالت) اُزرت کنت۔

1۔ یک چیز ءِ دومی تب ءِ نہادی: Monopolistic Competition اے مارکیٹ ءِ تہ ءَ باز کمپنی ھوار اَنت۔ اے یکیں چیز ءِ نزدیکیں بدل جوڑ کن اَنت۔ چیز یکے، بلیں تب ءُ میل، کوالٹی، ڈیزائن، پیکنگ، جتاجتا بیت، پہ درور، کمپیوٹر، ھر کمپنی ءِ کمپیوٹرانی کمو باز جتاجتائیں فیچرز ھست۔ چوکہ Dell, HP, Sony, Compac، مونوپولسٹک مارکیٹ ءَ فٹ کئیت۔
2۔ دوی مارکیٹ: Duo-poly اے ھما مارکیٹ اِنت، کہ دو چیز جوڑکنوک گوں یک ءُ دومی ءَ مقابلہ کن اَنت، یا گڑاں ھوار بنت، پدی چیز ءِ جوانیں فائدگ ءَ بازار ءَ بہا کن اَنت۔ پہ دورر، چیری بلاسم، کیوشوز پالش،
3۔ لاتیں یکّی مارکیٹ: Oligopoly لاتیں چیز پیداکنوک گوں یک ءُ دومی ءَ مقابلہ کن اَنت، چوش کہ ٹوتھ پیسٹ، ڈاکٹر پیسٹ، میڈی کیم، کولگیٹ ءُ دگہ باز
4۔ یکیں بہاکنوک: Monopoly: (Single Seller) اے ھما مارکیٹ اِنت، کہ یکے چیزے جوڑکنوک ھم وت بیت ءُ بہاکنوک ھم۔ تو گیں رَستن ءِ طلب ءُ نہاد ءِ کنٹرول کنت۔ اے پہ گیش فائدگ ءِ خاتر ءَ وتی نہاد ءَ چست ءُ جہل کرت کنت۔ چوش کہ واپڈا، سوئی سدرن گیس کمپنی۔ اے یک سنگل سیلر یا کہ بہاکنوکے بیت۔
5۔ یکیں گروک: Monopsony : Single Buyer انچیں مارکیٹ کہ آ ھودہ ءِ چیز ءِ گروک بس یکے بہ بیت۔ چوش کہ پاکستان ءَ ایٹمی ساز ءُ سامان تہنا سرکار پہ بہا ئُزرت کنت، ایشی متلب اِنت کہ سرکار single buyer ئے۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

جستءِ کار:

1۔ سرجم مقابلہ نہادی چی یے؟

2۔ Monopsony ءُ Monopoly ءِ میان ءَ چے دگری ھست؟

3۔ سرجم مقابلہ ءِ نہادی ءِ چے چے شرط اَنت؟

4۔ پاکستان ءِ تہ ءَ Monopoly ءِ دو درور بہ دے اِت ءُ آیانی سرءَ سرجم ءَ تران بہ کن اِت۔

5۔ eMarket ءِ ارزشت ءِ سرءَ چمشانکے بدے اِت۔

6۔ شُمے ھیال ءَ آیو کیس بارگ ءَ eMarket چاگرد ءِ تہ ءَ چینچو بدلی آورت کنت؟

7۔ یک بہاکنوکے بزاں single saller یے پرچا نہادی ءَ کنٹرول کرت کنت؟ درور بدے اِت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 246
2. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 250
3. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No.248
4. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 349

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

نومی در

مالگزاری

Revenue

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مالگزاری:Revenue

گو ہنگیں درءَمافرم یا انڈسٹری ءِ خرچءِ بابت ءَ سرجمی ءَ دنت۔ اے درءَمافرم (چیز پیداکنوکیں) Revenue بزاں مالگزاری ءِ بابت ءَ وان ایں۔ ھر انڈسٹری ءِ بہ بیت آسازءُ سامان ءِ پیداکنگ ءِ خاترءَ خرچ کنت۔ اے خرچ پدءَ مالگزاری ءِ شکل ءَ آمدن پدءَ واتر بنت ءُ فائدگ ءِ صورت ءَ در کئیت۔ ھسابی رنگ ءَ

Profit = Total Revenue – Total Cost

یک فرمے دو چیزاں چار ایت، ءُ پدءَ وتی فائدگ ءَ یا نقصان ءَ ھساب کنت[1]:

1۔ چیزءِ جوڑ کنگ ءِ خرچ:Cost of the Product

2۔ چیزءِ بہا کنگ ءَ پد مالگزاری (محصول):Revenue Received By Selling the output

مارچار ایں کہ مالگزاری چی یے ءُ چتور کنگ ءُ چارگ بیت:

تیوگیں آمدن کہ یک کمپنی، فرم (مارکیٹ) ءِ یک چیز یا سروسزءِ بہا کنگ ءَ پد رسیت، مالگزاری گشگ بیت۔ ایشی ءَ Top Line ءُ Gross Sales ھم گش انت:

مالگزاری ءِ اموان (کِسم)[2]

1۔ تیوگیں مالگزاری:Total Revenue TR

تیوگیں مالگزاری یک داں ہنگیں وھدءُ پاس ءَ سرجمیں آمدن ءَ گش انت کہ یک فرم ءِ وتی مچیں پیداوارءِ بہا کنت ءُ زر کٹ ایت۔ ایشی ھسابی فارمولہ چو اے وڑءَ انت: $TR = P \times Q$

2۔ کساسانک مالگزاری:Average Revenue AR

اگاں ما تیوگیں مالگزاری ءَ گو پیداوارءَ تقسیم بکن ایں، مارا کساسانک مالگزاری دست کپ ایت: $AR = \frac{TR}{Q}$

3۔ مارجنل مالگزاری:Marginal Revenue MR

تیوگیں مالگزاری ءِ تہ ءَ بدلی ءِ شرح، تقسیم کنگ بہ بیت گوں پیداوارءِ تہ ءَ بدلی ءِ شرح ءَ، مارجنل مالگزاری گشگ بیت۔

$$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q}$$

مالگزاری ءِ شرری ءَ سرپد بوگ ءَ پد ما، مالگزاری ءَ جتا جتائیں مارکیٹ ءِ تہ ءَ چار ایں:

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مالگزاری سرجم مقابلہ ءِ نہادی ءِ تہ ءَ: Revenue Under Perfect Competition: revenue Under Perfect Market:

سرجم مقابلہ ءِ نہادی یا :Perfect Market/ Perfect Competition ءِ بابت ءَ ما گوں سکّیں درءِ ونتگ اَت۔ سرجم مقابلہ نہادی ءِ ھر حوری ئیں شرطاں ھم ھمودءَ بچار اِت گوں۔ سرجم مقابلہ نہادی ءَ سرجمیں مارکیٹ ءِ نہادیکے بیت: پرچا کہ اے مارکیٹ پرفیکٹ مارکیٹ اِنت:[3]

If p = 10, & (output), Q = 0, 1, 2, 3, 4, 5.

سرجم نہادی ءِ تہ ءَ مالگزاری ءِ شیڈول

Output	Price of the Products	Total Revenue TR = P × Q	Average Revenue AR = P	Marginal Revenue
Q	P	TR	AR	MR
0	10	0 × 10 = 0	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{0}{0} = 0$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{0-0}{0-0} = \frac{0}{0} = 0$
1	10	1 × 10 = 10	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{10}{1} = 10$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{10-0}{1-0} = \frac{10}{1} = 10$
2	10	2 × 10 = 20	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{20}{2} = 10$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{20-10}{2-1} = \frac{10}{1} = 10$
3	10	3 × 10 = 30	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{30}{3} = 10$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{30-20}{3-2} = \frac{10}{1} = 10$
4	10	4 × 10 = 40	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{40}{4} = 10$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{40-30}{4-3} = \frac{10}{1} = 10$
5	10	5 × 10 = 50	$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{50}{5} = 10$	$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{50-40}{5-4} = \frac{10}{1} = 10$

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف نمبر 9.1 ءِ تہ ءَ y ایکسز ءَ TR,AR,MR,P پیش دارگ بوتگ اَنت وھدے جھل ءِ لیکر بزاں x ایکسز ءَ آوٹ پُٹ (پروڈکٹ، چیز) زورگ بوتگ۔ اے گراف ءُ بُرز ءِ نیبل مالگزاری ءَ سرجم مقابلہ ءِ مارکیٹ ءِ تہ ءَ پدر کنگ ءَ اَنت۔ شما دیست کن اِت کہ TR ءِ کشک بُرزرواں اِنت۔ پرچاکہ انچو چیز بہا بوان بیت مالگزاری گیش بوان بیت۔ دومی نیمگ ءَ کساسانک مالگزاری ءُ مارجنل مالگزاری ءِ لیکر گوں x ایکسز ءَ دیم پہ دیم (برابر) اَنت۔ بزاں یک وڑ رواں اِنت۔ ایشی سوب ایش اِنت کہ سرجم مقابلہ ءِ مارکیٹ ءِ تہ ءَ نہاد فکس اِنت۔ متلب کساسانک مالگزاری، پرائس، مارجنل مالگزاری الم ءَ برابر بوگی اِنت ءُ ٹوٹل مالگزاری ءِ کشک (لکیر) تچک ءَ تچک Straight بُرزرواں بیت۔[4]

Figure No 9-1: Revenues under Perfect Competition

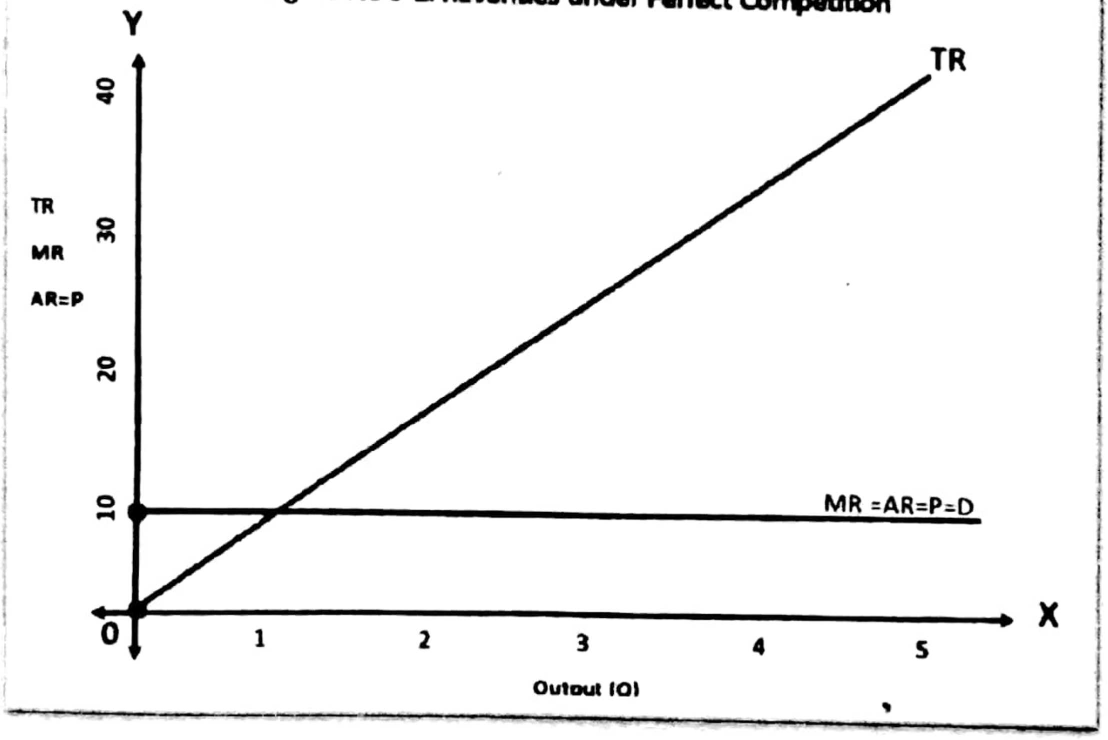

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ناسرجم نہادیءِ تہءَ مالگزاری:(Revenue in Imperfect Cometition (Monopoly

ناسرجم مقابلہ چی یے؟

ناسرجم مقابلہءَ مارکیٹءِ یک حالتے کہ آئی تہءَ سرجم مقابلہءِ الّیٰ ئیں شرط گار انت۔ ناسرجم مقابلہ، سرجم مقابلہءِ چپ اِنت۔

یک بہاکنوک(Single Seller Monopoly) چی یے؟

Monopolyناسرجم مقابلہءِ مارکیٹ یک حالتے کہ فرم(چیز جوڑءِ سپلائی کنوک) تہنا یک چیزے بہاکنت کہ آئی نزدیکیں درور باز کم اِنت۔ یک بہاکنوکی نہادیءِ تہءَ مناپلسٹءَ راچیزءِ نہادءِ سرءَ سرجم کنٹرول ھست۔ آ گیشءَ شہ گیش فائدگ زورگءِ خاترءَ چیزءِ نہادءَ برزءِ جہل کنت۔ اے اولیءُ آخری چیز سپلائی کنوک اِنت، ھمے خاترءَ آ ھر چیز بہ لوٹ ایت ھاوڑ کنت پر چا آ ئرءَ جوانیں مقابلہ ھچ نیست۔ پہ درور، پاکستانءُ انڈیاءِ کرکٹ میچءِ اڈ دیوک ٹکٹءِ نہادءَ ھر چینکس ھیر کنت مہلوک گرگءَ پدی نہ بیت۔ ھمے وڑءَ واپڈاءُ سوئی سدرن گیس کمپنی اِنت۔

نی بیااِت مالگزاریءَ ناسرجم مقابلہ،(مناپلی)ءِ تہءَ چشانکے دور دے ایں!

If value of P ranges 2–7 & (output), Q = 0, 1, 2, 3, 4, 5.

ناسرجم نہادی(Monopoly)ءِ تہءَ مالگزاریءِ شیڈول

Units Produced (Output)	Price of the Products	Total Revenue TR = P × Q	Average Revenue AR =P	Marginal Revenue
Q	P	TR	AR	MR
O	7	0 × 7 = 0		
1	6	1 × 6 = 6	6	6
2	5	2 × 5 = 10	5	4
3	4	3 × 4 = 12	4	2
4	3	4 × 3 = 12	3	0
5	2	5 × 2 = 10	2	-2
6	1	6 × 1 = 6	1	-4
7	0	7 × 0 = 0	0	-6

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف نمبر 9.2 ءِ تہ ءَ ما y ایکسز ءَ TR,MR,AR=P زُرتگ وختے x ایکسز ءَ ما آوٹ پُٹ Q زورتگ۔ شما گراف ءَ دیست کن اِت کہ ناسرجم مقابلہ ءِ تہ ءَ TR ءِ لکیر گیش بوان اِنت، پدءَ اوشت ایت ءُ پدءَ کپ ایت۔ ایشی سوب ایش اِنت کہ فرم ءَ را نہاد ءِ سرءَ کنٹرول ھست۔ وھدے آ چیزءِ نہاد ءَ کم کنان کنت آئی مالگزاری ھم کم بوان بیت۔ ھمے وڈءَ نہاد گیش بیت مالگزاری ھم گیش بیت۔ AR شہ MR, بُرز تر بیت، آوٹ پُٹ 4 ءِ سرءَ توگیں مالگزاری برابر ءُ مارجنل مالگزاری 0 بیت۔[5]

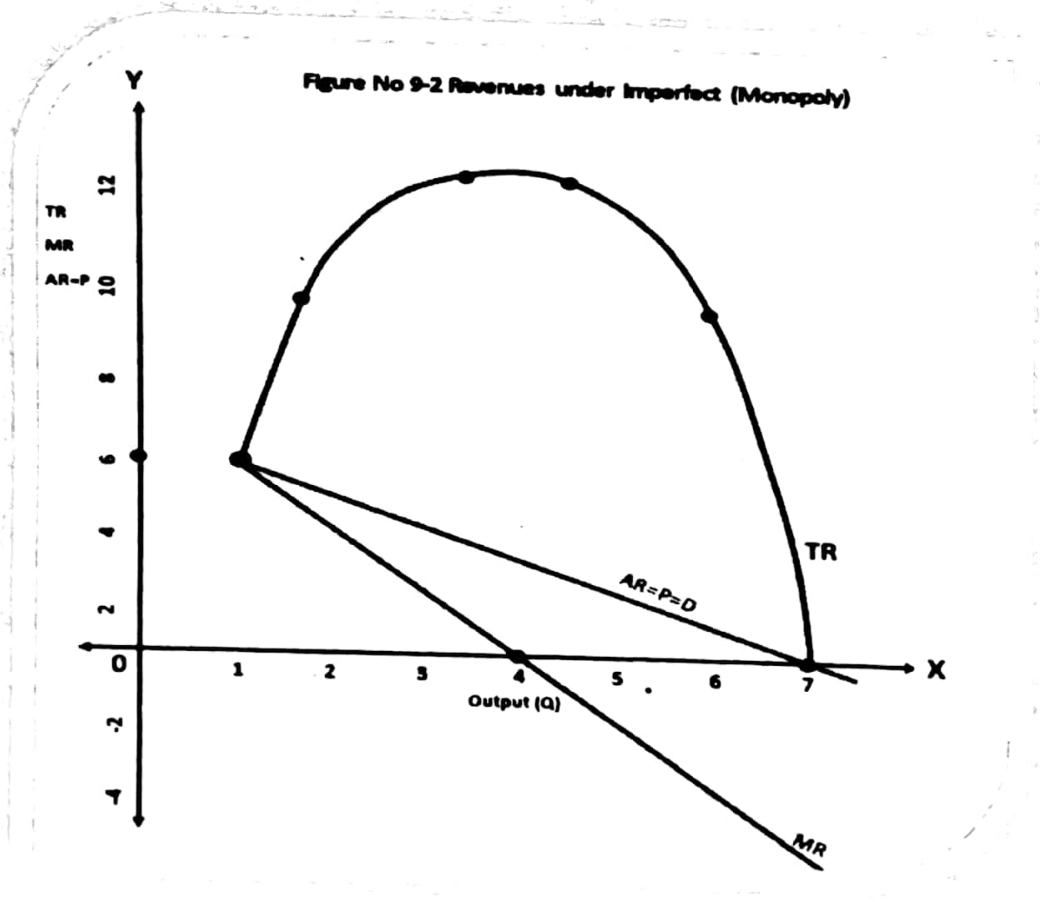

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

MR ءُ TR ءِ میان ءَ سیالی

When TR is increasing, MR is positive.	تیوگیں مالگزاری اگاں گیش بوان اِنت، مارجنل مالگزاری مثبت بیت۔
When TR is maximum, MR is Zero.	تیوگیں مالگزاری بروبراِنت، گُڑاں مارجنل مالگزاری زیرو بیت۔
When TR is decreasing MR is negative.	تیوگیں مالگزاری کم بوان بیت، مارجنل مالگزاری منفی بیت ءُ اد ءَ AR فسہ MR بُرزتِر بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

جُست ءُ کار:

1۔ تیوگیں مالگزاری، مار جنل ءُ کساسانک مالگزاری ءَ بہ کَش اِت، وھدے شمار آدٹ پُٹ (کوئنٹٹی) داتگ اَنت:

Q	P	TR	AR	MR
10	8			
20	6			
30	4			

2۔ مالگزاری چی یے؟ ایشی کساں نبشتہ بہ کن اِت، ءُ سرجم ءُ ناسرجم مقابل ءِ تہ ءَ مالگزاری ءَ حسابی رنگ ءُ دروشم ءُ گراف ءِ سرءَ پدر بکن اِت۔

Solve the equations by taking supposed Q=3

1. $TR = 12Q - Q^2$
2. $TR = 7Q - Q^2$
3. مالگزاری ءَ سرجم ءُ ناسرجم نہادی ءِ تہ ءَ گراف ءِ سرءَ پدر بہ کن اِت۔
4. مار جنل ءُ کساسانک مالگزاری ءِ گرافاں جتاجتا پہ کَش اِت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 253
2. www.investopedia.com
3. Economic Theory Part 1 (Basic Mathematics & Micro Economics) by Khawaja & Khawaja. Page No. 372
4. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 254
5. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 254

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

دھمی در

فرمءِ ھَم سنگی (توازن) نپءِ گیش کنگ

Equilibrium of the Firm

(Profit Maximisation)

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فرمءِ ھم سنگی (توازن)، فائدگ ءِ گیش کنگ

فرمءِ ھمسنگی بزاں توازن ءِ بزانت ایش اِنت کہ فرم کم شہ کم خرچہ بکنت ءُ گیش چہ گیش فائدگ (مالگزاری) آمدن ءِ شکل ءَ بہ کماھین ایت۔ Profit: $\pi = TR - TC$ [1]

سرجم مقابلہ ءِ تہ ءُ فرم ءِ ھم سنگی (توازن) Equilibrium of the firm under Perfect Competition

Price Determination under Perfect Market in Short run:

انچو کہ مازان ایں کہ فرم ھماوھدءُ ھمسنگ بزاں توازن ءِ پوزیشن ءَ بیت وھدے تیوگیں مالگزاری شہ تیوگیں خرچہ ءَ گیش بہ بیت یا برابر بہ بیت۔ اے ھساب ءَ فرم زیات فائدگ کٹ ایت۔ Profit = TR −TC

فرم ءِ ایکولبریم ءِ گرگ ءِ خاترءَ گومادو وڑ ائنت:

1۔ تیوگیں مالگزاری ءُ تیوگیں خرچہ ءِ وڑ	Total Revenue and Total Cost Approach
2۔ مارجنل مالگزاری ءُ مارجنل خرچہ ءِ وڑ	Marginal Revenue & Marginal Cost Approach

تیوگیں مالگزاری ءُ تیوگیں خرچہ ءِ وڑ ءِ بردءَ فرم short run ءِ تہ ءَ سرجم مقابلہ ءَ ھماوھدءَ توازن ءِ ھالت ءِ تہ ءَ بیت وھدے تیوگیں مالگزاری چہ تیوگیں خرچہ ءَ گیش بہ بیت یا کہ برابر بہ بیت: Profit: $\pi = TR - TC$.

تیوگیں مالگزاری برابر بہ بیت تیوگیں خرچہ ءِ ایکولبریم (توازن) TR = TC = Equilibrium State

تیوگیں مالگزاری گیش بہ بیت چہ تیوگیں خرچہ ءَ: فائدگ TR > TC = Profit

تیوگیں مالگزاری کم بہ بیت چہ تیوگیں خرچہ ءَ: نقصان TR < TC= Loss

---

1 مالزانتی ایم کے جامی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

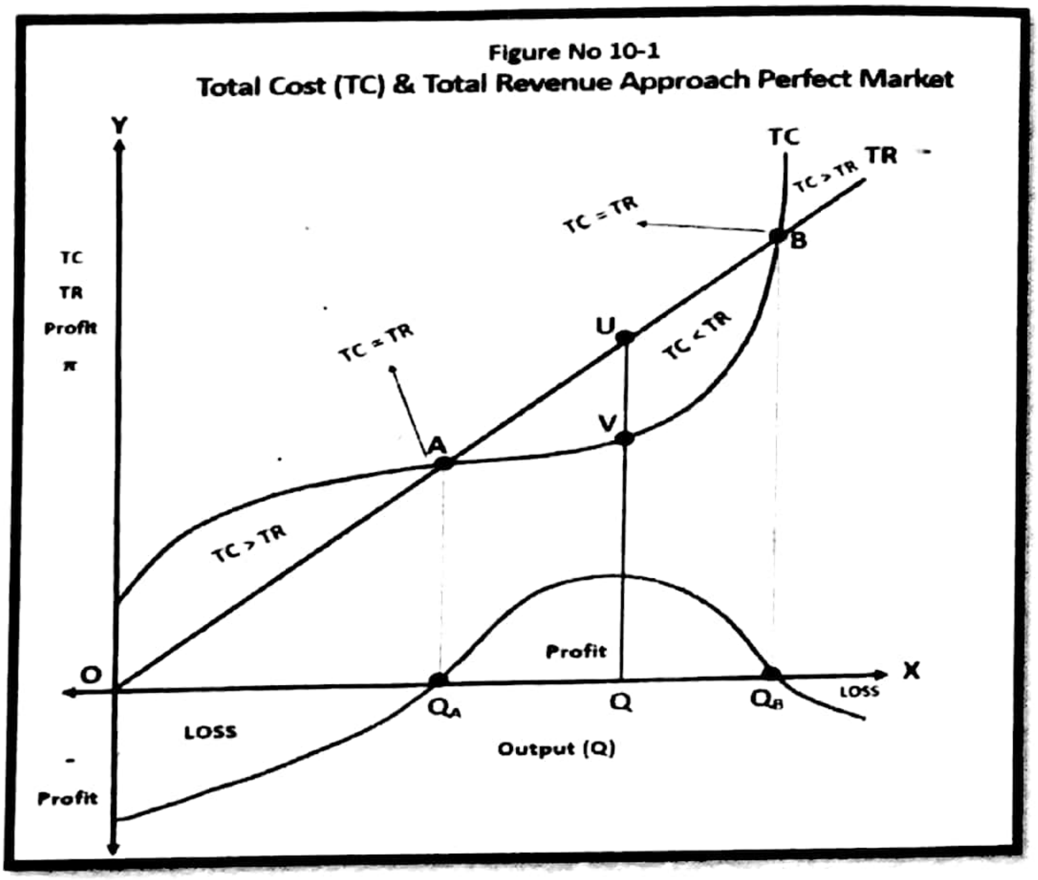

Profit maximization of a Firm in Short Run (Perfect Competition)[2]

Q	TC	MC	AC	AR=P	TR= P (Q)	MR	TR-TCπ =
0	10	---	---	12	0	---	-10
1	22	12	22	12	12	12	-10
2	30	8	15	12	24	12	-6
3	36	6	12	12	36	12	0
4	41	5	10.2	12	48	12	7
5	47	6	9.4	12	60	12	13
6	55	8	9.3	12	72	12	17
7	67	12	9.6	12	84	12	17 (Here MC =MR
8	85	18	10.7	12	96	12	11

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف نمبر 10.1 ءِ دا تگیں گراف ءُ بُرز نیبل ءِ تہ ءَ سرجم مقابلہ ءِ مارکیٹ ءِ ھمسنگی (توازن) ٹوٹل مالگزاری ءُ ٹوٹل خرچہ ءِ اپروچ پیش دارگ بوتگ۔ y ایکسز ءَ TR,TC ءُ فائدگ زورگ بوتگ وھدے x ایکسز ءَ آوٹ پُٹ زرتگ۔ TR ءِ لکیر تچک ءَ تچک بُرز رواں اِنت پرچا کہ فرم سرجم مقابلہ ءِ تہ ءَ اِنت۔ ھر نیمگ ءَ نہاد یکے بیت TC ءِ لیکر ھم ماگراف ءَ پدر اِنت۔ ٹوٹل خرچ ءِ لکیر ءُ ٹوٹل مالگزاری ءِ لکیر یک ءُ دومی ءَ دو ٹکانی سرءَ کاٹ کن اَنت۔ اے ٹک A,B اَنت۔ ایشان ماں انگلش ءَ Break Even پوائنٹ گُش اَنت۔ اے ھما جاگہ اِنت کہ ادءَ TR,TC گوں وت ءَ برابر اَنت۔ بزاں خرچہ ءُ آمدن بروبر ءُ توازن ءِ حالت ءِ تہ ءَ اَنت۔ اے ٹکان شہ ابید نیام ءَ ٹوٹل خرچ شہ ٹوٹل مالگزاری ءَ کم اِنت۔ ادءَ فرم فائدگ ءِ سرءَ اِنت۔ اے جاگہ ءَ U,V ءَ پدر کنگ بوتگ اَنت۔ چپ ءُ راست ءَ خرچہ گیش ءُ مالگزاری کم اِنت، متلب فرم توازن ءَ نہ اِنت۔ جہل ءِ لکیر فائدگ ءِ لکیر اِنت، شما دیست کن اِت کہ راست ءُ چپ ءَ فرم نقصان ءِ تہ ءَ اِنت بس نیام ءَ فائدگ رس ایت۔ فرم ءِ فائدگ UV ءَ زاھر کنگ بوتگ۔

Profit = TR −TC.

$$:\pi = TR - TC$$

$$:\pi = uQ - vQ$$

$$:\pi = u$$

مارجنل مالگزاری ءُ مارجنل خرچ ءِ وڑ: Marginal Revenue and Marginal Cost Approch

اے اپروچ ءِ رِدءَ فرم ءَ ھما وھدءَ ھم سنگی (توازن) ءَ نئیت وھدے جہل ءَ دا تگیں دو کنڈیشنز برابر بہ بنت:

1۔ مارجنل خرچ ءُ مارجنل مالگزاری ءِ گوں وت ءَ برابر بہ بنت۔

2۔ مارجنل خرچ ءِ لکیر مارجنل مالگزاری ءِ لیکر ءَ شہ چیرءَ (جہل) ءَ کاٹ بکنت۔

جہل ءَ دا تگیں گراف نمبر 10.2 ءَ ما x ایکسز ءَ آوٹ پُٹ ءُ وھدے y ایکسز ءَ مارجنل خرچ، مارجنل مالگزاری ءُ ایورج خرچ زُرتگ۔ شما دیست کن اِت کہ ٹک A ءَ MC ءِ لکیر MR ءِ لکیر ءِ برابریا کہ کاٹ کنگ ءَ اِنت۔ بلیں اے توازن ءِ ٹک نہ اِنت پرچا کہ شہ بُرزءَ کاٹ ءِ کنگ ءَ اِنت۔ مئے توازن ءِ ٹک P اِنت ادءَ ھم MC گوں MR ءَ برابر اِنت ءُ شہ چیرءَ کاٹ ءِ کنت۔ اے مئے ایکولیبریم ٹِک (توازن) ءِ پوائنٹ اِنت پرچا کہ ادءَ ھر دو کنڈیشنز برابر ءُ پیلو بنت۔

MC = MR and

MC curve cuts MR curve from below

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

فرم اد ءِ پروڈکشن (پیدوار) ءِ دارایت ءُ فائدگ زورایت، گراف ءَ فائدگ پدر اِنت:

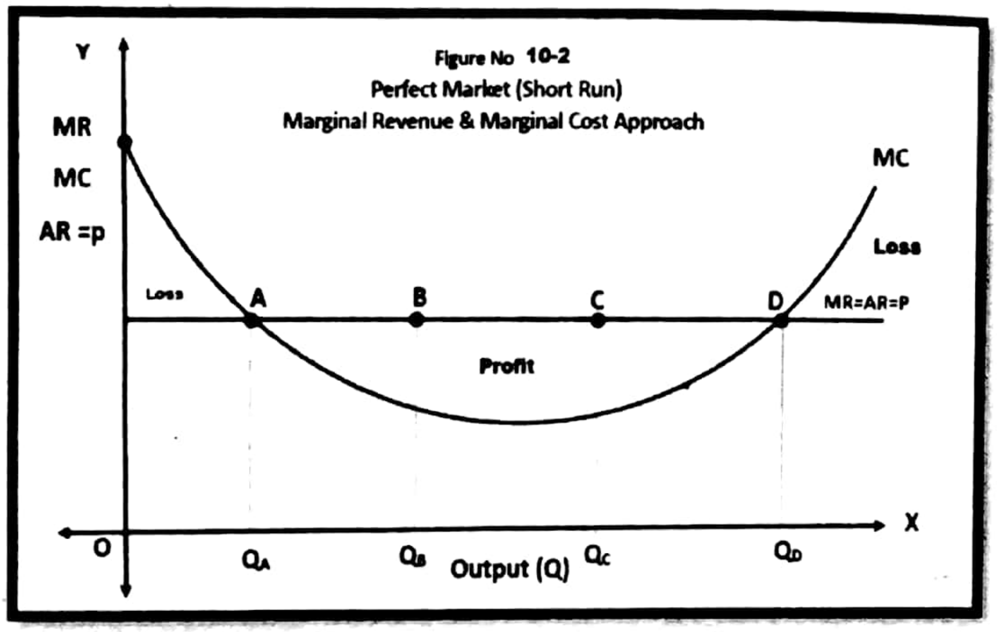

نوٹ:short run ءِ تہ ءَ دگہ چار بود کیں وَڑ هست کہ فرے رُزت اِش کنت۔[3]

1۔ آ سوپر نارمل فائدگ کٹ اِت کنت۔

2۔ آ نارمل فائدگ زُرت کنت۔

3۔ آ تاوان باربوت کنت۔

4۔ آ بندی ءِ دیمپان بوت کنت۔

برزءِ دا ئنکیں گراف پلاٹ نہ کرتگ اَنت۔ پہ گیشیں تفصیل ءِ حوالاں بہ چار اِت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

مزن گرنچی ءِ تہ ءَ فرے ءِ توازن: Equilibrium of a firm in Long Run

مزن گرنچی ءِ تہ ءَ فرے تہنا نارمل فائدگ کمات کنت۔

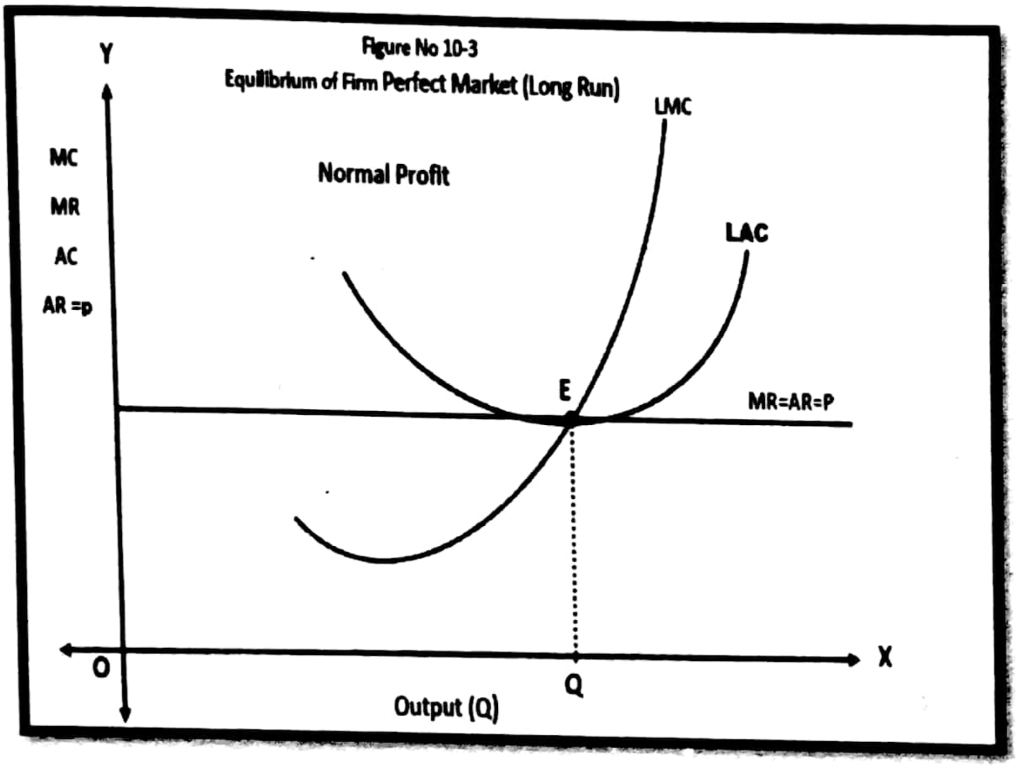

گراف نمبر 10.3 ءِ تہ ءَ LMC ءُ LAC لانگ کِشِک گنگ بنت: x ایکسز ءَ آوٹ پُٹ ءُ y ایکسز ءَ مارجنل کاسٹ، مارجنل مالگزاری ءُ کساسانک مالگزاری زورگ بوتگ۔ ٹکِ E مئے توازن (ایکلوبریم) ٹِک اِنت۔ ادءَ مارجنل خرچ گوں مارجنل مالگزاری ءَ برابر اِنت ءُ شہ چیرءَ کاٹ ءِ کنگ ءَ اِنت۔ اے جاگہ ءَ کساسانک مالگزاری گوں کساسانک خرچ ءَ برابر اِنت۔ ایشی متلب فرم لانگ رن ءِ تہ ءَ نارمل فائدگ ءِ تہ ءَ بیت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ناسرجم مقابلہ ءِ تہ ءَ فرم ءِ ھم سنگی (توازن) Equilibrium of the firm under Imperfect Competition (Monopoly)

Price Determination under Monopoly Market in Short run:

چوش کہ ھما ساری ءَ وتنگ کہ ناسرجم مارکیٹ (مناپلی) ناسرجم مقابلہ، سرجم مقابلہ ءِ چپ انت۔ مناپلی ءِ تہ ءَ سنگل سیلرے بیت۔ ایشی تب ءَ میل چوائے وڑءَ انت۔

1۔ یک سنگل سیل بذاں یک بہاکنوکے بیت۔

2۔ چیز ءِ دگہ نزدیکیں بدلی نیست۔

3۔ فرم ءَ را چیز ءِ نہاد ءِ سرءَ کنٹرول ھست اگاں آ زیات فائدگ بہ لوٹ ایت گڑا چیز ءِ نہاد ءَ برزءَ جہل کنت۔

انچو کہ مازان ایں کہ فرم ھما وھدءَ ھمسنگ ءِ پوزیشن ءَ بیت وھدے توگیں مالگزاری شہ توگیں خرچ ءَ گیش بہ بیت یا برابر بہ بیت۔ اے حساب ءَ فرم زیات فائدگ کٹ ایت۔ Profit = TR –TC

فرم ءِ ایکولبریم ءِ گرگ ءِ خاترءَ گوں مادو وڑ انت:

1۔ توگیں مالگزاری ءُ توگیں خرچ ءِ وڑ	Total Revenue and Total Cost Approach
2۔ مارجنل مالگزاری ءُ مارجنل خرچ ءِ وڑ	Marginal Revenue & Marginal Cost Approach

توگیں مالگزاری ءُ توگیں خرچ ءِ وڑ ءِ ردءَ فرم short run ءِ تہ ءَ ناسرجم مقابلہ ءَ ھما وھدءَ توازن ءِ حالت ءِ تہ ءَ بیت وھدے توگیں مالگزاری چہ توگیں خرچ ءَ گیش بہ بیت یا کہ برابر بہ بیت: Profit: π = TR –TC.

توگیں مالگزاری برابر بہ بیت توگیں خرچ ءِ ایکولبریم (توازن) TR = TC = Equilibrium State

توگیں مالگزاری گیش بہ بیت چہ توگیں خرچ ءَ: فائدگ TR > TC = Profit

توگیں مالگزاری کم بہ بیت چہ توگیں خرچ ءَ: نقصان TR < TC= Loss

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Profit Maximisation under Monopoly; Schedule

Q	P	TR = P × Q	TC	Profit: π = TR – TC
0	12	12 × 0 = 0	10	0 – 10 = 10
1	11	11 × 1 = 11	17	11 – 17 = – 6
2	10	10 × 2 = 20	18	20 – 18 = 2
3	9	9 × 3 = 27	21	27 – 21 = 6
4	8	8 × 4 = 32	30	32 – 30 = 2
5	7	7 × 5 = 35	48	35 – 48 = –13

Figure No 10-4

Total Cost Total Revenue Approach Imperfect Market Monopoly

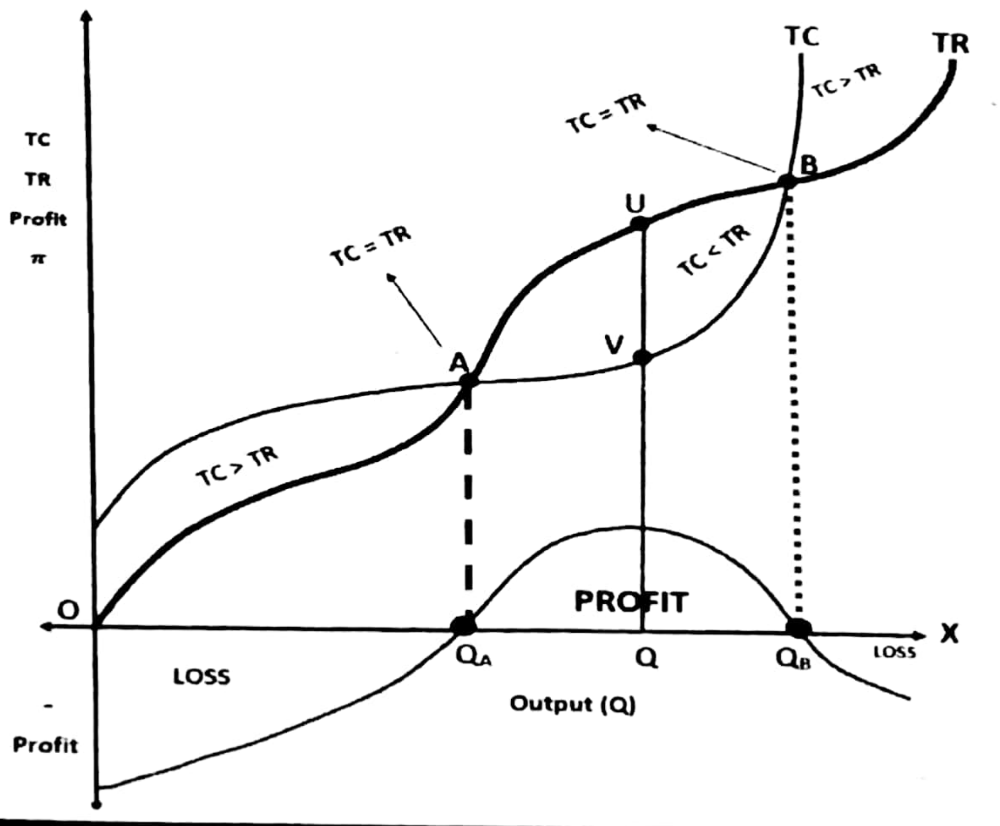

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بُرزءِ گراف نمبر 10.4 مناپلیءِ ھمسنگی(توازن)ءِ پدرکنگ ءَ اِنت۔ شارٹ رن، مارجنل خرچءُ مارجنل ماگزاریءِ اپروچ گرافیکل شکلءَ پیش داشتگ۔ x ایکسزءَ آوٹ پُٹءُ y ایکسزءَ ٹوٹل ماگزاری، ٹوٹل خرچءُ فائدگ زورگ بوتگ۔ ٹوٹل ماگزاریءِ لکیر پیرابولا شکلءَ اَنت۔ پرچاکہ فرمءَ رانہادءِ سرءَ کنٹرول ھست وھدے ٹوٹل کاسٹءِ لکیر ھم گندگ بیت۔ ھر دو کیں لکیر وتءَ راتکA,Bءِ سرءَ کاٹ کن اَنت۔ اے ھما جاگہ اِنت کہ ادءَ ٹوٹل ماگزاریءُ ٹوٹل خرچہ گوں وتءَ برابر اَنت۔ ایشانBreak Even Pointگُش اَنت۔ ادءَ ٹوٹل خرچ ءَ شہ ٹوٹل ماگزاریءَ گیش اِنتءُ راستءَ ٹوٹل ماگزاری ءَ شہ خرچہءَ کم اِنت ادءَ فرم نقصانءِتہءَ اِنت۔ صرف نیامءَ تکUVءَ فرم فائدگءِ تہءَ اِنت، پرچاکہ ادءَ ٹوٹل ماگزاری ءَ شہ ٹوٹل چیزانی جوڑ کنگءِ خرچہءَ چٹ گیش اِنت۔ شما فائدگءِ لکیرءَ ھم جہلءَ دیست کن اِت، فائدگ چو اے وڑءَ بیت:

$$Profit = TR - TC$$

$$: \pi = TR - TC$$

$$: \pi = uQ - vQ'$$

$$: \pi = uv$$

گیش ترحسابی وڑءَ ڈولءِ چارگءِ واستہ نیبلءَ گرافءَ بہ چار اِت:

مارجنل ماگزاریءُ مارجنل خرچءِ وڑ:Marginal Revenue and Marginal Cost Approch

اے اپروچءِ ردءَ فرمءِ ھما وھدءَ ھم سنگی(توازن)ءَ نئیت وھدے جہلءَ داتگیں دو کنڈیشنز برابر بہ بنت:

1۔مارجنل خرچءُ مارجنل ماگزاریءِ گوں وتءَ برابر بہ بنت۔

2۔مارجنل خرچءِ لکیر مارجنل ماگزاریءِ لیکرءَ شہ چیرءَ(جہل)ءَ کاٹ بکنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

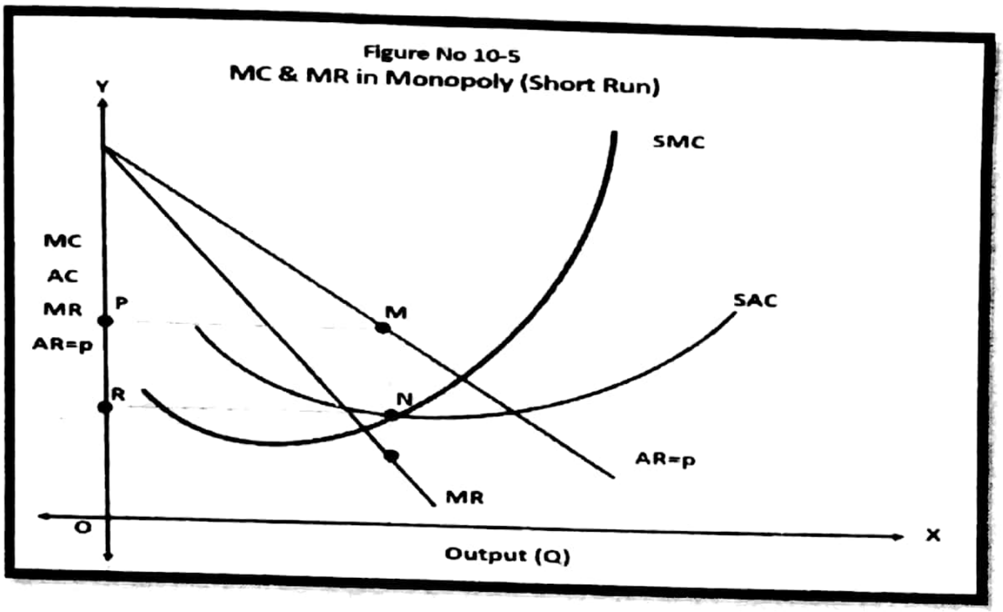

گراف نمبر:10.5ءَ فرم short run ءِ تہ ءَ جتاجتائیں فائدگ کمایںت کنت یا کہ بند ھم بوت کنت۔ بُرزءِ گرافءِ تہ ءَ مز نیں فائدگ پیش دارگ بوتگ۔ فرمءِ توازن ءِ تہ ءَ آئیگ خاترءَ دو کنڈیشنز ھرُوری اِنت۔ توازنءِ ٹِک E اِنت۔ فرم سُپر نارمل فائدگ زور ایت:

MC = MR and

MC curve cuts Mr R curve from below

فرم ادءَ پروڈکشن (پیدوار) ءَ دار ایت ءُ منافع زور ایت، گرافءَ منافع پدر اِنت:

1۔ آسوپر نارمل فائدگ کٹ اِت کنت۔

2۔ آنارمل فائدگ زُرت کنت۔

3۔ آتاوان بار بوت کنت۔

4۔ آبندیءِ دیمپان بوت کنت۔

برزءِ دا تکیں گراف پلاٹ نہ کرتگ اَنت۔ پہ گیشیں تفصیلءَ حوالاں بہ چار اِت۔

مزن گرنچیءِ تہ ءَ فرمےءِ ھمسنگی: Equilibrium of a firm in long run

مزن گرنچیءِ تہ ءَ فرمے تہنا نارمل فائدگ کٹ اِت کنت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گراف نمبر 10.6 فرمءِ مزن گرنچی گراف اِنت، فرم تہنا نارمل، فائدگ گپت کنت:

Figure No 10-6
Equilibrium in Monopoly (Long Run)

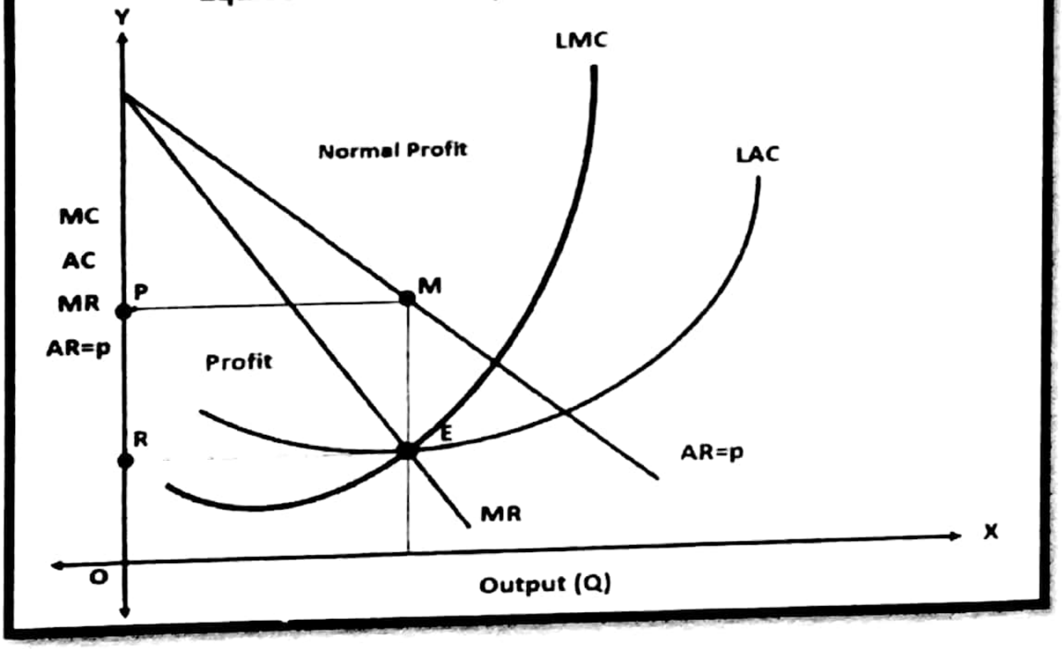

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

بجستءُ کار:

1۔ سرجم مقابلہءِ تہءَ ھم سنگی (توازن) ءَ گرافءُ حسابی رنگءَ پد بکن اِت۔

2۔ ناسرجم مقابلہءِ ھم سنگی (توازن) ءَ تہنا گرافءِ سرءَ بہ گش اِت۔

3۔ یک فرے 2500ءَ یک بیگے جوڑ کنت، ءُ آئیءَ را 2500.50ءَ بہا کنت، فرمءَ چینچو فائدگ یا نقص رست۔

4۔ فرم پر چالانگ رَنءِ تہءَ نارمل فائدگ کمائینت کنت۔ دلیل بدئے اِت۔

5۔ سرجم مقابلہءُ ناسرجم مقابلہءِ گرافانی تہءَ شاچے دگری دسیت کن اِت۔

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

سرشون:

1. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 279

2. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 279

3. Fundamental of Economics Part I by Habeeb Ullah Vaseer: Page No. 280

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

گالبندڈر

English	Urdu	Balochi
Fundamental	بنیادی	بنیاتی
School	مکتب	ٹولی
Thought	فکر	پِگر
Theory	نظریہ	لیکہ
Law	قانون	کانود
Production	پیدوار	پیدوار
Exchange	تبادلہ	ادل بدل
Consumption	صرف	خرچ کنگ
Criticism	تنقید	نکد
Scarcity	کمیابی	کمی
View	خیال	ھیال
Economics	معاشیات	مالزانتی
Economy	معشیت	مالی
Microeconomics	جُزی معاشیات	گونڈیں،مالزانتی
Macroeconomics	کُلی معاشیات	ٹوئیں مالزانتی
Economic Problem	معاشی مسئلہ	مالی جھیڑا
Produce	پیدا کرنا	پیدا کنگ
Goods & Services	اشیاء و خدمات	چیز ءُ حذمت
Commodity	شے	چیز
Income	آمدنی	آمدن
Price	قیمت	نہاد

ایم کے جامی

مالزانتی

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Utility	افادہ	فائدگ
Characteristics	خدوخال	تبءمیل
Diminish	تقلیل / کم ہونا	کم بوھگ
Marginal	مختتم	گیشی
Limitation	حد	ھدبندی
Curve	خط	لکیر / لشک
Percentage	فیصد	درسد
Slope	جھکاؤ	شترانک
Parallel	آمنے سامنے	دیم پہ دیم
Budget Line		زرّام لائن
Equilibrium	توازن	ھم سنگی
Behaviour	رویہ	رویہ
Tangent	ٹینجینٹ	اوشت
Constant	ساکن	ساکت / اوشت
Demand	طلب	لوٹ / تلب
Quantity	مقدار	شماری
Movement	حرکت	ئرگ
Contraction	سکڑاؤ	تنک بوھگ / کمی
Extension	پھیلاؤ	پرابوھگ / مزنی
Fall	گرنا	جہل کپگ
Rise	بڑھنا	بُرزروگ
Mathematically	ریاضیاتی	ھسابی
Shift	شفٹ / الگ ہونا	جتابوھگ

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Elasticity	لَچک	چیٹانک
Measurement	پیمائش	کچ ءُ ماپ
Outlay	خرچہ	خرچہ
Cross	کراس	گرازی
Alternative/Substitutes	متبادل	دگری جاہ
Related	منسلک	سیالی
Complementary good	ایک جیسے	یک وڈ چیز
Supply	رسد	رستن
Stock	سٹاک	سٹاک /۔جم
Factors of Production	عاملین پیدائش	پیدا کنگ ءِ وڈ
Function	تفاعل	فنکشن
Average	کساسانک	کساسانک
Iso-quant Curves	خطوط مساوی پیداوار	یک وڈیں پیداواری لکیر
Is-cost Line	خطوط مساوی مصارف	یک وڈیں خرچہ لکیر
Cost	خرچہ / مصارف	خرچہ
Variable	متغیر	بدل بوھگ
Fixed	فکسڈ	اوشت
Market	مارکیٹ	بہاگرگ جاہ
Perfect Competition	مکمل مقابلہ	مکمل مقابلہ
Imperfect Competition	نامکمل مقابلہ	نامکمل مقابلہ
Homogenous	ایک جیسے	یک وڈ
Monopolist	اجارہ دار	یکیں بہاکنوک
Monopsony	یک خریداری	یکیں گروک

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

Duo-poly	دوجارہ	دوبہاکنوک
Oligopoly	چندافرادی اجارہ دارہ	چند مردمءِ اجارہ داری
Revenue	محصول	مالگزاری
Resources	وسائل	چی ءُ مادن
Land	زمین	ڈگار
Labour	پوریات	پوریات
Wage	معاوضہ	دیہاڑی
Capital	سرمایہ	سرمایہ
Rent	کرایہ	باڑا
Entrepreneur	اونر	مالک
Tax	ٹیکس	سُنگ
Total	کُل	توامیں/تیوگیں
Average	کساسانک	اوست
Marginal	مختتم	گیشّی
Budget	بجٹ	زرّام
Output	محاصل	برورد
Method	قوائد	وزم
Policy	پالیسی	شونداپ
Schedule	جدول	وختانک
Cause	سبب	سوبانک

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

کتابانک

1. Economic Theory (Part I) by Abdul Haleem Khawaja
2. Modern Economic Theory by KK Dewitt
3. Economics By Paul A Samuelson
4. Essential of Economics by S M Akhtar
5. Mathematical Economics by Prof. Javed Iqbal
6. Fundamental of Economics by Habib Ullah Vaseer
7. Prof Shafi's Notes (the Oasis Academy Quetta)
8. www.ec.com

Downloaded from Atta Shad College Digital Library

ایم کے جامیؔ ءَ وھدے، لہتیں سال ساریءَ، من آئیءِ جندءِ وانگی بُنگپءِ بابتءَ کہ گشت کہ آ بائد اِنت اے درگتءَ بلوچیءَ را کتابے بہ دنت۔ منءَ ھچ گُمان نیست اَت کہ جامیؔ اے کارءَ بِنا کنت ءُ اینکس جور ءُ جپا کش ایت ءُ کتابے سرجم کنت۔ بلے وھد پہ وھد کہ آئیءَ منءَ جُستے ءُ سوج ءُ سلاھے کرت، تہ من زانت کہ آ نوں ھچ وڑءَ چک ءُ پد نہ بیت ءُ اے کارءَ سرجم کنت۔ پدا یک روچے آت کہ جامیءَ منءَ کتاب پرنٹ کرت ءُ دات کہ پِچارئے ءُ رَدیانی پہ گَش۔ من وت مالزانتی وَ ھچ نہ ونتگ ءُ نہ زان آں، بلے وختے کہ من جامیؔ ءِ کتاب دیمءَ کرت، تہ یک برے وَ من زبانءِ رَدی بےھال کرت اَنت ءُ اے زانشتءِ اسرمندیءِ تہءَ وتءَ را گار کرت۔ کتاب من 2 روچءَ سرجمءَ ونت ءُ ھلاس کرت۔ کتابءِ تہءَ وشیں وڑےءَ مالزانتیءِ پجار، ایشی بابتءَ جتا جتائیں پگرانکانی گچین گپ بیان کنگ بوتگ اَنت۔ پدا یک پہ یکءَ اے بُنگپ ءَ گوں سیالی داروکیں پُرارزشستیں گپءِ سرھال دیمءَ آرگ بوتگ اَنت۔ اے وڑیں کتاب بلوچی زبان ءُ زانشتءِ تہءَ مزنیں گیشی یے۔ اے رِدءَ جامیؔ ءِ کارباز ستا کرزایت۔

ایف جے فیضیؔ

رخشان لبزانکی چاگرد خاران

Downloaded from Atta Shad College Digital Library